



היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

יו"ט שמיני עצרת
וזאת הברכה תשפ"ז



היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

בארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגטון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
דופט:

קול ברסלב

079.70.400.66

חיזוק פאר די אידישע שטוב

079.70.400.69

גורפס ע"י



לבי בלעיי – מים שבאוקיינוס שכולעים כל מימות שבעולם שנופלין בו, ומביאין אותם עד תומו ופולטות אותן, ודינו דכתיב (קהלת א) "הים איננו מלא", מעני מעינים ושפלין, לפי שלא היו בארצם. **איקשו** – העיזו ודברו קשות את המלך כשהיהו חור ארצם, סבורים להיות קרובים לארצם. **בתינא** = בכלל. לישנא

אחרניא: בתינארא = כהות קרובים. **רשמוט** **כתפיו** – נשמוט שכתם. **ובלו ואוול** – בלו והלכו לאבדון. **משנה** נשתן טלה **אדאם לבחן** – בפיו. **דנמה** נפתח **מנייהו** כבור שפטר את הרחם. **זכר ונקבה** – ואין ידוע אם זכר תולה ודרי הוא כבור, או נקבה יצאתה תחלה ואין כאן כבור. **דאפריש טלה** – משום ספק, ומפקיע עליו קדושת פטר חמור. **והוא לעצמו** – שהוא בעצמו יאכל חטלה, ולא יתנוג לבחן. **דבחן** היא מוציא מחבירו, ועליו הראיה להביא עדים שהוכרז אחד תחלה. **ואיסרא** איכא, דאפילו פטר חמור נשדאו בשא – **אין** קדושה לא בו ולא בפדיונו, גדקתי במתניתין: ואם טה נהנה בו אלא דא הוא **דאפריש טלה** אינו נותן את חטלה כהוא. **דממונא** הוא. **והבא** ליכא גול, **דספק** כהן. **שני המורים בו**, **זכר ונקבה** – נותן טלה **דכח** בשביל הזכר. **או שני זכרים ונקבה** – לרעה ילדו זכר, **והוא ילדו** את נקבה. **נותן טלה אחד לבחן** – דלא איכא חד זכר **דאי** כבור. **ואידך** דהוי ספק, **דשמא** הנקבה יצאתה תחלה – מפרש טלה והוא לעצמו. **שני זכרים ושתי נקבות** – ספק הן, **דשמא** כל חד וחד ילדו זכר ונקבה, **ושמא** נקבת יצאו תחלה. **הזכר** אין כאן לבחן כלום, **אלא** מפרש עליהן שני טלאים לאפקועי אסיריהון **אין** לעצמו. **אחת ביכרה וכו'** **זכר ונקבה מפרשי טלה** **והוא לעצמו** – **דשמא** אותה שלא ביכרה ילדה את הנקבה. **שנאמר** **ופטר חמור תפדה** בשא – ארישא קא. **כלומר**, מנא לן דתפיד פטר חמור בשא? – **שנאמר**: "חן ודור חמוריה בשא", **זכר ונקבה** – בין שה זכר, בין נקבה. **ופדה** בו **פעמים** הרבה – שאם חור כון ונתנו לו **לישראל**, ויש לו פטרי חמוריה. **כיל** לפדותו בו. **ונכנס** בו – מפרש בגמרא. **גמרא מאן תנא** – דחמורה שלא ביכרה ילדה שני זכרים, **דאינו** נותן לבחן אלא חד **טלה** **דלא** כרבי יוסי הגלילי – דאמרין לקמן, **בפרק** "הלוקח עובר פרתו" (בכורות יז,א). **רחל** שלא ביכרה וילדה שני זכרים, רבי

יוסי הגלילי אומר: שניהם לבחן. **דאפשר** לעצמם ששניהם יצאו כאחד, ושניהן בכורות. **ואחת דכתיב** – גבי רחל. **הזכרים לה'** – משמע שנים. **אבל** בפשר חמור **דלא** כרבי יוסי הגלילי, **אין** שני זכרים לאפקועי לצמצם – לא קדשה. **ליתנימ** – ליתנימ בכור בהמה טמאה מבמהה טהורה. **הא מינע** **רחמנא** – "הזכרים", **היא יתירה** משמע: **ולא** אחתה. **בשלמא** **לרבי ירמיה** **דלא** מוקי לה כרבי יוסי – דקמפרש טעמא דמתניא משום (טעמא) **דאי** אפשר לעצמם שלא יצא ראש האחד תחלה, **דהוי** פטר רחם – היינו דלא קתני במתניתין "יצא שני זכרים דאחת" כי היכי דחני לקמן בפירקין (יז,א) גבי מילתיה דרבי יוסי הגלילי, **דלא** לא אפשר. **אלא לאבי** – דאפשר לעצמם, וטעמא משום מיעוה ד"הזכרים" – ליתני: ויצאו ראש האחד כאחת, דשמעין מינה רבותא! **ועוד** **נתיבא** – דאפילו בבמה טמאה אמר נמי רבי יוסי שניהן לבחן. **בקדושת הגוף** – בבמהה טהורה. **אלא** **משום שנאמר** **הזכרים** – בבכור בהמה טהורה, דשמעין מיה דאפשר לעצמם. **אמר**: הוא הדין לפטר חמור.

לימא

דתיניא ההא תנייה חתם. **אין** נמי, **ניחא** ליה לפרש כל גונו ואף על גב דא

בי בלעיי – פירש הקנטוס: מי אוקיינוס, שכולעות כל מימות שבעולם ופולטות אותן דרך תומו. **דכתיב**: "הים איננו מלא". וקשה דבסמך קאמר שדניהו בתינא, שם כלי, ושבו היאך יורדין לתתום? ואי מפרש גומא או חריץ, **ניחא**. **ויחבן** "מי בלעיי" – שם מקום, דמאמר שם. **בי** בלעיי אית ביה תלתא עצמין, חד טמי דיהא ארישא, חד חר, אליביה,

פי מטי לבי בלעיי, מלא כפוא דמיא מבי בלעיי. כד אתא, אוקמינהו קמי קיסר. חנונה דהווי מעני, אמר ליה: הני לאו נינהו! שקל מעפרייהו ושדא עילוייהו, אקשו לאפי מלא. אמר ליה: כל דבעית עבד בהו. איתנינהו מיא דאיתיי מבי בלעיי, שדיניהו בתינא, אמר להו: מלויה להו ואפילו לכו. מלו ושדו ביה קמאי קמאי ובעל להו, מלו עד דשמיט כתפיהו, וכלי להו ואוול. משנה לבחן, זכר ונקבה – מפרשי טלה אחד לעצמו. שתי חמוריו שלא ביכרו וילדו שני זכרים – נותן טלה אחד לבחן. זכר ונקבה, או שני זכרים ונקבה – נותן טלה אחד לבחן. שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות – אין לבחן כלום. אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה, וילדה שני זכרים – נותן טלה אחד לבחן. זכר ונקבה – מפרשי טלה אחד לעצמו. שנאמר: "ופטר חמור תפדה בשא" – מן הפקשים ומן העזים, זכר ונקבה, גדול וקטן, תמים ובעל מום. פודה בו פעמים הרבה, נכנס לדיר להתעשר, ואם מת – נתינו בו. גמרא מאן תנא? אמר רבי ירמיה: דלא כרבי יוסי הגלילי, דאי רבי יוסי הגלילי – האמר: אפשר לעצמם! אמר אביי: אפילו תימא רבי יוסי הגלילי, שאני תהם דכתיב: "הזכרים לה'". – וליקמר מיניה! הא מינע רחמנא "הזכרים". איפא דאמר: לימא דלא כרבי יוסי הגלילי, דאי רבי יוסי הגלילי – האמר: אפשר לעצמם! אמר אביי: אפילו תימא רבי יוסי הגלילי, שאני תהם דכתיב: "הזכרים לה'". בשלמא לרבי ירמיה, דלא מוקי לה כרבי יוסי הגלילי – היינו דלא קתני: "וצאו שני ראשיהן כאחד". אלא לאבי, ליתני: "וצאו שני ראשיהן כאחד"! ועוד, תניא: חמורו שלא ביכרה וילדה שני זכרים, ויצאו שני ראשיהן כאחד, רבי יוסי הגלילי אומר: שניהן לבחן, שנאמר: "הזכרים לה'". והא פי כתיב האי – בקדושת הגוף הוא דכתיב! אלא משום שנאמר: "הזכרים לה'!" תיובתא דאבי, תיובתא. ורבנן

מאן תנא אמר רב ירמיה דלא כרבי יוסי הגלילי – פירש הקנטוס: מאן תנא דאמרין שילדה שני זכרים אמר נותן אלא חד טלה לבחן. וקשה לפירושו, דהבא אפילו רבינו יוסי הגלילי מודה. **מדלא** קתני במתניתין "וצאו שני ראשיהן כאחד" כדקתני בפרק שני (בכורות יז,א). ובין דלא ראינו שיצאו בבה אחת, מספק לא אמרין בבת אחת יצאו אפילו לרבי יוסי הגלילי, דלא שכיחא וצריך לפרשי: דנח דמספק מודה רבי יוסי הגלילי דאין נותן לבחן אלא חד טלה. **מכל** מקום ספק דמוע – טוב להחמיר דבריו ולהקפיד טלה שני לעצמו. [שייך לעמוד ב] **אמר** רב (אשכ) מין במינו אינו חוצץ – תימה: בפרק "במהה מושקא" (חולין ע"ב). בעי: דאחורא וחציאתו, מוחי יש לומר: דאח מקצת פני, איכא למימר טפי במינו אינו חוצץ. **אי** נמי: אחורו היא אינו מינו טפי מאחור. **עוד** יש לומר: דקאק משום דאחורא, שכיחה אחורו בחוצותא, **אז** לא דמספקא לן דרילמא חציצתא, אבל אם לא סייעה לחציצא – פשטיש דלא היא חציצתא, ואם תאמר: [לאביי] דמוקין מתניתין כרבי יוסי הגלילי דאפשר לעצמם, ואפילו כהי אינו נותן כי טלה אחד לבחן משום דכתיב "הזכרים/אמאי לא אמר: כל שאני בזה אחר זה – בבת אחת אינו, ולא קדש לא זה ולא זה; ויש לומר דלא מסתבר למימר דאח דבר דהולץ במעשה. דמחור קדש שתי אחיות, ותורה שנשחטה על שמונים חלות. אבל קדושה הבאה מאליה – לא אמר הכי, ואף על גב דשייך למימר: דמינייהו מיתיתי די מנייהו מפקת. ואם תאמר: מדקאמר: "נחיו דאי אפשר לחציצתא חציצתא מיהא איכא", משמע דהכי קאמר: נחיו דאי אפשר לעצמם. ודין הוא שקדש האחד לרבנן – חציצה מיהא איכא, אבל היח לו להיות קדוש. משמע דהא אפשר לרבנן לעצמם – דהא אפי קשה לן היאך קדשו, בלא טעם חציצתא. ומה קשה? והא (פרקי) (פרישתי) דלא אמר כל שאניו (כו') בבת אחת כי לא דברב תחליי דברווי ויש לומר, דהכי פירושו: נחיו דאי אפשר לעצמם – ולהכי נחא לרבנן שאין שתיהן קדושין מטעם "הזכרים" כמו לרבי יוסי הגלילי, דאפשר למישרש להו "הזכרים" כיון דסבירא להו אי אפשר – מכל מקום ליהוי חציצה. **זכר** ונקבה מפרשי טלה לעצמו – ואם תאמר: לרבי יוסי הגלילי לאפשר אפשר לעצמם, אם יצאו שניהם כאחת – אין חורבן להו, ואף פיה שפירשתי לעיל: נקבה חוצצת! ועוד, תנן לקמן בפרק שני (יז,ב). **זכר ונקבה** – אין לבחן כלום. משמע דקאי איצאו שני ראשיהן כאחת דרשאו, שהנקבה מבטלת בכורת זכר, שגם דאמר בבכורת רחם. ואם כן, סמוך מיעוט דבבת אחת למצוה דנקבות קדומות, דהו לזו זכרים קדומים מעיטאנו שני לומר כדפריך לעיל: ספק ממוח החמור בקדושת טלה לעצמו. **שתי** חמוריו שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לבחן – הבא נחא, דאפשרא (א"ב). **אמר** רב קדתי כי אין גזונא גבי בכורות טהורה, ליבא למימר הכי: שני לומר. קא משמעין לא תניי להוינא המגומן בחוקת בעלים, שהתחת טעפה תמוח הוולד, ואחת ילדה שני זכרים. ומיהו, לקמן פרק "יש בכור" (מנחם) קתני כהאי גזונא גבי נשים – ליבא למימר הכי, שכל אחת יודעת בעצמה מה שילדה ויש לומר: אנב

דתיניא ההא תנייה חתם. **אין** נמי, **ניחא** ליה לפרש כל גונו ואף על גב דא

שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לבחן – לכאורה מפרשי טלה אחד מספק לעצמו. וכן מובא לקמן פרק שני (יז,ב) שני זכרים ונקבה – דלא לו ואחד לבחן, (דמובא) משום

לאפקועי

לאַפּקעי לאַיסורא מיניה — דלפטור ממצות ערפּה לא היה צריך להפריש מספק. כמו שאין נותן לכהן מספק, כמו כן אינו עורפו מספק. **ורנב** רבי יהודה בומר במייד קידש — שמענו חבא דמוקדשת בגבולין קודם שייגע לירושלים. והא דאמר בסוף פרק "חלק" (סנהדרין קיב:ב) בגבולין דברי הכל פטורין מן החלה — לאו משום חדשיש ממון גבוה לכלוי' עלמא בגבולין, אלא משום דלא קרינן ביה "עריסותיכם", כיון דאסור באבילה. וכן עני הנדרת — לאו "שללה" הוא, דאסור בהמה. (סנהדרין קיב:ב) כתיב, אהרן את הערעלים, (בבא מציעא זא.) נמי פטר רבי יהודה מחסימה מעשר חוץ להרמה — לאו משום חדשיש ממון גבוה חוץ להרמה, אלא משום דבעינן דישו הראוי לו, בדמוסותא מקדש הקדש (ממעילה) (במעילה יגא.).

מכל האובל אשר יאכל אוכל שיכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל — ואם תאמר: פרק "כספי דהים" (חולין פא.) פטרינן עוף טמא מכסוי לרבי שמעון גבי שחיטה שאינה ראויה, מדכתיב: "עזי היה או עוף אשר יאכל" וגו'. והא אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים הוא יט לזמנה דהם "היה או עוף" תיב, משמע דאתא למעוטי מינים טמאים שאין נאכלין לישראל, ואף על גב שיכול להאכילו לאחרים. אבל חבא. "מכל האוכל אשר יאכל" משמע שפיר למעוטי שאין נאכל לאחרים.

מדה

ורנבן, **לימא קסברי רנבן מקצת רחם מקדיש?** **דאי בוליה רחם מקדיש**, **נחי דאי אפשר לצמצם, הציצה מיהא איפא! אמר רב:** **מין במינו אינו חוצץ.** **"וכר ונקבה — מפרשי מלה" כו.** **וכיון דלעצמו הוא, למה לי לאפשרו?** — **לאַפּקעי לאַיסוריה מיניה. אַלמא, כיון דלא מפקע — אסור בהנאה, מבתנית מני? רבי יהודה רואי, דתניא: פטר חמור אסור בהנאה, ורבי שמעון מתיר. מאי טעמא דרבי? יהודה? אמר עולא: יש לך דבר שצריך פדיונה, ומותר? — ולא? והרי בכור אדם, דבר שצריך פדיונה, ומותר? — אלא: יש לך דבר שצריך פדיונה? ואמר רב: וימי הקפידה? והא רב נחמיה בריה דרב יוסף פרוק ליה בשילקו בשויו! — בשויו לא קאמר, כי קאמרין — שלא בשויו, והכי קאמר: יש לך דבר שהקפדה עליו תורה לאַפּקעי לאַיסוריה בששה? — והרי מעשה, שהקפדה עליו תורה בכסף צור, ותנן רבי יהודה אומר: במויד קידש! —**

בפטר חמור גמי מיפדשא. בדרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: **אשה יודעת שאין מעשה שני מתחלל על ידה, ועולה ואוכלתו בירושלים: הכא נמי, אשה יודעת הפטר חמור איסורא אית ביה, ופרקא ליה בששה, ומקדשא בתך דבינו וביני. ורבי שמעון, מאי טעמא? אמר עולא: יש לך דבר שפדיונו מותר והוא אסור? — ולא? והרי שביעית דפדיונה מותר והיא אסורה! — שביעית גמי פדיונה אסור, דאמר רבי: האחרון אחרון אסור. ואיבעית אימא: רבי יהודה ורבי שמעון בהאי קרא קמיפלגי, דתניא: "לא תעבד בכבוד שורך" — אכל אתה עובד בשלך ויבשל אחרים, "ולא תנו בכור צאנך" — אכל אתה גוז שלך ושל אחרים, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: "לא תעבד בכבוד שורך" — אכל אתה עובד בכבוד אדם, "לא תנו בכור צאנך" — אכל אתה גוז בכור חמור. בשלמא לרבי שמעון — היינו דכתיב תרי קראי, אלא לרבי יהודה, תרי קראי למעוטי שלך ושל אחרים למה לי? ותו, לרבי יהודה, בכור אדם גמי נקיא דאסיר! אלא, דכולי עלמא "שורך" — למעוטי בכור אדם הוא דאתא. כי פליגי ב"צאנך", דרבי יהודה לשעמיה, דאמר: שותפות גוי תיבת בכבורה, וכי איצטרך קרא — למישרי בגוה ועבורה. ורבי שמעון סבר: שותפות גוי פטורה מן הבכורה, ולעגן גוה ועבורה לא איצטרך קרא, כי איצטרך קרא לפטר חמור. בשלמא לרבי יהודה — היינו דכתיב "צאנך", ו"שורך" — אטו "צאנך". אלא לרבי שמעון, "שורך" ו"צאנך" למה לי? קשיא. אמר רב: ומודר רבי שמעון לאחר עריפה שהוא אסור, מאי טעמא? גמר עריפה עריפה מעולה עריפה. אמר רבא: מנא אמית? ליה? דתניא: העולה, וכלאי הכרם, ושור הנסקל, ועולה עריפה, וצפור מצויר, ופטר חמור, וכשר בחלב — כולן מטמאין טומאת אוכלין. רבי שמעון אומר: כולן אין מטמאין טומאת אוכלין. ומודר רבי שמעון בבשר בחלב ששטמא טומאת אוכלין, הואיל והיתה לו שעת הכושר. ואמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי שמעון? דכתיב: "מכל האכל אשר יאכל" — אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים — קרוי אוכל, שאי אתה יכול להאכילו לאחרים — אינו קרוי אוכל. —**

א

א

לימא קסברי רנבן מקצת רחם — הנוגע בבכור, מקדשו. דנדי דאי אפשר לצמצם, וראשון לחודיה קדש — איבא למיפך: הא קודם שיצא כולו — יצא אחיו וחצין בינו לבין הרחם, וכתיב (במדבר ח.) "פטר כל רחם", עד שיפטר כל הרחם ולרבי יוסי ליבא למיפך, דכיון דתרוויהו קדשו — כח דמו. מין במינו — ואלו שניות מין אחד. ומותר — קודם פדיונו. **בכור אדם** — מותר בהנאה למעשה ידיו קודם פדיוה, דהא לא אשכחן דאסור. שהקפידה וכו' — וכיון דמתחיה בלוי האני, שקבע לו הכובד פדיון בשח ולא באחר, ודאי אסור בהנאה. בשלקי — עשבים שלוקות. בשויו — שנותן עשבים שוה דמי חמור לכהן. בשויו לא **אסרין** — דלא חמיר דמקדשות. **לאַפּקעי לאַיסורא בשח** — ואפילו שלא בשויו, כדקתני מתניתין: גדול וקטן, בכסף צור — דאינו מתחלה לא אסימון, דכתיב (דברים יד) "וצרת הכסף בידך". מבידי — שבתוכן לחללו. קידש — אם קידש בו את האשה — מקדשת. אלמא, מותר בהנאה לרבי יהודה רב דהך דבינו וביני — ששוח חמור יותר מן השח. **שפדיונו מותר** — כגון בכור, שבתוכן אוכל את השח בלא שום הקרבה, והוא אסור קודם פדיון. דהא פסולי המוקדשין, שאסורין בהנאה קודם פדיונן, הוי פדיונן נתפס בקדושתן ואסור. **שביעית** — המוכר פירות שביעית, הדמים מותרין לעולם, והפירות עצמן מתבטאין בשעת הביעור כשכלל לחזיה. וקא סלקא דעתך דהאי מקשה פדיוני שביעית מותר לעולם, ולא שמיעת ליה הא דאחרון אחרון נתפס. **אחרון אחרון** — במסכת סוכה (מג.) לקח בפירות שביעית בשר — אלו ואלו מתבטאין בשעת הביעור. קדש בשר כן, יצא בשר ונכנס יין, יין בשמן — יצא יין ונכנס שמן. ואחרון נתפס בשביעית להתבטע, ופרי עצמו שגדל בשביעית שבאו אלו מכהו, בכל מקום שהזאת אסור מן הביעור ואילך. בשלך שם **חארים** — גוים. כגון בכור בהמה שיש בה שותפות לגוי, אף על גב דמחייב רבי יהודה למיתב יצד דמיא לכוון — שרי בגוה ועבורה, שאין קדושה וצאנך. אבל פטר חמור לא ממשע מהאי קרא. וכל כמא דלא ממעט לא שרינן ליה, דלא גרע מבכור בהמה טהורה. ולרבי שמעון ממעט ליה קרא. **בשלמא** לרבי יהודה — דדרש: "צאנך" — ולא של שותפות גוי. היינו דכתיב **צאנך** — דמשמע: המיוחד לך, ולא כתב "צאן" סתמא. ו"שורך", אף על גב דמצד למיכתב "בכבור שור" ומימעט גמי בכור אדם מיניה, אפילו הכי יצא "צאנך" כח שור, דהיינו אסורין היינו דכתיב צאנך ושורך אטו צאנך אלא לרבי שמעון לכתוב שור וצאן. **אמר רבא** — גרסין. **לאחר עריפה** — אם לא פדאו וערפו כדנין. **אסור** — להאכילו לכלב. עגלה

עריפה — אסורה בהנאה, משום דכתיב (דברים כא.) "שם" — שם תהא קבורתה. ושור הנסקל — ששחטו לאחר שנגמר דינו, דלא ירדה בו טומאת נבילות. ועגלה ערופה — ששחטה לבשר. ירדתה לנח אתו, קרימא לן דהיא אסורתה. **ציפור מצויר** — אסורין בהנאה. במסכת קדושין (א.ו.) **ופטר חמור** — ששחטו ועדיין מפרס, שלא ירד לטומאת נבילה. אבל אם גנע בו שרץ — מטמא טומאת אוכלים, שאם חזר ונגע באוכלים אחרים — מטמאים, (א.ע.ל פ"ט מפרסכס. דאמר ב"העור הורוטב" (חולין קיב.) דשחוט בהמה טמא לנח או ומפרסכס — מטמא טומאת אוכלים. דמתניא לה חשיטת ישראל למיהו מחשבה, הואיל וחשיטה כדמות חזיא לה בהמה טהורה. אי נמי, אפילו ערפו ממש, דנבילה היא. ואיכא למימר בהם טומאת אוכלים, כגון דאיכא פחות מכזית מינייהו, דלא חזי לטומאת נבילות, מיעטרף בהדי פחות מכביצה אוכלין ומשלימו לכביצה. כולן מטמאין טומאת אוכלין — אם גנע בהו טומאה. ואף על גב דאינוו נפשיהו אסירי, מתניא להו להכי שאם גנעו באוכלין אחרים — מטמאין אותן. כולן אין מטמאין — הואיל ואסורין בהנאה. שעת הכושר — קודם ביטול. לאחרים — לגוים, דאינו אסור בהנאה.

מה לחלץ אסור באבילה ומותר בהנאה בו – תימא: דברפק 'כל שענה' (פסחים כ"ב).
 דריש איסי בן יודרה אסור באבילה מהבא, ואיסור הנאה יליף מקל וחומר דערלת.
 והשתא במאי פליגי? ויש לומר: קסבר תנא דחתם, כיון דמצי לקימין תרייהו, הגורא שוה
 וקל וחומר – מקימין. ומיזו קשה: דבבמה מקומות אתיא גורא שוה ומקמינן קל וחומר.
 מקומות אלו הן: מקום המעשה, מקום המצוה, מקום המצוה, מקום המצוה, מקום המצוה.

[illegible]

נבלת בהמה טמאה בכל מקום וגבלת עוף טהור כבפריס צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר — וה'הולכת' לא גרסין, דליתא למימר דאין צריך הכשר, דאי בחבל נבלה — האי אינה מטמאה טמאה חמורה, דכתיב (ויקרא ז'): "יעשה לכל מלאכה", ואמאי לא נבעי הכשר ואי בשחוטתה — "דורני שנינו בפרק" (הורוטב"ט ו'ח'ל'ן כ"ט,א). חזר רבי עקיבא להיות שונה כרבי יהודה, דהכשר שחיטה לא מהניא בלכס משום דאכלת לאו אוכל הוא, דדא בחבל לא בר אביהא היא עד חדשיי עליה. ובמסכת טהרות לא גרסין ליה. עד כאן לשון הקונטרס. לפי שיש פירושים שאין כתב בהן. ושמונה מחזירים הוגה. ואף על גב דרב פפא מוקי התיב ב'תעור וזכור' (ספ"ט פלוגתא דתנאי בדיתור מחשבה, דרבא מוקס מוסר). דכדי תני משנה ומסכת טהרות סברה כי חזרה. ובסיפא גרסין לה פשי: הולכת בשוקים אין צריך לא מחשבה ולא הכשר. ובלבד שחוטת אמרין. וכן פירש הקונטרס.

הבא ואין גרילין לאכול עפות. ונראה לפרש טעם אחר: בשאקון שי אולכין מרובים, עינים הם, ואין גרילין לאכול עפות. ונראה לפרש טעם אחר: בשאקון שי אולכין מרובים, וקוין כל דבר. בפכים אובלים מעטקין, ואכל בני איה מציילא.

נבלת בדמה טהורה בכל מקום — מה שיש חילוק בין טמאה לטהורה, ואף על גב דהרדיוהי דא מוכין אלא לענין, ופצעים הם בחיור דחורין, במגילתא רחם חילוק (א.א.) רבתיים מלאים כל טוב" — (בבבלי) דחורין, דחורין, דחורין, במגילתא רחם חילוק "לטוב" — בבבלי דחורין, מכל מקום, מה שהיה טהורה משום אוכל בריאה מעט, הואיל וכשאננה נבלה אוכל גמור הוא לישראל, ומדאי טעמא דחורין רבי' שמשען בגמל וארבתן בשפן חורין סימני דהרש' הואי אוכל, דיבארם בסמוך. וקונטרס נמי פירש כאן, עינים שלמה מנחה, כל מקום שהיה — טמא לא לאכילה קיימא. ומציית, ועוד שי עלת שני דחורין: אחד — שלא נשחטה, ועוד — טעמא דחורין. וגבי נבלת בדמה טהורה פירש: חרמא לאכילת יג, דא מציית, ועוד, לבני ישראל אין בהן אכל דחור אחד, והלכך אינה שמיא מחשבה. והחבל בשאקון — פירש הקונטרס: גרילין לאכול עפות ושומן, משמע שחורבן חורבן לומר לכל שומן קרן חבל. ועוד מיייר דקאמ מלכא דאסור, כגון חורבן, שמיא מחשבה.

מא לא אמרינו איסורו חישובו גרידא. ואפילו הכי פלוגתייהו בדלא חשיב. וליתא

י' ח' – דטעמא דרבי שמעון משום הגאון הוא. מה לחלוף מותר בהנאה – דכתיב: ועתה הכושר. אבל שור הנסקל ועגלה ערופה לא היתה לו שעת הכושר אפילו קודם לכן, דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת. ליתני ומודה רבי שמעון בפטר חמור –

1 לֵיתָּהּ — לְאֶבְלִילָהּ, וּמִשּׁוּם הֵבִיל לֹא תִי לֵיתָּהּ.
 2 סִתְמִיָּה לֹא לְאֶבְלִילָהּ קָא. וְאִיסּוּרוֹ חִישּׁוֹבוֹ
 3 אִיסּוּר דְּרִיסוֹ דְּהֵר הַרְמָנָה לְיִשְׂרָאֵל מִשְׁוִי
 4 לֵית, אֹבֵחַ, בְּדִין דְּאִסּוּר לִיָּה — מִלְּמַל דְּרִאוּר
 5 לְאֶבְלִילָהּ לְגוּי הָאֵר. צָרִיכָהּ מַחֲשָׁבָה — טַעְמָא
 6 וּמִזַּמָּת אוֹכְלִין אֵין נִגַּע בְּהוֹן (שֶׁרֶץ), שְׁאֵם תִּגַּע
 7 חֲזִיר כֵּן בְּאוֹכְלִין כְּשֶׁרֶץ — טַעְמָא. וְכַל מִכָּה
 8 לֹא חֲשִׁיב עֲלֵיהּ — לִית לִיהּ שׁוּם טוֹמָא
 9 גִּנְעָה, וְדִבְבֵי עוֹר הַחַיָּה אֵינֶה טוֹמָא אֲלָא
 10 עֵם אֲבֵלָהּ, וְאוּ מִטְמֵאָה אוֹתָן בְּגֵדִים שְׂדוּא
 11 בְּכֹשׁ שְׁבַעַת לַיְלָה. וְאֵינֶה צָרִיכָה הִבְשֵׁר —
 12 וְאִיסּוּרֵי רֵשׁ עֲלֵיהּ טוֹמָאָה חֲמורָה לְטַמָּא אֲדָרָא
 13 בְּגֵדִים אֵין זֶה אֲבֵלָה. וְאִמָּר בְּכִירוּת
 14 "פֶּרֶק 'עִם שְׁחִטָּה' (א.א.) 'כִּי יוֹתֵן מִיָּם'
 15 כֹּה, מִזֶּה זֶרְעִים מִיּוֹחֲדִין שְׁאִין סוֹפֵן לְטַמָּא
 16 וּמִזַּמָּה לְמִזְרָה צָרִיכִין הִבְשֵׁר — אָף כֹּל שְׁאִין
 17 לְטַמָּא לְמִזְרָה חֲמורָה צָרִיכִין הִבְשֵׁר.
 18 לֹא שְׁרִיךְ הִבְשֵׁר אֲלָא טוֹמָאָה חֲמורָה
 19 וְאוֹכְלִין, וְכֵן מַחֲשָׁבָה, רַבִּי שְׁמַעוֹן הָיִי —
 20 לִילֵית לִיהּ אִיסּוּרוֹ חִישּׁוֹבוֹ. נִבְלָת בַּהֲמָה
 21 מִמַּצָּח בְּכַל פֶּקוּם — שְׂחִיא. טַעְמָא לֹא
 22 לְאֶבְלִילָהּ קִימָא. וְדִבְבֵי מִסִּידָה, וְעוֹד, שִׁישׁ לֵה שֵׁנִי
 23 חֲתוּץ: אַחַת — שְׁלָא שְׁחִטָּה, וְאַחַת — טַעְמָא
 24 אֵינֶה. וְכֵן נִבְלָת חֵטֵּף טְהוֹר. וְחֹלֵב — שׁוֹמֵן שֶׁל
 25 בִּבְלָה טְהוֹרָה. כְּבַשְׂמִי. כְּעֵינִים הֵם, וְאִין
 26 יִגְלִיל לְאֶבְלִיל עוֹפוֹת וְשׁוֹמֵן — צָרִיכִין
 27 חֲשָׁבָה לְאֶבְלִיל לְגוּי, וְאֵם לֹא — אֵינֶה
 28 טַעְמָאִין טוֹמָאָה אוֹכְלִין. וְאֵם תֹּאמַר: נִבְלָת
 29 הַבְּהֵמָה טַעְמָא, מִלְּמַל אוֹכְלִין לְמַד לֵהּ הָא
 30 טַעְמָא אֲרַם וְכֵלָם, כִּי כֹשֵׁן חֲשִׁיבָהּ תֵּרִץ
 31 דְּאִמָּר בְּכִירוּת "פֶּרֶק 'עִם שְׁחִטָּה' (א.א.).
 32 אֵי אֵיכָא פְּחוֹת מְכֻזֵּית טַעְמָא, דָּאִין עֲלֵיהּ
 33 וּמִזַּמָּת נִבְלָת, שְׂחִיר אִין בָּהּ שִׁיעוּר, וְצִרְפוֹ
 34 'פְּחוֹת מְכֻזֵּית אוֹכְלִין, אֵין חֲשִׁיב עַל פְּחוֹת
 35 וְחֲשִׁיב זֶה לְאֶבְלִיל — מִצְרֵף עַל שֶׁ אֵין
 36 וְנוֹכְלִין לְהַשְׁלִימָה לְכַרִּיצָה, שְׁאֵם יַעַב בְּהוֹן
 37 שֶׁרֶץ טַעְמָא. 'וְחֹלֵב' אֵין גְּרִיסִין, וְלִכְבֹּשׁ
 38 'מִימָר בִּיה אִין צָרִיךְ הִבְשֵׁר, דָּאִין חֲלַל נִבְלָה
 39 אֵין אֵין טַעְמָא טוֹמָאָה חֲמורָה, דְּכֵרִיב
 40 'קִיָּא: אֵין 'עִנְשָׁה כֹּלֵל מִלְּבָב', וְאִמָּא לֹא

ובעני השקרה ואי בשחטה, ומשום שכבר
 נזכר — האי שנינו בגמרא ב"העור והדורס" (תולין קכ"א); חזר רבי עקיבא לדיות
 וטעם רבי יהודה. דברב חשית לא מצינא להלכ. משום דאבתי לאו אוכל הוא.
 וזאת דכפרים לא בר אוכל הוא עד דחשיבי עליה. ובשחרות במשנה לא גרסין ליה.
איתא צריכה הכשר — הואיל ומטמאין טומאה חמורה עיזר שחיה בה וית שלם.
 וזאת היא מחבורת בגבלה. **בגבלה בחמץ פתורה כל מקום** — טמאנא לאינה גזי
 ולא מאיסה. ועור, דלגבי ישראל לא בר אלא דחזיז הוא. הלכך אינה צריכה
 חושבה בגבלה טומאא אכולין. להצטרף פרות מכיות הימנה לפחות. מכבינה
 ונכלין. וכן בגבלה עזר תחולל על שחוטתה. **בשזוים** — בברכות. דיש בר רוב
 — ועשירים הם. ורובלין לאכול רוב עופות ושומין. **ולא הכשר** — בגבלה חמה ועוף
 — משום דמטמאין טומאה חמורה. חלב שחטה בשזוים — משום שכבר הוכשר
 שחטה, וכליל לא בעי מחשבה. אתני יזהר איה שחטה. **הא מטמא קצין**
שחטה — דכין לאמרני; איסורו הוא עיזבורה **אלא הנבל** — דינו כבהמה טהורה.
 ואולי יש בר אחד מסימני טהרה. ומדאיסורי רבי שמעון כסיפא — מכלל דרשא
 בבן דאיא. ושמה מינה: ליה לאו איסורו שמוען. וגבי פטר חמור דמטמא לעיל —
 דחשיבי עליה. ואפילו הוא מטהר בר שמוען. ואוכל שא אתה יכול להאכליו
 ודאיסורי הוא. ומהלא לאחר ערפיה שחוט אסור. בדרכי. **אלא אמר רבא** — דבדלי

שְׁהִשְׁחַט עורב להחלמד דמו מבכשיר — פירש הקונטרס: אם נפל על הורעים. וכל שכן אם שחטו שחיטה גמורה דמו מבכשיר אפילו לגופיה. דשחיטתו מחשבתו. ואם נחרו ולא שחטו — תו לא פליג רבי אליעזר, דדאי לעלמא מבכשיר דמו ולא לגופיה. דאדיו נופיה לא מקבל טומאה בלא מחשבה. עד כאן לשון הקונטרס.

ותימיה פירש דדם נחירה מבכשיר לעלמא. דמה טעם יבשיר, כיון דלא היה דם שחיטה. ודם כללים לא שייך בבחמה אלא באדם **שאינו** עורב הואיל דמי כמינה טהרה — דהיינו עשרים וארבעה עופות חוץ מנשר, בדומכת פרק "אלו טרפות" (תולין סאג), **מאי** איירא להחלמד אפילו להתעסק — פירשו: ואפילו נחרו נמי, דליתקעס נמי לאו שחיטה היא. ובחירו דמי. ואף על גב דאו לא היה הוכשר בדם שודטה, מכל מקום פריך. כיון דלא אחי לאשמועינן דדם שחיטה מבכשיר, דהא צריך מחשבה הואיל ויש בו סימני טהרה — זה היה יכול לאשמועינן בלא שחיטה. אמר

הָכָא בְּמֵאֵי עֶסְקִינָן - פְּגוֹן שֶׁשְׁחַטְנוּ לְהַתְלַמֵּד בוֹ, וּבְכָל־הַתָּא דְּנִימוֹס וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. דִּתְנִינָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי: סָח לִי נִימוֹס אֲחִיו שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הַנָּרְסִי, שֶׁשְׁהִשְׁחַט אֶת הָעוֹרֵב לְהַתְלַמֵּד בוֹ - דְּמֹו מְכַשִּׁיר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: דָּם שֶׁשְׁחַטָה לְעוֹלָם מְכַשִּׁיר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חִינּוּ, תֵּנָא קָמָא! אֵלֶּא לֹא אִיסוּרֹו חִישׁוּבוֹ אִיפֵּא בִּינְיִיה, תֵּנָא קָמָא סָבַר: דְּמֹו מְכַשִּׁיר - לְעָלְמָא, אֲבָל לְגוֹפִיָּה - בְּעֵי מַחְשָׁבָה. וְאַתָּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְמִימֹר: דָּם שֶׁשְׁחַטָה לְעוֹלָם מְכַשִּׁיר, וְאִפִּילוּ לְגוֹפִיָּה נִמִּי לֹא בְּעֵי מַחְשָׁבָה. **בְּמֵאֵי?** יְדִילְמָא מַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַתָּם - דְּשִׁטְנֵי עוֹרֵב, הוּאִיל וְיֵשׁ בוֹ סִימְנֵי טַהְרָה! וּמִגְּדוֹן דְּסִימְנֵי טַהְרָה מִיִּלְתָּא הֵיא - דְּקִתְנֵי עֲלֵה דִּתְהִיא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן:

מַה פִּתְעָם - הוּאִיל וְיֵשׁ בוֹ סִימְנֵי טַהְרָה. וְכִי תִּמְאָ: אִי מִשּׁוֹם סִימְנֵי טַהְרָה, מֵאִי אִיִּירָא לְהַתְלַמֵּד? אִפִּילוּ לְהַתְעַסֵּק נִמִּי! אִין חֲכִי נִמִּי, וְיִשּׁוּם נִימוֹס. אִיתִיבִיה: לֹא רָצָה לְפָדּוֹתוֹ - עוֹרְפּוֹ בְּקוֹפִין מֵאֲחֹרָיו וְקוֹבְרוֹ, וְאִסוּר בְּהִנָּא, דְּבַרִּי רַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר! - וּמַחֲיִים אִסוּר בְּהִנָּא, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר. - וְהָא מְדִסְפֵּא מַחֲיִים הֵו - רִישָׁא לֹא מַחֲיִים. דְּקִתְנֵי סִיפָא: לֹא יִמְתִּינוּ לָא בְּקִנְיָה וְלֹא בְּמִגָּל וְלֹא בְּקִדְדוֹם וְלֹא בְּמִגְוִרָה, וְלֹא יִכְנִיסֵנוּ לְחֶדֶר וְיִנְעוּל דִּלְת לִפְנֵי בִּשְׂבִיל שִׁמּוֹת. וְאִסוּר בְּגִיָּה וְעֻבְדוּת, דְּבַרִּי רַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר! - רִישָׁא וְסִיפָא מַחֲיִים, רִישָׁא - בְּהִנָּאת דְּמִי, סִיפָא - בְּהִנָּאת גּוֹפּוֹ. וְצִירָכָא, דְּאִי תֵּנָא תִּנָּאת דְּמִי - בְּהִהוּא קָא שְׂרִי רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֲבָל בְּהִנָּאת גּוֹפּוֹ - אִימָא מוֹדָה לִיה לְרַבִּי יְהוּדָה. וְאִי תֵּנָא בְּהִנָּאת גּוֹפּוֹ - בְּהִהוּא קֶאסֶר רַבִּי יְהוּדָה, אֲבָל בְּהִנָּאת דְּמִי - אִימָא מוֹדָה לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, צִירָכָא. וְכֵן אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בַר אֲבוּה: מוֹדָה רַבִּי שִׁמְעוֹן לְאַחַר עֲרִיפָה שְׁהוּא אָסוּר. וְאָמַר רַב נַחֲמָן: מִנָּא אִמְיָנָא לָהּ? - דִּתְנִינָא: "עֲרִיפָתוֹ", נֶאֱמַר כָּאן עֲרִיפָה, וְנֶאֱמַר לְהָלן עֲרִיפָה, מַה לְהָלן אָסוּר - אִף כָּאן אָסוּר. מִנִּי? אִילִּמָא רַבִּי יְהוּדָה - מַחֲיִים מִיִּסַר אָסוּר! אֵאלָא לֹא רַבִּי שִׁמְעוֹן הֵיא. אָמַר לִיה רַב שִׁשֵׁת, סִפְרָא חֲבִירָךְ תִּרְגוּמֵיה: לְעוֹלָם רַבִּי יְהוּדָה, וְאִיצְטְרִיד, סִלְקָא דְּעֵתָךְ אִמְיָנָא עֲרִיפָה בְּמִקּוֹם פְּרִיָּה עוֹמְדָה, מַה פְּרִיָּה מַתִּירָת - אִף עֲרִיפָה מַתִּירָת, קָא מִשְׁמַע לָן. אָמַר רַב נַחֲמָן: מִנָּא אִמְיָנָא לָהּ? מִדְּתֵנִי לִוִּי: הוּא הִפְסִיד מָמוֹנוֹ שֶׁל כְּהֵן - לְפִיכָךְ יוֹפְסַד מָמוֹנוֹ. מִנִּי? אִילִּמָא רַבִּי יְהוּדָה - הָא מִיפְסַד וְקָאִי! אֵאלָא לֹא רַבִּי שִׁמְעוֹן הֵיא. - אִיפִיעִית אִימָא רַבִּי יְהוּדָה, וְאִיפִיעִית אִימָא רַבִּי שִׁמְעוֹן; אִיפִיעִית אִימָא רַבִּי יְהוּדָה - אִפְסִידָא דְּבִינֵי בִּינִי, וְאִיפִיעִית אִימָא רַבִּי שִׁמְעוֹן - לִפְחַת מִיתָה. וְכֵן אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: מוֹדָה רַבִּי שִׁמְעוֹן לְאַחַר עֲרִיפָה שְׁהוּא אָסוּר. וְרַבִּי יוֹחָנָן, וְאִי תִּמְאָ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: עֲדִינן הֵיא מִחְלוּקָתָה. אִיפֵּא דְּמַתְנֵי לָהּ לְהָא דְּרַב נַחֲמָן אַתָּא: הַמְקַדֵּשׁ בְּפֶטֶר חֲמור - אִינֵה מְקוֹדֶשֶׁת. לִמָּא מַתְנִיתִין דְּלֹא בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בַר אֲבוּה: לְאַחַר עֲרִיפָה. וְדְּרַבִּי הֶחֱל. אִיפֵּא דְּאִמְרִי: הָא מִנִּי? לֹא רַבִּי יְהוּדָה וְלֹא רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִי רַבִּי שִׁמְעוֹן - תִּיקְדֵשׁ בְּכוֹלִיָּה, אִי רַבִּי יְהוּדָה - תִּיקְדֵשׁ בְּתַךְ דְּבִרְגִי בִּינִי! אָמַר רַבָּה בַר אֲבוּה אָמַר רַב: לְעוֹלָם רַבִּי יְהוּדָה, וְכּוֹנֵן שְׂאֵנֵי שְׁוֹה אֵלָא שֶׁקֶל. וְכִסְרָה לֹא בְּרַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה. דִּתְנִינָא: "תַּפְּדָה" - תַּפְּדָה מִדְּ, תַּפְּדָה מִדְּ שְׁוֹהָא. רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמַר: אִין פְּרִיָּה פְּחוּתָה מִשְׁקָל, אָמַר מִר: "תַּפְּדָה" תַּפְּדָה מִדְּ, תַּפְּדָה כָּל שְׁוֹהָא. פְּשִׁיטָא! - אִיצְטְרִיד, סִלְקָא דְּעֵתָךְ אִמְיָנָא: הוּאִיל וְאִיתִקְשׁ לְכָבוֹד אָדָם, מַה כָּבוֹד אָדָם - אַחַר שְׁלֹשִׁים, וְחִמּוּשׁ, הֵאִי נִמִּי - אַחַר שְׁלֹשִׁים, וְחִמּוּשׁ, קָא מִשְׁמַע לָן: "תַּפְּדָה" - מִדְּ, "תַּפְּדָה" - כָּל שְׁוֹהָא. רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמַר: אִין פְּרִיָּה פְּחוּתָה מִשְׁקָל. מִמַּה נִּפְשָׁךְ, אִי מְקִישׁ לְכָבוֹד אָדָם - חִמּוּשׁ לִבְעִי, וְאִי לֹא מְקִישׁ - שֶׁקֶל מִנָּא לִיה? - לְעוֹלָם לֹא מְקִישׁ; אָמַר רַבָּא: אָמַר קְרָא "וְכָל עֶרְכָּךְ יִהְיֶה בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ" - כָּל עֶרְכִּין שְׂאֵתָה מַעְרִיד לֹא יְהוּ פְּחוּתִין מִשְׁקָל - וְרַבְּנִן: הֵהוּא

הָכָא בְּמֵאֵי עֶסְקִינָן בְּנוֹן שִׁשְׁחַטוּ - לְפִטֵּר חֲמור. וְאִי דִשְׁחַטִּיה לִשְׁם שְׁחִיטָה גְּמורָה — אִפִּילוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן הֵיא מַחֲשָׁבָה, וְנִטְמָא. אֵלֶּא שְׁחִטּוּ עַל מִנְת לְהַתְלַמֵּד בו הַלְבוֹת שְׁחִיטָה. וּבִתְךָ פְּלִיג, דְּרַבְּנָן סָבְרִי: דָּךְ שְׁחִיטָה מִשְׁוִיָּה לֹא אוֹכֵל בְּשַׁחֲטִיה לגופיה, דשחיטתו היא מחשבתו. ואי נחרו כדפרשית לעיל. ורבי שמעון סבר: דך שחיטה לא מעלייתא היא. ולא היא מחשבה. ובפלגותא דנימוס ורבי אלעזר. דמו מבכשיר — אם נפל על הורעים. וכל שכן שחטו שחיטה גמורה — דמו מבכשיר אפילו לגופיה. דשחיטתו היא מחשבתו. ואי נחרו ולא שחטו — תו לא הוה פליג רבי רבי אלעזר. דדאי לעלמא הוא ומבכשיר דמו ולא לגופיה. דאדיו נופיה לא מקבל טומאה בלא מחשבה. אלא לאו איסורו חישובו — הוא דאיכא בהדי שחיטה. כהאי גוונא איכא בניהוי. לילמא — אם נפל על הורעים. אבל לגופיה בלא מחשבה, דאיסורו חישובו בירא לא אמרינן. דך שחיטה לא חשיבא לשווייה אוכל. ואפילו לגופיה לא בעי מחשבה — דך שחיטה משוויא לה אוכל. ובקאי נמי פליג. רבנן כרבי אלעזר ורבי שמעון. כנימוס. הוואיל ויש בו סימני טהרה — כדאמר בי"א דהי טרפות" (תולין סאג), משום דבית ליה אוכלא. אבל לגבי פטר חמור דלית ליה סימני טהרה, אי לא חדשיב, משום דך שחיטה לא מטמו ליה רבנן. ורבי שמעון, אף על גב דחדשיב עליה — פליג, משום דאסור בהנאה לאחר עריפה, כדריבא. ומגדלן דיסמני טהרה מילתא — לאחותו לדי טומאה, דקתני עלה בבביתא דלעיל; נבלת בהמה טהורה בוי. אפילו להתעסק — דמתכוין לחתוך דבר אחר, דלא לשחיטה איכתיב. אין הכי נמי ומשום נימוס — להודיע כח. דאף על גב דשחטו להחלמד בה, דהוי שחיטה חשובה טפי מלהתעסק — אפילו הכי איהו נופיה לא מטמא ליה נימוס. איתביה — באבי (ולרבה) מודה רבי שמעון לאחר עריפה. בקופיין — סבין גדול, שכן דרך עריפה. מאחוריו — ממול עפרו, דתיביב "וערפתו". כמנחה = שיגא, סבין שיש בה פנימות חשבה. בהנאת דמיו — לא חשיביה לאחרים. בהנאת גופו — כיון גזיה ועבודה, מה פרייה מותרת — דלאחר פדיונו דברי הל שרי בהנאה. הוא הפסיד ממונו של כהן — דלא פראו בשתי ורענו לבתן. לפיכך יופסד ממונו — יכפרו בית דין לערופו לאחר שלשים. כדמפרש בפירקא (יגא), ויאסר בהנאה. הוא מיפסד וקאי — דמחיים נמי אסור, ומאי מפסידא רבי עריפיהו אלא לאו רבי שמעון — ולאחר עריפה מודה. דבני זבני — דמחיים נמי אסור בהנאה — מצי פרוק ליה בשב רב דנקא, והשתא מפסיד חלה. איבעית אימא רבי שמעון — ואפילו הכי בהנאה לא מיתסר. ומאי אפסיד ממונו — לפחת מיתה, מה שמיתה פיתתה דמחיים הוה שוה מנה. ולאחר מיתה אינה שוה אלא דינר דאביכולו לכלבן. להא דרב נחמן — דלא רמיז: לעיל; מודה רבי שמעון לאחר עריפה. תיקדש בכוליה — דהא

כוליה שרי בהנאה. שאינו נא אלא שקל — סלע. דהשתא ליכא ביני ביני, דההוא שה דיבעין לכהן תותיה בעי למיהוי שוה שקל. תפרה תפרה — תרי זמני כתיב "ופטר חמור תפרה בעיה" (שמות יג. טש לד). מיד — אפילו בתוך שלשים. איתקש לכבוד אדם — דמכין (כמבאר דח) "את כבוד האדם את כבוד הבחמה טמאה תפרה". מה כבוד אדם — פדיונו לאחר שלשים יום, "ופדיו מכן חדש תפרה", וחמשה סלעים בעי למיתב. אף כאן לאחר שלשים יום חשבה. סלעים בעי למיתב.

אמר רבא אף אן אן נמי תניא גדול וקטן – יש ספרים דגרסי: "תניא", וקושיא היא זו.
והלכתא בריא – בבא לימלך מוקמי ליה, שמומי לפרוהו בשה שיה שלשה
וזים גריל הכא, אבל בעצמו – אפילו בפטרוה בר דנקא, ואין אן לו שה לפטרוה – פודה
בשוי, ואפילו בשלקי, וכד פריק אתר מברך "על פרוין פטר חמור", ולא בשעת תורה לבחן,
דמעיינא דאפרשיה בפרוהיה דכחן קאי, כדאמר
לקמן בשמעתין, ושה – בין ממשכים בין מעמים,
בין זכר בין נקבה, בין גדול בין קטן, כדתנן
במביתין. **הפירושים** – פטר חמור של חבירו פטור
פדי – לא דמי לתורם משלו על חבירו, דאיבעיא
לן פרק יאין בין מבורד" (נדרים לזב) אם צריך
דעת, דהתם כתיב: "גם אתם" לרבות שולחכם,
ובענין מה אתם לדעתכם, אלא שפירשם לעצמכם.
אבל הכא לא כתיב בעליכם.

וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש – פרק
"מורבה" (בבא קמא סב), איתא דך
דרשא, דאמר: "מירענה" – ולא מתקדש בפקא,
ופירש: "איש" לא מיותר, דגובר נמי מקרי
"איש", ולא משתמע כלל "מאיש" למעט,;
דבכל דבר ששמון לשון זכר שייך לשון "איש",
ו"אשה" – על נקבה, אלא שפירשם "אשה" לא
אחותה, והא דאמרין הכא: "מבית האיש" ולא
מבית הקדש – כדנפקא מ"ירענה", ומשום דהא
קרא "וגונב" משרה בתשלומין, מייתי לה.
שהיו לו עשרה ספקי פטורין תומכים מפירש
עשרה שייך ומעשרן ודן שלו – לפירוש רבינו
הם, דמפרש לעיל: פודה חמורו אפילו פנעים
הרבה – אספיקות קאי, קשה למאז על עשרה
שייך בשה אחד סגין אלא לפירוש הקונטרס,
דאני חור ופודה אלא אם כן נתנו לבחן וחור
ולקחן, נחא, ומינה, לפירוש נמי קשה היא
לדקמן: שיהיו לו עשרה פטרי חמורין
ודאין ביאר שיהיו שנפלו לו מבית אבי אמו כן,
ואותו אבי אמו כן נפלו לו מבית אבי אמו
ישראל, מפרש עליהן עשרה שייך חור שלו,
התם למאז על עשרה? שכן סגין שיהיו חורן חורן של
אף על פי שחור ואדאי, אם כן בכל פעם ופעם
חשוב כאילו נתנו לבחן חור ולקחן, דמכא אבי
אמו כן הוא יורש ונחא: דבכל הני דנקט
עשרה – לרבותא, אף על גב שכולן פטר חמור
– כולן בנכסין לרדי חמוריהם.

דגנך
עכשיו? אלא פשיטא רבי יהודה, ואי סלקא דעתך לך קדש מדימינן ליה – **וגונב מבית האיש**
אמר רחמנא, ולא מבית הקדש? ותו לא מדי. "אחת ביפרה ואחת שלא ביפרה" (בבא) תנו רבנן:
ביצא אמרו ונכנס לרוד להתעשר? אי אתה יכול לומר בכא ליד כהן – שהרי שנינו: לקחון
ושנינו: לו במתנה – פטור ממעשר בהמה. אלא בישראל שהיו לו עשרה ספק פטרי חמורים
בתוך ביתו, ששפירש עליהן עשרה שייך, ומעשרן, והן שלו. מסייע ליה לרב נחמן, דאמר רב נחמן
אמר רבה בר אבובי: ישראל שהיו לו עשרה ספק פטרי חמורים – מפרש עליהן עשרה שייך,
ומעשרן, והן שלו. ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבובי: ישראל שהיו לו עשרה ספק פטרי חמורים
וראין בתוך ביתו, שנפלו מבית אבי אמו כן, ואותו אבי אמו כן נפלו לו מבית אבי אמו
ישראל – מפרש עליהן עשרה שייך, ומעשרן, והן שלו. ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבובי:
ישראל שהיו לו טבילים ממוחרין בתוך ביתו, שנפלו מבית אבי אמו כן, ואותו אבי אמו כן
נפלו לו מבית אבי אמו ישראל – מעשרן והן שלו. וצריכא, דאי אשמועינן קפיוותא – משום
דקא מפרש וקאי, אבל הכא – מתנות שלא הורמו כמי שלא הורמו דמיין, אימא לא. ואי
אשמועינן הכא – דאפשר לעשויה מיניה וביה, דהא מתן, אבל התם – כיון דשה מעלמא פגי
אתי, ומפרש וקאי אימא לא, צריכא. אמר רבי שמואל בר תנא אמר רבי חנינא: הלוקח טבילים
מאחרין

בשה יד כתיב – האומר: "ערכי עלי", ואין לו כדי ערך, כתיב ביה (ויקרא כז)
"על פי אשר תשיג יד הנודד יערכנו הכהן", וכתיב בתריה: "וכל ערכך" וגו', דאי
נמי ליה ליה שוה שוה – לא יעריכנו הכהן פחות משקל. הלכת כדברי חכמים
והפרינו כל דהו. **פירושים** – שה כחוש. בר דנקא – קטן, שאינו שוה
אלא מעה, שהוא שות דירה. נמי תניא –

במביתין, **פשיטא** – דאפילו פטרוה, דהא
כן שהוא קאמרי רבנן לעיל. כולי האי –
בר דנקא. אי נמי, כל דקטן יכול ליתן, אבל
פטרוה שהוא כחוש – לא. רגיל הכא
ורגיל הכא – פחות מסלע ויותר משקל.
קשיא הלכתא אהלכתא – הכא אמרת:
הלכתא בריא, ולעיל אמרת: הלכתא
כדברי חכמים דאפילו בר דנקא. בא לימלך
– מה נתן לבחן, אמרין ליה בריא. בעושה
מעצמו – ונתון בר דנקא, לא כפייתן ליה.
טפי. **האמר** – בשמעתין לעיל (טא),
הקפידה תורה עליו בשה. ואף על גב
הרעיון לעיל: בשוי לא קאמרין, מיהו
האי מקשה מאי דתקא דעתך מעיקרא
נקט. **ברינא** קריא ליה – אמאי מוקמת
לממרא דריש לקיש כרבי שמעון? הא
קימא לן דרבי יהודה רבי שמעון – הלכה
כרבי יהודה, בעירובין בפרק "מי
הרואינא" (מוב.), וסתם לא תנא דמביתין.
כרבי יהודה, דאסר לפטר חמור בהנאה,
דקתני: מפרש טלה לאפקועיה לאיסוריה.
ואת אמרת – למילתך כרבי שמעון. חמור
החמור – שפדוהו בכסף בשוי.
לחמור עליו – שלא יפדוהו אלא בשה.
איא להקל עליו – דאם פדוהו בשה –
יכול לפדותה בפטרוה – בשלשן – עשבים
שקוחין. **מומנא דבעלים הוא** – ולא נמי
כן לובוני להאי פודה, ופדיונו פדי
לבעלים. וזה הניח מעותיו על קרן הצבי.
וגרן חכסא – דכתיב: "ואם מקדשתי ינאל"
הוא, משמע: כל מי שיתן חכסא – ינאל
הקדש שלו. או דלמא כיון דקני האי פטר
חמור לבעלים להאי דבני וביני – דיכול
לפדותו בשה. אף על גב דבדולח לא קני ליה
לן מן שלא פדא, אפילו הכי ממונא דידה
הוא. ואף על פי שאין לו עכשיו – כלומר,
לחמור על פי שאין לו בעשיו, רשות יש לו
לאתר זמן שפדוהו, הלכך הוי כאילו הוא
השתא דידה. **וגונב מבית האיש** אמר
רחמנא – ישלם שנים. לא מבית הקדש,
דאין תשלומי כפל להקדש. אי אתה יכול
לומר בכא ליד כהן – אם נתנו ישראל
זכר שוב אינו נכנס לתעשר, לא ביד כהן
ולא ביד ישראל. ואפילו חור ישראל ולקוח
הימנו, או הכהן נתנו לו, שהרי שנינו כו',
ספק פטרי חמורים – כגון שהיה לו עשר
מבורות ולקוח כולן זכר ונקבה. שמפרש
עליהן עשרה שייך לאפקועי לאיסוריה,
ומעשרן לשיון כשאר בהמות חולין, והן
שלו. והמעשר קרב שלמים. והוא אוכלו
כיון שאין מעשר בהמה. ואותו אבי אמו
נפלו לו כו' – דאז יחייב בפדיון,
דברשות ישראל נולדו. מפרש עליהן עשרה
שיין – לאפקועי לאיסוריה. והן שלו –
דמאי דמחייב כהן המורשיה לעשות מהן –
פדיון זה מתן. דכל המורשיה היה צריך להפריש עליהן שייך, להפקיע קדושה שחלה עליהן בבית ישראל ראשון, ונטול השני לעצמו, שהרי כהן הוא ואז צריך לחזר
אחר כהן. הכי נמי עושה ישראל זה הירשו, דדמי כמי שהורישו כהן השני.

משנה לא כחיה - צבי ואיל. ולא בשחוטא - ואפילו שה שחוט. שריפה - שנתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה. כלאים - תיש הבא על הרחל. בו - ספק היה ספק בהמה. מפני שהוא - דבן רחל ובן עז קריין "שה". נתנו לכהן - הפטר חמור. גמרא לחלן - בפסח. לבל שחוטא - שבמשנתו. הפסח אינו בא עגל וזיה - דכתיב (שמות יב) "שה מן הכבשים ומן העזים". ולא שחוט - בדענין שחיטה לשם פסח. וכלאים נמי לא - דכלאים אין קריבין לגבי מוכה. בדענין לקמן: שור וכשב פרט לכלאים. בן פקועה - שנמצא חי בבהמה שחטה. פלוגתא דרבי מאיר ורבנן - בפרק "בהמה המקשה" (חולין ע"א). כדירקין. קלות. כלומר, כשחוטא דמי, ואין פודין בשחוטא. או דלמא כו' - וכל הנך אין פודין דאמר במתניתין - שלא בשוין קאמרין, דאי בשוין - אפילו בשלש שרי. בן פקועה פסול לפסח, דאינו קרב למזבח, דתניא בפרק שני דשחיטת חולין (לחג): "כי יולד" - פרט ליוצא דופן, שה מאי אחיז ליה - ומסתברא דמקטין בן פקועה, דתני ר' דמי, ולא שה הוא. ור'תפרה' מרבין בעל מום ונקבה ובן שתי שנים, דשה ניהו. בכלאים - דתרי מיני הוא, פרקין, דתני במתניתין: רבי אליעזר מתיר בכלאים. דתרי שילדה מין עז אין פודין - דעגל הוא. בכלאים - פרקין - וכל שכן בגדמה. ולמה לי למיתניה? היא גופא איצטריבא ליה - ולא משום דקטין אתא. כלאים דהו - בתמידי, דהא נדמה הוא למאי - קאמר דשוייה רבנן לנדמה כי כלאים? אי לקדשים - שלא יקרב לגבי מזבח, למה לי למתליה לנדמה בכלאים? כי דכתיב ופשטא לן בכלאים - פשטא לן בגדמה? אי לבכורה - לאשמעון דלא קדוש בבכורה בכלאים - פשטא, ד"א בכור שור" כתיב, ובהדיא אימננו? אי למעט נמנעש - דכי הכי דכלאים לא מעשרין, אף קדוש לא. פשיטא - תרווייהו מחד קרא נפק, "תחת" "תחת", כתיב הכא: "תחת השבט", וכתיב בקדשים: "תחת אמו", מה ההם נדמה וכלאים כלאים? תחת מעטין לעיל - אף מעשר כלאים ונדמה לא. לפטר חמור - דלא פרקין ביה דאמר חמור, כי כלאים. מקצת סימנים - העברת העקרב - כתיב הכא: "עובר תחת השבט", וכתיב בבכורה: "העברת פטר רחם", מה בבכורה חיב, דאמרין ואם שו בו מקצת סימנין חיב - כי מעשר נמי ליהוי חיב. אף שמשכן - דין כלאים אית ליה, "תחת" "תחת" נמר מקדשים: כי דכתיב ולמזבח לא קרב, כדאמר ברש פירקין (ג.ב) מום בקרב הוא לישחט עליו - במעשר נמי לא קדוש. פסול המוקדשין - שפדור ויוצאין חולין. כיון דאמר - פטר חמור מותר בהנאה קודם פדיון - חולין הוא הפטר חמור, ויכול לפדותו בה, דליכא לימנר חמור חל על איסור. אין איסור - פטר חמור, חל על איסור. דבהמת פסולי המוקדשין אית בה קדושה אפילו לאחר פדיון, דאסירי בגיזה ועבורה. דלא תפיס פדיונו - שחשה הניתן

תחתיו אין בו משום קדושה. צבי ואיל - כתיב בפסולי המוקדשין, דכתיב (דברים יב) "קח בכל את נפשך" וגו', ובפסולי המוקדשין מדבר. לרבי

הוא מעובר ברכו אלא, כשהאחר נוטה לצד חיוב או לצד פטור יותר מחיובו - קרי ליה "חיוב על פטור". ועוד, דכתיב משנה קסבר אין קצין - אבחר קדמך מן הממזרות מן הגוי, דרוב עמי הארץ מעשרים קין' לא שייך אלא אחר מירוח. ואין לתמוה: לאחר סוגיא דמתנות, מנא לן להתלמוד דפלגי במירוח הגוי פטור? דלמא ביש קצין ואין קצין פליגי ישי לומר: אם כן קשה דרבי מאיר, דמדקאמר רבי מאיר: תורמין משל כל על של כל - אם כן קסבר אין קצין. ובפרק קמא דעבודה זרה (כא), דאמרין ש קצין, גבי אין משכבין להם שרות משום דמפקע להו ממעשר, והא דמוק ירושלמי ביש קצין ואין קצין - לטעם דלא מפרש טעמא דמתניתין דעבודה זרה משום הפקעת דמעשר, ועוד, דאמרין דרבי יהודה דאמר במתנות (ס.ב) תורמין משל כל על של כל, ופרק "המקביל" (בבא מציעא ק"א) קסבר ש קצין, לפירוש רבינו נתן בהדיא והקביל עד שחאביתו מן הפני, והדיא דעבודה זרה שיה לפרש הפקעה בענין אחר. רבי אליעזר מתיר בכלאים - "רבי אליעזר" רסין, ולא רסין "רבי אליעזר". וכן מוכח ב"מרוכה" (בבא קמא ע"א) דאמר רבי אליעזר דמתיר בכלאים מפני שהוא שיה, דאינו אלא לחוציא כלאים, למאי הלכתא? ומענין לטעמא שגולד מן הטהור יעבורו מן הטמא. ודלא כרבי יהושע, דאי כרבי יהושע - מ"שש מעשר ושה עזים" נפקא. וכל שכן דלא כרבי אליעזר דשרי לעיל בפרקין. אלמא דרבי אליעזר פליג על רבי אבהו, ורבי אליעזר בר פלוגתיה דרבי יהושע. א"ר שמעון לן תחת נדמה משלמיה גמר - ואם אבהו? למה לי בכבור עד שיהא הוא שור ובכורו שור? נילף "העברה" "העברת" ממעשר! ויש לומר: משום דכתיב "אך", לחיוב מקצת סימנין דומין אלמו - לכך צריך למעט נדמה בחאי קרא. ואמר: מהימא אמאי קאי "אך". ומיהו, להחיות תנא דממעט לעיל נדמה מ"פטר חמור" תרי זמני, וגלי לן בקדושת דמיסא דהוי דין לקדושת חגף - לפי טעם זה, לא הוה נמי למעשר סימנים מ"א"ן. ושמן נפקא ליה מקרא אחרינא.

מה צבי ואיל אין פודין וכו' - עז שירשא בפרק שני (בבכרות טו), מצבי ואיל, דפטר להו ממתנות, וכן לא מעשרתא דקרא, הוה שרי חלבו ופטר להו מאותו ואת בנו. ואם תאמרה, דכתיב עבדין כל הנך דרשות דפרק "כל פסולי" (בבכרות לג), אמר תלמוד "צבי ואיל" כתיב, ומייתוי כל חד למיתלהי, ולא דרשנן דאי

וְדאי לא תבעי לך - לאכלא ולא לסחורה. משמע דאסור לקנות בדמיה טמאה, כגון פטר חמור, בפירות שביעית, ותימיה: דאפילו רבנן לא אסרי ב"הנחול קמא" (בבא קמא קכא), משרה ונביסה, אלא משום דבעינן דומיא ד"לאכלא", שהנחתו וביעורו שזה ובמהל לאכלא דיי האתנו וביעורו שזהו **כיון** להפריש מעיסה אחרת שאינה של שביעית על זאת, ומקץ שתיקו, מכל מקום, דלא רב בת חלה 1
הוא, ולא מאי דאפרישי מגופה - דכי נמי מן 2
חיובו על הפטור, **הכא** עיקר לשירה - 3
הקשה רבינו תם: גילף מעומד, דעיקרו לשריפה, ואמר פרק "כל קרבנות" (מנחות פדא), שומרי 4
ספיחין בשביעית היו נוטלין שברן מתרומתן 5
הלשכה, ופרקי: דהכי מיתי עומר מפורט 6
שביעית? "לאכלא" אמר רחמנא ולא לשריפה, 7
ואיכא קומץ שקרב לגבי מובחו שאני התם 8
דאמר רבא "לדורותיכם!" לוי לומר: לא יליפין 9
בכור מעומד, דאביה פריכי בשבא: מה לעומד 10
שכן קרבן צבור, ודוחה שבת וטומאה, ועדי, אי 11
אפשר לקיים עומר בשביעית אלא בפירות 12
שביעית, דבעין "כרמל", אבל בכור וחלה 13
מתקיים בשנה שביעית, בבמות אחרות 14
ובפירות אחרים. 15
לא איתמר עלה אמר רבא דכולי עלמא 16
מעבשין אינו פריי - לשון זה אינו לקמן פרק 17
"כבוד רש"י (מטא), 18
מצות 19

לרבי שמעון נמו, "צבי ואיל" פתיב בהו. איבעיא להו: 20
מהו לפדות בבמה שביעית? ודאי - לא תיבעי לך, 21
לאכלא אמר רחמנא, ולא לסחורה; פי תיבעי לך - 22
ספק. ואליבא דרבי שמעון לא תיבעי לך, דלית ליה 23
ספק; פי תיבעי לך - אליבא דרבי יהודה, מאי? פיון 24
דמפרש טלה והוא לעצמו - "לאכלא" קרינא ביה. או 25
דילכא: פיון דמפרש טלה לא מפסק איסוריה לא מושתרי 26
- בסחורה דמי? תא שמע, דאמר רב חסדא: בהמת 27
שביעית אין פורין בה את הנוהא, אבל פורין בה את 28
הספק. ואמר רב חסדא: בהמת שביעית - פטורה 29
מן הכבירה ותיבת בפתחות; פטורה מן הכבירה - 30
"לאכלא" אמר רחמנא ולא לשריפה, ותיבת בפתחות - 31
ד"לאכלא" קרינא בה. מיתיבי: האוכל מעיסת שביעית 32
עד שלא הורמה חלתה - חייב מיתה. ואמאי? פיון 33
דאילו מטמאין בת שריפה היא - "לאכלא" אמר רחמנא 34
ולא לשריפה! - שאני הכא דכתיבי: "לדורותיכם". תניא 35
עד שלא הורמה חלתה שחייב מיתה - שצאמר: 36
"לדורותיכם". - ולגמר מיהא - התם - עיקר לאכלא, הכא - עיקר לשריפה. תתנו לפה? כו'. 37
תנינא להא דתנו רבנן: ישאל שנהיה לו פטר חמור בתוך ביתו, ואמר לו הכהן: "תתנו לו, ואני אפדוהו" - הרי זה לא יתנו לו, אלא אם כן פדאו בכפיו. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב: זאת אומרת - נחשור הכהנים על פטרי חמורים. - פשיטא! מהו דתימא: הני מילי - היכא דמתוק לו דמיקרי, אבל בסתמא - לא, קא משמע לן דמורה בה היתירא. משנה 2
המפרש פדיון פטר חמור ומת - רבי אליעזר אומר: חייבין באחריותו, כחמש סלעים של בן. 3
וחכמים אומרים: אין חייבין באחריותו, כפדיון מעשר שני. העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת - שאין קאן לפהו כלום. מת פטר חמור - רבי אליעזר אומר: יקבר, ומותר בהנאתו של טלה. וחכמים אומרים: אין צריך להקבר, וטלה לפהו. גמרא 1
יוסף: מאי טעמא דרבי אליעזר? דכתיבי: "אך פדה תפדה" וגו', מה בכור אדם חייב באחריותו 2
אף בכור בהמה טמאה חייב באחריותו. אמר ליה אביו: אי מה בכור אדם מותר בהנאה, 3
אף בכור בהמה טמאה מותר? וכי תימא הכי נמי, ורחמנא: מת פטר חמור, רבי אליעזר אומר: 4
יקבר; מאי "יקבר" - לאו דאסור בהנאה? - לא, יקבר בכבור אדם. - אלא אדם בכור הוא 5
דנעי בקורה, פשוט לא נעי בקורה? ועוד, תניא: מודה רבי אליעזר בשראש ישיש לו ספק פטר 6
חמור בתוך ביתו - שפמישר טלה עליו והוא לשל! אלא אמר רבא: אמר קרא "אך פדה תפדה" 7
- לפדיה הקשיתו, ולא לדבר אחר. תנו תתם: הערכין - בשעשע, ופדיון תבן - אחר שלשים 8
יום, פדיון פטר חמור - לאלתר. ופדיון פטר חמור לאלתר? וימנינו: אין פערבין ופערין תבן 9
ובגזירות ופפטר חמור פחות משלשים, ומוסיפין עד עולם! אמר רב נחמן: לומר שאם פדאו 10
- פדיו. - מפלל דבגו, אם פדאו - אינו פדיו? והאימרת: תפודה את בגו בתוך שלשים יום, 11
רב אמר: בגו פדיו! - לאו איתמר עלה, אמר רבא: דכולי עלמא, "מעכשיו" - אין בגו פדיו! 12
רב

לרבי שמעון נמי - אף על גב דשרי פטר חמור בתנאה - אין פדיון אותו בפסולי 1
המוקדשין, דצבי ואיל כתיב בהו. בכמה שביעית - בהמה ניקרחה בפירות 2
שביעית. ודאי לא תיבעי לך - פטר חמור ודאי - לא תיבעי לך, דכיון דבעי 3
למיתב פדיונו לכהן - לא פריך ליה. ד"לאכלא" אמר רחמנא ולא לסחורה, 4
ונמצא זה קונה חמור בפירות שביעית, 5
שאנו ראיא לאכלא. ספק - כגון שילדה 6
אמו זכר ונקבה, דאמר במנחתין: מפרשי 7
טלה והוא לעצמו. ואליבא דרבי שמעון לא 8
תיבעי לך - דלדידה לא מיתבעי לאפרישי 9
טלה לאפקועי איסוריה אי לא חיוב ליה 10
לכהן, דהא רבי שמעון מתיב פטר חמור 11
בהנאה. את הורא - פטר חמור ודאי, 12
משום דבעי ליתנו לכהן, והוא סחורה. 13
בפתחות - ורעז ולחיים ותיקבה. לשריפה 14
- ואי מחייב בכבור - סלקי אימורים 15
לגבוה. חלת טמאה - אין לה תקנה אלא 16
שריפה, דהאכל בתרומה טמאה חייב מיתה. 17
ואמאי - מחייב עיסת שביעית בשביעית 18
בחלה? לדורותיכם - כתיב בחלה, משמע 19
אפילו בשביעית, וכתיב (עמבר טו) 20
"מראשית ערסותיכם" וגו', תניא נמי חבי 21
- דטעמא משום ד"לדורותיכם" כתיב בהו. 22
ולגמר מיהא - דלא אמר "לאכלא", ולא 23
לשריפה, ותנחייב בהמת שביעית בכבורהו 24
חתם - גבי חלה, עיקר הפרשתה לאכלא, 25
דאניה שריפה אלא אם כן טמאת. לקימו 26
- אפילו שעה אחת. נחשור - שעוברין בהן 27
בלא פדיון. פשיטא - דאמר מהבא שמענין 28
לה. מהו דתימא הני מילי - דלא יתנו - 29
היכא דמתוק לן ביה דמיקרי חשוד, 30
שראינתו שנחשד דבר. לינשא אחרנא: 31
דמיקרי - דחייבין ליה לאיתרמי ועבר עברה 32
בפטר חמור קודם פדיון. דמורה בה היתירא 33
דקסבה כיון דשה שפירש תנחין היא 34
שלי, למה לי לפדות. משה כחמש 35
סלעים של פדיון כו'. דאמר בפרק 36
בכור לנחלה" (בכורות נאא) דחייב 37
באחריותו - כפדיון מעשר שני - דאם אבדו 38
אינו חייב באחריותו. כרבנן, מת פטר חמור 39
לאחר שהפריש הפדיון, ועדיין לא נתנו 40
לכהן. רבי אליעזר אומר יקבר - הואיל - 41
והוא חייב באחריות הטלה - כמאן דלא 42
אפרישה דמי. ומותר לישראל בהנאתו של 43
טלה ממי שחשדו. אלא פדיון חייב - 44
דמעידא דאפרישה לטלה - קם ליה 45
ברשות כהן, ופטר חמור פדיו. גמרא 1
באחריותו - אם הפריש פדיונו ואבדו, מותר 2
בתנא - קודם פדיונו. יקבר בכבור אדם 3
לא משום דרבי התנא, אלא משום 4
דאיתקש לכבור אדם, וחסם בכור אדם ניתן 5
לכבורה. מודה רבי אליעזר - אף על גב 6
דבדואי פטר חמור סבירא ליה דכל כמה 7
דלא מטי פטר חמור ליד כהן לא מפריק, 8
מודה הוא בספק שאין צריך לתת פדיון לכהן, אלא מפרש בו, ומדמצינן לאפרישי טלה לאפקועי איסוריה. מכלל דסבירא ליה: פטר חמור אסור בהנאה. לפדיה 9
הקשיתו - בכור בהמה טמאה לכבור אדם, שיתחייב באחריות פדיונו. ולא לדבר אחר - להנאה. הערכין בשעתן - שאם היה מן חרש עד חמש שנים בשעת שאמר 10
"ערכי עלי", והתחין, עד לא נתנו עד שיהא בן שש, שיש לו ערך אחר דכתיב בפרשת ערכין (ויקרא כו) אפילו הכי לא יחב אלא כשעה שהעריך. אחר שלשים - 11
דכתיב (במדרב לז): "ופדיון מן חרש" וגו', ופרקי שש פטר חמור לאלתר - בהנמיה. אין עקרבין פחות מכן שלשים - אינו נעריך, דכתיבי בפרשה. וגזירותו - סתם 12
גזירות שלשים יום, דכתיב (במדרב וז) "קודש ידה", "ידה" בגימטריא שלשים הוו. ומוסיפין - שיש ערך לכל זמן שהוא עומד בו, דכתיב בפרשה. וכן נזיר - נזיר 13
בזיר ארבעה וחמשה שנים. ואם המתין מפדיון בנו ומפדיון פטר חמור במה שנים - עדין יכול לפדותו, ואינו נתון יותר. לומר שאם פדאו פדיו - הא דקתני לעיל: 14
פדיון פטר חמור לאלתר - שאם פדאו לאלתר ופדיו. אבל עדין מצות פדיה לא מקיים. מכלל דבגו - מדאוקמת ליה בדריבדו, וקתני: הן אחר שלשים - מכלל דאם 15
פדאו בתוך שלשים ימי פדיו. והאימרת: "כבוד לנחלה" (בכורות מטא), דכולי עלמא מעכשיו - היכא דאמר ליה: מעכשיו יחול פדיון זה - אינו פדיו. כי 16
פליגי היכא דאמר: עכשיו אני נתון מעות, והפדיון לא יחול עד לאחר שלשים יום.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

משנה כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן - שהיה להם מום קבוע, והקדשן להמכר ולהביא מדמיהם קרבן למזבח. חייבין בבכורה - לאחר פדיונו, אם ילדו. ובמתנות - זרוע לחיים וקובה, כחולין גמורין. ויוצאין לחולין - בפדיונו לגמרי, ליגז ולעבד כחולין גמרי. משום דמעיך לא חיילא עליהו קדושה חמורה. והשוותן בחוץ פטור - אפילו קודם פדיון. דאפילו היו מומין קל כגון דוקן שבעין, דלגבי קדשים מחייבין השוותן בחוץ - הכא פטור, דלא חלה עליון מתחילה קדושה כל כך. ואין עושין תמורה - מפרש בגמרא. ואם מתי - קודם פדיון יפדו להאכילן כלכלים, דאין קדושתן תמורה. ותו קא משמע לן דרגעי משאר קדשים שאין נפדין אלא חוץ, שיכולו לעמוד בפני הבדן בשעת הערכתן, דכתיב (ויקרא כו:) 'והעמידם (הבדן) את הבמה' וגו', ודר: 'והעמיד' (אתה) הבדן' וגו. חוץ מן הכבור והמעשר - שאפילו במומן חלה עליון קדושה חמורה. דבכור - רחם מקדשו, ובמעשר כתיב (שם) 'לא יבקר בין טוב לרע': דמשמע: בין הם בין בעל מן קדשו, 'טוב' - הם, 'רע' - בעל מום. מום קובר - כמאן דליתיה דמי וחלה עליון קדושה. פטור מן הבכורה - מפרש בגמרא. ואין יוצאין בו' - שאפילו לאחר פדיון אסורין (בהנאה) בחוץ ועבודה, כדמפרש בגמרא. ולחן וחלבן אסור בו' - מפרש בגמרא: כשתעברו קודם פדיון וילדו לאחר פדיונן. והשוותן בחוץ - קודם פדיון. חייב כרת. ובגמרא מפרש: בדוקן שבעין, דראיון חן לפנים, ואליבא דרבי עקיבא דאמר: לא עלו לא ירדו. אבל בשאר מומין דאמרין מומסכין אלא (כטב.) הורא לאהל מועד חייבין עליו, אי לא - לא.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

משנה כל הקדשים ששקדם מום קבוע להקדשן ונפדו - חייבין בבכורה ובמתנות, ויוצאין לחולין ליגז ולעבד, ולדון וחלבן מותר לאחר פדיון. והשוותן בחוץ פטור, ואין עושין תמורה, ואם מתי - יפדו, וחוץ מן הכבור ומן המעשר. וכל שקדם להקדשן את מומין, או מום קבוע להקדשן, ולאחר מום נאלץ להן מום קבוע להקדשן - נפדו - פטורין מן הבכורה ומן המתנות, ואין יוצאין לחולין ליגז ולעבד, ולדון וחלבן אסור לאחר פדיון. והשוותן בחוץ חייב, ועושין תמורה, ואם מתי - יקברו. גמרא מעטא דנפדו, הא לא נפדו - פטורין מן הבכורה ומן המתנות. קסבר: קדושת דמים מדה מן הבכורה ומן המתנות. 'ויוצאין לחולין' וכו'. מעטא דנפדו, הא לא נפדו - אסירי בגיזה ועבודה. מסייע ליה לרבי אליעזר, דאמר: קדשי ברכ הבית אסורין בגיזה ועבודה? אמי: לא. קדושת דמים למזבח הוא דמחילא בקדושת הגוף למזבח - גורו פהו רבנן, אכל קדשי ברכ הבית - לא. 'ולדון וחלבן מותר' כו'. היכי דמי? אלימא דאיעבר ואחיליד לאחר פדיון. - פשיטא, חולין גיזהו! אלא דאיעבר לפני פדיון, ואחיליד לאחר פדיון, הא לפני פדיון - אסירי. נפדין

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

ירוש לקיש משום לוי שפולג עליה רבי יוחנן, ורבא גופיה סבר בריש לקיש בפרק 'תמיד נשחט' (פסחים טו.) ובפרק שני דבבבס (א.) ומיזו אשכח, אמר רבא אמר רב הונא: מכור לו באלו קנה בו, ומפרש התלמוד דסבר רבי יוחנן דאמר דבר תורה מעות קנות. ונראה דרבי יצחק דרבי יצחק, דרבא לא ראה בר חזיה מעולם, דאך בר יהודה לא ראהו, בדאמרין בקדושין (עב.) יום שמת בר יהודה נולד רבא, ובשמת בר יהודה כב נפטר בר הונא, דמאמר במבוע נט' רבא, דרבא רבא בר חזיה מעולם לדלשר לן. ובר הונא גזול היה אפילו משמואל רב של בר יהודה, מדאמר בריש גיטין (הא.) בעא מיניה שמואל מרב הונא: שנים שהביאו גט. ועוד שי לקדקד הולכתו כרבי יוחנן דמעות קנות דבר תורה, מדאמר: וכן אמר בר נחמן דבר תורה מעות קנות. ופסק לוי ממתניתין, וקיימא לן בחותיה ברינן. והא דאמר פרק קמא דקדושין (יז.) גבי עבד עברי הנמכר לגוי: גוי זכל קנינו בכסף - בעבד עברי קאמר ולא בכל דבר, דלרבי יוחנן הוי מבישכה. והא דמתירי התלמוד בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (טז.) בונה גייה דלא מחסרא משביכה - הויא שנייאה בריש לקיש אלי כרבי יוחנן, ודריש דרשני דשמיא התם: בונה שבישכיל, ובגן רבא קמי דבחיציה. ויהא אף כרבי יוחנן, ואלא מיעיקרא נחא ליה לאוקומי אפילו לא קאי בחציה. אי נמי, רב נחמן בר יצחק דקאמר להודיא שניא - דסבירא ליה בריש לקיש, ולא כמו שכתבו בספרים רב חסדא, דרב חסדא הוא דאמר 'פרק חזבה' (בבא מציעא מז.) כדרך שהקיטו משיבה בשומרין קן הקנו משיכה בלקוחות. אלמא כרבי יוחנן סבירא ליה דמשיכה תקנה דרבנן היא. ומיזו שי לדחות, דאפילו הכי כרבי יוחנן סבירא ליה - אפשר דהתם דלגוי בכסף, 'ולעמיתן' ידרשו לענין אונאה כמאן דאמר גזל הגוי אסור, כדפרישית לעיל. ורש"א הוי קאמר אלי כן נתן מעות בר - פירשו: וגם אם לא משך יחור. והני מילי ישראל משרא לא בו - תימיה: דרומי דרשני ישראל מוג' שמשפסיד חבל, כגון רבא קמי דבחיציה. ויהא אף כרבי יוחנן, ואלא מיעיקרא נחא ליה לאוקומי אפילו לא קאי בחציה. אי נמי, רב נחמן בר יצחק דקאמר להודיא שניא - דהוה דומה דמי עבודה זרה ביד ישראל, אף על פי שהוה מקח טעות - היה צריך לקיים המקח, שלא יהא בו משום מחסרי אמנה. ועד כאן שייך לעמוד הקדום כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן - לאו בקדשי ברכ הבית אלא, כדאמרין פרק חזבה (למב.) מכל מקום אשמעינן דינו, והתם מפרש מאי שנא הקדשו למומו וזה קדם מומו להקדשו. ואף על פי שעובר כשהקדשו בעל מום למזבח, כדאמרין פרק חזבה (למב.) מכל מקום אשמעינן דינו, והתם מפרש מאי שנא מדקלא בעלמא, ומשה: רבא מילתא טפי, שזכר תמים ומוקדשין בעלי מומין.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

קדושת דמים מדה מן הבכורה ומן המתנות - פירש הקונטרס: קדושת דמים פטרת מן הבכורה קדושת הגוף, כדמפרש לקמן מקראי דפסרת מן הבכורה ומן המתנות. והם פטורין בפסולי הנוקדשין אף על פי נפדו מדאיתקש לצבי ואיל, והכא דוקא בלא נפדו אלא היינו טעמא בקדושת דמים - משום דכתיב (במכר א) גבי בכור: 'בישראל', ובמתנות כתיב (דברים יח:) 'מאת העם'.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

הקדוש

הקדוש זכר למוי קדוש קדושת הגוף - להכי נקט זכר - דקרב הוא עצמו עולה. ואי חוה נקט במהה חסם. הוי אמיתא דנקבה קדוש קדושת הגוף וקרב שלמים. ושמעין ליה לרבי יהושע במסכת שקלים (טא.) ומייתי לה בתמורה פרק אלו קדשים" (כא.) בנקדש בסיו - זכרים עצמן קדשו עולות, ונקבות זכור לצרכי שלמים וביא בדמיהם עולות. ומיהו, נראה לרבי אליעזר נמי דאמר הית: זכרים ימכרו לצרכי עולות. ונקבות ימכרו לצרכי שלמים, ודמיהם יפלו לשאר נכסים ימכרו הית. לפי מה שזכר רבי רוצה לומר מתחלה היתם בדהוא פירקין: המקדש זכר אין קדוש קדושת הגוף - לא קשה ליה מיד מתנותיהן דשקלים. דיש לחלק בין מקדש נכסו סתם לפדוש בהדיא למדו. **גמל** העברה - מצי למימר "תחת" "תחת" מקדשים. ולפי שהמשער ובכור שוין בכמה עניינים נקטיה.

הקישן הכתוב לגדרים - אינו מן (כח) הבריייתא בפרק "אלו קדשים" (יז.) ורבא מפרש כן בפני עצמו. ולקמן (טוב.) בשמעתין י' ברייתא אחרת דמפקא מנורת וולדות מ"זכר ונקבה", ופליגי אתנא רבי רבי שמעאל דהבא, כדמפרש בתמורה (יז.) וכן פירש לקמן בקונטרס. והדדא תנא נמי נפקא שפיר שחשקה מנורת וולדות לגוף הקרבן. בדגוף הקרבן איידי "אם זכר ואם נקבה", אלא דמיתורא דרשין נמי וולדות. ומתשתא לא צריכא להקישא דלעיל דמקש תמורתו לו. **טוב** ברע מביעני - דך סוגיא דפרק קמא דתמורה (טא.). דאמר סבר: אין מוהיתא (ענשין) מן דין, ודרשיתם בענין אחר. ולא חשבי ליה דין, דמי גרעי. ונקט הבא דרשא דאביי לפי שפשוט לו יותר. ובהאי גוונא איכא בסנהדרין (לד.) גבי אין דאין את הנענים אם ביום, ומייתי עלה דרשא דאביי דרבי. ולא פליגי. ושביק דרשא דרבא דמפיק ליה מ"ל" ולא לאורי. ואין לתמוה מהא "ד'אילו נשרפו" (סנהדרין עז.) איכא איפכא, גבי בתא ונאנסות דאמר: כל דומה, רב בעי חשבונו ביה לא כל שבק חשביה שפיר (לד.) אבל גמלי מילתא טפי מרובא. (וולא) ודלרבא לאו אמרין לדת אביו ובת אמו משום דאין מוהיתין מן הדין, ולא חשביא ליה לגמלי מילתא בעלעלמן. וזו משום דפשוטיה דאמר משמע שבא למעט, דכתיב: "בת אביו או בת אמו". **טוב** ברע מביעני - ואם אמרין לא איתרין איצטרך שמוס סיפא דקרא: "וזהו הוא תמורתו וזה קדש" ויש לומר: דהדוח מצי למיכתב בספיה "ואם המד מיר טוב ברע או רע טוב". **ומודה** רבי שמעון בעל מוס מעיקר - לאמאי דאמרין בשמור דרבא דרבי לקוש ודאמר דהוא: קדוש קדושת מוח לאו היו בכלל העמדה והערכה - ניהא. דמודה דרבנן, אבל למאי דמסקין דסבר רביי ויחנן, דלרבנן אחז חוה ואחז חוה היו בכלל העמדה והערכה. אם כן מודה למאן: דפי פירש דנקט הכי, דלא תיסק אדעתא טעמא דמתניתין - משום דאין פורין לאכילה לכלבים, ולא משום העמדה והערכה, דבן בעינן קדוש מבה העמדה והערכה, ולכך ברישא דקדש מומן - פירו. והשתא קא משמע לן טעמא דמתניתין משום העמדה והערכה, וכדדייקתן בסמוך -

נפדון תמימים או אין נפדון תמימים? תא שמע: **המתמים** בעלי מומין קבועין **לנבי מוזהב וולדו** - **ימכרו ואין צריכין מום**, שאין קדושה חלה עליהן, שלא יהא ספק חמור מן העיקר. **מעמא** - שלא יהא ספק חמור מן העיקר, אבל הקדוש זכר לדמיו - קדוש קדושת הגוף. **מסעי** ליה לרבא, דאמר רבא: **הקדוש זכר לדמיו** - קדוש קדושת הגוף. **והשוחטין בחוין פטור**. **רבי אלעזר מתיני**: **"חייב"**, ומוקד לה בכמת יחיד. **דאמר רבי אלעזר**: **מנין לזוהב בהמה בעלת מום בכמת יחיד** בשעת היתר הבהמה, שהוא בלא תעשה? **שנאמר: "לא תזבח לה' אלהיך שור ושה"**, אם אינו ענין לכמה גדולה, דכתיב: **"עונת או שבור"** וגו' - תנהו ענין לכמת יחיד. - **אימא**: אם אינו ענין לקדשים - תנהו ענין לכבור; **סלקא דעתך אמינא**: הואיל וקדוש פשהוא בעל מום - לקרב נמי פשהוא בעל מום, קא משמע לן **דלא!** - **אמר**: **כבוד בהדיא כתיב ביה: "ספסח או עור לא תזבח"**. - **ואימא**: אם אינו ענין לקדשים - תנהו ענין למעשה; **דסלקא דעתך אמינא**: הואיל וקדוש בכומה, דכתיב: **"לא יבקר בין טוב לרע"** - נקרב נמי במומה, קא משמע לן **דלא!** **אמר**: **מעשר נמי**, גמר העברה העברה מכבור. - **אימא**: תנהו ענין לתמורת קדשים; **דסלקא דעתך אמינא**: הואיל וקדושה פשהוא בעלת מום, דכתיב: **"לא יחליפנו ולא ימיר אותו"** וגו' - קריבה נמי פשהוא בעלת מום, קא משמע לן **דלא!** - **אמר קרא**: **"וזהו הוא ותמורתו"** - מקיש תמורתו לו, מה הוא - בעל מום לא, אף תמורתו - בעל מום לא. **מתקוף לה רבי ודא**, **אימא**: תנהו ענין לזולת קדשים; **דסלקא דעתך אמינא**: הואיל וקדושין פשהן בעלי מומין אגב אפן - פשהן בעל מומין נמי קרבי, אם

משמע לן דלא! **אמר רבא**: **בכר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל**, **דתנא דבי רבי ישמעאל**: **"רק קדושין אשר יהיו לו ונדריו"**, **רב קדושין** - אלו התמורות, **אשר יהיו לך** - אלו הוללות, **ונדריו** - הקישן הכתוב לגדר, מה נדר - בעל מום לא. אף הני נמי - בעל מום לא. **ואין עושין תמורה** - מאי מעמא? **דאמר קרא**: **"לא יחליפנו ולא ימיר"** וגו', **השתא רע בטוב אמרת לא**, **טוב ברע מיפגיא**? **אלא**: **טוב מעיקר** - עושה תמורה, רע מעיקר - אין עושה תמורה. **"אם מתו ויפדו"**. **אמר רב יהודה אמר רב**: זו דברי רבי שמעון, **דאמר**: **קדש מוזהב היו בכלל העמדה והערכה**, **קדש בך הכית לא היו בכלל העמדה והערכה**. **דתנן**, **רבי שמעון אומר**: **קדש בך הכית**, **אם מתו** - יפדו. **ומודה רבי שמעון** **בבעל מום מעיקר שנפדה**, **מאי מעמא?** **דאמר קרא** **"אוחתה"** - **למעוטי** בעל מום מעיקרא. **אבל חכמים אומרים**: **אם מתו** - יקברו. **מאן חכמים?** **תנא דבי לוי הוא**, **דתנא דבי לוי**: **הכל היו בכלל העמדה והערכה**, **ואפילו בעל מום מעיקר**. **וכן תנא דבי לוי במתניתיה**: **אפילו חיה**, **אפילו עוף**. - **הכתביב**: **"אוחתה!"** - **"אוחתה"** **תנא דבי לוי קשיא**. **אבל רבנן דפליגי עליה דרבי שמעון מאי**, **הכי נמי דאם מתו** - יפדו? **אי הכי**, **מה**

נפדון תמימים - אותן וולדות שנולדו לפני פדיון, או אין נפדון תמימים? **טפל** - ולד. **עיקר** - אם. אלא מן נפדון תמימים. ודא דייק התלמוד: **טעמא דלא** **עני מום** - משום דלא ידא טפל חמור מן העיקר, דמכא בעל מום אתה. **לא אתא מכא בעל מום**, אלא לדיריה מקדש לא קדשו - לא נפקי לחולין בלא מום. **קדושת הגוף**. **זכר** - אל. **הקדוש זכר לדמיו** - שימכרנו ויביא דמיו עולה - להוי עצמו קדוש קדושת הגוף, וקרב עולה. **האי נקט זכר דחויי תולדות**, משום דרובא דמיתו - קרבן עולה מיתו. **רבי אלעזר מתיני** - השוחט בחוין חייב. **לאו כרת קאמר** **אלא מלקות**. **ופוקי** - להאי חוין, כגון ששחט בכמת יחיד בשעת היתר הבהמה. **במת יחיד** - שכל אחד ואחד בונה במה לעצמו, כגון במת מנוח ונדרתן ושמואל. **במה גדולה** - גוב וגבעון שחן של צבור. **הואיל וקדוש בעל מום** - לחיות אסור גזירה ועברה. **ואמא** **אם אינו ענין בו** - ולעולם בכמה גדולה. **אי יבקר** - לא יבדוק בין אם לבעל מום, דאיהו שיהא עשירי יחיד קדוש. **גמר העברה** **העברה מכבור** - מה מכור בעל מום. **קרב** - אף מעשר בעל מום לא. כי אתא קרא לכמת יחיד. **ולא ימיר אותו טוב ברע** - דהיינו בעל מום, **"אם המיר ימיר"** - יהיה קדש, **אפילו בעל מום**. **גזירה ומוקד** שנולדו מקדשים תמימים. **פסקה תנא דבי רבי ישמעאל** - מקרא אחרינא. **ולא איצטרך** **האי להכי**. **רק קדושין וגו'** **אלו התמורות** - דאיתא לאשמעיתן שקרוב למזבח. **דאי לעיקר קדש אתא**, **למה לי למכתב** **שיעלם לירושלים?** **אף שמעין קראי טובא**: **"השמך לך מן תעלה עולותיך"** וגו' **חוללות** - רע קדשים. **אף הני בעל מום לא** - הלכך, כי אתא **"לא תזבח"** - לכמת יחיד אתא. **השתא רע בטוב אמרת לא** - שלא יביא בהמת חולין תמימים אצל בהמת קדש בעל מום ואין ומוהרת זו. **אלא** - להכי כתיב **"טוב ברע"**. **טוב** - מעיקר. **שבתפס בקדושה כשהוא תמים** - עושה תמורה הא פ' שדומם, דכתיב **"ארע טוב"**, דמעמע - רע לא קדש טוב של חולין, דרע של קדש עושה תמורה.

מולא קנן "ואם נעשו טרפה". וירושא דקדם מומן, מודה רבי שמעון דרבי רבי שמעון, משום דאיכא אמתניתין דפרשיתא, איצטרך למימר דשפר מודה רבי דנקט רבי שמעון - משום דלדיריה פשיטא ליה שפיר דקדש מומן ויהי בכלל העמדה והערכה. מדקאמר קדש בך הכית לא חיו. על כרחי כן כתיב: העמדה והערכה - כל קדש מומן כתיבא. אבל לרבנן לא פשיטא לה כולי האי, דמצי למימר לא חיו, כמו שאמר רש לקש. **אוחתה** - למעוטי בעל מום מעיקר - כל קדש בך הכית לרבי שמעון ממעטין מקרא אחרינא בסוף תמורה (א.א.). ושיך עמוד הבא **רב** סבר לה בריש לקיש - בסוף תמורה (שם) משמע כן, מדקאמר רב גידל אמר רב: מאי טעמא דרבי שמעון בן לקיש.

וַיִּשְׁרַח לַעֲמֹד הַקֹּדֶשׁ וְזוֹ דְּבַר רַבִּי שְׁמַעוֹן — דַּמְרַב בִּפְרָק בְּתָרָא דְתַמְרוּרָה (לֵבָא).
קִדְשׁ מִזְבֵּחַ הָיָה בְּכָל הָעֲמֻדָה וְהַעֲרֵכָה. דְּהַנֵּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כּו' — וּמִדַּמְרַב רַבִּי
שְׁמוּעֵל קִדְשׁ בְּרַק הִבִּית לָא הָיוּ — מְנַל דְּקָרָא בְּקִדְשׁ מִזְבֵּחַ תְּחִיב. וְהָכָא מוֹדֵה
בְּעַל מוֹם מַעֲרִיקָא בְּבִלְלָהּ אֶפְרָה אָף עַל גַּב קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ. וּמִמָּאִי דְהָנָא דְמַתְנִיתִין סְבִירָא
לִיה קִדְשׁ מִזְבֵּחַ הָיָה בְּכָל הָעֲמֻדָה וְהַעֲרֵכָה,
שְׂצִרְכִּין שִׁיחָא חִיין בִּשְׁעַת פְּדִייהּ, כְּדִתְרִיב: 1
"וְהַעֲמִידַת אֶת הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַבָּהָן" וְאַחֵר כִּךְ 2
"וְהַעֲרִיךְ אוֹתָהּ" — מִדְּתָנָא סִיפָא גְבִי קִדְם 3
הַקְדִּישׁ אֶת מוֹמָן, דְּאֵבָג שְׂקִידֶשׁ לְמִזְבֵּחַ 4
מִקְדִּישֵׁן תְּמִימִים. אֲבָל הַכְּסִיף — לֹאֹ הֵךְ 5
בְּתוֹרָה, דְּהָתָא מְבִירִין: לְחִירֵי הַכֵּל בַּעַל מוֹם 6
מַעֲרִיקָא לֹא הָיָה בְּכָל הָעֲמֻדָה וְהַעֲרֵכָה, 7
אֲלֵא תַנָּא דְבִי לִי הוּא. אֲפִילוּ הָיָה — דְּאִינָה 8
רִאיוּהָ לְמִזְבֵּחַ. הֵכִי נָמֵי אֲמַר מְתוּ יַפְרוּ — 9
בְּבַעַל מוֹם מַעֲרִיקָא מוֹרָא. וְדַע כָּאן שְׂחִיר 10
לַעֲמֹד הַקֹּדֶשׁ וְכ' — דְּלֹא מוֹקִי מַתְנִיתִין 11
בְּרַבָּנָן, סְבִירָא לִיה כִּרִּישׁ לְקִשׁ דַּמְרַב הָתָם 12
לְרַבָּנָן קִדְשׁ בְּרַק הִבִּית כּו', הִלְכִין לֹא 13
מִדְּקוּמָא מַתְנִיתִין חֵלֶב בְּרַבָּנָן. דְּרַתִּי 14
כְּסִיפָא דְמַתְנִיתִין אֵם מְתוּ יַקְבְּרוּ — דְּקִדְשִׁי 15
מִזְבֵּחַ הָיָה בְּכָל הָעֲמֻדָה וְהַעֲרֵכָה. אֵם כֵּן — 16
דְּטַעְמָא דְמַתְנִיתִין מִשּׁוּם אֲנִילוּ דְּקִדְשֵׁי 17
כְּלָבִים הוּא. וְנִיתָא אֵם נִעְשֵׂי מִרְיָהּ קִדְשִׁי 18
— דְּמַשְׁמַע: אֵף עַל גַּב דְּמַצִּי לְמַעֲבֵד בְּהוּ 19
הָעֲמִידָה וְהַעֲרֵכָה — יַקְבְּרוּ. הוֹאִיל וְלֹא חוּז 20
אֲלֵא כְּלָבִים. וּמִדְּנָשׁ "מִתֵּר" שְׁמוֹ מִינָהּ 21
טַעְמָא מִשּׁוּם הַמַּתְנִיתִין וְהַעֲרֵכָה. (וְלֹאֹ) כְּרִיב 22
— יוֹחֵן — דַּמְרַב הָתָם: לְרַבָּנָן אַחֵד קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ 23
וְאַחֵד קִדְשֵׁי בְרַק הִבִּית לָא בְּכָלִי. וּמִתּוֹקְמָא 24
סִיפָא דְמַתְנִיתִין בְּרַבָּנָן, וְרִישָׁא גַּמִּי מִיתּוֹקְמָא 25
כְּרִידִיהָ, בְּבַעַל מוֹם מַעֲרִיקָא כּוֹחֵל מוֹדֵה. 26
וְתַנִּי: זוֹ דְּבַר רַבִּי שְׁמַעוֹן וּמַחֲלוּקְתָּהּ. צָבִי — 27
"צָבִי וְאֵלִי", וּמוֹקְמָנָא בִּסְפִירָא בְּפִסְלוֹ 28
הַמוֹקְדִּישֵׁן שְׁנַפּוֹר הַחֲבוּב מְדַבֵּר. מַה צָבִי 29
וְאֵלִי פִּסְיוּן מִן הַבְּהֵמָה? — דִּיבְקִיר וְנֶאֱמָר 30
תְּחִיב. וְלֹא אוֹצִיא אֶת הַמַּתְנִית — וְלִקְמָן 31
פְּרִיךְ: מָאִי אִולִּמְהָ מַתְנִית מְבַכּוּרָה. צָבִי 32
וְאֵל פִּסְיוּן מִן הַמַּתְנִית — כְּדִתְרִיב בְּמַתְנִית: 33
"אֵם אֵין שִׁדָּה". וּמָאִי שָׂנָא — מַתְנִית. דְּלֹא 34
נִפְקִי מִקְרָא מַתְנִית — וּמִתְרִין: אוֹצִיא אֶת 35
הַבְּהֵמָה שְׂאִינָה שׁוֹת כָּבֵל — שְׂאִינָה נִוְהַת 36
בְּנִקְבֹת כּוֹחִרִים. צָבִי וְאֵל — אֵין אוֹתוֹ וְאֵת 37
זֶה נוֹהֵג בְּכָל הַדְּבָרִים, "שׁוֹר אוֹ שִׁדָּה". 38
אִמֵּר לִיה לְמָאִי מַדְמִית לִיה — לְפִסְלוֹ 39
הַמוֹקְדִּישֵׁן, דִּתְפִּסְרִינְהוּ מִמָּתוֹר וְאֵת בְּנֵי, 40
אוֹתוֹ וְאֵת אֵין — נוֹהֵג בְּחוֹלוּן וּבְמַקְדִּישֵׁן 41
כְּדַמְרַשׁ שְׂחִידֵת חֲשׁוֹת (שְׂחָתָא). "אֵם הֵכִי בִּי 42
לְחֵבֵי נָמִי — אִמָּאִי אֵיצִטְרִיךְ "אֵךְ" לְמִיסֵּר? 43
דִּתְפַקֵּל לִי דַּאסְטֵר, לְמָאִי מַדְמִית לֵהּ. כִּיּוֹן 44
דַּמְרַת אֵף עַל גַּב דַּאֲתִיקוּשׁ לְצָבִי וְאֵל לֹא 45
נִפְקִי מַתְנִית קִדְשֵׁי אֵין לֹא אוֹתוֹ וְאֵת 46
— וּמַתְסַבֵּת דִּחְקוּשָׁא לְמִנְפִּטֵּר מְבַכּוּרָה 47
מַתְנִית אֲתִינָא, "רָאָה" — לְמִיסֵּר הַלְבוּ וְאוֹתוֹ 48
וְאֵת בְּנֵי, דִּהֲשָׁתָא מַדְמִיתִין לָא לְקִדְשֵׁי 49
מְגוּרִין. דִּרְאִי אִמְרִינִי אֵיפְכָא — לֹא מַדְמִית לֵהּ 50
לֹא לְקִדְשֵׁי וְלֹא לְחוּלִין. רַק אֵת דְּמוּ — 51
בְּבָבוֹר עַל מוֹם תְּחִיב. אֲחֵינִי הִקְיִישָׁא — 52
דַּאֲתִיקוּשׁ לְצָבִי וְאֵל. וְאֵתִינִי אֵת: כְּדִתְרִיב: 53
"אֵת חֵלֶב לֹא תֹאכַל", אֲחֵינִי הִקְיִישָׁא מְכַרֵּת, 54
וְהוּא מִיסְתַּבֵּר טַעְמָא שְׂפִיר, דְּכִי תְחִיב כֵּרֶת — 55
לְגַמְרִי, לְחִיב אִפְקִידָה כּו'. וְהָא תַנָּא — בְּרִידִיתָא דְלַעֲוִל, מִפִּקֵּי חֵלֶב מִ"אֵךְ", וְרַבָּא הִכִּי מַצִּי לְמִמֵּר דִּי"א? לֹאֵתוֹ וְאֵת בְּנֵי תַחֵא? אִילוּ לֹא נִאֲמַר כּו' — וְהָאִי דְקִתְנ

מה בכור אין מתפסו לכל זבח שירצה — פירושו: משגל. אבל במעי אמו יכול לשנותו לזבח אחר. כדנתן פרק "ביצר מערימין" (תמורה כ"ב). ומכל מקום ילפינן מניה שפיר ולדות פסולי המוקדשין דאין משגן לזבח אחר אפילו במעי אמן, למאן דאמר במעי אמן קון קדשין. כמו שאין יכול לשנות בבור משגלה עליו קדושת בבור, הכי נמי פסולי המוקדשין, שהרי קדשין כבר — אין יכול לשנות בזבח אחר. אפילו למאן דאמר בהיתין קדושין — לא דמו לזכור קודם שגללו, דהני עומדין ליקדש מבח אמן שקדושה בבור, ותמורה

איכא דאמרי: "תופח ואכלת" — אין לך בהן היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך. אבל פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הכי נמי דאמר. "וילון ותלן אסור לאחר פדיון". היכי דמי? אילימא

דאיבער ואיתיליד לאחר פדיון — אפאי? ולך צבי ואגל ניהו? אלא דאיבער לפני פדיון ואיתיליד לאחר פדיון? הא לפני פדיון — מיקדש נמי קדשי. מנא הני מילי? דתנו רבנן:

"זכר" — לרבות את הולד, ו"נגבה" — לרבות את התמורתו. ואין לי אלא את המימין והשמורת תמימים, ולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין? פשהו אומר: "לא זכר" — לרבות

ולד בעלי מומין, "אם נגבה" — לרבות תמורת בעלי מומין. אותן ולדות שלאחר פדיון, מה תהא עליהן? לפני פדיון מיפגל פלגי בהו, איכא למאן דאמר: קדשי ליקרב, ואיכא למאן דאמר: קדשי לרעיה; ולאחר פדיון מה תהא עליהן? אמר רב הונא: כוונן לביפה והן מתיין. דהיכי לעביד? ליקרבינהו — מנח קדושה דחיה קאתו, ליפקדינהו — לא אלימי למיתפס

פדיון. אמרי במערבא משמיה דרבי חנינא: סמוך לפדיון מתפסין לשם אותו ובה. — סמוך לפדיון? למימרא דבני פריה ניהו? אלא אימא: סמוך לפדיון אמן מתפסין לשם אותו ובה. טעמא מאי? אמר רבי לוי: גזירה שמא יגדל מהן עדרים עדרים. בעא מיניה רבינא מרב

ששת: מהו שמתפסין לכל זבח שירצה? אמר ליה: אין מתפסין. — מאי טעמא? אמר ליה: גמר "בשערך" "בשערך" מבובר, מה בכור — אין מתפסין לכל זבח שירצה, דכתיב: "אך בכור אשר יבשר לה" בבבבחה וגו' לא יקדש איש אותו", אף הני — אין מתפסין לכל זבח שירצה. תניא בנותיה דרב ששת: קדשים שקדם מום קבוע להקדישן ונפדו — חייבין בבבבחה ובמתנות. בין לפני פדיון בין לאחר פדיון — הגזוז והעובד בהן אינו סופג את הארבעים.

בין לפני פדיון בין לאחר פדיון — אין עושין תמורה. ולפני פדיון — מועלין בהו, ולאחר פדיון — אין מועלין בהן. וולדותיהן חול, ונפדין תמימים, ומתפסין לכל זבח שירצה. כללו של דבר: הרי הן בחולין לכל דבריהם, אין לך בהם אלא מצות עליו בלבד. אבל קדם הקדישן את מומן, או מום עובר להקדישן ולאחר מכן גזל מום קבוע, ונפדו — פטורין

מן הבבבחה ומן המתנות, בין לפני פדיון בין לאחר פדיון — הגזוז והעובד בהן סופג את הארבעים. ובין לפני פדיון בין לאחר פדיון — עושין תמורה. לפני פדיון — מועלין בהן, ולאחר פדיון — אין מועלין בהן. וולדותיהן קודש, ואין נפדין תמימין, ואין מתפסין לכל זבח שירצה. כללו של דבר: הרי הן בהקדש לכל דבריהם, ואין לך בהן אלא היתר אכילה בלבד. כללו של דבר: דרישא — לאתני שותפן בחזין דפטור, "כללו של דבר" דסיפא — לאתני

איכא דאמרי: תובא ואכלת וכו' — מהכא מפיק גיזה חלבל דאסור. ורבשר — אורזיה דקרא. ולא דריש "ואכלת" לאפוקי כלבים. אלא דאיבער לפני פדיון ואיתיליד לאחר פדיון — הילכך אסירי. וקדושה לית להו, לא ליקרב ולא למימרא. כדמפרש לקמן מה תהא עליהן. הא לפני פדיון — גזלו — מיקדש נמי קדשי. מנא הני מילי? — דלפני פדיון אמן גזלו — קדשי. וזכר לרבות את הולד — בגי שלמים כתיב (ויקרא ג'). ואם זכר אם נקבה תמים, ואיכא תיראא דהא, דנשתוק דא מניה, ומדלא קבע בה זכר כדקבע בעולה — ממילא נקבה נמי חזיא, "זכר ונקבה" תו למח ליה "זכר" — לרבות ולד שלמים. ואי קשיא: תיפוק ליה מאשר יהיו לך? תרין: תנאי היא, איכא דמיימי לה מהכא ואיכא דמיימי לה מהכא. והכי מפרש במסכת תמורה פרק "אלו קדשים" (י"ב). ולד תמימים — ולד בהא למימרא דלמי, וכל בעלי מומין — (וכולן) שקדם הקדשן את מומן. אותן ולדות שלאחר פדיון — גזלו ונתעברו קודם פדיון, מה תהא עליהם? דהא לא חזו לה מנפול ולא דמי, כדמפרש רב הונא. הנך גזולו לפני פדיון מופלגי פליגי בהו — בהא דאמרינן לעיל: "אם זכר" — לרבות ולד בעלי מומין. איכא למאן דאמר: במסכת תמורה פרק "אלו קדשים" (שם); קדשי ליקרב. ואיכא למאן דאמר קדשי לרעיה — עד שימומנו, וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה. כוונן לביפה — לאחר, והם תמים ברעב. קדושה דחיהו — דאית בהו תרתי לריעותא: דהא — דאמנותן בעלי מומין שגרא ונדחו, ועוד — דלאחר פדיון גזלו. וזון עצמן אין יכול להתפסין קדושה גמורה להקריב, הואיל ואיתרו תו לא מיתוהו לא אלימי למיתפס פדיון — בקדושתו כדי שיצאו חן לחולין, שכבר יצאו קדושתן אגב פדיון דאמן. דהא דאסורין — גזרה בעלמא דהא, דאמרינן אלא מאשר וכו'. עובר דך אמו הוא, ופקעה קדושתן לפדיון אמן, כדאמרן לעיל בגי קדושת דמים דולין מותר לאחר פדיון. קדושת הגוף נמי לא שגא, דאין חילוק בין קדושת הגוף לקדושת דמים לענין פדיון, אלא שזה צריך מום וזה אין צריך מום. למימרא דבני פדיון ניהו — בתמימין, כלומר, דשייך למימרא בהו לשון

פרייה קודם שיתפסין? בתמיה, וזא לא אלימי סמוך לפדיון אמן מתפסין לשם אותו ובה — דהשתא חיילא עליהו קדושת בעלמא, דכרביניהו, ולא פקעה קדושתיהו על ידי פדיון אמן. וממתין עד שימומנו ופריק להו. וטעמא מאי — אמר רב הונא: מומתין, ולא מתקין להו כרבי חנינא: אמר רבי לוי גזרו ב' — אי אמרת אית להו תקנתא לולדות, אחי לגול עדרים מפסולי המוקדשין, וכי נפל ביה מומא בבבבחה קדשים לא פרק ליה (האי), ואחי למיכליהו בלא פדיון, אבל כי מפסדינן לולדות, תמנה לפדות את האם מיד כשפול בה עדרים, מפי רבי אלעזר ובתבוסתו. לישנא אחרינא: בן למאן דאמר מומתין בן למאן דאמר מתפסין, מאי טעמא אסרחוהו ורבנן? למיכליהו בבבבחה כשפול בה עדרים, שילדו גם אותן ולדות ולדות אחרים, ואחי ביה ליהי תקלה. אבל דאמר שיהיה לא אכפת אמן, ולידיו לא צבי ואליו ניהו. לישנא אחרינא ועיקר, מפי תמורה: וטעמא מאי — אמתותין קא מחדר, דמאי טעמא אסור אחר פדיון אמן? דא פקע קדושתיהו בפדיון אמן, בי היכי דפקעא בגי קדושת דמים. דולין מותר לאחר פדיון דאמר לעיל גזירה שמא יגדל מפסולי המוקדשין שיפדו עדרים לצורך ולדות הנולדים לאחר פדיון, ואחי בהו ליהי גיזה ועבודה. אבל לעיל, אבן גבי קדש מומן להקדישן לא גזרינן, משום מילתא דלא שכיחא היא, דהא אמרינן במסכת תמורה (י"ב): מתפסין בעלי מומין למזבח עובר בחמשה לאוי. ובקדם הקדש לגמון גפיהו, דשרינן דאיבער ואיתיליד לאחר פדיון, ולא גזרינן (דמילתא דלא שכיחא), אבל דאסרת להקדש דאיבער בלא אכפת אמן, ולידיו לא צבי ואליו ניהו. מהו שיתפסין — לאותן ולדות שבמעי פסולי המוקדשין, לאיתו זבח שירצה. אין מתפסין — אלא לאותו ובה. כתיב בבכור: "וכי יהיה בן מום וגו' בשערך תאכלנו" (דברים טו), ובפסולי המוקדשין כתיב: "אשר נתן לך בכל שערך" (שם יב). אשר יבשר לא יקדש איש אותו — אלמא לא חל עליה שום קדושה אחרית. ואין סופג את הארבעים — ואף על גב דאסירי בגיזה קודם פרייה — לא חל עקריה, דכי כתיב "לא תגח" — אקדשים גמורין כתיב. ואיסורא מיהא איכא, כשאר גזנה מן ההקדש. בן לפני פדיון בין לאחר פדיון אין עושין תמורה — דטוב לקדש בענין, כדפרישית לעיל. לפני פדיון מועלין ביה — דהא נהגה מן ההקדש, ולא נהגה מן הקדש ביד הבית. וולדותיהן חולין — אפילו נתעברו קודם פדיון וגזלו את פדיון, ונפדין תמימים — אם נתעברו ולדו קודם פדיון, אין לך בהם אלא מצות עליו בלבד — שמעלין אותן בדמים. ובין לפני פדיון ובין לאחר פדיון עושין תמורה — ולקמן קאמר דתמורה שלאחר פדיון מותר. לאחר פדיון אין מועלין בהן — דאיתקש לזבי ואיל. אבל לענין גיזה — לא, דכתיב "תובח" ולא גיזה. וולדותיהן קודש — אם נתעברו קודם פדיון, ואין מתפסין לכל זבח שירצה — דהיינו דרב ששת.

ישבע וחכמים אומרים אין הודייה מין הטענה. אמר רבן גמליאל, רואה אני את דברי אדמון. טענו בלים וקרקעות, הודה בלים וכפר בקרקעות, בקרקעות וכפר בלים, פטור. הודה במקצת הקרקעות פטור. במקצת הבלים חייב שהנכסים שאין להן אחריות זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן.

גמרא רבי אמי בשם רבי יוחנן, מתני' בטענו חיטים והודה לו בשעורים אכל טענו שני מינין והודה לו באחד מהן, דברי חכל חייב. אמר רבי אבהו בחדא דרבי אמי מאי דא דתנינן רבן גמליאל מחייב! בא להודיעך כח רבן גמליאל עד היכן מחייב. רבי חייב בשם רבי יוחנן, לא סוף דבר בטענו חטים והודה לו בשעורים, אם טענו שני מינין והודה לו באחד מהן, דברי חכמים פטור. ריש לקיש אמר, לא יהא דבר בטענו שני מינין והודה לו באחד מהן. אלא מתניתא, בטענו חטים והודה לו בשעורים דברי חכל חייב. בחדא דריש לקיש חד בר נש אזל בעי מידון קמי רב דתוה מטען להבריה חטין שעורין וכוסמין אמר ליה רב, המתן עד דיגלגל עלך כל דבעי ובסופא תישתבע על כולן. אמר רבי אבהו, כך משיב ריש לקיש לרבי יוחנן. על דעתך דאתמר טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי חכמים פטור, והתנינן, בקרקעות וכפר בבלים. בלים וכלים, חייב! בלים וקרקעות לא כל שבין!

[דף ל' ע"ב]

אמר ליה לזוקקו לשבועה דו מתניתא, שהנכסים שאין להן אחריות זוקקין הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן. ואפילו על דריש לקיש לית היא פליגא, דתנינן, הטוען לחבירו כדי שמן והודה לו בקנקנים. מה נן קיימין? אם בטענו קנקנים ושמן, כל עמא מודיי שיש הודייה מהטענה! אם בטענו קנקנים ולא הודה בשמן כל עמא מודו שאין הודייה מהטענה. רבי זירא ורבי אבהו בשם שמואל, בשטוענו קנקנים ושמן. אהן מילין. ואהן ריקנין. קנקנים בלא שמן שמן ולא קנקנים? רבי לעזר בשם רבי אבין, מפיך לישנא מחצין דמשח. וישאלוניה? בחוה דאישתתק? כיני מתניתא כפר במקצת קרקעות חייב. במקצת בלים פטור.

[דף ל"א ע"א]

הלכה ה' מתני' אין נשבעין על טענת חרש שומע וקטן. ואין משביעין את הקטן אבל נשבעין לקטן. ולהקדוש.

גמרא בתיב (שמות כב) כי יתן איש אל רעהו פרט לקטן. עד כדון, בשנתן לו קטן, ויתבעו קטן נתן לו קטן ויתבעו גדול? תלמוד לומר רעהו, עד שיהא נתינתו ויתביעתו שוין. אמר רבי בא בר ממל, לית

הדא פשיטא על, דרבי יוחנן דאמר הטעון לחבירו טענת גנב באבידה חייב. איכן אבידתו? אמר לו גנבנה! אמר רבי בא תיפתר שאמר לו עד שאף קטן תבעתני ונפטרתי משבועתך. שבועת ה' תהיה בין שניהם להוציא הירש. רבי אילא בשם רבי יסא בירשיו היא מתני'. בין שניהם אינה וזה מבין שניהם לעולם. אם המשביע משביע לשקר סוף לצאת עליו. אם הנשבע נשבע, לשקר סוף לצאת עליו. מאי טעמא? הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר וגו'. אמר רבי שמואל בר נחמן, מלאכי חבלה אין להן קפיצין, ומה טעמא? (איוב א) משוט בארץ ומהתהלך בה ברם הכא, וכלתו את עציו ואת אבניו. בא וראה דברים שאין האש שורפן שבועת שווא מכללתן. רבי יונה אמר על שקר רבי יוסי אומר אף על האמת. חגי דריש בחדא דרבי יוסי, ובדא הנה בחדא איתא דאזלת מיערוך גב חבירתה ונהה קטיר בשיטיה דקולסיטה תרין דינרין נפלו לה ואיערכו גו עיגולא.

[דף ל"א ע"ב]

הפכת בעיית להו גו ביתא ולא אשכחתינן חזרת לגבה אמרה לה, הכי לי ב' דינרין דנפיל לי גו ביתיך אמרה לה לא ידענא, אי ידעה בהו תיקבור ברה. קברתיה. מי עלון מימקריא שמעת קלא אמרה אילולא דהות ידעה בהון לא קברתיה. אמרה, אין ידעה בהון היא איתא תקבור ברא חורנה, קברתיה. עלון מנחממא וקצין חד עיגול ואשכחון תרין דינריא עריבין גו עיגולא הדא מילתא אמרה בין זכיי בין חייב לשבועה לא תיעול.

הלכה ו' מתני' אילו דברים שאין נשבעין עליהן העבדים והשטרות וההקדשות. אין בהן לא תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה. שומר חנם אינו נשבע נושא שכר אינו משלם. רבי שמעון אומר, דברים שהוא חייב באחריותו. נשבעין עליהן. ושאינו חייב באחריותו, אין נשבעין עליהן. רבי מאיר אומר, יש דברים שהן פקדע ואינן פקדע ואין חכמים מודין לו. ביצד? אמר גשר גפנים טעונות מסרתי לה, והלה אומר אינן אלא חמש, רבי מאיר מחייב וחכמים אומרים, כל המחובר לפקדע הרי הוא פקדע.

גמרא עבר ונשבע רבי יוחנן אמר מביא קרבן על השבועה רבי לעזר אומר אינו מביא. אמר רבי אבין בר חייא, בן משיב רבי יוחנן לרבי לעזר, לא אם אמרת בשבועת העדות, שנוהגת בעבדים ובשטרות ובפקדונות. תאמר בשבועת הפקדון שאינה נוהגת בעבדים ובשטרות ובפקדונות. ושבועת העדות לאו בבית דין, ובית דין מוסרין שבועה לחשוד? אלא בשעבר ונשבע, ותימר מביא קרבן על השבועה וכו', עבר ונשבע מביא קרבן על השבועה. ואית דבעי נישמעניה מהדא (שמות

(כב) חמור או שור. או שה, מה אילו מיוחדין שיש בהן שבר ושבויה ומתה, יצאו קרקעות שאין בה שבר ושבויה ומתה. אוציא קרקע ולא אוציא עבדים?

[דף ל"ב ע"א]

מה אילו מיוחדין שיש להן קנס יצאו עבדים שאין להן קנס. אוציא עבדים ולא אוציא שטרות שיש להן קנס? מה אילו מיוחדין שיש להן אונאה, יצאו שטרות שאין להן אונאה. מיכן אמרו, המוכר שטרות לבסס, יש לו אונאה. רבי ישמעאל דרש. (ויקרא ח) על כל דבר פשע, כלל. על שור על חמור וגו' פרט. וכשהוא אומר על כל אבדה אשר יאמר חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אין אתה דן אלא בעין הפרט. מה הפרט בתביעת ממון, ולעצמו, ומוציא בדין, ויש לו דמים, ודמיו קצובין, ובמטלטלין, ופטור על העונש ועל הקנס. בתביעת ממון פרט לאומר לחבירו תן לי מאתים זוזים שאמרתי ליתן לי ולא נתתה. לעצמו, פרט לאומר לחבירו קילתני וביישתני שפטור. ומוציא בדין פרט לאומר לחבירו אנסת ופיתית את פלוני. ויש לו דמים, פרט לשטרות. ודמיו קצובין פרט לעבדים. ובמטלטלין, פרט לקרקעות. ופטור על העונש פרט לאומר לחבירו הדלקת גדישי בשבת שפטור. ופטור על הקנס פרט לתשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה שהן קנס. המקרע שטרות חבירו חוץ מדעתו רבי חנניה ורבי מנא חד אמר חייב וחד אמר פטור. מאן דאמר חייב משום קנס ומאן דאמר פטור בסותם פי עידי חבירו, ודא ארמלתא דתפשה שטריא. באינש דציר פומהון דשהדיא דלא ישדדון. אמר רבי אמי, אילין דכתבין על מנת שיש לי רשות לגבות ממטלטלין, לא גבי. אמר רבי מנא, אין כתב ומוך אף על גב דלית בי דינא וחיב גבי. רבי שמעון אומר אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלין שחייב באחריותו. קורא אני בהן וכחש בעמיתו. ושאין חייב באחריותו אין קורא אני בהן בה' וכחש. רב הונא אמר, אחד קדשין בשירין ואחד קדשי פסילין, שחייב באחריותו, אף על פי שהן לה' קורא אני בהן וכחש בעמיתו בפיקדון. ושאין חייב באחריותו, קורא אני בהן בה' וכחש ולא בעמיתו בחדש.

הלכה ז' מתני' אין נשבעין אלא על דבר שהוא במידה ובמשקל ובמניין ביצד? אמר לו בית מלא מפרתי לך, כים מלא מפרתי לך, וחלה אומר איני יודע אלא מה שהינחת אתה נוטל, פטור. זה אומר עד חזיו וזה אומר עד החלון, חייב.

גמרא אמר רבי חנניה זה אומר מגורה גדולה וזה אומר מגורה קטנה חייב דתנן, אין נשבעין אלא על דבר שבמידה ושבמשקל ושבמניין? אמר רבי בא בר ממל תיפתר במגורה של חוליות

[דף ל"ב ע"ב]

זה אומר אזור גדול וזה אומר קטון. תני רבי חיה ולא ידעין מה תני. אין תימר חייב מתני' פליגא דתנן, אין נשבעין אלא על דבר שבפסידה ושבמשקל ושבמניין? אין תימר פטור מתני' פליגא דתנן זה אומר גדול וזה אומר קטון וישבע המוכר שהקטן מכר! זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע, יחלוקו.

הלכה ח' מתני' המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון. אמר לו סלע הלוייתך עליו ושקל היה שוה. והלה אומר, סלע הלוייתני עליו וסלע היה שוה, פטור. סלע הלוייתך עליו ושקל היה שוה והלה אומר לא כי, אלא סלע הלוייתני עליו ושלשה דינרין היה שוה, חייב. סלע הלוייתני עליו ושתים היה שוה והלה אומר סלע הלוייתך עליו וסלע היה שוה פטור. סלע הלוייתני עליו ושתים היה שוה, הלה אומר לא כי אלא סלע הלוייתך עליו וחמשה דינר היה שוה חייב. מי הוא הנשבע? מי שהפקדון אצלו שפא וישבע זה ויוציא הלה את הפיקדון.

גמרא אומר רבי יוחנן, נאמן המלוה לומר עד כדי המשכון הלוייתך. מתניתא אמרה אף הלוח נאמן, דתנינן סלע הלוייתך עליו ושקל היה שוה, והלה אומר לא כי אלא סלע הלוייתני עליו וסלע היה שוה, פטור. חד בר נש קם עם חבריה בשוקא אמר ליה, תרין דינרין לי בידך ומושבונך שני תרין דינרין אמר ליה חד דינר נא בעי למיתן לך, ומשבונך טב תרין דינרין. אתא עובדא קימי דייגי נהרדעא אמרי, פיון דכל עמא מודו דמשבונך טב תרין דינרין אוהרנא, ייתי עלוי שחדרי. ולא שמע דמר רבי יוחנן, נאמן המלוה עד כדי משבונך! חד בר נש קם עם חבריה בשוקא וארים סבינתיה אמר, לית הדין סדינא נפיק מן ידי עד דתתן לי מה דאית לי בידך. אתא לקמיה שמואל אמר ליה סבינתיה וזיל דון עימיה. מה, שמואל בדייגי דנהרדעא אמר? תמן, הוה חזק המשכון בידו! הלא לא הוה חזק המשכון בידו.

[דף ל"ג ע"א]

שמואל אמר שאין השבועה וזה מביניהון. אם ישבע המלוה, תרי זה נשבע ונזיל! ואם ישבע הלוח מוציא הלה את הפקדון מי הוא הנשבע? מי שהפקדון אצלו. רב וריש לקיש אמרי על רישא. סלע הלוייתני עליו ושתים היה שוה, והלה אומר לא כי אלא סלע הלוייתך וסלע היה שוה, פטור. סלע הלוייתני עליו כו' והלה אומר לא כי אלא סלע הלוייתך וסלע היה שוה, פטור. סלע הלוייתני עליו כו'. והלה אומר איני יודע? רבי בא רב הונא בשם רב אמר אנת לית ידע, אהן ידע. רבי יהושע דיומא

בָּעָא קוּמִי רַבִּי יוֹנָה, תַּמָּן אַתְּ אָמַר לִית אַתְּ יָדַע אַהֲן יָדַע, וְכָא אַתְּ מָר הַכִּין. תַּמָּן, יֵשׁ הִילּוּל שְׁבוּעָה. הָכָא לִית הִילּוּל שְׁבוּעָה.

הֲדָרוּ עָלָהּ פֶּרֶק שְׁבוּעַת הַדִּינִין

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

הִלְכָה א' מִתַּנִּי' כֹּל הַנִּשְׁבָּעִין שֶׁבַתְּוֹרָה נִשְׁבָּעִין וְלֹא מִשְׁלָמִין. אִילּוּ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין הַשֹּׁכֵר, הַנִּגְזֵל, וְהַנִּחָפֵל, וְשֶׁנִּגְדָּה חֲשׂוֹד עַל הַשְׁבוּעָה, וְהַחֲנוּנִי עַל פִּינְקָסוֹ.

[דף ל"ג ע"ב]

הַשֹּׁכֵר בִּיצֵד? אָמַר לוֹ תַּנְן לִי שְׁכָרִי שֵׁשׁ לִי כִּנְדָה הוּא אָמַר נִתְתִּי, וְנִחָלָה אָמַר לֹא נִטְלֵתִי חֲרִי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר עַד שֶׁיְהִי שֵׁם מִקְצַת הַדִּינָה? אָמַר לוֹ תַּנְן לִי שְׁכָרִי חֲמִשִּׁים דִּינָר שֵׁשׁ לִי כִּנְדָה, וְהוּא אָמַר הִתְקַבְּלָתָה מִהֶם דִּינָר זָהָב.

גְּמָרָא מִמִּשְׁמַע שְׁנָאֵאמַר שְׁבַעַת ה' תַּחֲיָה בֵּין שְׁנֵיהֶם, אִין אֲנִי יוֹדְעִין שְׂאֵם לֹא יִשְׁבַּע וְיִשְׁלָם! מַה תִּלְמוּד לִזְמַר וְלִקַּח בְּעָלָיו וְלֹא יִשְׁלָם? אֲלֵא מִכִּיּוֹן שְׁקִיבָלוּ בְּעָלִים שְׁבוּעָה, הוּא פְטוּר מִלְּשָׁלֵם. רַבִּי חֲגַי בָּעָא קוּמִי רַבִּי יוֹסִי, וְלָמַד לִי בְּרַבִּי מֵאִיר, אֲפִילוּ בְּרַבִּנָּן. לֹא אָמַר רַבִּי אֲסִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר מִמִּשְׁמַע לֹא אֵתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן וְלִקַּח בְּעָלָיו וְלֹא יִשְׁלָם, הָא אִם לֹא יִשְׁבַּע וְיִשְׁלָם. תַּנִּי רַבִּי הִיָּה, מִתַּנָּה שׁוֹמֵר חָנֹם וְשׁוֹמֵר שְׁכָר לִהְיוֹת כְּשׁוֹאֵל!

אָמַר רַבִּי חֲנִינָה, הֲבַל מוֹדִין בְּלִשׁוֹן תּוֹרָה מִמִּשְׁמַע לֹא אֵתָּה שׁוֹמֵעַ הִינּוּ! מַה פְּלִיגִין? בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם. אָמַר רַבִּי אֲבִין עַל יְדֵי שֶׁבַעַל הַבֵּית עֲסָקְיוֹ מִרֹּבִין תִּיקְנוּ בְּשִׁכָר לִישְׁבַּע וְלִיטוֹל. וְדִכְוּתָּה תִּיקְנוּ בְּכַעַל הַבֵּית שְׂאֵם עָבַר זְמָנוֹ, שְׂלֵא יִשְׁבַּע וְיִטוֹל. תַּנִּי רַבִּי חִיָּה,

[דף ל"ד ע"א]

אִם יֵשׁ גְּדִים שֶׁתִּבְּעוּ בְּזִמְנוֹ, אֲפִילוּ לְאַחַר שְׁנָה, נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אִין לֹא אֲלֵא אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּלִבָּה. רַבִּי יוֹנָה אָמַר אֶתְפַּלְגֵּן רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי חֲנִינָה וְרִישׁ לְקִישׁ. חֵד אָמַר תִּבְּעוּ בַּיּוֹם אִין לֹא אֲלֵא יוֹם, לִיָּלָה, אִין לֹא אֲלֵא לִיָּלָה. וְחֲרַנָּה אָמַר, בְּשֶׁתִּבְּעוּ וְאָמַר נִתְתִּי אֲכָל אִם אָמַר לֹא אֵתָּן לָהּ, חֲזָקָה נִתַּן. וְלֹא יָדְעִין מֵאֵן אָמַר דָּא וּמֵאֵן אָמַר דָּא. מִמַּה דְּמַר רַבִּי חֲמָא בַּר עֲזַרְיָה בְּשֵׁם רִישׁ לְקִישׁ תִּבְּעוּ בַּיּוֹם, אִין לֹא אֲלֵא יוֹם. לִיָּלָה, אִין לֹא אֲלֵא לִיָּלָה חֲוִי רַבִּי יוֹסִי בַּר חֲנִינָה דְּאָמַר בְּשֶׁתִּבְּעוּ וְאָמַר נִתְתִּי, אֲכָל

אמר לו אתן חזקן נתן. אמר רבי מנא, פגמים שתבעו אחר זמן, נעשה בתוך זמן. היך עבדא? תבעו ואמר לו לא אמר לך מאותו היום נתת? אותו היום נעשה במי שהוא אתמול נתן לו שיעור אחד. הקדים לו שברו, ברא נשבע ונוטל. היה המשכון בידו ברא נוטל בלא שבועה. היה עבד? ובית דין מוסרין שבועה לעבד?? היה חשוד? ובית דין מוסרין שבועה לחשוד?

[דף ל"ד ע"ב]

היו שניהן חשודין, תפלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי. היו שניהן חשודין, חזרה שבועה למקומה, דברי רבי יוסי רבי מאיר אומר יחלוקו. פשיטא, מת בעל הבית, השכיר נשבע ליורשיו. ואפילו מת השכיר יורשיו נשבעין ליורשי בעל הבית? כלום תיקנו אלא בשכיר, שמוא ביורשיו? אמר רבי לעזר, בשתבעו בעדים, יכול מימר ליה נתתי לך שכרך? אמר רבי יוחנן אין אומר במזון מאחר? מאחר דיכיל מימר ליה, לא שכרתי, יכול מימר ליה שכרתי ונתתי לך שכרך. מתניתא פליגא על רבי לעזר. במה דברים אמורים בשנה אומר נתתי וזה אומר לא נטלתי. נתתי לך שכרך והוא אומר לא נטלתי. שכרתי, והוא אומר לא שכרתי, המוציא מחבירו עליו הראיה. ומשני על דרבי לעזר, אם באומר בעדים שכרתי ונחלה אומר לא שכרתי? רבי בא קרתינא בעי. יום אחד עשית עמי ונתתי לך ונחלה אומר ב' ימים עשיתי עמך, ולא נתת לי כלום. פשיטא יום ראשון נוטל בלא שבועה. שנייה תפלוגתא דרבי יוחנן ורבי לעזר. סלע אחד פסקתי לך ונתתיה לך, ונחלה אומר שני סלעים פסקתה לי ולא נתתה לי כלום פשיטא, סלע ראשונה נוטל בלא שבועה

[דף ל"ה ע"א]

שנייה תפלוגתא דרבי יוחנן ורבי לעזר. רב הונא אמר, אם בשנשבע הביא עדים היתה עומדת באבוס בבר גולתו שבועה. מתניתא פליגא על רב הונא, איכן שור? אמר לו אבד. משביעך אני, ואמר אמן, ועדים מעידין שאכלו, משלם הקרן. הודה מעצמו, משלם קרן וחומש ואשם! מתניתא בשאכלו ואחר כך נשבע לו, נמצא שבשעה שאכל נתחייב לשלם ממה דמר רב הונא, בשנשבע לו ואחרי כן אכלו. מחלפה שיטתיה דרבי יהודה, תמן אמר. אפילו לא ידע, והכא אמר עד שידע. תמן על ידי שאינו פועל שבועת תורה אפילו שבועת תורה לא ידע.

[דף ל"ה ע"ב]

ברם הכא על ידי שהן פועל שבועת תורה. מהו לגלגל שבועת תורה על שבועת תפנה? נישמענה מן הדא מגלגלין שבועת תורה על שבועת תורה, שבועת תפנה על שבועת תפנה, שבועת תורה

על שביעית תקנה, שביעית תקנה על שביעית תורה. תמן זה נשבע ואינו משלם, ברם הכא זה נשבע ונזטל, וזה נשבע ואינו משלם.

הלכה ב' מתני' הנגזל ביצד? היו מעידין אותו שנכנס לתוך ביתו ומישבנו שלא ברשות. אומר לו תן לי כלי שנמלתה, והוא אומר לא נמלתי. הרי זה נשבע ונזטל. רבי יהודה אומר עד שיהא שם מקצת הודייה. ביצד? אומר לו שני כיליי נמלתה והוא אומר לא נמלתי אלא אחת.

גמרא לתוך ביתו, לא לתוך חצירו. למשבנו, לא משום דבר אחר. אומר רבי יצחק, ובלבד בעדים. נכנסו שנים למשבנו? יבא בהדא, יצא חבול מבין שניהן. שניהן ראויין למשבנו. ומה חמי ליה? בשראו שנים חובטין עליו במקלות. ראיהו זרק צורות ונמצאו שם כלים שבורין, נזטל בלא שביעה.

[דף ל"ז ע"א]

מהו מיטעניניה מילין מפלג? יבא בדאמר רבי יוחנן בר נש עתיר גז שוקא ומספן גז ביתא. עתיר גז ביתא ומספן גז שוקא. (משלי יג) יש מתעשר ואין כל. מתרושש, והוה רב. רבי בא משתעי עובדא תנה באריסיה דבר ויזא דאפקיד גבי חד בר נש ליטרא דהב, מית בר ויזא ואריסיה דבר ויזא אתא עובדא קומי רבי ישמעאל בי רבי יוסי. אומר ומאן לימא לן דכל מה דתני לאריסיה דבר ויזא לאו דבר ויזא אינו? ותייחבון לבנוי דבר ויזא. אתון בנוי דבר ויזא אומר יסבון בנוי רב רבין פלגא ומן דקיקין רבון יסבון פלגא. דמד רבי ישמעאל בי רבי יוסי. אתא עובדא קומי רבי חיה רובה. אומר, אין מהדא לית שמע מינה כלום, אית בר נש דלא בעי מפרסם נפשיה. ותייחבון לבנוי דאריסא. אומר ליה מריה דפיקדונא דבר יחבית פלגא אומר ליה, מה שנתת על פי בית דין נתת ומה שאתה נותן, על פי בית דין אתה נותן. מהו דיימרון בני אריסא לבני בר ויזא הבו לן מה דנסבתון? וכלין מימר לון מה שנעשה על פי בית דין נעשה. מהו דיימרון דקיקיא לרב רבביא נחלוק עמכון? וכלין מימר לון מציאא מצאנו. אומר רבי יצחק אין בין רב רבביא לדקיקיא אלא כמין שניתן להן מתנה.

הלכה ג' מתני' הנחבל ביצד? היו מעידין אותו שנכנס לתוך ידו שלם, ויצא חבול אומר לו, חבלת בי, והוא אומר לא חבלתי הרי זה נשבע ונזטל. רבי יהודה אומר עד שיהא שם מקצת הודייה. ביצד? אומר לו חבלת בי שמים והוא אומר לא חבלתי אלא אחד.

גמרא רבי יהודה הנה קורא חבטי. כל זמן שהן חובטין זה בזה הרי זה נשבע ונזטל. הנה נשוד במקום שאינו יכול לישוד עצמו, נזטל בלא שביעה. לאחר זמן זה אומר חבלת בי וזה אומר לא חבלתי הרי זה בשאר הטענות.

הלכה ד' מתני' ושפנגדו חשוד על השבועה. ביצד? אחד שבועת העדות ואחד שבועת הפקדון ואפילו שבועת שוא. היה אחד מהן משחק בקוביא, מלוה בריבית, מפרים יונים, וסוחר שביעית שפנגדו נשבע ונטל. היו שניתן חשודין חזרה שבועה למקומה. דברי רבי יוסי. רבי מאיר אומר יחלוקו.

[דף ל"ז ע"ב]

גמרא אילו הן הפסולין המשחק בקוביא. זה המשחק בפסיפסין. אחד המשחק בפסיפסין ואחד המשחק בקליפי אגוזים ורימונים, לעולם אין מקבלין עדותן עד שישבר פסיפסין ויבדק ויחזור בהן חזרה גמורה. הפלוה בריבית אין מקבלין אותו עד שיקרע שטרותיו ויבדק ויחזור בהן חזרה גמורה. ומפריחי יונים, זה המכרה יונים אחד מכרה יונים ואחד מכרה בהמה היה ועוף אין מקבלין אותו עד שישבר פגיוו ויבדק ויחזור חזרה גמורה. סוחר שביעית, זהו תגר שביעית. אי זו תגר שביעית? ישב לו כל שני שביעית, ובשביעית התחיל נושא ונותן בפירות שביעית, אין מקבלין אותו עד שתגיע שביעית אחרת ויבדק ויחזור חזרה גמורה. תני רבי יוסי, שני שביעיות. רבי נחמיה אומר חזרת ממון לא חזרת דברים. שאמר להם הא לכם מאתים זוז וחלקום לעניים שפנסתי מפירות עבירה. הוסיפו עליהן הרועין והחמסנין והגזלנין וכל החשודין בממון, עדותן בטילה. אמר רבי אבהו, ברועי בהמה דקה. רב הונא אומר, מאן תנייה, מפרחי יונים? רבי ליעזר. דתנן, מפרחי יונים פסולין לעדות. אמר רבי מנא קומי רבי יוסי, ועוד מהדא דסנהדרין ברבי ליעזר. אמר רבי, דברי הכל היא דקה. אמר רבי יוסי, יודעין היו שהיה פסול מעדות ממון, ומה בא להעיד? אלא בשם שפסול מעדות ממון כד פסול מעדות נפשות, ועידי החדש כעיד נפשות. דתנינן תמן כל עדות שאין האשה כשירה לה, אף הן אינן כשירין לה. מאן תנייה, רבנין. רבנין ברבי ליעזר מוריין ליה ופליגי עלוי? ר' הונא בשם רבי יונה בולחון ברבי ליעזר אתיין, ואתייא אילין פלוגותא באילין פלוגותא, דתני, עד זומם פסול מכל עדות שבתורה דברי רבי מאיר. אבל לא הוים אלא לעדות ממון, אין פסול אלא לאותו עדות בלבד. ואתייא דרבי יוסי ברבנן ודרבי מאיר ברבי ליעזר. החשוד בשבועה מאימתי מקבלין אותו? משביבא בבית דין ויאמר חשוד אני. מה נן קיימין? אם בהוא דקאים חייב להכריה שבועה, ובית דין מוסרין שבועה לחשוד? אלא כן אנן קיימין בהוא דאזל מידון בבית דין דלא חקמין ליה ויימר לון תהוא גברא חשוד הוא. אף בהוא דקאים וחייב ליה שבועה, ומחליה עליה. רב הושעיה אומר קמי רבי אמי בשם רבנין דתמן חזרה שבועה לסיני, רבי יוחנן בשם רבי יצא חזרה שבועה לבבלין. מאן דמר חזרה שבועה לסיני כמי שאין כאן עדות המוציא מחבירו עליו הראיה. ומאן דמר חזרה שבועה לבבלין, ממה דהוא גברא חשוד ולא יכיל מישתבע ליקום שלם לוי

הלכה ה' מתני' והחננוני על פינקסו. ביצד? לא שיאמר לו כתוב בפנקסי שאף חייב לי מאתים זוז, אלא, אמר לו תן לבני סאתים חטים ולפועלי בסלע מעות. הוא אומר נתתי והן אומרים לא נמלטנו. הוא נשבע ונוטל והן נשבעין ונוטלין אומר בן ננס, אילו ואילו באין לידי שבועת שוא! אלא הוא נוטל שלא בשבועה, והן נוטלין שלא בשבועה.

גמרא חננוני על פינקסו, לא במקוץ אומר, שהוא אומר לו כתבת בזה מחוק בזה. רבי אומר אומר אנני, שיהו אילו נשבעין בפני אילו מפני הבושה

[דף ל"ז ע"א]

הדא דתימר בשלא העמידו עמו אבל העמידו עמו אין בעל הבית חייב כלום כהדא דמר רבי יודה בר שלום, סמכון בתפייא גבי קפיליאי, אתון ואפקון דלא יהב לון, אתא עובדא קומי רבי שמי ממה דאילו הוון קפיליאי יימר מסבות לית סופיהון דאילין ואילין מיסב? אלא יסבון מקבר.

הלכה ו' מתני' אומר לחננוני, תן לי בדינר פירות. ונתן לו. אומר לו תן לי את הדינר. אומר לו, נתתי לך ונתתו באנפלי וישבע בעל הבית. נתן לו את הדינר. אומר לו תן לי את הפירות. אומר לו נתתים לך והולכתם לתוך ביתי! וישבע החננוני. רבי יהודה אומר כל שהפירות בידו, ידו לעליונה, אומר לשולחני תן לי בדינר מעות, ונתן לו. אומר לו תן לי את הדינר. אומר לו, נתתו לך ונתתו באנפלי וישבע בעל הבית. נתן לו את הדינר אומר לו תן לי את המעות. אומר לו נתתים לך והשלתם לתוך פיסך. וישבע השולחני. רבי יהודה אומר אין דרך השולחני להיות נותן איסור עד שהוא נוטל את דינרו.

גמרא רבי חנינא אומר במחלוקת אומר רבי

[דף ל"ז ע"ב]

יודה. אימתי, בזמן שהיתה הקופה מונחת בין שניהן, אבל אם היתה יוצאה מתחת ידי אחד מהן. עוד היא במחלוקת. הדא דתימר באבסנאי אבל בכך עיר דרבו ליתן איסור עד שלא יטול דינרו.

הלכה ז' מתני' בשם שאמרו הפוגמת בתיבתה לא תפרע אלא בשבועה. ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה. מנכסים המשועבדין ומנכסי יתומין והנפרעת שלא בפניו, לא תפרע אלא בשבועה. וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה? שלא פקדנו אבא שלא אומר לנו אבא

ושלא מצינו שטר בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע. תעיד רבי יוחנן בן ברוקה, שאפילו נולד
הבן לאחר מיתת האב, הרי זה נשבע ונוטל. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אם יש עדים שאמר האב
בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע, נוטל שלא בשבועה.

[דף ל"ח ע"א]

גמרא אומר רבי זירא בולחון בעין שבועת תורה ירדו להן. וכתובת אשה לא הוהזקה בידו להנכות!
אלא? במי שנכתב מיכן ואילף והוא בתובעה שטר של מאתים פרוע. אומרת אינה אלא מנה הלך
אינה נפרעת אלא בשבועה. תמן תנינן, הפונקמת בתובתה לא תיפרע אלא בשבועה. ביצד? היתה
בתובתה אלה וזו ואמר לה התקבלת בתובתיה, והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה. לא תיפרע
אלא בשבועה. תני הפונקמת אבל לא הפונקתת. רב הסדא בעו בגין דהלך תרתין פסיעתא הוא מפני
שפגמו בבית דין את מר אינו גובה? רבי יוחנן בשם רבי ינאי אין נפרעין מניכסי יתומין קטנים אלא
בשריבית אוכלת בו. רבי נתן אומר, אף לכתובת אשה, אומר רבי מנא, מפני מוזנות. אומר רבי
מתניה, מאן חייש למוזנות? רבי שמעון, דרבי שמעון, אומר בנסיכה דדבר תלוי. מאי בדון? משם
חינה כדי שיהיו קופצין עליה לישאנה. רבי נתן אומר אף לגזילה, ולנזקין. אומר רבי יוסי אף בן תנינן
תרתיהון. לגזילה מהבא, אם היה דבר שיש בו אחריות, חייב לשלם. לנזקין מהבא, אין נפרעין מניכסי
יתומין קטנים אלא מזהבירות. ביני מתניתא אין נפרעין מניכסי יתומין קטנים לנזקין אלא מזהבירות.

[דף ל"ח ע"ב]

והתני יעמוד הבן תחת האב הנזקין שמין להן בעידית, ובעל חוב בבינונית, וכתובת אשה בזהבירות?
אמר רבי יוסי בי רבי בון תיפטר באן ביתום גדול באן ביתום קטן. הבא את מר, אין נשבעין על
טענת חרש שוטה וקטן, והבא את מר אבל נשבעין לקטן ולהקדש! בנפרעין מניכסי קטן. ונפרעין
מאדם שלא בפניו? אומר רבי ירמיה, תיפטר בשריבית אוכלת בו. ובית דין גובין רבית? תיפטר
בערב לו מגוי. ליפסא אומר קומי רבי מנא, אנו עבדין טבות סגין מינכון אנו משלחין דיאטינגמתין
אין אתא הא, טבות, ואין לא אתא אנו מחלטינן נכסוי. אומר ליה אף אנו עבדין בן מכרוינן שלשים
יומין אין אתא טבות, ואי לא, מחלטינן נכסוי. אומר ליה הגע עצמך, דתוה בנזוי רחיקי? אומר ליה,
אנו משלחין שלשה איגרות. חדא גו שלשים יומין וחדא גו שלשים יומין וחדא גו שלשים יומין. אין
אתא הא טבות, ואי לא מחלטינן נכסוי. אומר רבי חנינה, ושעמד בדין וברח אבל אם לא עמד בדין,
לא מחלטינן ולא מכרוינן. אשכח תימר, חנן ורבי שמעון, שניהן אמרו דבר אחד. הוה מה דתימר
הלכה בחנן. ודכוותה. הלכה ברי שמעון. רב אומר, מת חלוות, הפלוגה נשבע ליורשיו, ואפילו מת

מסכת עבודה זרה פרק ששי

ו,א וחכמים אומרים: אין אסור, אלא שיש בידו מקל, או צפור, או כדור, סיף, עטרה, וטבעת, צלם, ונחש. ועל מכבדים, כגון: השירים, והנזמים, קטליות, טבעות - הרי אלו אסורות. ועל המבזין, כגון: הירות, מחמי חמין, הסיגנין, והקומקמין, והספלין, והסדנין, והמטבע - הרי אלו מתרין. מצא טבעת ועליה צורת חמה, צורת לבנה, צורת דרקון - יוליד לים המלח. רבי יהודה אומר: אף דמות וסרפס. טבעת שיש עליה עבודת כוכבים, בזמן שהיא בולטת - אסורה בהנאה, אם אינה בולטת - מתרת. בין כך ובין כך - אסור לחתם בה. ושאין עליה עבודת כוכבים - מתרת בהנאה, ומתר לחתם. טבעת שיש עליה חותם - מתר לחתם בה. רבי יהודה אומר: אם היה חותמה שוקע - אסור לחתם בה מפני שנעשה בולט, ומתר לתנה בידו, ושחותמה בולט - מתר לחתם בה, ואסור לתנה בידו. טבעת שיש עליה פרצוף - מתר לחתם בה. רבי חנינא בן גמליאל אומר: של בית אבא היו חותמין בפרצופות. רבי אלעזר בר צדוק אומר: כל הפרצופות היו בירושלים, חוץ מפרצוף האדם. העשוי כמין דרקון - אסור. והדרקון תלוי בו - נוטלו ומשליכו, והשאר - הרי זה מתר. איזה הוא מין דרקון שאסור? רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל שהציצין יוצא מצוארו. אבל אם היה חלק - הרי זה מתר.

ו,ב הלוקח גרוטאיות מן העובד כוכבים, ומוצא בהן עבודת כוכבים - נוטלה ומשליכה, והשאר - הרי זה מתר. עבודת כוכבים, עד שלא באת לרשותו - אומר לעובד כוכבים ומבטלה, שהעובד כוכבים מבטל עבודת כוכבים בין שלו בין של חברו, בין עובדה בין שאינה עובדה, בין בשוגג בין במזיד, בין באנס בין ברצון. ישראל שעשה עבודת כוכבים - אסורה אף

על פי שלא עבדה, לפיכך אין יכול לבטלה. עובד כוכבים שעשה עבודת כוכבים - מתרת עד שתעבד, לפיכך יכול לבטלה. רבי אומר משם רבי יעקב: אם עשה ישראל מתחלה - אין יכול לבטלה. עובד כוכבים שמכר עבודת כוכבים לעובדיה - אסורה. שלא לעובדיה - מתרת. לזה עליה, נפלה עליה מפלת, שטפה נהר, או שנטלוה לסטין, או שהניחיה בעליה, כגון מלחמתו של יהושע, אם עתידין הבעלים לחזר עליה - אסורה, ואם לאו - מתרת. בימיות שהעמידו עובדי כוכבים בשעת הגזרה, אף על פי שעברה הגזרה - הרי אלו אסורות. וכל עבודת כוכבים שבטלוה עובד כוכבים יכול תהא אסורה? תלמוד לומר (דברים ט): "פסילי אלהיהם תשרפון באש" את שנוהג בו משום אלוה - אסור, ואת שאינו נוהג בו משום אלוה - מתר. ושל ישראל, בין שנהג בו לשם אלוה, בין שלא נהג בו לשם אלוה - אסור. כיצד מבטלה? רבי מאיר אומר: עד שיכה בקורנס ויחבל. רבי שמעון אומר: אפילו רואה סטרה ונפלה - הרי זו בטלה. וחכמים אומרים: עובד כוכבים - מבטל עבודת כוכבים שלו ושל ישראל. וישראל - אין מבטל עבודת כוכבים של עובד כוכבים. [רבי] שמעון בן מנסיא אומר: עבודת כוכבים של ישראל - אין לה בטלה עולמית. בימוס שנפגם רבו - הרי זה מתר. מזבח שנפגם רבו - אסור עד שינתץ.

ו,ג מקצה, שלו - אסור, ושל חברו - מתר. לפני הקדשו - אסור, לאחר הקדשו - מתר. מאימתי נקרא מקצה? משנעשה בו מעשה. איזהו נעבד? כל שעובדין אותו, בין בשגגה בין במזיד. איזה הוא מקצה? מקצה לעבודת כוכבים. אבל אומר: שור זה לעבודת כוכבים - לא אמר כלום, לפי שאין הקדש לעבודת כוכבים.

מִסֶּכֶת עֲבוּדָה זָרָה פֶּרֶק שְׁבִיעִי

ז, א פֶּרֶה שִׁפְטָמָה בְּכָרְשִׁינִי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים, וְרָדִי גִנָּה שְׁזַבְלָה בְּזָבֵל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים, וְבוֹר גִּנָּה שְׁנִטְעָה בַּעֲצֵי אֲשֶׁרָה, וְבוֹר קָלָא אֵילָן שָׂרֵשׁ בַּעֲצֵי אֲשֶׁרָה - יִשְׂרָף. אַחֲרֵים אוֹמְרִים: מִטִּילִין אוֹתָהּ לַחֲמֶר, עַד שִׁיחֲזֹרוּ מֵרְאִיו לְכַמּוֹת שְׁהִיָּה. תְּלִילִין שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים - אֲסוּר לְסַפּוֹד בָּהֶן. וְאִם הִיָּה מַעֲלִין שָׂכָר לַמְּדִינָה, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין לְצִרְךָ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים - מִתֵּר לְסַפּוֹד בָּהֶן. חֲנִיּוֹת שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים - מִתֵּר לְשָׂכָר מֵהֶן. גִּבְאִין שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים - אֲסוּר לְתַן לָהֶן. אִם הָיוּ מַעֲלִין שָׂכָר לַמְּדִינָה, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין לְצִרְךָ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים - מִתֵּר לְתַן לָהֶן. הַמֵּיחָד בֵּיתוֹ לְעֲבוּדַת כּוֹכָבִים - כָּלוּ מִטְמֵא בְּבִיָּאָה. וְהַעֹבֵר לְתוֹכָהּ - כְּעֹבֵר בְּבֵית עֲבוּדַת כּוֹכָבִים. אִם הִיָּתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים מִפְּסָקָתָה - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא אוֹתוֹ דֶּרֶךְ בִּלְבַד.

ז, ב הַסּוּמָךְ בֵּיתוֹ לְבֵית עֲבוּדַת כּוֹכָבִים - כָּלוּ מִטְמֵא בְּבִיָּאָה. סִמְכוֹ לוֹ הֵן - אֵין כָּלוּ מִטְמֵא בְּבִיָּאָה, אֶלָּא אוֹתוֹ כְּתֹל נִדּוֹן מִחֲצָה לְמִחֲצָה, נָפֹל - אֲסוּר לְבָנּוֹתוֹ, בָּנָאוּ - חִזּוּר לְתַחֲלָתוֹ. בָּנָאוּהוּ הֵן - אֵין כָּלוּ מִטְמֵא בְּבִיָּאָה, אֶלָּא אוֹתוֹ הַכְּתֹל נִדּוֹן מִחֲצָה לְמִחֲצָה. הַמּוֹכֵר בֵּיתוֹ לְעֲבוּדַת כּוֹכָבִים - דְּמִיו אֲסוּרִין, וְיֹולִיד הַנָּאָה לִים הַמֶּלֶךְ. אֶבֶל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שְׁאֵנְסוּ אֶת אֶחָד וְנָטְלוּ אֶת בֵּיתוֹ וְהֶעֱמִידוּ בוֹ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים - דְּמִיו מִתְרִין, וְכוֹתֵב וּמַעֲלָה בַּעֲרֹכָאִין. הַמִּכְנִיס רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ לְבֵית עֲבוּדַת כּוֹכָבִים - טָמֵא. כָּלִי חֵרֶס שֶׁהִכְנִיס אַחֲזָרָיו לְעֲבוּדַת כּוֹכָבִים - טָמֵא. הַסִּפְסָלִין וְהַקְּתָדְרִיּוֹת שֶׁהִכְנִיס רַבּוֹ לְבֵית עֲבוּדַת כּוֹכָבִים - טָמְאִין.

ז, ג כָּל מְקוֹמוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ לְשִׁבְחַ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים - מִכְנִין אוֹתָן לְגִנְאִי. אֶת שְׁקוֹרְאִין 'עֵין כּוֹס' - קוֹרִין אוֹתוֹ 'עֵין קוֹץ'. 'גִּרְיָא' - קוֹרִין אוֹתוֹ 'גִּלְיָא'. מִי שֶׁנִּפְזָרוּ מְעוֹתָיו לְפָנֵי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים - לֹא יִהְיֶה שׁוֹחֵה לְפָנָיו וּמִלֶּקֶט, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּשׁוֹחֵה לְעֲבוּדַת

כוֹכָבִים. אֶבֶל הוֹפֵךְ לְאַחֲזָרָיו, וּמִמָּקוֹם שֶׁאֵינוֹ נִרְאָה - מִתֵּר. מַעֲיִן מִים הַיּוֹצֵא מִבֵּית עֲבוּדַת כּוֹכָבִים - לֹא יִהְיֶה שׁוֹחֵה לְפָנָיו וְשׁוֹתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּשׁוֹחֵה לְפָנֵי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים, אֶבֶל הוֹפֵךְ לְאַחֲזָרָיו וְשׁוֹתָהּ. וּבְמִקּוֹם שֶׁאֵינוֹ נִרְאָה וְשׁוֹתָהּ - מִתֵּר. פְּרָצוּפוֹת הַמִּטְלִין מִים לְכַרְפִּין - לֹא יִנִּיחַ פִּיו עַל פִּי פְּרָצוֹף, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּנוֹשֵׁק לְעֲבוּדַת כּוֹכָבִים. אֶבֶל מִקְבֵּל בֵּידוֹ וְשׁוֹתָהּ. יֵתֵר עַל כֵּן אָמְרוּ: לֹא יִנִּיחַ פִּיו עַל פִּי הַסִּילּוֹן וְיִשְׁתָּהּ, מִפְּנֵי סִכַּת נִפְשׁוֹת. שְׂאֵלוֹ פִּילוֹסוֹפִין אֶת הַזְּקֵנִים בְּרוּמִי: אִם אֵין רְצוֹנוֹ בַּעֲבוּדַת כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי מָה אֵינוֹ מְבַטְלָהּ? אָמְרוּ לָהֶן: אֵלוֹ לְדָבָר שֶׁאֵין הָעוֹלָם צָרָךְ בָּהֶן הָיוּ עוֹבְדִין - הִיָּה מְבַטְלוֹ, הָרִי הֵן עוֹבְדִין לַחֲמָה וְלִלְבָנָה לְכוֹכָבִים וְלַמַּזְלוֹת, יֵאבֵד עוֹלָמוֹ מִפְּנֵי הַשּׁוֹטִים! אֶלָּא הַנַּח לְעוֹלָם שֶׁיִּנְהַג כְּמִנְהַגוֹ, וְשׁוֹטִים שֶׁקִּלְקְלוּ - עֲתִידִין לְתַן אֶת הַדִּין. גִּנְבַּ זֵרַעִים לְזֵרַע - לֹא סוֹפֵן לְצִמְחָה? ! כָּאֵל עַל אִשְׁתּוֹ אִישׁ - אֵין סוֹפוֹ לִילֵד? ! אֶלָּא הַנַּח לְעוֹלָם שֶׁיִּנְהַג כְּמִנְהַגוֹ, וְשׁוֹטִים שֶׁקִּלְקְלוּ - יְבוֹאוּ וְיִתְּנוּ אֶת הַדִּין.

ז, ד הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הָעוֹבְדִין אֶת הַהָרִים וְאֶת הַגְּבָעוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן מִתְרִין, עוֹבְדֵיהֶן - בִּסְקִילָה. אֲדָם הַנִּעֲבָד, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתֵּר, עוֹבְדָיו - בִּסְקִילָה. אֵיזָהוּ אֲשֶׁרָה? כָּל שֶׁהָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים עוֹבְדִין וּמִשְׁמְרִין אוֹתָהּ וְאֵין טוֹעֲמִין מִפְּרוֹתֶיהָ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ אֲשֵׁרוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, חֲרוּשׁ שֶׁבִכְפֹּר פֶּטֶם, וְשִׁבְכָפֹר פְּגִשָּׁה, שֶׁקָּמָה שְׁבָרָאִי וְשִׁבְכָרְמֶל. אֲשֶׁרָה - זֹרְעִין תַּחְתִּיהָ יְרֻקוֹת בִּימּוֹת הַגִּשְׁמִים, אֶבֶל לֹא בִימּוֹת הַחֲמָה. הַחִזְיָרִין - לֹא בִימּוֹת הַחֲמָה וְלֹא בִימּוֹת הַגִּשְׁמִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: אִף לֹא זֵרַעִין וְלֹא יְרֻקִין בִּימּוֹת הַגִּשְׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהָעֲלִין נוֹשְׂרִין וְהִיָּה לָהֶן לְזָבֵל.

ז, ה הַנִּכְנָס תַּחְתָּיו - כְּנִכְנָס לְבֵית עֲבוּדַת כּוֹכָבִים. אִם הִיָּתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים מִפְּסָקָתָה - הָרִי זֶה מִתֵּר. יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּסַל אֶת הָאֲשֶׁרָה,

בְּמַרְקוּלִים מַהוּ אוֹמֵר? (מְשַׁלִּי כו) כְּצוּר אֶבֶן
בְּמַרְגָּמָה כֵּן נוֹתֵן לְכִסִּיל כְּבוֹד. כֶּשֶׁם שְׁזוּרֵךְ
אֶבֶן בְּמַרְקוּלִים - מְכַבְּדוּ וְאִין יוֹדֵעַ כְּבוֹד,
כֵּן כָּל הַמְּכַבֵּד רֶשַׁע - מְכַבְּדוּ וְאִין יוֹדֵעַ
כְּבוֹד. דְּבַר אַחֵר: כְּצוּר אֶבֶן, כֶּשֶׁם שְׁזוּרֵךְ
אֶבֶן בְּמַרְקוּלִים - עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים, כֵּן
כָּל הַמְּכַבֵּד רֶשַׁע - הָרִי זֶה כְּעוֹבֵד עֲבוֹדַת
כּוֹכְבִּים. דְּבַר אַחֵר: כְּצוּר אֶבֶן, כֶּשֶׁם
שְׁזוּרֵךְ אֶבֶן בְּמַרְקוּלִים - מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, כֵּן
הַמְּשַׁתְּמֵשׁ בִּיצְרוֹ - מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ. רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּשׁוֹנָה לְתַלְמִיד
רֶשַׁע מַהוּ אוֹמֵר? כְּצוּר אֶבֶן בְּמַרְגָּמָה,
כֶּשֶׁם שְׁזוּרֵךְ אֶבֶן בְּמַרְקוּלִים - עוֹבֵד עֲבוֹדַת
כּוֹכְבִּים, כֵּן הַשׁוֹנֶה לְתַלְמִיד רֶשַׁע - כְּעוֹבֵד
עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים.

מִסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פָּרָק שְׁמִינִי

ח, א בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִין: אִין בּוֹצְרִין עִם
הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים, וְאִין דּוֹרְכִין עִם יִשְׂרָאֵל
הָעוֹשֶׂה בְּטַמְאָה, אֲבָל דּוֹרְכִין עִם הָעוֹבֵד
כּוֹכְבִּים. חֲזוֹרוּ לוֹמַר: אִין דּוֹרְכִין עִם הָעוֹבֵד
כּוֹכְבִּים, וְאִין בּוֹצְרִין עִם יִשְׂרָאֵל הָעוֹשֶׂה
בְּטַמְאָה, אֲבָל בּוֹצְרִין עִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים,
וּמוֹלִיכִין עִמּוֹ חֲבִיּוֹת חֲדָשׁוֹת אֲבָל לֹא
יִשְׁנוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים:
אֶחָד חֲדָשׁוֹת וְאֶחָד יִשְׁנוֹת - מְסִיעִין אוֹתוֹ
עַד שֶׁנִּתְעַלֵּם מִשְׁנִיָּהּ. נִתְעַלֵּם מִשְׁנִיָּהּ -
נַעֲשֶׂה יֵין נֶסֶךְ. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אִין
מְסִיעִין אֶת הַנִּחְתּוֹם הָעוֹשֶׂה בְּטַמְאָה, וְאִין
מוֹלִיכִין עִמּוֹ גְּרִיצוֹת לְתַנּוּר. חֲזוֹרוּ לוֹמַר:
מְסִיעִין אֶת הַנִּחְתּוֹם הָעוֹשֶׂה בְּטַמְאָה,
וּמוֹלִיכִין עִמּוֹ גְּרִיצוֹת לְתַנּוּר. וּבִסּוּרָא -
מְסִיעִין אֶת הַנִּחְתּוֹם הָעוֹשֶׂה בְּטַמְאָה,
וּמוֹלִיכִין עִמּוֹ גְּרִיצוֹת לְתַנּוּר.

ח, ב יִשְׂרָאֵל הָעוֹשֶׂה עִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים
בְּגַת - הָרִי זֶה מַעֲלָה אֶת הַלֶּחֶם לִגְבִי תַּפּוּחַ,
וּמוֹרִיד אֶת הַלֶּחֶם מִגְּבִי תַּפּוּחַ, אֵף עַל פִּי
שֶׁהֵיין צָף עַל יָדָיו - מִתֵּר, שְׁאִין דִּרְכָן לְנֶסֶךְ
כֵּן. וְהָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים הָעוֹשֶׂה עִם יִשְׂרָאֵל
בְּגַת - הָרִי זֶה מַעֲלָה הַלֶּחֶם לִגְבִי תַּפּוּחַ,
וּמוֹרִיד אֶת הַלֶּחֶם מִגְּבִי תַּפּוּחַ, אֵף עַל פִּי

בֵּין לְצָרְכּוֹ בֵּין שְׁלֹא לְצָרְכּוֹ - אֲסוּר. וְעוֹבֵד
כּוֹכְבִּים שֶׁפָּסַל אֶת הָאֱשֵׁרָה, לְצָרְכָּהּ - הִיא
אֲסוּרָה וְהוּא מִתֵּר. לְצָרְכּוֹ - בֵּין זֶה וּבֵין זֶה
אֲסוּר. לֹא יַעֲלֶה אָדָם לְרֹאשׁ הַבֵּימוֹס אֲפִילוּ
לְנוּלוֹ לְטַנְפּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יג):
”וְלֹא יִדְבֹק בִּידֶךָ מְאוּמָּה”. לֹא יֵאמֶר אָדָם
לְחֻבְרוֹ: הִמָּתֵן לִי בְּצַד עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים
פְּלוֹנִית, וְאֲנִי אִמָּתִין לָךְ בְּצַד עֲבוֹדַת
כּוֹכְבִּים פְּלוֹנִית, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כג): וְשֵׁם
אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכִּירוּ וְגו’.

ז, ו עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים וְכָל מַה שְׁעָלֶיהָ - הָרִי זֶה
אֲסוּרָה. מִצָּא עָלֶיהָ יֵינוֹת שְׁמָנִים וְסִלְתוֹת,
וְכָל דְּבַר שְׁפִיּוּצָא בּוֹ קָרֵב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ -
אֲסוּר. כָּלִים הַמְּשַׁתְּמָשׁוֹת בָּהֶן, בְּגוּפָהּ -
אֲסוּרִין, שְׁלֹא בְּגוּפָהּ - מִתְרִין. אֵף כָּלִים
הַמְּשַׁתְּמָשׁוֹת בָּהֶן וּבְגוּפָהּ, גִּבְבוֹם כּוֹמְרִים
וּמְכָרוֹם - הָרִי אֵלּוּ מִתְרִין.

כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (דְּבָרִים יז): לֹא תַחֲמַד כֶּסֶף.
וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר: כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּךְ.
כִּי־צַד יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵי כְּתוּבִים הַלָּלוּ? בֵּין
שְׁגוּפֵן לְבוֹשׁ בָּהֶן, בֵּין שְׁאִין גּוּפֵן לְבוֹשׁ
בָּהֶן - אֲסוּרִין. ”עִמָּךְ” אֶת שְׁגוּפָהּ לְבוֹשׁ
בָּהֶן - אֲסוּרִין, אֶת שְׁאִין גּוּפָהּ לְבוֹשׁ בָּהֶן -
מִתְרִין. אֵף כָּלִים שְׁגוּפָהּ לְבוֹשׁ בָּהֶן, גִּבְבוֹם
כּוֹמְרִים וּמְכָרוֹם - הָרִי אֵלּוּ מִתְרִין.
מַרְקוּלִים וְכָל מַה שְׁעָלֵיו - הָרִי זֶה אֲסוּר.
מִצָּא עָלָיו יֵינוֹת שְׁמָנִים וְסִלְתוֹת, וְכָל דְּבַר
שְׁפִיּוּצָא בּוֹ קָרֵב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ - אֲסוּר.
מַעֲוֹת וְכָלִים - הָרִי אֵלּוּ מִתְרִין. אֲחֵרִים
אוֹמְרִים: מַעֲוֹת וְכָלִים שֶׁעַל גְּבִי אֶבֶן
הָעֲלִיּוֹנָה - הָרִי אֵלּוּ אֲסוּרִין. אֲבָנִים שֶׁנֶּשְׂרוּ
מִן הַמַּרְקוּלִים, אִם הָיוּ נִרְאוֹת עִמּוֹ -
אֲסוּרוֹת, וְאִם לֹא - מִתְרוֹת. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל
אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ תְּפוּסוֹת לוֹ - אֲסוּרוֹת, וְשְׁאִינָן
תְּפוּסוֹת לוֹ - מִתְרוֹת. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִבִּיא אֲבָנִים
מִן הַמַּרְקוּלִים - הָרִי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת, מִפְּנֵי
שֶׁנֶּאֱסָרוּ לְעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים. עוֹבֵד כּוֹכְבִּים
שֶׁהִבִּיא אֲבָנִים מִן הַמַּרְקוּלִים - הָרִי אֵלּוּ
מִתְרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים
שֶׁהִנִּיחָה בְּעָלֶיהָ, וּמַרְקוּלִים שֶׁנַּעֲקָר
מִמָּקוֹמוֹ - מִתֵּר בִּהְנָאָה. בְּזוּרֵךְ אֶבֶן

כוכבים אחת. ישראל שטֵהר יינו של עובד כוכבים, ונתנו בשתי חצרות או בשתי עירות, אף על פי שיוצא ונכנס מחצר זו לחצר זו, ומעיר זו לעיר זו – מתר, מפני שהוא בחזקת משתמר. אם היתה חזקה לו במקום אחר – אסור. פרוזא שישֵׁרֵאל ועובד כוכבים כונסין לתוכו יין, אף על פי שחביות פתוחות והעובד כוכבים יושב ומשמרן – מתר מפני שבחזקת המשתמר.

ח,ד השוכר את הפועל לעשות חצי היום באסור וחצי היום בהתר, ונתן כלן בכרף אחד – כלן אסורות. אלו בפני עצמן ואלו בפני עצמן, ראשונות – אסורות, ושניות – מתרות. השוכר את הפועל לעשות עמו מלאכה, ולעשותי ערב אמר לו: "הולך לי את הלגין הזה במקום פלוני" אף על פי שאין ישראל רשאי לעשות כן, שכרו – מתר. השוכר את החמור לרפב עליה, ואמר לו: "תנה לי את הלגין הזה עליה" אף על פי שאין ישראל רשאי לעשות כן, שכרו – מתר. אומר אדם לחברו ולפועלו: צאו ואכלו בדינר זה, צאו ושתו בדינר זה, ואינו חושש משם מעשרות ומשם שביעית ומשם יין נסך. אבל אם אמר לו: צא ואכול כפר ואני נותן דמיה, צא ושתה רביעית ואני נותן את דמיה – הרי זה חושש משום מעשרות ומשום שביעית ומשום יין נסך. הנותן צמר לצבוע עובד כוכבים לצבוע לו – אינו חושש שמא צבעו בחמץ של יין נסך. אם באו לבית חשבון – אסור.

ח,ה המניח יינו בפונדק ונכנס לכרף, אף על פי ששהה לזמן מרבה – מתר. ואם הודיעו, או שנעל עליו בפונדקו – אסור. המניח יינו בספינה ונכנס לכרף, אף על פי ששהה לזמן מרבה – מתר. ואם הודיעו או שהפליגה ספינתו בים – אסור. רבי שמעון בן אלעזר אומר: היה שם לגין מלא וקשור לכרעי המטה, ואין העובד כוכבים יודע בו – מתר. אמר לו רבי יהודה: והלא פשתם נכר בין מלמעלה בין מלמטה, אלא כדי שיפתח ויגף וינגב. המשלח חבית של יין

שהיין צף על גבי ידיו – מתר שאין דרך מנסכים כך. השוקל ענבים בכף מאזנים, אף על פי שהיין צף על גבי ידיו – מתר שאין דרך מנסכין כך. הדורס ענבים בחבית, אף על פי שהיין צף על גבי ידיו – מתר שאין דרכם מנסכין כך. נפל לבאר ונגע בו טפה כל שהוא – אסר. ירדו לשלות חרצנין וזגין מן הבאר, זה היה מעשה, ובאו ושאלו את חכמים ואמרו: ימכרו כלן לעובד כוכבים. עובד כוכבים שהיה מעלה ענבים בסלין ובדרדורין לגת, אף על פי שנפצץ לגת והיין מתזז על גבי ענבים – מתר שאין דרך מנסכין כן. הלוקח עבט של ענבים מן העובד כוכבים, ומצא תחתיו גממיות – מתר. בצדו גממיות – אסור. אדם שפשט ידו לחבית, כמדמה שהיא של שמן ונמצאת של יין, זה היה מעשה, ובאו ושאלו את חכמים ואמרו: ימכרו כלם לעובדי כוכבים. אגודמן שטעם מן הפוס והחזירו לחבית – אסור. קדח במניקת, ונפלה ממנה טפה כל שהיא – אסורה, מפני שטפה של יין אסורה ואוסרת כל שהיא.

ח,ג ישראל שהכניס יינו לרשות עובד כוכבים, אם יש עליו מפתח או חותם – מתר, ואם לאו – אסור. לזה מן העובד כוכבים, אף על פי שיש עליו מפתח או חותם – אסור עד שיושיב שומר. ישראל שטֵהר יינו של עובד כוכבים ונתנו ברשותו, אף על פי שיש עליו מפתח או חותם – אסור. אם היה אוצר פתוח לרשות הרבים – מתר. בעיר שכלה עובדי כוכבים – אסור עד שיושיב שומר. ישראל שטֵהר יינו של עובד כוכבים ונתנו ברשותו, והלה כתב לו: "התקבלתי ממך מעות" – מתר. אבל אם ירצה ישראל – אין מניחו עד שיתן את מעותיו. זה היה מעשה בבית שאן, ואמרו: אין זו אלא ערמה. ישראל שטֵהר יינו של עובד כוכבים, ונתנו ברשות עובד כוכבים אחר, זה היה מעשה, ושאלו את רבי שמעון בן אלעזר ואמר: רשות עובד

באר והן טהורין. וכלן שנשתמש בהן עד שלא יגעיל, וטבל ולבן - הרי זה מתר.

טג מי שהיו גתיו ובדיו טמאין, ומבקש לטהרן, הדפים והלולבים והעדשות - מנגבן והן טהורין. העקלין של נצרים ושל בצבוע - צריך לנגב. של חשיפה ושל גמי - צריך לישן. וכמה מישנן? שנים עשר חדש. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מגת לגת ומבד לבד. רבי יוסי אומר: הרוצה לטהרן - או חולטן מיד בחמין, או מולגן במי זיתים. רבן שמעון בן גמליאל אומר משם רבי יוסי: נותנן בנהר שמימיו מהלכין מלא עינו. הצנור שמימיו מקלחין - כשם שמנגב לטהרה, כך מנגב ליין נסך.

טד על שבע מצות נצטוו בני נח: על הדינין, ועל עבודת כוכבים, ועל גלוי עריות, ועל שפיכות דמים, ועל הגזל, ועל אכר מן החי. על הדינין כיצד? כשם שישאל מצוין להושיב בתי דינין בעירות שלהן - כך בני נח מצוין להושיב בתי דינין בעיר שלהם. על עבודת כוכבים ועל ברפת השם כיצד? עובד כוכבים שעבד עבודת כוכבים וברך את השם. לא נתנה מיתה לבני נח אלא בסוף בלבד. על גלוי עריות כיצד? כל ערוה שבית דין של ישראל ממיתין עליה - בני נח מזהרים עליה, וכל ערוה שבית דין של ישראל מזהרים עליה - בני נח מומתין עליה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: הרבה עריות שאין בית דין ממיתין עליה - בני נח מזהרים עליה. בא על עריות ישראל - נדון בדיני ישראל. בא על עריות העובדי כוכבים - נדון בדיני העובדי כוכבים. ואין לי אלא נערה מארסה בלבד. ועל שפיכות דמים כיצד? עובד כוכבים בעובד כוכבים, עובד כוכבים בישאל - חייב. ישראל בעובד כוכבים - פטור. על הגזלה כיצד? גנב גזל יפת תאר, וכן פיוצא בו, עובד כוכבים בעובד כוכבים, עובד כוכבים בישאל - אסור. ישראל בעובד כוכבים - מתר. על אכר מן החי כיצד? אכר המדלדל בבהמה

ביד בתו, ושל ציר ושל חמץ ושל מורס ושל שמן ושל דבש ביד העובד כוכבים, אם היה מפיר חותמו ושמו - מתר, ואם לאו - אסור. יינו אצל העובד כוכבים, מהסתם - אסור משם יין נסך. אבל הציר והמורס והדבש, אם ראה אותו שמנסכין - אסורין, ואם לאו - מתרין. ישראל החשוד - שותין במרתפו ואין שותין מלגינו. ואם היה חשוד על השתיה - אף ממרתפו אסור.

חו עובד כוכבים שהיה חייב מעות לישאל, אף על פי שמכר יין נסך והביא לו, עבודת כוכבים והביא לו - מתר. אבל אם אמר לו: המתן עד שאמכר יין נסך ואביא לך, עבודת כוכבים ואביא לך - אסור. המוכר יינו לעובד כוכבים ופסק עמו, אף על פי שעתיד למחות את המחצלאות ואת המדות - מתר. וחנוני, בין כך ובין כך - אסור. מפני שראשון ראשון זקוף עליו. עובד כוכבים ששלח לגנה אצל ישראל, ומקצת עכבת יין לתוכו - הרי זה ממלא לו הלגין ונועל ונוטל ממנו דמי כלן ואינו חושש.

מסכת עבודה זרה פרק תשיעי

טא המערה מכלי כללי קלוח, משכנגד שפתח של חבית ולמטה - הרי זה אסור. הגת והמחץ והמשפך של עובדי כוכבים - רבי מתיר, וחכמים אוסרין. ומודה רבי בקנקנים - שהן אסורות. מפני מה אלו אסורות ואלו מתרות? אלו - עשויות למכנס, ואלו - עשויות שלא למכנס. של עץ ושל אבן - צריך לנגב. אם היו זפותין - צריך לקלף.

טב הלוקח כלי תשמיש מן העובד כוכבים, דברים שלא נשתמש בהן - מטבילין והן טהורין. דברים שנשתמש בהן, כגון כוסות וצלוחית - ידיחן בצונן. כגון היורות והמחמין והטוגגין וקמקמוסין - ידיחן ברותחין. כגון הסכינין והשפודים והאסכלאות - מלבנן

אג, חמר בהוריה שאין בדיני נפשות. בדיני נפשות שאין בהוריה. שבהוריה - עד שהורו כלן כאחד. ובדיני נפשות - הולכין אחר הרב. שבהוריה - עד שהורו בית דין שבלשכת הגזית. ובדיני נפשות - נותנין בכל מקום. יחיד שהורה עצמו על פיו - הרי זה חייב, שנאמר (במדבר טו, ז): "והנפש אשר תעשה ביד רמה":

אד, האוכל שקצים - זה מומר. כיצד מומר אוכל גבלות וטרפות שקצים ורמשים. האוכל בשר חזיר, והשותה יין נסך, או המחלל את השבת, והמנסף. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אף הלובש כלאים. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף העושה דבר שאין היצר תאב לו:

אה, הורו בית דין שהוא מוצאי שבת, ואחר כך זרחה חמה - אין זה הוריה אלא טעות. הורו בית דין לעקור את כל הגוף, אמרו: אין דם בתורה, אין חלב בתורה, אין פגול בתורה - הרי אלו פטורין. הורו לבטל מקצת ולקיים מקצת - הרי אלו חייבין. כיצד? אמרו: יש דם, אבל אין חייבין אלא על דם הקרב לשלמים. יש חלב בתורה, אבל אין חייבין אלא על חלב הקרב לשלמים. יש פגול בתורה, אבל אין חייבין אלא על פגול שבשלמים - הרי אלו חייבין, שנאמר: דבר. נאמר כאן דבר, ונאמר להלן דבר. מה דבר האמור להלן - מקצתו ולא כלו, אף דבר האמור כאן - מקצתו ולא כלו. אתה אומר דבר מקצתו ולא כלו, או אינו אלא כלו? תלמוד לומר (דברים יז, ח): "בין דם לדם" - ולא כל דם. בין דין לדין - ולא כל דין. בין גנע לגנע - ולא כל גנע. הא אין צורך לומר בלשון הראשון, אלא בלשון האחרון. נאמר כאן דבר, ונאמר להלן דבר. מה דבר האמור להלן - מקצתו ולא כלו. אף דבר האמור כאן - מקצתו ולא כלו. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: חטאו ששה והן רבן, או שבעה אף על פי שאינו רבן - הרי חייבין:

ואין בו להעלות ארוכה, בשר המדלדל בבמה ואין בו להעלות ארפה - אסור לבני נח ואין צריך לומר לישראל. ואם יש בו להעלות ארפה - מתר לישראל ואין צריך לומר לבני נח. נטל צפור שאין בה זזית ואכלה - רבי פוטר, ורבי אלעזר ברבי שמעון מחיב. ומה על אבר מן החי ממנו - חיב, כלו - לא יהא חיב! חנקה ואכלה - פטור. רבי חנניא בן גמליאל אומר: אף על דם מן החי. רבי חזקא אומר: אף על הסרוס. רבי שמעון אומר: אף על הכשפים. רבי יוסי אומר: כל האמור בפירשה - בני נח מזהרין עליה, שנאמר (דברים יח): לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגו' וחומר חבך כי תועבת ה'. אפשר שכתוב ענש עד שלא יזהיר? אלא מזהיר ואחר כך עונש, מלמד: שהזהיר ואחר כך עונשן. רבי אלעזר אומר: [אף] על הכלאים. מתר לבני נח לזרע וללבוש כלאים. אסור להרביע ולהרביב אילנות.

מסכת הוריות פרק ראשון

אא, הורו בית דין, וידע אחד מהן שטעו. או שהיה אחד מן התלמידים ותיקים יושב לפניו וראוי להוראה כשמעון בן עזאי, והלך ועשה על פיהן - הרי זה חיב, מפני שלא תלה בבית דין:

אב, הורו בית דין, ועשו כל הקהל או רבן על פיהן, בזמן שהוראתו הוראת בית דין - פטורין, והעושין על פיהם - מביאין פר. ואין הוריתן הורית בית דין - מביאין פר. העושין על פיו - מביאין כשבה או שעירה. הורו בית דין, ועשו שנים או שלשה שבטים או רבן על פיהם, בזמן שהוראתן הורית בית דין - פטורין, והעושין על פיהן - מביאין פר. אין הוריתן הוריות בית דין - חייבין. ועושין על פיהן - מביאין כשבה או שעירה. עשו על הורית עצמן - פטורים. הוריות כהן משיח - חייבין. הורו בית דין ואחד מהן אינו שם - פטורין. רבי אומר: אומר אני: עד שיהא מפלא שבהן:

הכפורים, ועשירית האִיפָה. לא פורע, ולא פורם. אֶכָּל פורם מלמשה, וההדיוט מלמעלה. אין מטמא לקרובין. ומצוה על הבתולה, ומזהר על האלמנה, ומחזיר את הרוצח, ומקריב אוֹנָן ואִינוֹ אוֹכֵל. מקריב חֶלֶק בְּרָאשׁ, ונוטל חֶלֶק בְּרָאשׁ. וְכָל עֲבוֹדַת יוֹם הכפורים - אִינָה כְּשֶׁרָה אֵלָּא בּוֹ. ופֶטוּר עַל טִמְאַת מִקְדָּשׁ וקִדְשִׁיו. וְכָלֵן נוֹהֲגִין בְּמִרְכָּה בְּגָדִים שְׁעָבֵר, חוץ מִפָּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת. כָּלֵן אֵינָן נוֹהֲגִין בְּמִשְׁוֹחַ מִלְחָמָה - חוץ מִחֻמְשָׁה דְּבָרִים שֶׁפָּרַשׁ הַכְּתוּב בַּפָּרָשָׁה. לא פורע, ולא פורם, ואֵין מְטַמֵּא לְקָרוֹבָיו, ומצוה על הבתולה, ומזהר בְּאַלְמָנָה, ומחזיר אֶת הָרוֹצֵחַ; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: אֵין מְחַזֵּיר אֶת הָרוֹצֵחַ:

בב אֵיזְהוּ נָשִׂיא? [נְשִׂיא] יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נָשִׂיא שֶׁבֶט. נָשִׂיא יִשְׂרָאֵל ונָשִׂיא בֵּית דֹּד - זֶה מְבִיא לַעֲצָמוֹ, וְזֶה מְבִיא לַעֲצָמוֹ:

בג אֵיזְהוּ מְשִׁיחַ? מְשִׁיחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה. אֵין בֵּין מְשִׁיחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה לְמִרְכָּה בְּבָגָדִים, אֵלָּא שֶׁהַמִּרְכָּה בְּבָגָדִים - צָרִיךְ לְהִבְיֵא פֶר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִבְיֵא פֶר:

בד פֶּר מְשִׁיחַ ופֶר הָעֵדָה - פֶּר מְשִׁיחַ קֹדֶם לְפֶר הָעֵדָה בְּכָל מַעֲשִׂיו, הוֹאִיל ופֶּר מְשִׁיחַ מְכַפֵּר, וְהָעֵדָה מִתְּכַפֶּרֶת, מוֹטֵב שִׁיקָדִים הַמְּכַפֵּר לְמִתְכַּפֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טז, ו): "וְכִפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ" וגו'. פֶּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת - קֹדֶם לְפֶר וְשַׁעִיר שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים. ופֶּר וְשַׁעִיר שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים - קֹדֶם לְשַׁעִיר שֶׁל נָשִׂיא. וְשַׁעִיר שֶׁל נָשִׂיא - קֹדֶם לְשַׁעִיר שֶׁל יָחִיד. וְשַׁעִיר שֶׁל יָחִיד - קֹדֶם לְכִבְשָׁה שֶׁל יָחִיד. שְׁתֵּי הַלָּחִם - קוֹדְמוֹת לְכִבְשִׁים. הָעֵמֶר - קֹדֶם לְכִבֶּשׂ הַקָּרֵב עֲמוֹ. זֶה הַכָּלֵל: הַבָּא בְּגִין הַיּוֹם - קֹדֶם לְבָא בְּגִין הַלָּחִם:

בה הוּא וְאָבִיו וְרֵבּוֹ עוֹמְדִין בְּשָׂבִי - הוּא קֹדֶם לְרֵבּוֹ, וְרֵבּוֹ קֹדֶם לְאָבִיו, וְאָמוֹ קוֹדֶמֶת

א,ו הוֹרוּ בֵּית דִּין שֶׁל אֶחָד מִן הַשִּׁבְטִים, וְעָשָׂה אוֹתוֹ הַשִּׁבֵּט עַל פִּיהֶן - אוֹתוֹ הַשִּׁבֵּט חֵיב, וְשֶׁאֵר הַשִּׁבְטִים פְּטוּרִין. רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הוֹרָאת בֵּית דִּין עִם כָּל שִׁבֵּט וְשִׁבֵּט - כְּהוֹרָאת בֵּית דִּין לְצַבּוֹר, שֶׁאֵין בֵּית דִּין וּמְשִׁיחַ חֵיבִין אֵלָּא עַל הָעָלֶם דְּכָר עִם שִׁגְגַת הַמַּעֲשֶׂה, וְהָעָלֶם דְּכָר בְּבֵית דִּין וְשִׁגְגַת הַמַּעֲשֶׂה בִּקְהָל. עָשׂוֹ עַל הוֹרֵית עֲצָמָן - פְּטוּרִין. עַל הוֹרֵית כֹּהֵן מְשִׁיחַ - חֵיבִין. אֵין חֵיבִין אֵלָּא עַל דְּכָר שֶׁזָּדוֹנוֹ כֶּרֶת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת, וְכֹהֵן מְשִׁיחַ, וְלֹא בְּעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים, אֵלָּא עַל דְּכָר שֶׁזָּדוֹנוֹ כֶּרֶת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת. מְשִׁיחַ בְּעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים - חֵיב עַל שִׁגְגַת הַמַּעֲשֶׂה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: הָרִי הוּא כְּשֶׁאֵר כָּל מִצְוֹת הָעָלֶם דְּכָר עִם שִׁגְגַת הַמַּעֲשֶׂה - מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי:

אז אֵין חֵיבִין עַל עֲשָׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבִּמְקָדָשׁ, וְאֵין מְבִיאִין אֶשֶׁם תְּלוּי עַל עֲשָׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבִּמְקָדָשׁ. וּמְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי עַל עֲשָׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבִּנְדָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִפְּנֵי מַה חֵיבִין עַל מִצְוֹת עֲשֶׂה שֶׁבִּנְדָה? מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ לֹא תַעֲשֶׂה. וְעוֹד רַבִּי יְהוּדָה הֵיךְ אוֹמֵר כֹּהֵן כָּלֵל: כְּשֶׁהֵיחִיד בְּאֶשֶׁם תְּלוּי - נָשִׂיא כִּיּוֹצֵא בּוֹ, וּמְשִׁיחַ וּבֵית דִּין פְּטוּרִין. וְכִשְׁהוּא בְּאֶשֶׁם וְדָאִי - נָשִׂיא וּמְשִׁיחַ כִּיּוֹצֵא בּוֹ, וּבֵית דִּין פְּטוּרִין:

אח שְׁמִיעַת הַקּוֹל, וּבִטּוֹי שְׁפָתַיִם, וְטִמְאַת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו - בֵּית דִּין פְּטוּרִין, יָחִיד נָשִׂיא וּמְשִׁיחַ חֵיב. אֵלָּא שֶׁאֵין הַנָּשִׂיא חֵיב עַל שְׁמִיעַת הַקּוֹל, וְלֹא עַל טִמְאַת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו - שֶׁהֵן בְּעוֹלָה וְיֹוֹרֵד. נָשִׂיא - כִּיּוֹצֵא בּוֹ, וּמְשִׁיחַ וּבֵית דִּין - פְּטוּרִין. כְּשֶׁהוּא בְּקִבּוּעָה, יָחִיד וְנָשִׂיא וּמְשִׁיחַ - מְבִיאִין שְׁעִירָה, וּבֵית דִּין - פֶּר וְשַׁעִיר, [פֶּר] לְעוֹלָה וְשַׁעִיר לְחֲטָאת:

מסכת הוריות פֶּרֶק שְׁנִי

בא אֵלוֹ דְּבָרִים שֶׁבֵּין כֹּהֵן גָּדוֹל לְכֹהֵן הָדְיוּט: פֶּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת, וּפֶר יוֹם

לכל אדם. איזהו רבו? רבו שלמדו תורה, לא שלמדו אומנות. ואיזה? זה שפתח לו תחלה. רבי מאיר אומר: רבו שלמדו חכמה, לא רבו שלמדו תורה. רבי יהודה אומר: כל שרב תלמודו ממנו. רבי יוסי אומר: כל שהאיר עיניו במשנתו:

ב,ו האיש - קדם לאשה, להחיותו, להשיב אבדה. ואשה - קודמת לאיש, לכסותו, ולהוציא מבית השבי. בזמן ששניהן עומדין בקלקלה - האיש קדם. מעשה שהלך רבי יהושע לרומי, אמרו לו: יש כאן תינוק אחד ירושלמי יפה עינים וטוב ראי עומד לקלון, הלך רבי יהושע לבדקו, כיון שהגיע לפתח, קרא את המקרא הזה (ושעיהו מב): מי נתן למשסה יעקב וישראל לבוזים. נענה אותו תינוק ואמר (שם): הלא ה' זו חטאנו לו וגו'. באותה שעה אמר רבי יהושע: מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ שאיני זו מכאן עד שאני פודה אותו במקומו הרבה. פדאו במקומו הרבה, ושגרו לארץ ישראל, ועליו נאמר (איכה ד, ב): "בני ציון היקרים המסלאים בפז" וגו'.

ב,ז מנין שכל השונה פרק אחד לחברו, מעלה עליו הכתוב כאלו הוא יצרו ורקמו והביאו לעולם? שנאמר (ירמיה טו, יט): "אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה", כאותו הפה שזרק נשמה באדם הראשון, כך כל המכניס בריה אחת תחת כנפי השכינה - מעלין עליו כאלו יצרו ורקמו והביאו לעולם. יקרה - התורה, שנאמר (משלי ג, טו): "יקרה היא מפנינים". ואומר (משלי כ, טו): "יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתיה דעת":

ב,ח חכם - קדם למלך ישראל. מת חכם - אין לנו כיוצא בו. מת מלך ישראל - כל ישראל ראויים למלכות. המלך - קדם לכהן גדול, שנאמר (מלכים א, א, לג): "ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדוניכם והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לוי" וגו'. כהן גדול קדם לנביא, שנאמר (שם

א, לד): "ומשח אותו שם צדוק הכהן ונתן הנביא" - הקדים צדוק לנתן. ואומר (זכריה ג, ח): "שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך היושבים לפניך" וגו'. יכול בני אדם הדיוטות היו? תלמוד לומר: "כי אנשי מופת הם", אין מופת אלא נביא, שנאמר (זכריה יג, ב): "ונתן אליך אות או מופת":

ב,ט משוח בשמן המשחה - קודם למרבה בגדים. מרבה בגדים - קודם למשוח מלחמה. משוח מלחמה - קדם לסגן. סגן - קודם לראש משמר. ראש משמר - קדם לראש בית אב. ראש בית אב - קדם למרפל. - קדם לגזבר. גזבר - קדם לכהן הדיוט. כהן הדיוט - קדם ללוי. לוי - קדם לישראל. ישראל - לממזר. ממזר - לנתין. נתין - לגר. גר - לעבד משחרר. אימתי? בזמן שכלן שוין, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם, וכהן גדול עם הארץ - ממזר תלמיד חכם קדם לכהן גדול עם הארץ, שנאמר (משלי ג, טו): "יקרה היא מפנינים וכל חפציק לא ישוו בה". רבי שמעון בן אלעזר אומר: בדין הוא שיקדים עבד משחרר לגר, מפני שזה גדל בקדשה, וזה שלא בקדשה, אלא מפני שזה היה בכלל ארור, וזה לא היה בכלל ארור:

ב,י מפני מה הכל קופצין לישא את הגיורת, ואין הכל קופצין לישא את המשחררת? מפני שהגיורת - היתה בחזקת משמרת, ושפחה משחררת - היתה בחזקת משמרת. רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: מפני שמצין לקללה בפי כל הבירות. מפני מה הכל נשאלין על העבד? מפני שעסקו רע עם הבירות:

ב,יא (תהלים קלה, יט): "בית ישראל ברכו את ה', [בית אהרן ברכו את ה'], בית הלוי ברכו את ה', יראי ה' ברכו את ה'". נמצאו: ישראל - מברכין אחת. בית אהרן - שתיים. בית הלוי - שלש. ישראל יראי ה' - מברכין ארבע:

הדרך עלך תוספתא סדר נזיקין



מסכת קרבנות פרק ראשון

א. רבי יהושע אומר: כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן - כשרין, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח ומן החטאת. הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן. רבי אליעזר אומר: אף האשם, הפסח בזמנו וחטאת והאשם בכל זמן. רבי אליעזר אומר: חטאת באה על חטאת, ואשם בא על אשמה, מה חטאת פסולה שלא לשמה אף אשם פסול שלא לשמו. אמר לו רבי יהושע: לא, אם אמרת בחטאת, שדמה נתן למעלה, לפיכך אם שחטה שלא לשמה - פסולה, תאמר באשם שדמו נתן למטה, ואם שחטו שלא לשמו - כשר, אף אשם שדמו נתן למטה, אם שחטו שלא לשמו - יהא פסול. אמר לו רבי יהושע: לא, אם אמרת בפסח שיש לו זמן קבוע, ואם שחטו שלא לשמו פסול, תאמר באשם שאין לו זמן קבוע? ואם שחטו שלא לשמו - כשר. ואמר לו רבי אליעזר: חטאת תוכיח, שאין לה זמן קבוע, ואם שחטה שלא לשמה - היא פסולה, אף אשם שאין לו זמן קבוע, אם שחטו שלא לשמו - יהא פסול. אמר לו רבי יהושע: נחזור חלילה. חזר רבי אליעזר ואמר: אף חטאת היא ואשם היא, מה חטאת פסולה שלא לשמה אף אשם פסול שלא לשמו. אמר לו רבי יהושע: בחטאת הוא אומר: "ושחט אותה לחטאת" - שתהא שחיטתה לשם חטאת, בפסח הוא אומר (שמות יב, כז): "זבח פסח הוא לה" - שתהא זביחה לשם פסח, אבל אשם, אינו אומר "אשם הוא", אלא בשעת הקטר חלביו, הוא עצמו אף על פי שלא הקטר חלביו - כשר.

ב. אשם בן שנה שהביאו בן שנים, ובן שנים שהביאו בן שנה, או ששחטו מחסר זמן בבעלים - תעבר צורתו ויצא לבית השורפה. עולת נזיר ועולת יולדת, ועולת מצרע ששחטן בני שנים עשר חדש ויום אחד, או ששחטן מחסר זמן בבעלים, ועולין על גבי מזבח וטעונין נסכים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. זה הוא כללו של דבר: כל שאינו פוסל בעולת נדבה - אינו פוסל בעולה, וכל הפוסל בחטאת - פוסל באשם, חוץ מן האשם ששחטו שלא לשמו.

ג. כבשים ששחטן לשם כבשים, ונמצאו אילים - עלו לצבור לשם אילים. אילי צבור ששחטן לשם אילים, ונמצאו כבשים, עלו לצבור לשם כבשים, והשאר יעלו על גבי המזבח וטעונין נסכין.

ד. שחטו לשמו, ומלקו שלא לשמו - כשר, שכבר הכשר בשחיטה, חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבים עליו כרת. חוץ למקומו וחוץ לזמנו - פסול ואין בו כרת, ורבי שמעון מכשיר בהלוק. וכן בחוץ לזמנו וחוץ למקומו. אמר רבי שמעון: מצאני יוסי ברבי בצידן, ואמר לי: הלוק, שהיה רבי מאיר פוסל בו, מה אתה בו, אמרתי לו: מכשיר אני. אמר לי: מאיזה טעם? אמרתי לו: לפי שאי אפשר לעבודה שלא שחטה, ושלא קבלה ושלא זרקה, אבל אפשר שלא בהלוק. רבי אליעזר אומר: כל הלוק שעבודה צריכה לו - פוסל בעבודה, וכל הלוק שאין עבודה צריכה לו - אינו פוסל בעבודה. איזהו הלוק שעבודה צריכה לו? שחטו וקבל לילה, ולזרקו על גבי המזבח, ובשעת הלוכו חשב עליו - זה הלוק שעבודה צריכה לו. אבל שחט, וקבל לילה להניחו במקום אחר, ובשעת הלוכו חשב עליו - זה הוא הלוק שאין עבודה צריכה לו.

בחוץ - כָּשֶׁר. הַזֹּרֵק בַּחוּץ - פָּסוּל. קִבְלוּהוּ פָּסוּלִין - אֵין חֵיבִין עָלָיו. זָרְקוּהוּ - פָּסוּלִין - חֵיבִין עָלָיו. אָמַר לוֹ: הַעֲבֹדָה! שְׁלֵא הִטִּיתָה יָמִין וּשְׂמָאל. אָנִי שֹׁמֵעֲתִי וְלֹא הִיָּה לִי לְפָרֶשׁ, וְאַתָּה דוֹרֵשׁ וּמִסְכִּים לְהִלָּכָה, הָאֵל כָּל הַפּוֹרֵשׁ מִמָּה כְּפֹרֵשׁ מִחֲזִירוֹ.

ז. דָּם פֶּרֶת חֲטָאת, שׁוֹחֵט בַּיָּמִינוּ וּמִקְבֵּל בְּשִׂמְאָלוֹ, וּמִזָּה בְּאֶצְבַּע הַיָּמִנִית, וְאִם שְׁנָה - פָּסוּל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּיָּמִינוּ הִיָּה שׁוֹחֵט וְנוֹתֵן אֶת הַסִּכִּין לְפָנָיו, אוֹ לְזֵה שְׁעוֹמֵד בְּצִדוֹ וּמִקְבֵּלוֹ בַּיָּמִינוּ, וּמַעֲרָה בְּשִׂמְאָלוֹ, וּמִזָּה בְּאֶצְבַּע הַיָּמִנִית. וְאִם שְׁנָה - פָּסוּל. הַזִּיּוֹת שֶׁבִּפְרָה, הֵזֵן שְׁלֵא לְשִׁמֹן, אוֹ שְׂאִינָן מְכֻנּוֹת, אוֹ שֶׁחֲסַר אַחַת מֵהֶן שֶׁטָּבַל אַחַת וְהִזָּה שְׁתֵּים, אוֹ שֶׁטָּבַל שְׁתֵּים, וְהִזָּה אַחַת - הָרִי אֵלָיו פָּסוּלוֹת. הַזִּיּוֹת שֶׁבְּמִצְרַע, שֶׁהֵזֵן שְׁלֵא לְשִׁמֹן שְׂאִינָן מְכֻנּוֹת - הָרִי אֵלָיו כְּשֵׁרוֹת. דָּם אֲשֶׁמוֹ שֶׁל מִצְרַע - מִקְבֵּל בַּיָּמִינוּ וּמַעֲרָה בְּשִׂמְאָלוֹ, וּמִזָּה בְּאֶצְבַּע הַיָּמִנִית. וְאִם שְׁנָה - פָּסוּל. פָּנָה מִשְׂמָאלוֹ לַיָּמִינוּ, וְעָרָה לְשִׂמְאָלוֹ, וְחִזֹּר וְהִזָּה בַּיָּמִינוּ - פָּסוּל, לֹא מִפְּנֵי שֶׁשְׁנָה - פָּסוּל, אֶלָּא שֶׁחֲסַר הַלּוֹג טָפָה כָּל שֶׁהוּא.

ח. דָּם כָּל הַנִּתְּנִין לְמַעֲלָן, שֶׁנִּתְּנָן שְׁלֵא כְּדִרְכָן, אוֹ שְׂאִינָן מְכֻנּוֹת - הָרִי אֵלָיו כְּשֵׁרִין. דָּם הַנִּתְּנִין לְמַגָּעָן, שֶׁנִּתְּנָן שְׁלֵא כְּדִרְכָן, אוֹ שֶׁמְכֻנָּן שְׁלֵא כִּנְגֵד הַיִּסוּד - הָרִי אֵלָיו פָּסוּלִין. דָּם כָּל הַנִּתְּנִין לְמַעֲלָן, מִקְצֵת כָּלִי וְנוֹתֵן בִּיד, וְאִם נָתַן בְּכָלִי - פָּסוּל. לֵג שִׁמֹן שֶׁל מִצְרַע, נוֹטֵל בַּיָּמִינוּ וּמִקְבֵּל בְּשִׂמְאָלוֹ, וּמִזָּה בְּאֶצְבַּע הַיָּמִנִית. וְאִם שְׁנָה - פָּסוּל. אָבֵל בְּעוֹף אִינוֹ כֵּן, אֶלָּא שֶׁבְּעוֹלוֹת הָעוֹף מִמַּעַה מַעֲצָמוֹ, וּבַחֲטָאת הָעוֹף - מִזָּה וּמִמַּעַה מַעֲצָמוֹ. בָּלָן שֶׁקִּבְּלוּ בִיד וְהִזָּה בְּכָלִי, בְּכָלִי וְהִזָּה בִיד - הָרִי אֵלָיו פָּסוּלִין. הַקֶּטֶר חֲלָבִין וְאִמּוּרִין וְעֻצִּים, שֶׁנִּתְּנָן עַל גְּבִי הָאִישִׁים, בֵּין בִּיד בֵּין בְּכָלִי, בֵּין בְּשִׂמְאָלוֹ בֵּין בַּיָּמִינוּ - הָרִי אֵלָיו כְּשֵׁרִין. הַזֵּיִן שֶׁנִּסְכּוּ בַּקְּסוּהָ, הַקֶּמֶץ וְהַלְבוּנָה, וּמִנַּחַת כֹּהֲנִים וּמִנַּחַת כֹּהֵן מֹשֶׁה, וּמִנַּחַת נֹסְכִים שֶׁקִּדְּשׁוּ בְּכָלִי, שֶׁנִּתְּנָן עַל גְּבִי הָאִישִׁים, בֵּין בִּיד בֵּין בְּכָלִי, בֵּין

ה. וְכֵן הִיָּה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִפְּלוּ רִגְלוֹ אַחַת עַל גְּבִי הָרִצְפָּה - פָּסוּל. רִגְלוֹ אַחַת עַל גְּבִי הָרִצְפָּה, וְרִגְלוֹ אַחַת עַל גְּבִי הַלְּבָנָה, וְרִגְלוֹ אַחַת עַל גְּבִי הָרִצְפָּה, וְרִגְלוֹ אַחַת עַל גְּבִי הַכְּלִי, שְׂאֵם יִנְטֵל הַכְּלִי וְיִכּוּל לַעֲמֹד בְּפָנָיו עֲצָמוֹ - כְּשֶׁר, וְאִם לֹא - פָּסוּל. קִבֵּל בַּיָּמִינוּ וּבְשִׂמְאָלוֹ כְּאַחַד - פָּסוּל. רַבִּי שִׁמְעוֹן מְכַשִּׁיר. הִיָּתָה שְׂמָאל מְסִיעֶת אֶת הַיָּמִין - הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהוּא כְּשֶׁר. הִיָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יָד - טְעוֹן יָמִין, וְכָל שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ יָד - אֵין טְעוֹן יָמִין. כָּל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ 'אֶצְבַּע' - טְעוֹן יָמִין, וְכָל שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ 'אֶצְבַּע' - אֵין טְעוֹן יָמִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּר רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מִתְּנַת יָד, שְׁנָה בְּמִתְּנָה - פָּסוּל. בְּקִבְלָה - כְּשֶׁר. וְכָל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ קִבְּלַת יָד, שְׁנָה בְּקִבְלָה - פָּסוּל. בְּמִתְּנָה - כְּשֶׁר. קִבֵּל הַכֹּהֵן, קִבֵּל הַכְּשֶׁר, קִבֵּל בַּיָּמִינוּ, קִבֵּל בְּכָלִי הַקֹּדֶשׁ, קִבֵּל כְּשֶׁר חִזֹּר וְקִבֵּל פָּסוּל, קִבֵּל בְּשִׂמְאָל, קִבֵּל בְּכָלִי חָל - פָּסוּל. קִבֵּל הַכְּשֶׁר וְזֹרֵק הַפָּסוּל, קִבֵּל הַפָּסוּל וְזֹרֵק הַכְּשֶׁר - פָּסוּל.

ו. דָּרֵשׁ רַבִּי עֲקִיבָה: מִנֵּין לְקִבְּלַת הַדָּם שְׁלֵא תִּהְיֶה אֶלָּא בִכְהֵן תָּמִים וּבְכָלִי שְׂרֵת? תִּלְמוּד לומר (וַיִּקְרָא ט, ט): "וְהִקְרַבְנוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן אֶת הַדָּם אֵלָיו"! יָכוֹל זֶה זִרְיָקָה, כִּשֶּׁהוּא אוֹמֵר: "וְזִרְקוּ" - זֶה זִרְיָקָה אֲמוּרָה, הָאֵינוֹ אוֹמֵר כֵּאֵן "וְהִקְרַבְנוּ" אֶלָּא זֶה קִבְּלָה, מִקִּישׁ קִבְּלָה לְזִרְיָקָה, מֵה זִרְיָקָה בִכְהֵן תָּמִים וּבְכָלִי שְׂרֵת, אִף בְּקִבְּלָה בִכְהֵן תָּמִים וּבְכָלִי שְׂרֵת. וְלִהְיוֹן הוּא אוֹמֵר: "וּמִשְׁחַתְּ אוֹתָם וְכִהְנוּ לִי", מֵה כֵּהֵן הָאֲמוּרָה לִהְיוֹן בִכְהֵן תָּמִים וּבְכָלִי שְׂרֵת, אִף כֵּהֵן הָאֲמוּרָה כֵּאֵן כֵּהֵן תָּמִים וּבְכָלִי שְׂרֵת. אָמַר לוֹ רַבִּי טַרְפוֹן: עֲקִיבָה! עַד מָתִי אַתָּה מְגַבֵּב וּמַבִּיא עָלֵינוּ? אֲקַפֵּחַ אֶת בְּנֵי אִם לֹא הִפְרַשׁ שִׁמְעֲתִי בֵּין קִבְּלָה לְזִרְיָקָה, וְאַתָּה הַשּׁוֹתָה קִבְּלָה לְזִרְיָקָה. אָמַר לוֹ: תִּרְשְׁנִי לומר לְפָנֶיךָ מֵה שֶׁלְּמַדְתָּנִי? אָמַר לוֹ: אָמור! אָמַר לוֹ: קִבְּלָה, לֹא עָשָׂה בָּהּ מַחֲשָׁבָה כְּמַעֲשֶׂה. זִרְיָקָה, עָשָׂה בָּהּ מַחֲשָׁבָה כְּמַעֲשֶׂה. הַמִּקְבֵּל

תוספתא השלם

בִּימִין בֵּין בְּשִׁמְאֵל - הָרִי אֵלּוּ כְּשָׂרִין. וְכֵלֶן
שְׁנֹסְכוּ בַּקְסָה וְנֹסְכוּ בַּהֵין - כְּשֹׁר. בֵּיד
וּבְכָלִי חַל - פָּסוּל. אֶחָד נִסּוּף הַמִּים, וְאֶחָד
נִסּוּף הַיֵּין, שְׁנֹסְכוּ בֵּין בַּהֵין בֵּין בַּקְרָקְעוֹת,
בֵּין בַּקְסָה בֵּין בַּמְנִיקוֹת - הָרִי אֵלּוּ כְּשָׂרִין.

המשך נ"ך:

אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעֲמוּדִים: ׀ וְאֶת־הַרְמְנִים אֲרָבַע
מֵאוֹת לְשִׁתֵּי הַשְּׂבָכוֹת שְׁנֵי־טוּרִים רַמְנִים לְשִׁבְכָה
הָאֶחָת לְכֹסוֹת אֶת־שְׁתֵּי גָלוֹת הַפִּתְרֹת אֲשֶׁר עַל־
פְּנֵי הָעֲמוּדִים: ׀ וְאֶת־הַמְּכָנוֹת עָשָׂר וְאֶת־הַכִּירֹת
עָשָׂרָה עַל־הַמְּכָנוֹת: ׀ וְאֶת־הַיָּם הָאֶחָד וְאֶת־
הַבָּקָר שְׁנַיִם־עָשָׂר תַּחַת הַיָּם: ׀ וְאֶת־הַסִּירֹת
וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמְּזֻרְקוֹת וְאֶת כָּל־הַכֵּלִים
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשָׂה חִירָם לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית י-הוָה
נִחַשְׁתָּ מִמֶּרֶט: ׀ בְּכֹכֶר הַיָּרְדֵּן יִצְקֶם הַמֶּלֶךְ בַּמַּעֲבָה
הָאֲדָמָה בֵּין סָבוֹת וּבֵין צִרְתָּן: ׀ וַיִּנָּח שְׁלֹמֹה אֶת־
כָּל־הַכֵּלִים מִרַב מְאֹד מְאֹד לֹא נִתְקַר מִשְׁקָל
הַנִּחָשֶׁת: ׀ וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת כָּל־הַכֵּלִים אֲשֶׁר בֵּית
י-הוָה אֶת מִזְבֵּחַ הַזֹּהֵב וְאֶת־הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר עָלָיו
לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב: ׀ וְאֶת־הַמְּנוֹרוֹת חֲמֵשׁ מִיָּמִין
וְחֲמֵשׁ מִשְׁמָאוֹל לִפְנֵי הַדָּבִיר זָהָב סָגוֹר וְהַפָּרַח
וְהַנֶּגֶר וְהַמְּלַקְחִים זָהָב: ׀ וְהַסָּפוֹת וְהַמְּזֻמָּרוֹת
וְהַמְּזֻרְקוֹת וְהַכַּפּוֹת וְהַמַּחְתּוֹת זָהָב סָגוֹר וְהַפִּתּוֹת
לְדִלְתוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים לְדִלְתֵי
הַבַּיִת לַהִיכָל זָהָב: ׀ וְנִתְשַׁלַּם כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר
עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית י-הוָה וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת־
קֹדְשֵׁי דָוִד אֲבִיו אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־
הַכֵּלִים נָתַן בַּאֲצֻרוֹת בֵּית י-הוָה:

וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֶל־לֵהִים אֶת־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ:

וְזֹאת הַבְּרָכָה. לִפְנֵי מוֹתוֹ – סְמוּךְ לְמִיתָתוֹ, שָׁאֵם לֹא עָכְשׁוּ אִמְתִּי.

וַיֹּאמֶר יְיָ־הוֹי מְסִינִי בָּא וְנָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ
מִהָר פֶּאֶרְוֹ וְאַתָּה מִרְבֶּכֶת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אִשׁ דָּת לָמוֹ:

וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בָּא – פֶּתַח תַּחֲלָה בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מְקוֹם, וְאַחֵר כִּד פֶּתַח בְּצִרְכֵּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּבְשִׁבְחָה שֶׁפֶּתַח בּוֹ יֵשׁ בּוֹ הַנִּזְכָּרֶת זְכוּת לְיִשְׂרָאֵל. וְכָל זֶה דֶּרֶךְ רְצוֹן הוּא, כְּלוּמַר: כִּדֹּאִי הֵם אֵלּוּ שֶׁתְּחוּל עֲלֵיהֶם בְּרָכָה. מְסִינִי בָּא – יֵצֵא לְקִרְאָתָם כְּשֶׁבָאוּ לְהִתְנַצֵּב בְּמַחֲמֵית הָהָר, כְּחֶתֶן הַיּוֹצֵא לְהַקְבִּיל פְּנֵי פֶלֶא, שְׁנֹאמַר: "לְקִרְאָת הָאֶל־לֵהִים", לְמַדְנֹה שֶׁיֵּצֵא כְּנֻגָּם. וְנָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ – שֶׁפֶּתַח לְבָנֵי עָשׂוּ שֶׁיִּקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא רְצוֹ. הוֹפִיעַ – לָקֶה. מִהָר פֶּאֶרְוֹ – שֶׁהָלַךְ שָׁם וּפֶתַח לְבָנֵי יִשְׁמַעֵאל שֶׁיִּקְבְּלוּהָ, וְלֹא רְצוֹ. וְאַתָּה – לְיִשְׂרָאֵל. מִרְבֶּכֶת קֹדֶשׁ – וְעִמּוֹ מְקַצֵּת רַבּוּת מִלְּאִכֵּי קֹדֶשׁ, וְלֹא כֶּלֶם וְלֹא רֶבֶם; וְלֹא כְּדֶרֶךְ בִּשְׁרֹ וְדֵם, שֶׁמֶרְאָה כָּל כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וּתְפֹאֲרָתוֹ בְּיוֹם חֲפָתוֹ. אִשׁ דָּת – שֶׁהִתְהַדְּפוּתָהּ מֵאֵז לִפְנֵי בָּאֵשׁ שְׁחוּרָה עַל גְּפֵי אִשׁ לְבָנָהּ, נִמֵּן לָקֶה בְּלוּחוֹת כְּמִב יָד יְמִינוֹ. דָּבָר אַחֵר: אִשׁ דָּת, כְּמִרְגּוּמוֹ, שְׁנִתְּנָה לָקֶה מִתּוֹךְ הָאִשׁ.

וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בָּא – פֶּתַח תַּחֲלָה בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מְקוֹם, וְאַחֵר כִּד פֶּתַח בְּצִרְכֵּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּבְשִׁבְחָה שֶׁפֶּתַח בּוֹ יֵשׁ בּוֹ הַנִּזְכָּרֶת זְכוּת לְיִשְׂרָאֵל. וְכָל זֶה דֶּרֶךְ רְצוֹן הוּא, כְּלוּמַר: כִּדֹּאִי הֵם אֵלּוּ שֶׁתְּחוּל עֲלֵיהֶם בְּרָכָה. מְסִינִי בָּא – יֵצֵא לְקִרְאָתָם כְּשֶׁבָאוּ לְהִתְנַצֵּב בְּמַחֲמֵית הָהָר, כְּחֶתֶן הַיּוֹצֵא לְהַקְבִּיל פְּנֵי פֶלֶא, שְׁנֹאמַר: "לְקִרְאָת הָאֶל־לֵהִים", לְמַדְנֹה שֶׁיֵּצֵא כְּנֻגָּם. וְנָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ – שֶׁפֶּתַח לְבָנֵי עָשׂוּ שֶׁיִּקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא רְצוֹ. הוֹפִיעַ – לָקֶה. מִהָר פֶּאֶרְוֹ – שֶׁהָלַךְ שָׁם וּפֶתַח לְבָנֵי יִשְׁמַעֵאל שֶׁיִּקְבְּלוּהָ, וְלֹא רְצוֹ. וְאַתָּה – לְיִשְׂרָאֵל. מִרְבֶּכֶת קֹדֶשׁ – וְעִמּוֹ מְקַצֵּת רַבּוּת מִלְּאִכֵּי קֹדֶשׁ, וְלֹא כֶּלֶם וְלֹא רֶבֶם; וְלֹא כְּדֶרֶךְ בִּשְׁרֹ וְדֵם, שֶׁמֶרְאָה כָּל כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וּתְפֹאֲרָתוֹ בְּיוֹם חֲפָתוֹ. אִשׁ דָּת – שֶׁהִתְהַדְּפוּתָהּ מֵאֵז לִפְנֵי בָּאֵשׁ שְׁחוּרָה עַל גְּפֵי אִשׁ לְבָנָהּ, נִמֵּן לָקֶה בְּלוּחוֹת כְּמִב יָד יְמִינוֹ. דָּבָר אַחֵר: אִשׁ דָּת, כְּמִרְגּוּמוֹ, שְׁנִתְּנָה לָקֶה מִתּוֹךְ הָאִשׁ.

אֵף חֲבֵב עַמִּים כָּל־קִדְשֵׁי בִינְדָה וְהֵם תָּכּוּ לְרַגְלָהּ
יִשָּׂא מִדְּבַר־תִּיהָ:

אֵף חֲבֵב עַמִּים – גַּם חֲבֵב יִתְרָה חֲבֵב אֶת הַשְּׂבָטִים. כָּל אֶחָד וְאֶחָד קְרוִי עַם, שֶׁהָרִי בְּנִימִין לְבָדוֹ הִנֵּה עֲתִיד לְהִנָּלֵד כְּשֹׁאמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיַעֲקֹב: "גּוֹי וְקַהֲל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָ". כָּל קִדְשֵׁי בִינְדָה – נִפְשׁוֹת הַצַּדִּיקִים גִּנּוּזוֹת אֵתוֹ, כְּעִנְיָן שְׁנֹאמַר: "וְהִתְהַדְּפוּ נֶפֶשׁ אֲדוֹנֵי צְרוּרָה בְּצִרְוֹר הַסִּיִּים אֶת ה' אֶל־לֵהִי". וְהֵם תָּכּוּ לְרַגְלָהּ – וְהֵם רֵאוּיִים לָקֶה, שֶׁהָרִי תָכּוּ עֲצָמָן לְתוֹךְ תַּחֲמִית הָהָר לְרַגְלֵהּ בְּסִינִי. "תָּכּוּ" לְשׁוֹן פְּעֻלָּה, הַתָּכּוּ לְתוֹךְ מִרְגְּלוֹתֶיהָ. יִשָּׂא מִדְּבַר־תִּיהָ – נִשָּׂאוּ עֲלֵיהֶם עוֹל תּוֹרָתָהּ. מִדְּבַר־תִּיהָ – הֵמ"ם בּוֹ קְרוֹב לִיסוֹד, כְּמוֹ: "נִישָׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהִי", "וְאִשְׁמַע אֶת מִדְּבַר אֱלֹהִי", כְּמוֹ 'מִתְדַּבֵּר אֱלֹהִי'. אֵף זֶה, מִדְּבַר־תִּיהָ, מִה שֶׁהִיִּת מִדְּבַר לְהַשְׁמִיעֵנִי לֵאמֹר לָקֶה, טִי"ש פּוֹרֶפֶר לִידוּרִי"ש] בְּלַעַז. וְאִנְקִלוֹס תִּרְגַּם, שֶׁהָרִי נִשְׁמָעִים עַל פִּי דְבָרֶיהָ, וְהֵמ"ם בּוֹ שְׁמוּשׁ, מִשְׁמָשֶׁת לְשׁוֹן 'מִן'. דָּבָר אַחֵר: אֵף חֲבֵב עַמִּים – אֵף בְּשַׁעַת חֲבָתָן שֶׁל אַמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהָרִית לְאֻמּוֹת פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת וּמְסַרְת אֶת יִשְׂרָאֵל בְּיָדָם, כָּל צַדִּיקֵיהֶם וְטוֹבֵיהֶם דְּבָקוּ בָּהּ וְלֹא מָשׁוּ מֵאֲחֵרֶיהָ וְאַתָּה שׁוֹמְרָם. וְהֵם תָּכּוּ לְרַגְלָהּ – וְהֵם מִתְמַצְעִים וּמִתְכַּנְסִים לְתַסַּת צִלָּהּ. יִשָּׂא מִדְּבַר־תִּיהָ – מִקְבִּלִין גִּזְרוּתֶיהָ וְנִתּוּתֶיהָ בְּשִׁמְחָה. וְאַלֶּה דְבָרֵיהֶם:–

וְהִנֵּה בִּישְׁרׁוֹן מִלֶּךְ בַּהֲתַאסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שְׂבָטֵי
יִשְׂרָאֵל:

וְהִנֵּה בִּישְׁרׁוֹן מִלֶּךְ בַּהֲתַאסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל:–

וְהִנֵּה בִּישְׁרׁוֹן מִלֶּךְ בַּהֲתַאסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל:–

תּוֹרָה – אֲשֶׁר צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה, מוֹרֶשֶׁה הָיָא לְקַהֲלַת יַעֲקֹב, אֲסִינּוּהָ וְלֹא נַעֲזָבָהּ.

וְהִנֵּה בִּישְׁרׁוֹן מִלֶּךְ בַּהֲתַאסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שְׂבָטֵי
יִשְׂרָאֵל:

וְהִנֵּה בִּישְׁרׁוֹן מִלֶּךְ בַּהֲתַאסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל:–

וְהִנֵּה בִּישְׁרׁוֹן מִלֶּךְ בַּהֲתַאסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל:–

וְהִנֵּה בִּישְׁרׁוֹן מִלֶּךְ בַּהֲתַאסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל:–

וְהִנֵּה בִּישְׁרׁוֹן מִלֶּךְ בַּהֲתַאסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל:–

וְהִנֵּה בִּישְׁרׁוֹן מִלֶּךְ בַּהֲתַאסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל:–

וְהִנֵּה בִּישְׁרׁוֹן מִלֶּךְ בַּהֲתַאסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל:–

וְהִנֵּה בִּישְׁרׁוֹן מִלֶּךְ בַּהֲתַאסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל:–

רמז ברכה לשמעון מתוך ברכותיו של יהודה; ואף כשחלקו ארץ ישראל, נטל שמעון מתוך גורלו של יהודה, שנאמר: "מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון".

שני

וללני אמר תמיה ואוריה לאיש חסידה אשר נסיתו במטה תריבהו על-מי מריבה: ויללני אמר תומיה ואוריה אלבישתא לגבר דאשתכח חסיד קדמך דנסיתיה בנסיתא והיה שלים בחנתיה על מי מצותא ואשתכח מהימן:

ויללני אמר – ועל לוי אמר: תמיה ואוריה; כלפי שכינה הוא מדבר. אשר נסיתו במטה – שלא נתלוננו עם שאר המלינים. תריבהו וגומר – כתרוממו. דבר אחר: תריבהו על מי מריבה, נסתקפת לו לבא בעלילה; אם משה אמר: "שמעו נא המורים", אהרן ומרים מה עשו?

האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת-אחיו לא הפיר ואת-בני לא ידע פי שםרו אמרתה ובריתך ינצרו: דעל אבוהי ועל אמיה לא רחים כד חבו מן דינא ואפי אחוהי ובנוהי לא נסיב ארי נטרו מטרת מימרך וקינך לא אשניאו:

האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו – כשחטאו בעגל ואמרת: "מי לה' אלי", נאספו אלי כל בני לוי, וצויתם להרג את אבי אמו והוא מישראל או את אחיו מאמו או בן בתו, וכן עשו. ואי אפשר לפרש אביו ממש, ואחיו מאביו, וכן בניו ממש; שהרי לויים הם, ומשכט לוי לא חטא אחד מהם, שנאמר: "כל בני לוי". פי שםרו אמרתה – "לא יהיה לך א-להים אחרים". ובריתך ינצרו – ברית מילה. שאותם שנולדו במדבר, של ישראל לא מלו את בניהם; והם היו מולין, ומלין את בניהם ספרי על במדבר ט,ה.

יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל ישימו קטורה באפה וכליל על-מזבחה: פשרין אליו דילפון דינך ליעקב ואוריתך לישראל ישוון קטרת בוסמין קדמך וגמיר לרענא על מדבחה:

יורו משפטיה – ראויין אלו לכה. וכליל – עולה.

ברך י-הוה חילו ופעל ידיו תרצה מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן-יקומיו: בריך יי נכסוהי וקורבן ידוהי קביל ברענא תבר חרצא דשנאוהי ודבעלי דבבוהי דלא יקומיו:

מחץ מתנים קמיו – מחץ קמיו מפת מתנים, כעננו שנאמר: "ומתניהם תמיד המעד". ועל המעוררין על הבהנה אמר כן. דבר אחר: ראה שעתידין חשמונאי ובניו להלחם עם הוינים, והתפלל עליהם; לפי שהיו מעטים, שנים עשר בני חשמונאי ואלעזר, כנגד כמה רבבות. לכה נאמר: בריך ה' חילו ופעל ידיו תרצה. ומשנאיו מן יקומיו – מחץ קמיו ומשנאיו מהיות להם תקומה.

לבנימן אמר ידיד י-הוה ישפן לבטח עליו חפה עליו כל-היום ובין כתפיו שכון: לבנימין אמר רחיקא דיי ישרי לרוחצן עלוהי יהי מגין עלוהי כל יומא ובארעיה תשרי שכינתא:

לבנימן אמר – לפי שברפת לוי בעבודת הקרבנות, ושל בנימין בבגד בית המקדש בחלקו, סמכן זה לזה. וסמך יוסף אחריו, שאף הוא – משפן שילה היה בנוי בחלקו, שנאמר: "וימאס באהל יוסף" וגומר. ולפי שבית עולמים חביב משילה, לכה הקדים בנימין ליוסף. חפה עליו – מכסה אותו ומגן עליו. כל היום – לעולם; משנבחרה ירושלים, לא שרתה שכינה במקום אחר. ובין כתפיו שכון – בגבה ארצו היה בית המקדש בנוי; אלא שנמוך עשרים ושלש אמה מעין עיטם. ושם היה דעתו של דוד לבנותו, כדאיתא בשחיתת קדשים. אמרי: נתתי ביה פורקתא, משום דכתיב: ובין כתפיו שכון, אין לה נאה בשור יותר מכתפיו.

שלישי

וליוסף אמר מברכת י-הוה ארצו ממגד שמים מטל ומתהום רבצת תחת: וליוסף אמר מברכא מן קדם יי ארעיה עבדא מגדנין מטלא דשמיא מלעילא וממבועי עיננון ותהומין דנגדין ממעמקי ארעא מלרע:

מברכת ה' ארצו – שלא היתה בנחלת השבטים ארץ מלאה כל טוב כארצו של יוסף. ממגד – לשון עננים ומתק. ומתהום – שהתהום עולה ומלחלח אותה מלמטה. אתה מוצא בכל השבטים, ברכתו של משה מעין ברכתו של יעקב.

וממגד תבואת שמש וממגד גרש ירחים: עבדא מגדנין ועללן מיבול שמשא עבדא מגדנין מריש ירח בירח:

וממגד תבואות שמש – שהיתה ארצו פתוחה לסמה ומממקת הפרות. גרש ירחים – לפי שיש פרות שהלכנה מבשלתו, ואלו הן: קשואין ודלועין. דבר אחר: גרש ירחים, שהארץ מגרשת ומוציאה מחדש לחדש.

ומראש הררי קדם וממגד גבעות עולם:

ומריש טוריא בפריא ומטוב רמן דלא פסקון:

ומראש הררי קדם – ומברכת מראשית בשול פרות, שהרריה מקדימין לבכר בשול פרותיהם. דבר אחר: מגיד שקדמה בריאתו לשאר הרים. גבעות עולם – גבעות העושות פרות לעולם, ואין פוסקות מעצר הגשמים.

וממגד ארץ ומלאה ורצון שכני סנה תבואתה לראש יוסף ולקדקד גזיר אחיו:

ומטוב ארעא ומלאה רעי ליה דשכינתיה בשמיא ועל משה אתגלי באסנא ייתן כל אליו לרישא דיוסף גוברא פרישא דאחיה:

ורצון שכני סנה – כמו 'שוכן סנה': ותהא ארצו מברכת מרצונו ונסת רוחו של הקדוש ברוך הוא, הנגלה עלי תחלה בסנה. רצון – נסת רוח ופיוס; וכן כל 'רצון' שבמקרא. תבואתה – ברכה זו לראש יוסף. גזיר אחיו – שהפריש מאחיו במכירתו.

בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח יחדו אפסי-ארץ והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה:

רבא דבנוהי זיוא ליה וגבורן אתעבידא ליה מן קדם דתוקפא ורומא דיליה בגבורתיה עממיא יקטיל פחדא עד סיפי ארעא ואנון רבנותא דבית אפרים ואנון אלפיה דבית מנשה:

בכור שורו – יש בכור שהוא לשון גדלה ומלכות, שנאמר: "אף אני בכור אתנהו"; וכן: "בני בכרי ישראל". בכור – מלך היוצא ממנו, והוא יהושע. שורו – נשכו קשה כשור לכבש כמה מלכים. הדר לו – נתון לו, שנאמר: "ונתתה מהודך עליו". וקרני ראם קרניו – שור פחו קשה ואין קרניו נאות, וראם קרניו נאות ואין פחו קשה; נתן ליהושע פחו של שור, ויפי קרני ראם. אפסי ארץ – שלשים ואחד מלכים. אפסר שכלם מארץ ישראל היו? אלא אין לה כל מלך ושלטון שלא קנה לו פלטרין ואחזה בארץ ישראל, שחשוכה לכלם היא, שנאמר: "נתלת צבי צבאות גוים". והם רבבות אפרים – אותם המנגחים, הם הרבבות שהרג יהושע שבא מאפרים. והם אלפי מנשה – הם האלפים שהרג גדעון במדין, שנאמר: "וַיַּבֵּחַ וַיַּצְלַמְעַ בַּשָּׁרָר" וגומר.

רביעי

ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתה ויששכר באהליה:

ולזבולן אמר חדי זבולון במפקד לאגתא קרבא על בעלי דבבך ויששכר במהכך למעבד זמני מועדיא בירושלם:

ולזבולן אמר – אלו חמשה שבטים שברך באחרונה, זבולון גד וזן ונפתלי ואשר, ככל שמותיהם לחזקם ולהגבירם, לפי שהיו חלשים שבכל השבטים. הם הם שהוליה יוסף לפני פרעה, שנאמר: "ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים", לפי שגוראים חלשים ולא ישים אותם לו שרי מלחמתו. שמח זבולון בצאתה ויששכר באהליה – זבולון ויששכר עשו שתפות: "זבולון לחוף ימים ישכן", ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשתפר, ונותן לתוך פיו של יששכר, והם יושבים ועוסקים בתורה. לפיכך הקדים זבולון ליששכר, שתורתו של יששכר על ידי זבולון היתה. שמח זבולון בצאתה – הצלח בצאתה לסחורה. ויששכר – הצלח בישיבת אהליה לתורה, לישיב ולעבר שנים ולקבע חדשים, כמו שנאמר: "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים ראשיהם מאתים", ראשי סנהדרין היו עוסקים בכך. ועל פי קביעת עתיהם ועבוריהם –

עמים הר-יקראו שם יזבתו זבחי צדק פי שפע נמים יינקו וישפני טמוני חול:

שבטיא דישראל לטור בית מקדשא יתפנשו תמן יכסון נכסת קודשין לרענא ארי נכסי עממיא ייכלון וסימן דמטמון בתלא מתגלן להון:

עמים – של שבטי ישראל, הר יקראו – להר המורה יאספו; כל אסיפה על ידי קריאה היא. ושם יזבתו ברגלים זבחי צדק. פי שפע נמים יינקו – יששכר וזבולון, ויהא להם פנאי לעסוק בתורה. וישפני טמוני חול – פסוני טמוני חול, טרית וחלזון וזכוכית לבנה, היוצאים מן הים ומן החול. ובחלקו של יששכר וזבולון הנה, כמו שפיתוב במסכת מגלה: "זבולון עם חרף נפשו למות" משום ד"נפתלי על מרומי שדה". הנה מתרעם זבולון על חלקו: לאחי נתת שדות וברמים וכוליה: וישפני – לשון כסוי, כמו שנאמר: "ויספן את הבית"; "וספון בארז", ותרגומו: "ומטליל בכיורי ארזא". דבר אחר: עמים הר יקראו – על ידי פרקמטיא של זבולון, תגרי האמות באים אל ארצו, והיא עומדת על הספר; והם אומרים: הואיל ונצטערנו עד כאן, נלך עד ירושלים ונראה מה יראתה של אמה זו ומה מעשיה! והם רואים כל ישראל עובדים לא-לוה אחד ואוכלים מאכל אחד; לפי שהאמות, א-לוהו של זה לא בא-לוהו של זה ומאכלו של זה לא פמאכלו של זה. והם אומרים: אין אמה פשרה פזו, ומתגדרין שם, שנאמר: שם יזבתו זבחי צדק. פי שפע נמים יינקו – זבולון ויששכר; הים נותן להם מזון בשפע.

ולגד אמר ברוך מרתיב גד פלביא שכן וטרף זרוע אה-קדקד:

ולגד אמר בריך דאפתי לגד פליתא שרי ויקטיל שלטונין עם מלכין:

וַיֵּרָא רֵאשִׁית לּוֹ כִּי־נָשָׂם חֲלָקֶת מִחֻקֵּי סִפּוֹן וַיֵּמָא
רֵאשִׁי עִם צִדְקָת יְ-הוָה עֲשֵׂה וּמִשְׁפָּטֵי עַם־יִשְׂרָאֵל:
וְאֵת־קֶבֶל בְּקֶדְמִיתָא דִּילִיָּה אָרִי תַמָּן בְּאַחְסָנִיתָהּ מִשָּׂה
סִפְרָא רַבָּא דְיִשְׂרָאֵל קִבִּיר הוּא נִפְק וְעָאֵל בְּרִישׁ עֲמָא
זִכְוֹן קֳדָם יְיָ עֲבַד וְדִינוּהִי עִם יִשְׂרָאֵל:

חמישי

עשרי עשרי

מַעֲנֶה אֶל־לִהי קָדָם וּמִתַּחַת זִרְעֹת עוֹלָם וַיִּגְרַשׁ מִפְּנֵיךְ
אֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשֹּׁמֵד:
מְדוּר אֱלֹהֵא דְמַלְקֻדָּמִין דְּבִמְיָרִיָּה אֲתַעֲבִיד עֲלֵמָא
וְתַרִיךְ מִן קַדְמָה שְׁנֵאתָה וְאָמַר שִׁיעִי:

מַעֲנֶה אֶל־לֹהִי קָדָם – לַמַּעוֹן הֵם הַשְּׁחָקִים, **לֹא־לֹהִי קָדָם**, שֶׁקָּדָם לְכָל אֶל־לֹהִים, וּבָרַר לוֹ שְׁחָקִים לְשִׁבְתּוֹ וּמַעֲוֹנָתוֹ; וּמִתַּחַת מַעֲוֹנָתוֹ כָּל בְּעָלֵי יְרוּשָׁה שׁוֹכְנִים. **זִרְעַת עוֹלָם** – סִיחּוֹן וְעוֹג וּמַלְכֵי כְנָעַן, שֶׁהָיוּ תִּקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל עוֹלָם. לְפִיכָף עַל כָּרְחָם יִחְרְדוּ וְיִזְוְעוּ וְכִחָם חָלַשׁ מִפְּנֵי, כִּי לְעוֹלָם אֵימַת הַגְּבוּהָ עַל הַנְּמוּךְ. וְהוּא – שֶׁהִפָּךְ וְהַגְּבוּרָה שָׁלוֹ – בְּעֶזְרָךְ, וַיִּגְרַשׁ מִפְּנֵיךָ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר לֹךְ הַשָּׂמַד אוֹתָם. **מַעֲנֶה** – כָּל תִּיבָה שֶׁצָּרִיכָה לִמְ"ד בַּתְּחִלָּתָהּ, הַטִּיל לָהּ ה"א בְּסוּפָהּ.

וַיִּשְׁכְּלוּ יִשְׂרָאֵל בָּטַח בְּדָל עֵין יַעֲקֹב אֶל־אֶרֶץ דָּגוּן
וְתִירוֹשׁ אֶף־שָׁמְיוּ יַעֲרָפוּ טָל:
וְיִשְׂרָאֵל יִשְׂרָאֵל לְרוֹחַצוֹן בְּלַחֲוִיָּהוּן כְּעֵין בִּרְכָתָא
דְּבִרְיָכְנוּן יַעֲקֹב אַבּוּהוּן בְּאַרְעַ עֲבָדָא עֲבוּר וְחִמְר אֶף
שָׁמְיָא דְעֵלְוִיָּהוּן יִשְׁמִשׁוּנוּנוּן בְּטָלָא:

בָּטַח בְּדָד – כָּל יָחִיד וְיָחִיד, אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ מִפְּנֵי, וְאֵין צָרִיכִין לְהִתְאַסֵּף וּלְיִשֵּׁב יַחַד מִפְּנֵי הָאוֹיֵב. **עֵין יַעֲקֹב** – כְּמוֹ: וְעֵינָיו כְּעֵין הַבְּדֹלַח; כְּעֵין הַבְּרָכָה שֶׁבִּרְכָּם יַעֲקֹב. **לֹא כְּבָדָד** שֶׁאָמַר יִרְמְיָה: "כְּבָדָד יִשְׁבְּתִי", אֲלֵא כְּעֵין הַבְּטָחָה שֶׁהַבְּטִיחָם יַעֲקֹב: "וְהָיָה אֶל־לֹהִים עִמָּכֶם וְהִשִּׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֵיכֶם". **יַעֲרָפוּ** – יִשְׁיִפוּ. **אֶף שָׁמְיוּ יַעֲרָפוּ טָל** – אֶף בִּרְכָתוֹ שֶׁל יִצְחָק נֹסֶסֶת עַל בִּרְכָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, "וַיִּתֵּן לֹךְ הָאֶל־לֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם" וְגוֹמֵר.

אֲשֶׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ עִם נוֹשָׁע בִּי־הוֹה מִגֹּן
עֶזְרָךְ וְאֲשֶׁר־חָרַב גִּאֲוֹתָךְ וַיִּכְתְּשׁוּ אִיבֶיךָ לָךְ וְאַתָּה
עַל־בְּמוֹתֵימֹו תִּדְרֹךְ:
טוֹבָךְ יִשְׂרָאֵל לִית דְּכֻוֹתָךְ עֲמָא דְּפוּרְקָנִיָּה מִן קָדָם יִי
תְּקוּף בְּסַעֲדָךְ וַדְּמִן קְדָמוּהִי נִצְחוֹן גְּבוּרָתָךְ וַיִּתְּכִדְבוּן
סִנְאָךְ לָךְ וְאַתָּה עַל פִּרְקַת צוּרֵי מַלְכִּיָּהוּן תִּדְרֹךְ:

אֲשֶׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל – לֹא־חָסַר שֶׁפָּרַט לָהֶם הַבְּרָכוֹת, אָמַר לָהֶם: מַה לִּי לִפְרֹט לָכֶם? כָּלֵל דְּבָר, הִכָּל שְׁלָכֶם. **אֲשֶׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ** – תִּשְׁוֶעַתָּךְ **בָּה'**, אֲשֶׁר הוּא מִגֹּן עֶזְרָךְ וְחָרַב גִּאֲוֹתָךְ. וַיִּכְתְּשׁוּ אִיבֶיךָ לָךְ – כְּגוֹן הַגְּבוּעוֹנִים, שֶׁאָמְרוּ: "מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ עֲבָדֶיךָ" וְגוֹמֵר. **וְאַתָּה עַל בְּמוֹתֵימֹו תִּדְרֹךְ** – כְּעֶנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר: "שִׁימוּ אֶת רַגְלֵיכֶם עַל צוּאְרֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה".

שְׁבִיעִי **פְּרִשְׁתָּה הַעֲלִיָּה לְהַר נָבוֹ**

וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעֶרְבַת מוֹאָב אֶל־הָר נָבוֹ רֹאשׁ
הַפְּסָגָה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיִּרְאֶהוּ י־הוֹה אֶת־
כָּל־הָאָרֶץ אֶת־הַגִּלְעָד עַד־דָּן:
וּסְלִיק מֹשֶׁה מִמִּישְׁרֵיָא דְּמוֹאָב לְטוֹרָא דְּנָבוֹ רִישׁ
רְמָתָא דְּעַל אֲפִי יְרִיחוֹ וְאַחֲזִינִיָּה יִי יֵת כָּל אֶרְעָא יֵת
גִּלְעָד עַד דָּן:

מֵעֶרְבוֹת מוֹאָב אֶל הַר נָבוֹ – כְּמָה מַעְלֹות הָיוּ, וּפְסָעוֹן מֹשֶׁה בְּפִסְיעָה אַחַת. **אֶת כָּל הָאָרֶץ** – הִרְאֶהוּ אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלּוֹתָהּ, וְהַמְצִיקִין הַעֲתִידִין לְהָיוֹת מְצִיקִין לָהּ. **עַד דָּן** – הִרְאֶהוּ בְּנֵי דָן עוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקְרִימוּ לָהֶם בְּנֵי דָן אֶת הַפֶּסֶל"; וְהִרְאֶהוּ שֶׁמִּשּׁוֹן, שֶׁעֲתִיד לְצֹאת מִמֶּנּוּ לְמוֹשִׁיעַ.

וְאַתָּה כָּל־נִפְתָּלִי וְאַתָּה־אֶרֶץ אֲפֹרִים וּמִנְשָׁה וְאַתָּה כָּל־
אֶרֶץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן:
וְאַתָּה כָּל נִפְתָּלִי – הִרְאֶהוּ אֶרְצוֹ בְּשִׁלּוֹתָהּ וְחִרְבָּנָהּ; וְהִרְאֶהוּ דְּבוּרָה וּבִרְקָה מִקְדָּשׁ נִפְתָּלִי, נְלַחְמִים עִם סִיסְרָא וְחִלּוֹתָיו. **וְאַתָּה אֶרֶץ אֲפֹרִים וּמִנְשָׁה** – הִרְאֶהוּ אֶרְצָם בְּשִׁלּוֹתָהּ וּבְחִרְבָּנָהּ; וְהִרְאֶהוּ יְהוֹשֻׁעַ נְלַחֵם עִם מַלְכֵי כְנָעַן, שֶׁבָּא מֵאֲפֹרִים, וַגְּדַעוֹן שֶׁבָּא מִמִּנְשָׁה נְלַחֵם עִם מִדְּיָן וְעַמְלֵק. **וְאַתָּה כָּל אֶרֶץ יְהוּדָה** – בְּשִׁלּוֹתָהּ וּבְחִרְבָּנָהּ; וְהִרְאֶהוּ מַלְכוּת בֵּית דָּוִד וְנִצְחוֹנָם. **עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן** – אֶרֶץ הַמַּעֲרָב בְּשִׁלּוֹתָהּ וּבְחִרְבָּנָהּ. דְּבָר אַחֵר: אֵל תִּקְרִי הַיָּם הָאֲחֵרוֹן אֲלֵא "הַיָּם הָאֲחֵרוֹן"; הִרְאֶהוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל הַמְּאֲרָעוֹת שֶׁעֲתִידִין לֵאבֹרַע לְיִשְׂרָאֵל עַד שִׁיחִיו הַמָּתִים.

וְאַתָּה־הַנֶּגֶב וְאַתָּה־הַכֶּכָּר בְּקַעַת יְרֵחוֹ עִיר הַתְּמָרִים עַד־
צֹעֵר:
וְאַתָּה כָּל נִפְתָּלִי – הִרְאֶהוּ אֶרְצוֹ בְּשִׁלּוֹתָהּ וְחִרְבָּנָהּ; וְהִרְאֶהוּ דְּבוּרָה וּבִרְקָה מִקְדָּשׁ נִפְתָּלִי, נְלַחְמִים עִם סִיסְרָא וְחִלּוֹתָיו. **וְאַתָּה אֶרֶץ אֲפֹרִים וּמִנְשָׁה** – הִרְאֶהוּ אֶרְצָם בְּשִׁלּוֹתָהּ וּבְחִרְבָּנָהּ; וְהִרְאֶהוּ יְהוֹשֻׁעַ נְלַחֵם עִם מַלְכֵי כְנָעַן, שֶׁבָּא מֵאֲפֹרִים, וַגְּדַעוֹן שֶׁבָּא מִמִּנְשָׁה נְלַחֵם עִם מִדְּיָן וְעַמְלֵק. **וְאַתָּה כָּל אֶרֶץ יְהוּדָה** – בְּשִׁלּוֹתָהּ וּבְחִרְבָּנָהּ; וְהִרְאֶהוּ מַלְכוּת בֵּית דָּוִד וְנִצְחוֹנָם. **עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן** – אֶרֶץ הַמַּעֲרָב בְּשִׁלּוֹתָהּ וּבְחִרְבָּנָהּ. דְּבָר אַחֵר: אֵל תִּקְרִי הַיָּם הָאֲחֵרוֹן אֲלֵא "הַיָּם הָאֲחֵרוֹן"; הִרְאֶהוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל הַמְּאֲרָעוֹת שֶׁעֲתִידִין לֵאבֹרַע לְיִשְׂרָאֵל עַד שִׁיחִיו הַמָּתִים.

וְאַתָּה־הַנֶּגֶב וְאַתָּה־הַכֶּכָּר בְּקַעַת יְרֵחוֹ עִיר הַתְּמָרִים עַד־
צֹעֵר:
וְאַתָּה כָּל נִפְתָּלִי – הִרְאֶהוּ אֶרְצוֹ בְּשִׁלּוֹתָהּ וְחִרְבָּנָהּ; וְהִרְאֶהוּ דְּבוּרָה וּבִרְקָה מִקְדָּשׁ נִפְתָּלִי, נְלַחְמִים עִם סִיסְרָא וְחִלּוֹתָיו. **וְאַתָּה אֶרֶץ אֲפֹרִים וּמִנְשָׁה** – הִרְאֶהוּ אֶרְצָם בְּשִׁלּוֹתָהּ וּבְחִרְבָּנָהּ; וְהִרְאֶהוּ יְהוֹשֻׁעַ נְלַחֵם עִם מַלְכֵי כְנָעַן, שֶׁבָּא מֵאֲפֹרִים, וַגְּדַעוֹן שֶׁבָּא מִמִּנְשָׁה נְלַחֵם עִם מִדְּיָן וְעַמְלֵק. **וְאַתָּה כָּל אֶרֶץ יְהוּדָה** – בְּשִׁלּוֹתָהּ וּבְחִרְבָּנָהּ; וְהִרְאֶהוּ מַלְכוּת בֵּית דָּוִד וְנִצְחוֹנָם. **עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן** – אֶרֶץ הַמַּעֲרָב בְּשִׁלּוֹתָהּ וּבְחִרְבָּנָהּ. דְּבָר אַחֵר: אֵל תִּקְרִי הַיָּם הָאֲחֵרוֹן אֲלֵא "הַיָּם הָאֲחֵרוֹן"; הִרְאֶהוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל הַמְּאֲרָעוֹת שֶׁעֲתִידִין לֵאבֹרַע לְיִשְׂרָאֵל עַד שִׁיחִיו הַמָּתִים.

וְאַתָּה הַנֶּגֶב – אֶרֶץ הַדְּרוֹם. דְּבָר אַחֵר: מַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּעַל בְּנֶגֶב וַיָּבֹא עַד חֲבָרוֹן". **וְאַתָּה הַכֶּכָּר** – הִרְאֶהוּ שְׁלֹמֹה יוֹצֵק כָּלִי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּכֶּכָּר הִירְדוּ יְצָקֶם הַמֶּלֶךְ בְּמַעֲבַה הָאֲדָמָה".

וַיֹּאמֶר י־הוֹה אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזִרְעֲךָ אֶתְנַנָּה
הָרְאִיתִיךָ בְּעֵינַיִךְ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר:
וַיֹּאמֶר י־הוֹה אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזִרְעֲךָ אֶתְנַנָּה
הָרְאִיתִיךָ בְּעֵינַיִךְ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר:

לֵאמֹר לְזִרְעֲךָ אֶתְנַנָּה הָרְאִיתִיךָ – כִּדִּי שֶׁתִּלְוֶה וְתֹאמַר לְאַבְרָהָם, לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב: שִׁבְעָה שָׁנָשְׁבַע לָכֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא – קִמָּה; וְזֶהוּ לֵאמֹר, לָכֵךְ הָרְאִיתִיךָ לָךְ. אֲבָל גְּזֵרָה הִיא מִלִּפְנֵי שֶׁשָּׁמָּה לֹא תַעֲבֹר, שְׁאֵלֻלִי כֹה, הִיִּיתִי מִקִּימָה עַד שֶׁתִּרְאֶה אוֹתָם נְטוּעִים וּקְבוּעִים בָּהּ, וְתִלְוֶה וְתִגִּיד לָהֶם.

וַיִּמָּת שָׁם מֹשֶׁה עֲבָד־י־הוֹה בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל־פִּי
י־הוֹה:
וַיִּמָּת שָׁם מֹשֶׁה עֲבָד־י־הוֹה בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל־פִּי
דִּיכִי:

ויקמת שם משה – אפֿשר משה מת, וכתב: ויקמת שם משה? אלא עד כאן כתב משה, מכאן ואילך כתב יהושע. רבי מאיר אומר: אפֿשר ספר התורה חסר כלום, והוא אומר: "לקח את ספר התורה הזו" ? אלא הקדוש ברוך הוא אומר, ומשה כותב בדמיו. על פי ה' – בנשיקה.

ויקבר אתו בגל בארץ מואב מול בית פעור ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה: ויקבר יתיה בחלתא בארעא דמואב לקביל בית פעור ולא ידע אנש ית קבורתיה עד יומא הדין:

ויקבר אותו – הקדוש ברוך הוא בכבודו. רבי ישמעאל אומר: הוא קבר את עצמו; וזה הוא אחד משלשה אתין שהיה רבי ישמעאל דורש כן. כיוצא בו: "ביום מלאת ימי נזרו וביא אותו", הוא מביא את עצמו. כיוצא בו: "והשיאו אותם עון אשמה"; וכי אחרים משיאים אותם? אלא הם משיאים את עצמם. מול בית פעור – קברו היה מוכן שם מששית ימי בראשית, לכפר על מעשה פעור; וזה אחד מן הדברים שנבראו בין השמשות בערב שבת.

ומשה בן-מאה ועשרים שנה במתו לא-כהתה עינו ולא-גס לקה: ומשה בר מאה ועשרין שנין כד מית לא כהת עיניה ולא שנא זיו וקרא דאפוהי:

לא כהתה עינו – אף משמת. ולא גס לקה – לחלוחית שבו; לא שלט בו רקבון, ולא נהפך תאר פניו.

ויבכו בני ישראל את-משה בערבית מואב שלשים יום ויתמו ימי בסי אבל משה: ויבכו בני ישראל ית משה במישריא דמואב תלתין יומין וישלימו יומי בכיתא אבלא דמשה:

בני ישראל – הנזכרים; אבל באחרון, מתוך שהיה רודף שלום ונותן שלום בין איש לרעהו ובין אשה לבעלה, נאמר: "כל בית ישראל", זכרים ונקבות.

ויהושע בן-נון מלא רוח חכמה פייסמך משה את- ידיו עליו וישמעו אליו בני-ישראל ויעשו פאשר צוה י-הוה את-משה: ויהושע בר נון אתמלי רוח חכמה ארי סמך משה ית ידוהי עלוהי וקבילו מניה בני ישראל ועבדו כמא דפקיד יי ית משה:

ולא-קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו י-הוה פנים אל-פנים: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה דאתגלי ליה יי אפין באפין:

אשר ידעו ה' פנים אל פנים – שהיה לבו גס בו ומדבר אליו בכל עת שרוצה, כענין שנאמר: "ועתה אעלה אל ה'"; "עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם".

לכל-האִתת והמופתים אשר שלחו י-הוה לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל-עבדיו ולכל-ארצו: לכל אתנא ומופתנא דשלחיה יי למעבד בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוהי ולכל ארעיה:

ולכל היד הנזקתה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כלי-ישראל: ולכל ידא תקיפתא ולכל חזונא רבא דעבד משה לעיני כל ישראל:

ולכל היד הנזקה – שקבל את התורה בלוחות בידיו. ולכל המורא הגדול – נסים וגבורות שבמדבר הגדול והנורא. לעיני כל ישראל – שנשארו לבו לשבר הלוחות לעיניהם, שנאמר: "ואשפרם לעיניכם"; והסכימה דעת הקדוש ברוך הוא לדעתו, שנאמר: "אשר שברת", יישר כחך ששברת.

חֲזַק חֲזַק חֲזַק וְנִתְחַזֵּק!!!

און מ'הייבט אן 'פון יעצט'...

ספר מלכים

א וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָמַן בָּא בַיָּמִים וַיִּכְסֶּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יָחַם לוֹ: וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו יִבְקֹשׁוּ לְאֹדְגֵי הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בְּתוּלָה וְעַמֻּדָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְתַהֲיִי-לוֹ סִכְנַת וְשִׁכְבָּה בְּחִיקָה וְחַם לְאֹדְגֵי הַמֶּלֶךְ: וַיִּבְקֹשׁוּ נַעֲרָה יָפָה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וַיִּמָּצְאוּ אֶת-אֲבִישָׁג הַשְּׁוֹנֵמִית וַיָּבֹאוּ אֹתָהּ לַמֶּלֶךְ: וְהַנַּעֲרָה יָפָה עַד-מָאֵד וְתַהֲיִי לַמֶּלֶךְ סִכְנַת וְתַשְׁרֹתָהּ וְהַמֶּלֶךְ לֹא יִדְעָהּ: וַאֲדֹנֶיהָ בֶן-חַגִּית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אֲמַלְךָ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וְחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לִפְנָיו: וְלֹא-עָצְבוּ אָבִיו מִיָּמָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ כָּכָה עָשִׂיתָ וְגַם-הוּא טוֹב-תָּאֵר מָאֵד וְאַתָּה יִלְדָה אַחֲרֵי אֲבִישָׁלוֹם: וַיִּהְיוּ דְבָרָיו עִם יוֹאָב בֶן-צִרוּיָה וְעִם אֲבִיתָר הַכֹּהֵן וַיַּעֲזְרוּ אַחֲרֵי אֲדֹנֶיהָ: וַיִּצְדֹּק הַכֹּהֵן וּבְנֵיהוּ בֶן-יְהוֹיָדָע וְנָתַן הַנָּבִיא וְשִׁמְעִי וְרֵעִי וְהַגְּבוּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד לֹא הָיוּ עִם-אֲדֹנֶיהָ: וַיִּזְבַּח אֲדֹנֶיהָ צֹאן וּבָקָר וּמְרִיא עִם אֶבֶן הַזֹּחֶלֶת אֲשֶׁר-אָצֵל עֵין רֹגֵל וַיִּקְרָא אֶת-כָּל-אֲחֵיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלִכְל-אֲנָשִׁי יְהוּדָה עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ: וְאֶת-נָתַן הַנָּבִיא וּבְנֵיהוּ וְאֶת-הַגְּבוּרִים וְאֶת-שְׁלֹמֹה אָחִיו לֹא קָרָא: וַיֹּאמֶר נָתַן אֶל-בֶּת-שֶׁבַע אִם-שְׁלֹמֹה לֵאמֹר הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ כִּי מֶלֶךְ אֲדֹנֶיהָ בֶן-חַגִּית וַאֲדֹנֶינוּ דָּוִד לֹא יָדָע: וַעֲמָתָה לִכִּי אֵינֶעָצֵד גָּא עֲצָה וּמִלְטִי אֶת-נַפְשִׁי וְאֶת-גִּנְשׁ בְּנֵךְ שְׁלֹמֹה: לִכִּי וּבָאִי אֶל-הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְאִמְרָתִי אֵלָיו הֲלֹא-אַתָּה אֲדֹגֵי הַמֶּלֶךְ נִשְׁבַּעְתָּ לְאַמְתָּךְ לֵאמֹר כִּי-שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל-כִּסְאִי וּמַדּוּעַ מֶלֶךְ אֲדֹנֶיהָ: הִנֵּה עוֹדָה מִדְּבַר שָׁם עִם-הַמֶּלֶךְ וְאֲנִי אָבֹא אַחֲרָיָה וּמִלֹּאֲתִי אֶת-דְּבָרֶיךָ: וַיַּתְּבֹּא בֶת-שֶׁבַע אֶל-הַמֶּלֶךְ הַחֲדָרָה וְהַמֶּלֶךְ זָמַן מָאֵד וַאֲבִישָׁג הַשְּׁוֹנֵמִית מִשְׁרַת אֶת-הַמֶּלֶךְ: וַיַּתְּקֵד בֶּת-שֶׁבַע וַתִּשְׁתַּחֲוֶה לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה-לָּךְ: וַיַּתְּאֶמֶר לוֹ אֲדֹנִי אַתָּה נִשְׁבַּעְתָּ בִּי-הִנֵּה אֲ-לֵהִיךָ לְאַמְתָּךְ כִּי-שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל-כִּסְאִי: וַעֲמָתָה הִנֵּה אֲדֹנֶיהָ מֶלֶךְ וְעָמָתָה אֲדֹגֵי הַמֶּלֶךְ לֹא יָדָעָתָה: וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא-וֹצֵאן לְרֹב וַיִּקְרָא לְכָל-בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְאַבְיֹתָר הַכֹּהֵן וְלִיֹּאָב שֶׁר הַצֹּבָא

וְלִשְׁלֹמֹה עֲבָדָה לֹא קָרָא: וְאַתָּה אֲדֹגֵי הַמֶּלֶךְ עֵינֵי כָל-יִשְׂרָאֵל עָלֶיךָ לְהַגִּיד לָהֶם מִי יֵשֵׁב עַל-כִּסֵּא אֲדֹנֶי-הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו: וְהִנֵּה כְּשֶׁכַּב אֲדֹנֶי-הַמֶּלֶךְ עִם-אֲבֹתָיו וְהִלִּיתִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חֲטָאִים: וְהִנֵּה עוֹדָנָה מִדְּבַר עִם-הַמֶּלֶךְ וְנָתַן הַנָּבִיא בָּא: וַיִּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר הִנֵּה נָתַן הַנָּבִיא וַיָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לַמֶּלֶךְ עַל-אֲפִיו אֲרָצָה: וַיֹּאמֶר נָתַן אֲדֹגֵי הַמֶּלֶךְ אַתָּה אִמְרָת אֲדֹנֶיהָ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל-כִּסְאִי: כִּי יִרְדֵּה הַיּוֹם וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא-וֹצֵאן לְרֹב וַיִּקְרָא לְכָל-בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלִשְׁרֵי הַצֹּבָא וּלְאַבְיֹתָר הַכֹּהֵן וְהַנֶּגֶם אֲכָלִים וְשִׁתִּים לִפְנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנֶיהָ: וְלִי אֲנִי-עֲבָדָה וְלִצְדֹּק הַכֹּהֵן וּלְבְנֵיהוּ בֶן-יְהוֹיָדָע וְלִשְׁלֹמֹה עֲבָדָה לֹא קָרָא: וְאִם מֵאֵת אֲדֹגֵי הַמֶּלֶךְ גִּהְיָה הַדְּבָר הִנֵּה וְלֹא הוֹדַעְתָּ אֶת-עֲבָדָה מִי יֵשֵׁב עַל-כִּסֵּא אֲדֹנֶי-הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו: וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמֶר קְרָאוּ-לִי לְבֶת-שֶׁבַע וַיַּתְּבֹּא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיִּשְׁבַּע הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר חֲיִי-הִנֵּה אֲשֶׁר-פָּדָה אֶת-נַפְשִׁי מִכָּל-צָרָה: כִּי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָךְ בִּי-הִנֵּה אֲ-לֵהִי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כִּי-שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל-כִּסְאִי תַּחְתִּי כִּי כֹן אֶעֱשֶׂה הַיּוֹם הַזֶּה: וַיַּתְּקֵד בֶּת-שֶׁבַע אֶפְסִים אֶרֶץ וַתִּשְׁתַּחֲוֶה לַמֶּלֶךְ וַתֹּאמֶר יְחִי אֲדֹגֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעֹלָם: וַיֹּאמֶר אֲדֹגֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד קְרָאוּ-לִי לִצְדֹּק הַכֹּהֵן וּלְנָתַן הַנָּבִיא וּלְבְנֵיהוּ בֶן-יְהוֹיָדָע וַיָּבֹאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קָחוּ עִמָּכֶם אֶת-עֲבָדֵי אֲדֹנֵיכֶם וְהִרְפַּבְתֶּם אֶת-שְׁלֹמֹה בְּנִי עַל-הַפָּרָדָה אֲשֶׁר-לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל-גִּחֹן: וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ שָׁם צִדּוֹק הַכֹּהֵן וְנָתַן הַנָּבִיא לַמֶּלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל וְתַקְעֹתֶם בְּשׁוֹפָר וּבָאִי וַיֵּשֶׁב עַל-כִּסְאִי וְהוּא יִמְלֹךְ תַּחְתִּי וְאַתָּה צוִּיתִי לְהִנֹּחַ עַל-יִשְׂרָאֵל וְעַל-יְהוּדָה: וַיַּעַן בְּנֵיהוּ בֶן-יְהוֹיָדָע אֶת-הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֲמֹן כֹּן יֹאמֶר י-הִנֵּה אֲ-לֵהִי אֲדֹגֵי הַמֶּלֶךְ: כַּאֲשֶׁר הִנֵּה י-הוָה עִם-אֲדֹגֵי הַמֶּלֶךְ כֹּן יִהְיֶה עִם-שְׁלֹמֹה וַיַּגִּד לְאֶת-כִּסְאֹו מִכִּסֵּא אֲדֹגֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד: וַיִּרְדֵּה צִדּוֹק

הִפְהִיּוּ וְנָתַן הַנְּבִיא וּבִנְיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְהַכֹּהֲנִי
וְהַפְּלִיטִי וַיִּרְכְּבוּ אֶת־שְׁלֹמֹה עַל־פֶּרֶדַת הַמֶּלֶךְ דָּוִד
וַיֵּלְכוּ אִתּוֹ עַל־גִּחְזוֹן׃ וַיִּיקַח צְדֹק הַכֹּהֵן אֶת־קֶרֶן
הַשֶּׁמֶן מִן־הָאֵהָל וַיִּמָּשַׁח אֶת־שְׁלֹמֹה וַיִּתְקַעוּ
בַּשּׁוֹפָר וַיֵּאמְרוּ כָּל־הָעָם יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃
וַיַּעֲלוּ כָּל־הָעָם אַחֲרָיו וְהָעָם מִחֻלָּלִים בַּחֻלָּלִים
וּשְׂמֹחִים שֹׂמְחֵה גְדוּלָּה וּתְבֻקַּע הָאָרֶץ בְּקוֹלָם׃
וַיִּשְׁמַע אֲדֹנֵיהוּ וְכָל־הַקְּרָאִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וְהֵם
כָּלוּ לֶאֱכֹל וַיִּשְׁמַע יוֹאָב אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר וַיֵּאמֶר
מִדּוּעַ קוֹל־הַקְּרִיָּה הַזֹּאת׃ עֹדְנֵנו מִדְּבָר וְהִנֵּה
יוֹנָתָן בֶּן־אֲבִיתָר הַכֹּהֵן בָּא וַיֵּאמֶר אֲדֹנֵיהוּ בָּא כִּי
אִישׁ תִּיל אֶתָּה וטוב תִּבְשֹׁר׃ וַיֵּלֶעַן יוֹנָתָן וַיֵּאמֶר
לְאֲדֹנֵיהוּ אֲבֹל אֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ־דָּוִד הַמְּלִיךְ אֶת־
שְׁלֹמֹה׃ וַיִּשְׁלַח אִתּוֹ־הַמֶּלֶךְ אֶת־צְדֹק הַכֹּהֵן
וְאֶת־נָתָן הַנְּבִיא וּבִנְיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְהַכֹּהֲנִי
וְהַפְּלִיטִי וַיִּרְכְּבוּ אִתּוֹ עַל פֶּרֶדַת הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּמָּשְׁחוּ
אִתּוֹ צְדֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנְּבִיא לַמֶּלֶךְ בְּגִחְזוֹן וַיַּעֲלוּ
מִשָּׁם שְׂמֹחִים וּתְהֵם הַקְּרִיָּה הוּא הַקּוֹל אֲשֶׁר
שָׁמַעְתֶּם׃ וַיָּגֶם יֵשׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא הַמְּלוּכָה׃
וַיָּגֶם־בָּאוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ לְבָרֵךְ אֶת־אֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ
דָּוִד לֵאמֹר יֵיטֵב אֱ־לֹהִים אֶת־שֵׁם שְׁלֹמֹה מִשְׁמֹה
וַיַּגְדֵּל אֶת־כִּסְאוֹ מִכִּסֵּאָהּ וַיִּשְׁתַּחֲו וַיִּשְׁתַּחֲו עַל־
הַמִּשְׁכָּב׃ וַיָּגֶם־כִּכָּה אָמַר הַמֶּלֶךְ בְּרוּךְ יְיָ־הוֹיָה
אֱ־לֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נָתַן הַיּוֹם יֵשׁב עַל־כִּסְאוֹ
וַעֲיָנִי רֵאוֹת׃ וַיִּתְּרָדוּ וַיִּקְמוּ כָּל־הַקְּרָאִים אֲשֶׁר
לְאֲדֹנֵיהוּ וַיֵּלְכוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ׃ וַאֲדֹנֵיהוּ יָרָא מִפְּנֵי
שְׁלֹמֹה וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ וַיִּתְּזַק בְּקֶרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ׃ וַיַּגֵּד
לְשְׁלֹמֹה לֵאמֹר הִנֵּה אֲדֹנֵיהוּ יָרָא אֶת־הַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה אִתּוֹ בְּקֶרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר יִשְׁבַּע־
לִי כִּיֹּם הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אִם־יָמִית אֶת־עַבְדּוֹ בַּחֲרָב׃
וַיֵּאמֶר שְׁלֹמֹה אִם יִהְיֶה לְבֹן־תִּיל לֹא־יִפֹּל
מִשְׁעָרָתוֹ אֲרָצָה וְאִם־רָעָה תִּמָּצֵא־בּוֹ וְמָת׃
וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיִּוְרְדֵהוּ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וַיָּבֵא
וַיִּשְׁתַּחֲו לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֵּאמְרוּ־לּוֹ שְׁלֹמֹה לָךְ
לְבֵיתָהּ׃

ב וַיִּקְרְבוּ יָמֵי־דָוִד לָמוֹת וַיִּצְוּ אֶת־שְׁלֹמֹה בְּנוֹ
לֵאמֹר׃ אֲנֹכִי הֵלֶךְ בְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ וַחֲזַקְתָּ וְהִנֵּיתָ
לְאִישׁ׃ וַשְׁמֵרְתָּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְיָ־הוֹיָה אֱ־לֹהֵיךְ

לָלֶכֶת בְּדַרְכּוֹ לְשֹׁמֵר חֻקָּתָיו מִצּוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו
וּעֲדוֹתָיו כַּכְּתוּב בַּתּוֹרָה מֹשֶׁה לְמַעַן תִּשְׁפִּיל אֶת
כָּל־אִשָּׁר תַּעֲשֶׂה וְאֶת כָּל־אִשָּׁר תַּכְנֶה שָׁם׃ לְמַעַן
יָקִים יְיָ־הוֹיָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלֶיךָ לֵאמֹר אִם־
יִשְׁמְרוּ בְנֵיךָ אֶת־דִּרְכָּם לָלֶכֶת לִפְנֵי בְּאֻמַּת בְּכָל־
לְבָבָם וּבְכָל־נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא־יִכְרַת לָךְ אִישׁ מֵעַל
כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל׃ וַיָּגֶם אֶתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂה לִּי
יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה אֲשֶׁר עָשִׂה לְשָׁנֵי־שָׁנִי צַבָּאוֹת
יִשְׂרָאֵל לְאַבְנֵר בֶּן־נֹר וְלַעֲמֶשָׂא בֶן־יִתְרֹן וַיַּהֲרֹגֵם
וַיִּשָּׁם דָּמֵי־מִלְחָמָה בְּשָׁלֹם וַיִּתֵּן דָּמֵי מִלְחָמָה
בַּחֲגֻרָתוֹ אֲשֶׁר בְּמַתְּנָיו וּבְנַעֲלוֹ אֲשֶׁר בְּרַגְלָיו׃
וַיַּעֲשִׂיתָ כַּחֲכָמְתָּהּ וְלֹא־תוֹרַד שִׁיבְתוֹ בְּשָׁלֹם שְׂאוֹל׃
וּלְבָנִי בְרִזְלִי הַגִּלְעָדִי תַעֲשֶׂה־חֹסֶד וְהָיוּ בְּאֻכְלֵי
שְׁלֹחָנָהּ כִּי־כֹן קָרְבוּ אֵלַי בְּבִרְחֵי מִפְּנֵי אֲבִישָׁלוֹם
אֲחִיךָ׃ וְהִנֵּה עָמָה שְׁמַעִי בֶן־גֵּרָא בֶן־הִימִינִי
מִבַּחֲרִים וְהוּא קָלְלָנִי קָלְלָה נְמֻרָצָת כִּיֹּם לָכְתִּי
מִחֲנָיִם וְהוּא־יָרַד לִקְרֹאתִי הִרְדֵּן וְאֶשְׁבַּע לוֹ
כִּי־הוֹיָה לֵאמֹר אִם־אָמִיתָהּ בַּחֲרָב׃ וַיַּעֲתָה אֵלַי
תִּנְקָהּ כִּי אִישׁ חָכֵם אֶתָּה וַיִּדַּעְתָּ אֵת אֲשֶׁר
תַּעֲשֶׂה־לּוֹ וְהוֹרַדְתָּ אֶת־שִׁיבְתוֹ בְּזֶם שְׂאוֹל׃
וַיִּשְׁכַּב דָּוִד עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבֹּר בְּעִיר דָּוִד׃
וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ דָּוִד עַל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים
שָׁנָה בַּחֲבֵרוֹן מֶלֶךְ שִׁבְעַ שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַם מֶלֶךְ
שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשׁ שָׁנִים׃ וַיִּשְׁלֹמֹה יָשָׁב עַל־כִּסֵּא
דָּוִד אָבִיו וַתִּפֹּן מַלְכָּתוֹ מֵאֵד׃ וַיָּבֵא אֲדֹנֵיהוּ בֶן־
חַגִּית אֶל־בֵּית־שֹׁבַע אִם־שְׁלֹמֹה וַתֵּאמֶר הַשָּׁלוֹם
בָּאָהּ וַיֵּאמֶר שָׁלוֹם׃ וַיֵּאמֶר דָּבָר לִי אֲלִיךָ וַתֵּאמֶר
דָּבָר׃ וַיֵּאמֶר אָתָּה יָדַעְתָּ כִּי־לִי הִיָּתָה הַמְּלוּכָה
וְעָלִי שָׁמוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל פָּנִיָּהּ לַמֶּלֶךְ וַתִּסָּב
הַמְּלוּכָה וַתִּהְיֶה לְאַחִי כִּי מִי־הוֹיָה הִיָּתָה לוֹ׃ וַיַּעֲתָה
שְׂאֵלָה אַחַת אֲנֹכִי שְׂאוֹל מֵאִתָּה אֶל־תִּשְׁבִּי אֶת־פָּנִי
וַתֵּאמֶר אֲלֵיו דָּבָר׃ וַיֵּאמֶר אֲמִרִי־נָא לְשְׁלֹמֹה
הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא־יָשִׁיב אֶת־פָּנָיָהּ וַיִּתֵּן־לִי אֶת־אֲבִישָׁג
הַשּׁוֹנֵמִית לְאִשָּׁה׃ וַתֵּאמֶר בֵּית־שֹׁבַע טוֹב אֲנֹכִי
אֲדַבֵּר עֲלֶיךָ אֶל־הַמֶּלֶךְ׃ וַתִּבָּא בֵּית־שֹׁבַע אֶל־
הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְדַבָּר־לוֹ עַל־אֲדֹנֵיהוּ וַיִּקָּם הַמֶּלֶךְ
לִקְרֹאתָהּ וַיִּשְׁתַּחֲו לָהּ וַיֵּשֶׁב עַל־כִּסְאוֹ וַיִּשָּׁם כִּסֵּא
לְאִם הַמֶּלֶךְ וַתִּשְׁב לִימִינוֹ׃ וַתֵּאמֶר שְׂאֵלָה אַחַת

קטנה אנכי שאלת מאתך אל-תשוב את-פני
ויאמר-לה המלך שאלו אמי כי לא-אשיב את-
פניך: ^{כא} ונתאמר יתן את-אבישג השנמית
לאדניו אחיה לאשה: ^{כב} ויען המלך שלמה
ויאמר לאמו ולמה את שאלת את-אבישג
השנמית לאדניו ושאליו את-המלוכה כי
הוא אחי הגדול ממני ולואביתר הפתן וליואב
בן-צרויה: ^{כג} וישבע המלך שלמה בי-הוה לאמר
פה יעשה-לי א-להים וכה יוסיף כי בנפשו דבר
אדניו את-הדבר הזה: ^{כד} ועתה חיי-הוה אשר
הכניני ויושיבני על-כסא דוד אבי ואשר עשה-
לי בית כאשר דבר כי היום יומת אדניו:
^{כה} וישלח המלך שלמה ביד בניו בן-יהוידע
ויפגע-בו וימת: ^{כו} ולאביתר הפתן אמר המלך
ענתת לך על-ש-דיך כי איש מות אתה ובליום
הזה לא אמיתך כי-נשאת את-ארון א-דני י-הוה
לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר-התענה
אבי: ^{כז} ויגרש שלמה את-אביתר מהיות פתן
לי-הוה למלא את-דבר י-הוה אשר דבר על-בית
עלי בשלה: ^{כח} והשמעה באה עד-יואב כי יואב
נטה אחרי אדניו ואחרי אבשלום לא נטה וינס
יואב אל-אהל י-הוה ויתחזק בקרנות המזבח:
^{כט} ויצא למלך שלמה כי גס יואב אל-אהל י-הוה
והנה אצל המזבח וישלח שלמה את-בניו בן-
יהוידע לאמר לך פגע-בו: ^ל ויבא בניהו אל-אהל
י-הוה ויאמר אליו כה-אמר המלך צא ויאמר לא
כי פה אמות וישב בניהו את-המלך דבר לאמר
כה-דבר יואב וכה ענני: ^{לא} ויאמר לו המלך עשה
כאשר דבר ופגע-בו וקברתו והסירתו דמי חנם
אשר שפך יואב מעלי ומעל בית אבי: ^{לב} והשיב
י-הוה את-דמו על-ראשו אשר פגע בשני-
אנשים צדקים וטבים ממנו ויהרגם בחרב ואבי
דוד לא ידע את-אבגר בן-נר שר-צבא ישראל
ואת-עמשא בן-יתר שר-צבא יהודה: ^{לג} וישבו
דמיהם בראש יואב ובראש זרעו לעלם ולדוד
ולזרעו ולביתו ולכסאו יהיה שלום עד-עולם
מעם י-הוה: ^{לד} ויעל בניהו בן-יהוידע ויפגע-בו
וימתו ויקבר בביתו במדבר: ^{לה} ויתן המלך את-

בניהו בן-יהוידע תחתיו על-הצבא ואת-צדוק
הכהן נתן המלך תחת אביתר: ^{לו} וישלח המלך
ויקרא לשמעאי ויאמר לו בנה-לך בית בירושלם
וישבת שם ולא-תצא משם אנה ואנה: ^{לז} והיה
ביום צאתך ועברת את-גחל קדרון ידע תדע כי
מות תמות דמך יהיה בראשך: ^{לח} ויאמר שמעי
למלך טוב הדבר כאשר דבר אדני המלך כן
יעשה עבדך וישב שמעי בירושלם ימים רבים:
^{לט} ויהי מקץ שלש שנים ויברחו שני-עבדים
לשמעי אל-אכיש בן-מעכה מלך גת ויגידו
לשמעי לאמר הנה עבדך בגת: ^מ וינקם שמעי
ויחבש את-תמרו וילך גתה אל-אכיש לבקש
את-עבדיו וילך שמעי ויבא את-עבדיו מגת:
^{מא} ויצא לשלמה פי-הלך שמעי מירושלם גת
וישוב: ^{מב} וישלח המלך ויקרא לשמעאי ויאמר אליו
הלוא השבעתך בי-הוה ואעד בך לאמר ביום
צאתך והלכת אנה ואנה ידע תדע כי מות תמות
ותאמר אלי טוב הדבר שמעתי: ^{מג} ומדוע לא
שמרת את שבעת י-הוה ואת-המצוה אשר-
צויתי עליך: ^{מד} ויאמר המלך אל-שמעי אתה
ידעת את פל-הרעה אשר ידע לבבך אשר עשית
לדוד אבי והשיב י-הוה את-רעתך בראשך:
^{מה} והמלך שלמה ברוך וכסא דוד יהיה נכון לפני
י-הוה עד-עולם: ^{מו} ויצו המלך את-בניהו בן-
יהוידע ויצא ויפגע-בו וימת והממלכה נכונה
ביד-שלמה:

ג וניתחתן שלמה את-פרעה מלך מצרים וינקח
את-בת-פרעה ויביאה אל-עיר דוד עד פלתו
לבנות את-ביתו ואת-בית י-הוה ואת-חומת
ירושלם סביב: ^א רק העם מזבחים בבמות כי לא-
נבנה בית לשם י-הוה עד הַיָּמִים הָהֵם: ^ב ויאהב
שלמה את-י-הוה ללכת בחקות דוד אביו רק
בבמות הוא מזבח ומקטיר: ^ג וילך המלך גבעונה
לזבח שם כִּי-הָיָא הַבָּמָה הַגְּדוֹלָה אֵלֶּה עֲלוֹת
יעלה שלמה על המזבח ההוא: ^ד בגבעון נראה
י-הוה אל-שלמה בתלום הלילה ויאמר א-להים
שאל מה אתו-לך: ^ה ויאמר שלמה אתה עשית
עם-עבדך דוד אבי חסד גדול כאשר הלך לפניך

בְּאֵמֶת וּבִצְדָקָה וּבִישׁוּרֵת לִבָּב עֲמֹד וּתְשׁוּמָר-לוֹ
 אֶת-הַחֹסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה וּתְתוֹן-לוֹ בֶּן יֹשֵׁב עַל-כִּסֵּאוֹ
 כִּי־זֶה הָיָה: וְעַתָּה י-הוָה א-לֹהֵי אֶתָּה הַמַּלְכָּה אֶת-
 עַבְדְּךָ תַּחַת דָּוִד אָבִי וְאֶנְכִּי גַּעַר קִטָּן לֹא אֲדַע
 צֵאת וּבֹא: וְעַבְדְּךָ בְּתוֹךְ עַמֶּךָ אֲשֶׁר בְּחַרְתָּ עִם-
 רַב אֲשֶׁר לֹא-יִמָּנֶה וְלֹא יִסָּפֵר מְרֹב: וְנִתַּתָּ לְעַבְדְּךָ
 לֵב שֹׁמֵעַ לִשְׁפָט אֶת-עַמֶּךָ לְהִבִּין בִּינְיָטוֹב לִרְעַ כִּי
 מִי יוֹכֵל לִשְׁפָט אֶת-עַמֶּךָ הַכָּבֵד הַזֶּה: וַיִּיטֹב
 הַדָּבָר בְּעֵינַי א-דָּנִי כִּי שָׁאֵל שְׁלֹמֹה אֶת-הַדָּבָר
 הַזֶּה: וַיֹּאמֶר א-לֹהִים אֵלָיו יָעֹן אֲשֶׁר שָׁאֵלְתָּ אֶת-
 הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא-שָׁאֵלְתָּ לָּךְ יָמִים רַבִּים וְלֹא-
 שָׁאֵלְתָּ לָּךְ עֹשֶׁר וְלֹא שָׁאֵלְתָּ גִפְשׁ אִיבִיךָ וּשְׁאֵלְתָּ
 לָּךְ הִבִּין לִשְׁמָע מִשְׁפָּט: הִנֵּה עָשִׂיתִי כַדְבָּרִיךָ
 הַנֶּה | נִתַּתִּי לָּךְ לֵב חָכָם וְנָבוֹן אֲשֶׁר כָּמוֹךָ לֹא-הָיָה
 לְפָנָיִךָ וְאַחֲרֶיךָ לֹא-יִקְוֶם כָּמוֹךָ: וְגַם אֲשֶׁר לֹא-
 שָׁאֵלְתָּ נִתַּתִּי לָּךְ גַּם-עֹשֶׁר גַּם-כְּבוֹד אֲשֶׁר לֹא-הָיָה
 כָּמוֹךָ אֵישׁ בַּמְּלָכִים כָּל-יָמָיךָ: וְאַם | תֵּלֶךְ בְּדַרְכֵי
 לִשְׁמֹר חֻקִּי וּמִצְוֹתֵי פֶאֶשֶׁר הֵלֶךְ דָּוִיד אָבִיךָ
 וְהֵאֲרַכְתִּי אֶת-יָמָיךָ: וַיִּקְרָץ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה חִלּוֹם
 וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַם וַיַּעֲמֵד | לִפְנֵי | אֶרְוֹן בְּרִית-א-דָּנִי
 וַיַּעַל עֲלוֹת וַיַּעַשׂ שְׁלָמִים וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה לְכָל-
 עַבְדָּיו: וַאֲזַ תִּבְאֶנָּה שְׁתִּים נְשִׁים זָנוֹת אֶל-הַמֶּלֶךְ
 וּתַעֲמִדְנָה לִפְנָיו: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאֶחָת בִּי אֲדָנִי
 אֲנִי וְהָאִשָּׁה הַזֹּאת יִשְׁבֹּת בְּבֵית אַחֶד וְאֵלֶּךְ עִמָּה
 בַּבַּיִת: וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְלִדְתִּי וַתֵּלֶךְ גַּם-
 הָאִשָּׁה הַזֹּאת וַאֲנִי וַיִּחְדּוּ אִין-זָר אֶתְנוֹ בַּבַּיִת
 זוֹלָתִי שְׁתִּים-אֲנִי בַּבַּיִת: וַיָּנֶמֶת בֶּן-הָאִשָּׁה
 הַזֹּאת לֵילָה אֲשֶׁר שָׁכְבָה עִלָּיו: וַתִּקֶּם בְּתוֹךְ
 הַלַּיְלָה וַתִּקַּח אֶת-בְּנִי מֵאֲצִלִּי וּמֵאֵמֶתֶךָ יִשְׁנָה
 וּתְשַׁכְּבֶהוּ בְּחִיקָה וְאֶת-בְּנָה הַמֵּת הַשְּׁכִיבָה
 בְּחִיקָי: וַאֲקָם בַּבֹּקֶר לְהִנָּיֵק אֶת-בְּנִי וְהִנֵּה-מֵת
 וְאֶתְבוֹנֶן אֵלָיו בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה לֹא-הָיָה בְנִי אֲשֶׁר
 יִלְדַתִּי: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאֶחָת לֹא כִּי בְנִי הָיָה
 וּבְנֶךָ הַמֵּת וְזֹאת אִמָּרְתָּ לֹא כִּי בְנֶךָ הַמֵּת וּבְנִי הָיָה
 וַתַּדְבִּירָנָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ זֹאת אִמָּרְתָּ
 זֶה-בְּנִי הָיָה וּבְנֶךָ הַמֵּת וְזֹאת אִמָּרְתָּ לֹא כִּי בְנֶךָ
 הַמֵּת וּבְנִי הָיָה: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ קִחוּ לִי-חֶרֶב וַיָּבֹאוּ
 הַחֶרֶב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גִּזְרוּ אֶת-הַיֵּלֶד

הַיָּחִי לִשְׁנָיִם וַתָּנוּ אֶת-הַחֹצֵל לְאֶחָת וְאֶת-הַחֹצֵי
 לְאֶחָת: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר-בְּנָה הָיָה אֶל-הַמֶּלֶךְ
 כִּי-נִכְמְרוּ רַחֲמָיֶה עַל-בְּנָה וַתֹּאמֶר | בִּי אֲדָנִי תָנוּ-
 לָהּ אֶת-הַיֵּלֶד הַיָּחִי וְהַמֵּת אֶל-תְּמִיתָהּ וְזֹאת
 אִמָּרְתָּ גַם-לִי גַם-לָּךְ לֹא יִהְיֶה גִזְרוֹ: וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ
 וַיֹּאמֶר תָּנוּ-לָהּ אֶת-הַיֵּלֶד הַיָּחִי וְהַמֵּת לֹא תְמִיתָהּ
 הִיא אִמּוֹ: וַיִּשְׁמָעוּ כָל-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמִּשְׁפָּט
 אֲשֶׁר שָׁפַט הַמֶּלֶךְ וַיֵּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי-
 חֲכָמָה א-לֹהִים בַּקֶּרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט:
 ד וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל:
 וְאַלֶּה הַשָּׂרִים אֲשֶׁר-לוֹ עֲזָרָהוּ בֶן-צְדֹק הַכֹּהֵן:
 וְאַלִּיחֶזְרָךְ וְאַחֲזֵינָה בְנֵי שִׁישַׁא סֹפְרִים יְהוֹשֻׁפָט בֶּן-
 אַחִיָּלָיִד הַמִּזְכִּיר: וּבְנֵיהוּ בֶן-יְהוֹיָדָע עַל-הַצִּבָּא
 וְצְדֹק וְאַבְיָתָר כֹּהֲנִים: וְעֲזָרָהוּ בֶן-נָתָן עַל-
 הַנּוֹצְצִים וְזָבוֹד בֶּן-נָתָן כֹּהֵן רֵעֵה הַמֶּלֶךְ: וְאַחִישָׁר
 עַל-הַבַּיִת וְאַדְנִיָּרָם בֶּן-עֲבֵדָא עַל-הַמָּס: וְלִשְׁלֹמֹה
 שְׁנַיִם-עֹשֶׂר נָצָבִים עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וְכָלְכָלוּ אֶת-
 הַמֶּלֶךְ וְאֶת-בֵּיתוֹ חֹדֶשׁ בַּשָּׁנָה יְהִינָה עַל-הָאֶחָד
 לְכָלֶכֶל: וְאַלֶּה שְׁמוֹתָם בֶּן-חֹר בֶּתֶר אֶפְרָיִם: בֶּן-
 דָּקָר בְּמִקֵּץ וּבִשְׁעֵלְבַיִם וּבֵית שֹׁמֵשׁ וְאִילָוִן בֵּית
 חֲנוּ: בֶּן-חֹסֶד בְּאַרְבּוֹת לוֹ שֶׁכָּה וְכָל-אַרְץ חֲפָר:
 בֶּן-אַבְיָתָר כָּל-נֶפֶת דָּאֵר טַפַּת בַּת-שְׁלֹמֹה הָיְתָה
 לוֹ לְאִשָּׁה: בְּעֵצָא בֶן-אַחִיָּלָיִד תַּעֲנֶךָ וּמִגִּדּוֹ וְכָל-
 בֵּית שְׁאֹן אֲשֶׁר אֲצֵל צִרְתָּנָה מִתַּחַת לִיזְרַעְאֵל
 מִבֵּית שְׁאֹן עַד אֲבֵל מַחֲוִלָּה עַד מַעֲבָר לִיקְמָעָם:
 בֶּן-גָּבֵר בְּרָמָת גִּלְעָד לוֹ חֹתֹם יָאִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה
 אֲשֶׁר בְּגִלְעָד לוֹ חָבֵל אֲרָגָב אֲשֶׁר בַּבֶּשֶׁן שְׁשִׁים
 עָרִים גְּדִלוֹת חוֹמָה וּבְרִיחַ גִּחְשָׁת: וְאַחֲזֵינָדָב בֶּן-
 עֲדָא מַחְנִיָּמָה: וְאַחֲזֵימַעֵץ בְּנִפְתָּלִי גַם-הוּא לִקַּח
 אֶת-בְּשָׁמַת בַּת-שְׁלֹמֹה לְאִשָּׁה: בְּעֵצָא בֶן-חֹשִׁישִׁי
 בְּאֲשֶׁר וּבְעֵלוֹת: יְהוֹשֻׁפָט בֶּן-פְּרוּחַ בִּישׁוּשָׁכָר:
 שִׁמְעִי בֶן-אֵלָא בְּבִנְיָמִן: גָּבֵר בֶּן-אֲרִי בְּאַרְץ
 גִּלְעָד אֶרֶץ סִיחֹון | מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי וְעַל מֶלֶךְ הַבֶּשֶׁן
 וְנָצִיב אַחֶד אֲשֶׁר בְּאַרְץ: יְהוֹדָה וְיִשְׂרָאֵל רַבִּים
 כְּתוּל אֲשֶׁר-עַל-הַיָּם לְרַב אֲכָלִים וְשְׁתִּים
 וְשִׁמְחִים:

ה וּשְׁלֹמֹה הָיָה מוֹשֵׁל בְּכָל־הַמַּמְלָכוֹת מִן־הַנְּהָר
 אֲרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְעַד גְּבוּל מִצְרַיִם מִגְּשֵׁי־מִנְחָה
 וְעֹבְדִים אֶת־שְׁלֹמֹה כָּל־יָמָיו חַיָּיו: וַיְהִי לָחֶם־
 שְׁלֹמֹה לְיוֹם אֶחָד שָׁלֹשִׁים כָּר סֵלֶת וְשֵׁשִׁים כָּר
 קֶמַח: עֲשָׂרָה בָקָר בָּרָאִים וְעֶשְׂרִים בָּקָר רָעִי
 וּמֵאָה צֹאן לְבָד מֵאִיל וְצִבִּי וְיַחְמֹור וּבָרְבָרִים
 אַבּוּסִים: כִּי־הָיָה רֹדֶה | בְּכָל־עֶבֶר הַנָּהָר מִתַּפְסֹחַ
 וְעַד־עֵזָה בְּכָל־מַלְכֵי עֶבֶר הַנְּהָר וּשְׁלֹום הָיָה לוֹ
 מִכָּל־עֶבְרָיו מִסָּבִיב: וַיָּשֻׁב יְהוֹדָה וַיִּשְׁרָאֵל לְבָטַח
 אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע
 כָּל יָמָיו שְׁלֹמֹה: וַיְהִי לְשְׁלֹמֹה אַרְבָּעִים אֵלֶף אֲרֻנֹת
 סוּסִים לְמָרְכָּבוֹ וּשְׁנַיִם־עָשָׂר אֵלֶף פָּרָשִׁים:
 וְכָל־כָּלֹ הַנּוֹצְבִים הָאֵלֶּה אֶת־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְאֵת
 כָּל־הַקָּרֵב אֶל־שִׁלְתָן הַמֶּלֶךְ־שְׁלֹמֹה אִישׁ חֲדָשׁוֹ
 לֹא יַעֲדְרוּ דָבָר: וְהַשְׁעָרִים וְהַתְּבוֹן לְסוּסִים
 וְלָרֶכֶשׁ יָבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָׁם אִישׁ
 כְּמִשְׁפָּטוֹ: וַיִּתֵּן אֱ־לֹהִים חֲכָמָה לְשְׁלֹמֹה וּתְבוּנָה
 הַרְבֵּה מְאֹד וְרַחֲב לֵב כְּחוֹל אֲשֶׁר עַל־שֹׁפֶת הַיָּם:
 וַתִּרְבַּח חֲכָמַת שְׁלֹמֹה מִחֲכָמַת כָּל־בְּנֵי־קָדֶם וּמִכָּל
 חֲכָמַת מִצְרַיִם: וַיִּתְּחַכֵּם מִכָּל־הָאָדָם מֵאִיתָן
 הָאֲזָרְחָלִי וְהַיָּמִן וְכָל־כָּל וְדָרַע בְּנֵי מַחֹל וַיְהִי־שָׁמוֹ
 בְּכָל־הַגּוֹיִם סָבִיב: וַיִּדְבֹּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשָּׁל
 וַיְהִי שִׁירָו חֲמִשָּׁה וְאַלְפֵי: וַיִּדְבֹּר עַל־הָעֹצִים מִן־
 הָאֲרָז אֲשֶׁר בַּלְבָּנוֹן וְעַד הָאֲזוֹב אֲשֶׁר יָצָא בַקִּיר
 וַיִּדְבֹּר עַל־הַבְּהֵמָה וְעַל־הָעוֹף וְעַל־הַרְמָשׁ וְעַל־
 הַדְּגִים: וַיָּבֹאוּ מִכָּל־הָעַמִּים לִשְׁמֹעַ אֶת חֲכָמַת
 שְׁלֹמֹה מֵאֵת כָּל־מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־
 חֲכָמָתוֹ: וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ־צוּר אֶת־עֹבְדָיו אֶל־
 שְׁלֹמֹה כִּי שָׁמַע כִּי אֵתוֹ מִשְׁחָו לְמֶלֶךְ תַּחַת אֲבִיהוּ
 כִּי אֱהָב הָיָה חִירָם לְדָוִד כָּל־הַיָּמִים: וַיִּשְׁלַח
 שְׁלֹמֹה אֶל־חִירָם לֵאמֹר: הֲאֵתָה יָדַעְתָּ אֶת־דָּוִד
 אָבִי כִי לֹא יָכֹל לִבְנוֹת בַּיִת לַשֵּׁם יְ־הוָה אֱ־לֹהֵיו
 מִפְּנֵי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר סָבְבָהוּ עַד תַּת־יְ־הוָה אֲתָם
 תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלָיו: וְעַתָּה הִנֵּית יְ־הוָה אֱ־לֹהֵי לִי
 מִסָּבִיב אֲנִי שָׁטָן וְאִין פָּגַע רָע: וְהִנֵּנִי אֹמֵר
 לִבְנוֹת בַּיִת לַשֵּׁם יְ־הוָה אֱ־לֹהֵי כְּאֲשֶׁר | דִּבֶּר
 יְ־הוָה אֶל־דָּוִד אָבִי לֵאמֹר בְּנֹה אֲשֶׁר אֵתָן תַּחְתִּיךָ
 עַל־פִּסְאָף הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לַשָּׁמַי: וְעַתָּה צוּה

וַיִּכְרַתוּ־לִי אֲרָזִים מִן־הַלְבָּנוֹן וְעֹבְדֵי יְהוָה עִם־
 עֹבְדֵיךָ וּשְׁכָר עֹבְדֵיךָ אֵתָן לָךְ כָּכֹל אֲשֶׁר תֹּאמַר
 כִּי | אֵתָה יָדַעְתָּ כִּי אִין בְּנֹו אִישׁ יָדַע לְכַר־עֹצִים
 כְּצֹדָגִים: וַיְהִי כְּשָׁמַע חִירָם אֶת־דְּבָרֵי שְׁלֹמֹה
 וַיִּשְׁמַח מְאֹד וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְ־הוָה הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן
 לְדָוִד בֶּן חָכָם עַל־הָעָם הַרְבֵּה הַזֶּה: וַיִּשְׁלַח חִירָם
 אֶל־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר שָׁמַעְתִּי אֶת אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֵלָי
 אֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת־כָּל־חֲפָצְךָ בַּעֲצֵי אֲרָזִים וּבַעֲצֵי
 בְרוֹשִׁים: וְעֹבְדֵי יְהוָה מִן־הַלְבָּנוֹן לָמָּה וְאֲנִי
 אֲשִׁימָם דְּבָרוֹת בֵּינִם עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־תִּשְׁלַח אֵלָי
 וּנְפֹצְתִים שָׁם וְאֵתָה תִּשָּׂא וְאֵתָה תַּעֲשֶׂה אֶת־חֲפָצִי
 לְתַת לָחֶם בֵּיתִי: וַיְהִי חִירָם נָתַן לְשְׁלֹמֹה עֲצֵי
 אֲרָזִים וְעֲצֵי בְרוֹשִׁים כָּל־חֲפָצָיו: וַיִּשְׁלֹמֹה נָתַן
 לְחִירָם עֲשָׂרִים אֵלֶף כָּר חֲטִיִּם מִכָּלֶת לְבֵיתוֹ
 וְעֶשְׂרִים כָּר שָׁמֹן כָּתִית כְּה־יִתֵּן שְׁלֹמֹה לְחִירָם
 שָׁנָה בְּשָׁנָה: וַיְ־הוָה נָתַן חֲכָמָה לְשְׁלֹמֹה כְּאֲשֶׁר
 דִּבֶּר־לוֹ וַיְהִי שָׁלֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה וַיִּכְרַתוּ
 בְּרִית שְׁנִיָּהֶם: וַיִּשְׁעַל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מִס מִכָּל־
 יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הַמָּס שְׁלֹשִׁים אֵלֶף אִישׁ: וַיִּשְׁלַח־
 לְבָנוֹנָה עֲשָׂרַת אֲלָפִים בַּחֲדָשׁ חֲלִיפוֹת חֲדָשׁ יְהוָה
 בַּלְבָּנוֹן שְׁנַיִם חֲדָשִׁים בְּבֵיתוֹ וְאַדְנִיָּרָם עַל־הַמָּס:
 וַיְהִי לְשְׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֵלֶף נִשְׂא סָבֵל וּשְׁמֹנִים
 אֵלֶף חֲצֹב בָּהָר: לְבָד מִשְׁרֵי הַנּוֹצְבִים לְשְׁלֹמֹה
 אֲשֶׁר עַל־הַמֶּלָּאכָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת
 הָרָדִים בָּעָם הָעֹשִׂים בַּמֶּלָּאכָה: וַיִּצְו הַמֶּלֶךְ
 וַיִּסְעוּ אַבְנִים גְּדֵלוֹת אַבְנִים יְקָרוֹת לְיִסֹּד הַבַּיִת
 אַבְנֵי גִזִּית: וַיִּפְסְלוּ בְנֵי שְׁלֹמֹה וּבְנֵי חִירָם
 וְהַגְּבָלִים וַיִּכְנִינוּ הָעֹצִים וְהָאֲבָנִים לִבְנוֹת הַבַּיִת:

ו וַיְהִי בַשְּׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לַצֵּאת
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית
 בַּחֲדָשׁ זֹו הוּא הַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה עַל־
 יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לִי־הוָה: וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה
 הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לִי־הוָה שְׁנַיִם־אַמָּה אָרְכוֹ וְעֶשְׂרִים
 רְחָבּוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ: וְהָאוֹלָם עַל־פְּנֵי
 הַיִּכָּל הַבַּיִת עֲשָׂרִים אַמָּה אָרְכוֹ עַל־פְּנֵי רְחֹב
 הַבַּיִת עֲשָׂר בְּאַמָּה רְחָבּוֹ עַל־פְּנֵי הַבַּיִת: וַיַּעַשׂ
 לַבַּיִת חֲלוּגֵי שְׁקָפִים אֲטוּמִים: וַיָּבֶן עַל־קִיר
 הַבַּיִת יָצִיעַ סָבִיב אֶת־קִירוֹת הַבַּיִת סָבִיב לְהִיכָל

וּלְדַבֵּיר וַיַּעַשׂ צִלְעוֹת סָבִיב: , הַיָּצִיעַ הַתַּחְתָּנָה
חָמֵשׁ בָּאֲמָה רַחְבָּהּ וְהַתִּיכְנָה שֵׁשׁ בָּאֲמָה רַחְבָּהּ
וְהַשְּׁלִישִׁית שִׁבְעַת בָּאֲמָה רַחְבָּהּ כִּי מִגִּרְעוֹת נָתַן
לַבַּיִת סָבִיב חוּצָה לְבִלְתִּי אֲחֻזַּת בְּקִירוֹת־הַבַּיִת:
וְהַבַּיִת בַּהֲבִנָּתוֹ אַבְנֵי־שֹׁלֶמָה מִסַּע נִבְנָה וּמִקְבּוֹת
וְהַגִּרְזֵן כָּל־כָּלִי בְרוֹזֵל לֹא־נִשְׁמַע בַּבַּיִת בַּהֲבִנָּתוֹ:
הַפֶּתַח הַצֵּלַע הַתִּיכְנָה אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת הַיְמָנִית
וּבְלוּלִים יַעֲלוּ עַל־הַתִּיכְנָה וּמִן־הַתִּיכְנָה אֶל־
הַשְּׁלִשִׁים: וַיָּבֶן אֶת־הַבַּיִת וַיִּכְלֶהוּ וַיִּסְפֹּן אֶת־
הַבַּיִת גָּבִים וּשְׁדָרֹת בְּאַרְזִים: וַיָּבֶן אֶת־הַיָּצִיעַ
עַל־כָּל־הַבַּיִת חָמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ וַיֵּאָחֲזוּ אֶת־
הַבַּיִת בַּעֲצֵי אֲרָזִים: וַיְהִי דְבָרִי־הַזֶּה אֶל־שֹׁלֶמָה
לֵאמֹר: הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר־אַתָּה בֹנֶה אִם־תִּלְךָ
בְּחֻקְתִּי וְאֶת־מִשְׁפָּטִי תַעֲשֶׂה וְשָׁמַרְתָּ אֶת־כָּל־
מִצְוֹתַי לִלְכֹת בָּהֶם וְהִקְמַתִּי אֶת־דְּבָרִי אֲתָךְ אֲשֶׁר
דִּבַּרְתִּי אֶל־דָּוִד אֲבִיךָ: וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: וַיָּבֶן שֹׁלֶמָה אֶת־
הַבַּיִת וַיִּכְלֶהוּ: וַיָּבֶן אֶת־קִירוֹת הַבַּיִת מִבֵּיתָהּ
בַּצִּלְעוֹת אֲרָזִים מִקְרָקַע הַבַּיִת עַד־קִירוֹת הַסָּפֹן
צִפָּה עֵץ מִבַּיִת וַיֵּצֵף אֶת־קְרָקַע הַבַּיִת בַּצִּלְעוֹת
בְּרוּשִׁים: וַיָּבֶן אֶת־עֲשָׂרִים אֲמָה מִיִּרְכַּתִּי הַבַּיִת
בַּצִּלְעוֹת אֲרָזִים מִן־הַקְרָקַע עַד־הַקִּירוֹת וַיָּבֶן לוֹ
מִבַּיִת לְדָבִיר לְקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים: וְאַרְבָּעִים בָּאֲמָה
הָיָה הַבַּיִת הוּא הַהִיכָל לַפָּנִי: וְאַרְזוֹ אֶל־הַבַּיִת
פָּנִימָה מִקְלַעַת פָּקָעִים וּפְטוּרֵי צִצִּים הַכֹּל אֲרֻז
אֵין אֶבֶן נִרְאָה: וַיִּדְבֹּר בְּתוֹךְ־הַבַּיִת מִפָּנִימָה
הַכִּין לְתֵתוֹ שֵׁם אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְיָ־הַזֶּה: וְלַפָּנִי
הַדְּבִיר עֲשָׂרִים אֲמָה אֲרֹךְ וְעֲשָׂרִים אֲמָה רָחֵב
וְעֲשָׂרִים אֲמָה קוֹמָתוֹ וַיֵּצְפֶהוּ זָהָב סָגוּר וַיֵּצֵף
מִזְבַּח אֲרֻז: וַיֵּצֵף שֹׁלֶמָה אֶת־הַבַּיִת מִפָּנִימָה זָהָב
סָגוּר וַיַּעֲבֹר בְּרִתּוֹקוֹת זָהָב לַפָּנִי הַדְּבִיר וַיֵּצְפֶהוּ
זָהָב: וַיֵּאָתֶּן כָּל־הַבַּיִת צִפָּה זָהָב עַד־תָּם כָּל־הַבַּיִת
וְכָל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־לְדָבִיר צִפָּה זָהָב: וַיַּעַשׂ
בְּדָבִיר שְׁנֵי כְרוּבִים עֲצֵי־שָׁמֹן עֲשָׂר אַמּוֹת
קוֹמָתוֹ: וַיַּחְמֹשׁ אַמּוֹת כָּנֹף הַכְּרוּב הָאֶחָת וַיַּחְמֹשׁ
אַמּוֹת כָּנֹף הַכְּרוּב הַשֵּׁנִית עֲשָׂר אַמּוֹת מִקְצוֹת
כָּנָפָיו וְעַד־קְצוֹת כָּנָפָיו: וַיַּעֲשֹׂר בָּאֲמָה הַכְּרוּב
הַשֵּׁנִי מִדָּה אֶחָת וַיִּקָּצֵב אֶחָד לַשֵּׁנִי הַכְּרוּבִים:

וַיִּקְוֹמַת הַכְּרוּב הָאֶחָד עֲשָׂר בָּאֲמָה וְכֵן הַכְּרוּב
הַשֵּׁנִי: וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּרוּבִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת הַפָּנִימִי
וַיִּפְרְשׁוּ אֶת־כָּנָפֵי הַכְּרוּבִים וַתִּגַּע כָּנֹף־הָאֶחָד
בְּקִיר וְכָנֹף הַכְּרוּב הַשֵּׁנִי נִגְעַת בְּקִיר הַשֵּׁנִי
וְכַנְפֵיהֶם אֶל־תּוֹךְ הַבַּיִת נִגְעַת כָּנֹף אֶל־כָּנֹף:
וַיֵּצֵף אֶת־הַכְּרוּבִים זָהָב: וַיֵּאָתֶּן כָּל־קִירוֹת הַבַּיִת
מִסָּבִל קָלַע פְּתוּחִי מִקְלַעוֹת כְּרוּבִים וְתַמָּרֹת
וּפְטוּרֵי צִצִּים מִלְּפָנִים וְלַחֲצִצּוֹן: וַיֵּאָתֶּן קְרָקַע
הַבַּיִת צִפָּה זָהָב לַפָּנִימָה וְלַחֲצִצּוֹן: וַיֵּאָתֶּן פֶּתַח
הַדְּבִיר עֲשֶׂה דִלְתוֹת עֲצֵי־שָׁמֹן הָאֵיל מְזֻזוֹת
חֲמִשִּׁית: וַיִּשְׁתִּי דִלְתוֹת עֲצֵי־שָׁמֹן וְקָלַע עָלֵיהֶם
מִקְלַעוֹת כְּרוּבִים וְתַמָּרֹת וּפְטוּרֵי צִצִּים וַצִּפָּה זָהָב
וַיִּרְדַּע עַל־הַכְּרוּבִים וְעַל־הַתַּמָּרֹת אֶת־הַזָּהָב: וַיָּבֶן
עֲשֶׂה לַפֶּתַח הַהִיכָל מְזֻזוֹת עֲצֵי־שָׁמֹן מֵאֵת
רַבְעִית: וַיִּשְׁתִּי דִלְתוֹת עֲצֵי בְרוּשִׁים שְׁנֵי צִלְעִים
הַדִּלְתָּ הָאֶחָת גְּלִילִים וְשְׁנֵי קִלְעִים הַדִּלְתָּ הַשֵּׁנִית
גְּלִילִים: וְקָלַע כְּרוּבִים וְתַמָּרֹת וּפְטוּרֵי צִצִּים
וַצִּפָּה זָהָב מִיִּשָּׁר עַל־הַמִּתְקָה: וַיָּבֶן אֶת־הַחֲצָר
הַפָּנִימִית שְׁלֹשָׁה טוּרֵי גִזִּית וְטוּר כְּרִתַת אֲרָזִים:
וַיִּבְשָׁנָה הָרְבִיעִית יֶסֶד בַּיִת יְיָ־הַזֶּה בִּיֶּרֶח זו:
וַיִּבְשָׁנָה הָאֶחָת עֲשָׂרָה בִּיֶּרֶח בּוֹל הוּא הַחֲדָשׁ
הַשְּׁמִינִי כָּלָה הַבַּיִת לְכָל־דְּבָרָיו וּלְכָל־מִשְׁפָּטוֹ
וַיִּבְנֶהוּ שִׁבְעַת שָׁנִים:

ז וַיֵּאָתֶּן בֵּיתוֹ בִּנְיָה שֹׁלֶמָה שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה שָׁנָה וַיִּכַּל
אֶת־כָּל־בֵּיתוֹ: וַיָּבֶן אֶת־בַּיִת יְיָ־הַזֶּה הַלְבָנוֹן מֵאֵה
אַמָּה אֲרָכּוֹ וְחֲמִשִּׁים אֲמָה רַחְבּוֹ וְשְׁלֹשִׁים אֲמָה
קוֹמָתוֹ עַל אַרְבָּעַת טוּרֵי עֲמוּדֵי אֲרָזִים וְכִרְתוֹת
אֲרָזִים עַל־הָעֲמוּדִים: וַיִּסְפֹּן בְּאֲרֻז מִמַּעַל עַל־
הַצִּלְעוֹת אֲשֶׁר עַל־הָעֲמוּדִים אַרְבָּעִים וְחֲמִשָּׁה
חֲמִשָּׁה עֲשָׂר הַטוּר: וַיִּשְׁקֹפִים שְׁלֹשָׁה טוּרִים
וּמִחֲזָה אֶל־מִחֲזָה שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים: וְכָל־הַפֶּתַחִים
וְהַמְזֻזוֹת רַבְעִים שִׁקָּף וּמוֹל מִחֲזָה אֶל־מִחֲזָה
שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים: וַיֵּאָתֶּן אוֹלָם הָעֲמוּדִים עֲשֶׂה
חֲמִשִּׁים אֲמָה אֲרָכּוֹ וְשְׁלֹשִׁים אֲמָה רַחְבּוֹ וְאוֹלָם
עַל־פָּנֵיהֶם וְעַמּוּדִים וְעַב עַל־פָּנֵיהֶם: וְאוֹלָם הַכֶּסֶּא
אֲשֶׁר יִשְׁפֹּט־שָׁם אֱלֹהִים הַמִּשְׁפָּט עֲשֶׂה וַיִּסְפֹּן בְּאֲרֻז
מִהַקְרָקַע עַד־הַקְרָקַע: וַיִּבְנֵהוּ אֲשֶׁר־יֵשֵׁב שָׁם
חֲצָר הָאֶחָת מִבַּיִת לְאוֹלָם כַּמֵּעֲשָׂה הַזֶּה הָיָה

ובית יעשה לבת-פרעה אשר לקח שלמה פאולם
 הנה: כל-אלה אבנים יקרות פמדות גזית מגררות
 במגרה מבית ומחוץ וממסד עד-הטפחות ומחוץ
 עד-החצר הגדולה: ומיסד אבנים יקרות אבנים
 גדלות אבני עשור אמות ואבני שמנה אמות:
 ומלמעלה אבנים יקרות פמדות גזית ואריז:
 ויחצר הגדולה סביב שלשה טורים גזית וטור
 פרתת ארזים ולחצר בית-י-הנה הפנימית ולא-לם
 הבית: וישלח המלך שלמה ויקח את-חירם
 מצר: בן-אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי ואביו
 איש-צרי חרש נחשת וימלא את-החכמה ואת-
 התבונה ואת-הדעת לעשות כל-מלאכה בנחשת
 ויבוא אל-המלך שלמה ויעש את-כל-מלאכתו:
 ויבצר את-שני העמודים נחשת שמנה עשרה
 אמה קומת העמוד האחד וחוט שתיים-עשרה
 אמה יסב את-העמוד השני: וישתי כתרת עשה
 לתת על-ראשי העמודים מצק נחשת חמש
 אמות קומת הכתרת האחת וחמש אמות קומת
 הכתרת השנית: שבכים מעשה שבכה גדלים
 מעשה שרשרות לפתרת אשר על-ראש
 העמודים שבעה לפתרת האחת ושבעה לפתרת
 השנית: ויעש את-העמודים ושני טורים סביב
 על-השבכה האחת לכסות את-הפתרת אשר על-
 ראש הרמנים וכן עשה לפתרת השנית: וכתרת
 אשר על-ראש העמודים מעשה שושן פאולם
 ארבע אמות: וכתרת על-שני העמודים גם-
 ממעל מלעמדת הפטן אשר לעבר השבכה
 והרמונים מאתים טרים סביב על הכתרת
 השנית: ויקם את-העמדים לאלם ההיכל ויקם
 את-העמוד הימני ויקרא את-שמו בועז: ויעל
 את-העמוד השמאלי ויקרא את-שמו בועז: ויעל
 ראש העמודים מעשה שושן ותתם מלאכת
 העמודים: ויעש את-הים מוצק עשור באמה
 משפתו עד-שפתו עגל סביב וחמש באמה
 קומתו וקו שלשים באמה יסב אתו סביב:
 ופקעים מתחת לשפתו סביב סבבים אתו עשור
 באמה מקפים את-הים סביב שני טורים הפקעים
 יצקים ביצקתו: עמד על-שני עשור בקר שלשה

פנים צפונה ושלשה פנים למה ושלשה | פנים
 נגבה ושלשה פנים מזרחה והים עליהם
 מלמעלה וכל-אחריהם ביתה: ויעבדו טפח
 ושפתו כמעשה שפת-כוס פרח שושן אלפים בת
 יכיל: ויעש את-המכנות עשור נחשת ארבע
 באמה ארך המכונה האחת וארבע באמה רחבה
 ושלש באמה קומתה: ונה מעשה המכונה
 מסגרת להם ומסגרת בין השלבים: ויעל-
 המסגרות אשר | בין השלבים אריות בקר
 וברובים ועל-השלבים כן ממעל ומתחת לאריות
 ולבקר ליות מעשה מורד: וארבעה אופני נחשת
 למכונה האחת וסרגי נחשת וארבעה פעמתי
 כתפת להם מתחת לכיר הכתפות יצקות מעבר
 איש ליות: ופיהו מבית לפתרת ומעלה באמה
 ופיה עגל מעשה-כן אמה וחצי האמה וגם-על-
 פיה מקלעות ומסגרותיהם מרבעות לא עגלות:
 וארבעת האופנים למתחת למסגרות וידות
 האופנים במכונה וקומת האופן האחד אמה וחצי
 האמה: ומעשה האופנים כמעשה אופן
 המרפבה ידותם וגביהם וחשקיהם וחשקיהם
 הכל מוצק: וארבע כתפות אל ארבע פנות
 המכונה האחת מן-המכונה כתפיה: ויבראש
 המכונה חצי האמה קומה עגל סביב ועל ראש
 המכונה ידתייה ומסגרתיה ממנה: ויפתח על-
 הלחת ידתייה ועל מסגרתיה פרוכים אריות
 ותמרת כמער-איש וליות סביב: ופנאת עשה את
 עשור המכנות מוצק אחד מדה אחת קצב אחד
 לכלהנה: ויעש עשרה כירות נחשת ארבעים
 בת יכיל | הפיור האחד ארבע באמה הפיור
 האחד פיור אחד על-המכונה האחת לעשור
 המכנות: ויפתח את-המכנות חמש על-פתח הבית
 מימין וחמש על-פתח הבית משמאלו ואת-הים
 נתן מפתח הבית הימנית קדמה ממול נגב: ויעש
 חירום את-הכירות ואת-הישים ואת-המזרקות
 ויכל חירם לעשות את-כל-המלאכה אשר עשה
 למלך שלמה בית י-הנה: ועמדים שנים וגלת
 הכתרת אשר-על-ראש העמודים שתיים
 והשבכות שתיים לכסות את-שתי גלות הכתרת
 המשך בעמוד אחרון של תוספתא...

הלכות גרושין פרק ו

ו,א השליח שעושה האשה לקבל לה גט מיד בעלה, הוא הנקרא שליח קבלה; ומשיגה הגט לידו, תתגרש כאלו הגיע לידה. וצריכה לעשותו, בפני עדים. וצריכה שני עדים שיעידו, שהגיע הגט ליד שלוחה; ואפלו הם הראשונים, או אחד מן הראשונים ואחר חרי זו עדות גמורה.

ו,ב במה דברים אמורים, בשאבד הגט או נקרע. אבל אם היה הגט יוצא מתחת ידי שליח הקבלה, אינו צריך עדים: בין שנמסר לו בעדים, בין שנתנו לו הבעל בינו לבינו יציאתו מתחת ידו, ביציאתו מתחת ידי האשה. ואף על פי כן לבתחלה לא יתן לו הגט אלא בעדי מסירה, כמו האשה עצמה.

ו,ג הבעל אינו יכול לעשות שליח לקבל גט לאשתו; אבל נותן הגט לשליח להוליך הגט לאשתו, וזה הוא הנקרא שליח הולכה. וכן האשה שולחת שליח להביא לה גט מיד בעלה, וזה הוא הנקרא שליח הבאה. ואין שליח הולכה והבאה צריך עדים. ואין האשה מתגרשת בגט ששלח הבעל, או שהביא לה שליח הבאה, עד שיגיע גט לידה. וכל מקום שנאמר בענין הגטין שליח סתם, הוא שליח הולכה או שליח הבאה.

ו,ד חבל בשרין לשליחות הגט, בין שליח קבלה בין שליח הולכה והבאה, חוץ מן החמשה הנכרי, והעבד, והחרש, והשוטה, והקטן; ואם קבל או הביא אחד מהן גט, אינו גט. אבל הנשים והקרובים, בשרים; ואפלו הפסולין מדברי סופרים בעברה, בשרין לשליחות. אבל הפסולין בעברה מדברי תורה, פסולין להבאת הגט; ואם הביאו, חרי זה פסול. במה דברים אמורים, בשנתנים הגט בחותמיו; אבל אם לא

נסמך בו, אלא על דברי פסול מן התורה בעברה אינו גט.

ו,ה היה השליח קטן בשנתן לו הגט וגדול כשהביאו, חרש ונתפקח, שוטה ונשתפה, נכרי ונתגיר, עבד ונשתחרר חרי זה בטל; אבל אם נתן לו הגט והוא פקח ונתחרש וחר ונתפקח, היה שפוי בשנתן לו ונשתפה וחר ונשתפה כשהביאו ליד האשה חרי זה גט כשר, מפני שתחלתו וסופו בדעת.

ו,ו האשה שעשת שליח בעדים ואמרה לו, טל לי גטי, יהא לי בידך חרי זה שליח קבלה, וכאלו אמרה לו התקבל לי גטי. ויש לאשה לעשות שליח קבלה, לקבל לה גט מיד שלוחו שלבעלה. וקטנה אינה עושה שליח לקבלה, אף על פי שחצרה קונה לה גט בגדולה מפני ששליח קבלה צריך עדים, ואין מעידין על הקטן שאינו בן דעת גמורה.

ו,ז האשה שעשת שליח קבלה, ואמר לו הבעל, אין רצוני שתקבל לה, אלא חרי זה גט הולך אותו לה חרשות ביד הבעל, ונעשה זה שליח הולכה, לא שליח קבלה; אבל אם אמר לו, התקבל לה, או זכה לה, או הא לה לא עקר שליחות הקבלה. אמר לו, הולך לה עקר שליחות הקבלה, ונעשה שליח הבעל; וכן אם אמר לו, הולך ותן לה עקר שליחות הקבלה.

ו,ח שליח האשה שבא לטל גט מן הבעל, ואמר לו, שליח קבלה אני, ואמר לו הבעל, הילך גט זה כמו שאמרה, בלומר איני עוקר שליחותה, אלא בין שעשת אותו שליח קבלה או שליח הולכה, חרי את במה שאמרה, והביא את הגט, ואמרה לו, לא שמתיך אלא שליח הבאה אפלו הגיע הגט לידה, אינה מגרשת: שחרי עקר השליח שליחות שאמרה היא, ואמר לבעל מעולם לא נעשיתי שליח הבאה לה.

ו,ט אמר השליח לבעל, שליח הבאה אני, ואמר לו הבעל, הא לך כמה שאמרה, והביא את הגט, ואמרה לו, שליח קבלה שמתיך פיון שהגיע הגט לידה, מגרשת: שחרי לא עקר שליחות שאמרה, אלא גרע אותה, שחרי היא אומרת לקבלה, והוא אומר לבעל להבאה בלבד.

וי הבעל ששלח גט לאשתו, בא שליח לתנו לה, לא נטלתו אלא אמרה לו בפני עדים, יהיה לי גט זה פקדון אצלך, או שאמרה לו, חרי את שליח לקבלו לי חרי זו מגרשת בספק, עד שיגיע גט לידה; ומשיגיע גט לידה, תתגרש ודאי.

ויא שליח שהביא גט בשחור נותנו לה, נותנו בפני שנים, ואותן השנים צריכין לקרותו, ואחר כך ינתן לה בפניהם: שדין השליח עם האשה, בדין הבעל עמה, שתחתיו הוא קם.

ויב לפיכך אם נתנו השליח לה, ולא קראוהו עדי מסירה, ונטלתו וזרקתו לים חרי זו ספק מגרשת. עבר השליח ונתן הגט בינה וטלנו ממנה, ויחזור ויתנו לה בפני שנים; ואם מת, הואיל והגט יוצא מתחת ידה ומקנים בחותמו חרי זה פשוט.

ויג שליח שנשלח את הגט, וקדם שיגיע ליד האשה, חזר הבעל ואמר לו, גט ששלחתי עמך בטל, או שקדם ואמר לאשה, גט ששלחתי לך בטל, או ששלח שליח אחר לבטלו, או שאמר לאחרים, גט ששלחתי לאשתי בטל חרי זה בטל, ואף על פי שהגיע לידה. וכל המבטל בפני אחרים, צריך לבטל בפני שנים. ואם אחר שהגיע גט לידה, או ליד שליח קבלה אינו יכול לבטלו; ואף על פי שחזר בתוך כדי דבור ובטלו, הואיל ואחר שהגיע לידה או ליד שליח קבלה או לחצרה בטלו אינו בטל, וחרי זה גט פשוט.

ויד היה מחזיר ומבקש השליח כדי לבטלו, או שהיה מבקש שנים שיבטלו בפניהם, ובין שהיו מחזיר ורודף הגיע הגט לידה, ואחר כך בטל אינו בטל, ואף על פי שהיה מחזיר לבטלו קדם שיגיע לידה.

ו,טו אמר לעשרה, כתבו גט ותנו לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה, ואפלו בפני שנים אחרים. שלח הגט ביד שנים, חרי זה יכול לבטל זה שלא בפני זה; ואפלו היו עשרה, משבטלו בפני אחד מהם, בטל הגט.

ו,טז וכן מי שאמר לשנים, גט שאני כותב לאשתי בטל הוא, וכתב אחר כן גט, ונתנו לה בפני שנים אחרים חרי זה גט בטל; וזו היא מסירת המודעה על הגט. וכן אם אמר להם, כל גט שיכתב לי פלוני בטל, או כל גט שאכתב בבית דינו שלפלוני חרי הוא בטל, או כל גט שאכתב מחיום עד עשרים שנה בטל חרי זה בטל.

ויז וכן אם אמר לשנים, כל גט שאכתב לפלונית אשתי בטל הוא, וכל דבר שאבטל בו מודעה זו, חרי הוא בטל, וכתב אחר כן גט ונתנו לה אף על פי שבטל המודעה קדם שיכתב הגט ויתנו לה, חרי הגט בטל.

ויח אם בן, מזה תקנת דבר זה שיאמרו לו העדים קדם כתיבת הגט, אמר בפנינו שפל הדברים שמסרת שגורמין פשיתקימו אותן הדברים לבטל גט זה, חרי הן בטלים, והוא אומר חין; ואחר כך, אומר להם לכתב ולחתם ולתן לה; ולא יניחוהו לילה עד שיגיע גט לידה, כדי שלא יצא ויבטלו. ואין המוסר מודעה ולא המבטל מודעה צריך קנין.

ויט השולח גט ביד שליח, ובטל הגט חרי זה חוזר ומגרש בו פשירצה, שלא בטלו מתורת גט אלא מתורת שליחות. לפיכך אם היה הגט

בִּיד הַבֶּעַל וּבִטְלוֹ, כְּגוֹן שֶׁאָמַר גֵּט זֶה בָּטֵל הוּא
אֵינוֹ מְגֻרָשׁ בּוֹ לְעוֹלָם, וְחָרִי הוּא כַּחֲרָם; וְאִם
גֻּרָשׁ בּוֹ, אֵינָהּ מְגֻרָשֶׁת. וְכֵן אִם פֶּרֶשׁ בָּעֵת
שֶׁבִטְלוֹ, וְהוּא בִּיד הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר, גֵּט שֶׁשְּׁלַחְתִּי
חָרִי הוּא בָּטֵל מִלְּחִיּוֹת גֵּט אֵינוֹ מְגֻרָשׁ בּוֹ
לְעוֹלָם.

וְכַב בְּאִיזָה לְשׁוֹנוֹת מִבִּטְלֵי הַגֵּט: אָמַר בָּטֵל הוּא,
אִי אֶפְשִׁי בּוֹ, גֵּט זֶה לֹא יוֹעִיל, לֹא יַעֲזֹב, לֹא
יִשְׁלַח, לֹא יִגְרָשׁ, יֵהָא כַּחֲרָם, יֵהָא חֲרָם, חָרִי
הוּא כַּחֲרָם אִם אָמַר אֶחָד מֵאלוֹ, וּמִן הַדּוּמָה
לְהֵן חָרִי זֶה בָּטֵל.

וְכַא אֲבָל אִם אָמַר גֵּט זֶה אֵינוֹ גֵּט, פְּסוּל הוּא,
אֵינוֹ מוֹעִיל, אֵינוֹ מַתִּיר, אֵינוֹ מְשַׁלַּח, אֵינוֹ
מְגֻרָשׁ, חֲרָם הוּא לֹא אָמַר פְּלוֹם: שְׂאִין זֶה לְשׁוֹן
מִבִּטְלֵי, אֲלֹא לְשׁוֹן מוֹדִיעַ אֲמַתַּת חֶדְבָּר; וְחָרִי
הוֹדִיעַ לָנוּ דְּבַר שְׂאִינוֹ כֵּן כְּמִי שֶׁאָמַר עַל דְּבַר
הָאֶסוּר שֶׁהוּא מִתֵּר, אוֹ עַל הַטָּמֵא שֶׁהוּא טָהוֹר.
אָמַר גֵּט זֶה בָּטֵל, שְׂמִשְׁמַעוּ פֶּעַל שְׁעֵבֶר, כְּגוֹן
”חֶמֶק עֶבֶר” חָרִי זֶה סֶפֶק; לְפִיכָּן אִם נִתְגַּרְשָׁה
בְּגֵט זֶה, חָרִי הִיא סֶפֶק מְגֻרָשֶׁת.

וְכַב מִי שֶׁשְּׁלַח גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְכַא הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר
לוֹ, לֹא מִצְאָתִיָּה, אוֹ לֹא רָצַת לִקַּח, וְאָמַר
הַבֶּעַל, בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַחֲמִיב, אוֹ פִּיזָצָא
בְּדִבְרִים הֵאלֹו שְׂמִשְׁמַעוּן שְׂאִין בְּדַעְתּוֹ לְגַרְשָׁהּ,
שֶׁחָרִי הוּא שְׂמִיחָה בְּעֵבוֹב הַגֵּט לֹא בָטֵל הַגֵּט,
אֲלֹא יִתֵּן וְתִהְיֶה מְגֻרָשֶׁת, עַד שִׁיאָמַר לוֹ
בִּפְרוּשׁ לֹא תִתֵּן, אוֹ יִבְטֵל בִּפְרוּשׁ.

וְכַג מִי שֶׁשְּׁלַח גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְחָזַר וּבִטְלוֹ בְּפָנָיו
שְׁנִימָם אַחֲרֵיהֶם, וְכֵן מִי שֶׁמָּסַר מוֹדְעָה עַל הַגֵּט
מִפִּיִן אוֹתוֹ מִפֶּת מַרְדּוֹת, מִפָּנָיו שְׂגוּרָם לְחִיּוֹת
מִמְזֵרִים: שֶׁחָרִי יִגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ וְתִנָּשֵׂא בּוֹ, וְאַחֲרֵי
זָמַן יֵצְאוּ הָעֵדִים שֶׁבִטְלֵי בְּפָנֵיהֶם אוֹ שֶׁמָּסַר
מוֹדְעָה בְּפָנֵיהֶם קֹדֶם שִׁיכְתֹּב הַגֵּט; וְנִמְצָא הַיּוֹלֵד
מִמְזֵר.

וְכַד שְׁלִיחַ שֶׁהֵבִיא גֵּט, וְנִתְּנוֹ לְאִשָּׁה אֵין
אוֹמְרִין שֶׁמֵּא בִטְלוֹ הַבֶּעַל, אֲלֹא נִוְתְּנִין אוֹתוֹ
לָהּ בְּחֻזְקַת שְׁחִיבָה פֶּשֶׁר; וְתִנָּשֵׂא בּוֹ. וְאִם נִמְצָא
אַחֲרַיָּךְ שֶׁבִטְלוֹ, תִּצָּא וְהוֹלֵד מִמְזֵר. וְכֵן
הַפּוֹתֵב גֵּט וְנִתְּנוֹ לְאִשְׁתּוֹ, אֵין אוֹמְרִין שֶׁמֵּא
מָסַר מוֹדְעָה עַל גֵּט זֶה; אֲלֹא חָרִי הוּא בְּחֻזְקַת
פֶּשֶׁרוֹת, וְתִנָּשֵׂא בּוֹ.

וְכַה וְכֵן הַמְּבִיא גֵּט, וְהַנִּיחַ הַבֶּעַל חוֹלָה אוֹ
שֶׁהָיָה זָקֵן נִוְתְּנוֹ לָהּ בְּחֻזְקַת שְׁחִיבָה קָיָם. אֲבָל
אִם הִנִּיחוֹ גּוֹסֵם, רַב גּוֹסֵסִין לְמִיתָה; וְאִתּוֹ עַל פִּי
שְׁנֵתָנוּ לָהּ חָרִי זֶה סֶפֶק גְּרוּשִׁין, שְׂאִין גֵּט לְאַחֲרַיָּךְ
מִיתָה. וְכֵן עִיר שֶׁהִקִּיפָה חֲחִיל וְהִיא בְּמִצּוֹר,
וְסָפִינָה הַמְּטַרְפֶּת בָּיָם, וְהִיוָּצָא לְדוֹן חָרִי אֵלֶּי
בְּחֻזְקַת חַיִּים; וְאִם הָיָה גֵּט אֶחָד מִהֵן בִּיד
הַשְּׁלִיחַ נִוְתְּנוֹ לְאִשְׁתּוֹ, וְתִהְיֶה בְּחֻזְקַת מְגֻרָשֶׁת.
וְכַו אֲבָל עִיר שֶׁכִּבְשָׁה חָגִים וְהִבְקָעָה, וְסָפִינָה
שֶׁאֲבָדָה בָּיָם, וְהִיוָּצָא לְחָרָג מִבֵּית דִּין שְׁלֹגוּיִים,
וְכִי שֶׁגֻּרְרָתוֹ חִיָּה, אוֹ שֶׁטְפוּ נָהָר, אוֹ נִפְלָה עָלָיו
מַפְלֵת נִוְתְּנִין עָלֶיהָ חֲכָמֵי חַיִּים, וְחֲכָמֵי מֵתִים.
וְאִם הָיָה גֵּט אֶחָד מִהֵן בִּיד הַשְּׁלִיחַ, אֵינוֹ נִוְתְּנוֹ
לְאִשְׁתּוֹ; וְאִם נִתְּנוֹ לָהּ, חָרִי זֶה סֶפֶק מְגֻרָשֶׁת.
וְאִם נִוְדַע שְׂמִיחָה הַבֶּעַל קֹדֶם שִׁיגִיעַ גֵּט לְיָדָהּ,
אֵינוֹ גֵּט.

וְכַז הַבֶּעַל שֶׁשְּׁלַח גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, חָרִי הוּא חֵיב
בְּמִזְוִנוֹתֶיהָ וּבְכָל תְּנָאִי כְּתוּבָה, עַד שִׁיגִיעַ הַגֵּט
לְיָדָהּ, אוֹ לְיַד שְׁלִיחַ קִבְּלָהּ.

הַלְכוֹת גְּרוּשִׁין פֶּרֶק ז

ז,א שְׁלִיחַ שֶׁהֵבִיא גֵּט מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ עַל פִּי שֶׁלֹּא רָאָה כְּתִיבַת הַגֵּט, וְלֹא
יָדַע מִי הֵם עֲדָיו, אֲלֹא נָתַן לוֹ הַבֶּעַל גֵּט וְאָמַר
לוֹ, תֵּן גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי חָרִי זֶה נִוְתְּנוֹ לָהּ בְּפָנָיו
שְׁנִימָם, וְאִתּוֹ עַל פִּי שְׂאִין עֲדָיו יְדוּעִין אֲצִלָּנָהּ;
וְתִהְיֶה מְגֻרָשֶׁת, וְתִנָּשֵׂא בּוֹ.

ז,ב כֹּא הַבֶּעַל וְעָרַעַר וְאָמַר, לֹא גֻרְשְׁתִּי מֵעוֹלָם

וְגַם שֶׁחֹבֵב לָהּ מְזִיף הוּא יִתְקַנֵּם בַּחוֹתֶמָיו.
וְאִם לֹא נִתְקַנֵּם, אוֹ לֹא נִדְעוּ עֲדִיו כָּלֵל תֵּצֵא,
וְחִילָד מִמֶּזֶר: שְׁחֲרֵי אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת. אֲבָד הַגֹּט,
חֲרִי זֶה סֶפֶק מְגֹרֶשֶׁת.

ז, לְפִיכָף נָשִׁים שֶׁחֲזָקָתָן שָׁחַן שׁוֹנְאוֹת זֶה אֵת
זו, אֵינָן נְאֻמָּנוֹת לְהַבִּיא גֹט בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זֶה
לִזֶּה שְׂמָא מְזִיף הוּא, וְתִתְּפוֹן לְקַלְקֵל אוֹתָהּ, בְּדִי
שֶׁתִּנָּשֵׂא, וְתִתְּאֶסֶר עַל בַּעֲלָהּ. וְאֵלּוּ הֵן הַנָּשִׁים
שֶׁחֲזָקָתָן שׁוֹנְאוֹת זֶה אֵת זֶה: חֲמוּתָהּ; וּבֵת
חֲמוּתָהּ; וְצָרָתָהּ, אֲפִלּוּ הִיְתָה הַצָּרָה נִשְׁוֹאָה
לְאַחֵר; וּבִמְתָּהּ, אֲפִלּוּ הִיְתָה אַחֲוֹתָהּ; וּבֵת
בַּעֲלָהּ. אֲבָל שְׂאֵר כָּל הַנָּשִׁים, כְּשֵׁרוֹת.

ז, הַמְּבִיא גֹט מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
וְחָלָה אוֹ נָאֵם מִשְׁלַחוּ בֵּיד אַחֵר; וְכֵן הַשְּׂנִי אִם
חָלָה, מִשְׁלַחוּ בֵּיד אַחֵר; אֲפִלּוּ מֵאֵת. וְאֵינּוּ צָרִיף
עֲדִים, לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ בְּפִנְיָהֶם. וְהֶאֱחָרֹן שֶׁחֲגִיעַ
הַגֹּט לְיָדוֹ נֹתֵנוּ לָהּ בְּפָנֶי שָׁנִים, וְתִתְּגַרֵּשׁ בּוֹ,
אֵף עַל פִּי שְׂמַת הַשְּׁלִיחַ הֶרְאֵשׁוֹן.

ז, הַשְּׁלִיחַ שֶׁחֲבִיא גֹט מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בַּחוּצָה
לְאֶרֶץ, אוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּצָה לְאֶרֶץ, אוֹ
מִחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִם הָיָה הַשְּׁלִיחַ
עוֹמֵד שָׁם בְּשַׁעַת כְּתִיבַת הַגֹּט וְחִתִּימָתוֹ חֲרִי
זֶה אוֹמֵר בְּפָנֶי שָׁנִים, בְּפָנֶי נִכְתָּב וּבְפָנֶי נִחְתָּם;
וְאַחֵר כֵּךְ יִנָּתֵן לָהּ בְּפִנְיָהֶם, וְתִתְּגַרֵּשׁ בּוֹ; וְאֵף
עַל פִּי שְׂאֵין עֲדִיו יִדְעִין אֲצִלָּנָהּ; וְאֲפִלּוּ הָיוּ
עֲדִיו כְּשִׁמּוֹת חֲגוּיִים, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶן.

ז, בָּא הַבַּעַל וְעָרַעַר, אֵין מִשְׁגִּיחִין בּוֹ; לְפִיכָף
אֵף הַנָּשִׁים שֶׁשׁוֹנְאוֹת זֶה אֵת זֶה, נְאֻמָּנוֹת לְהַבִּיא
גֹט זֶה וְלֹאֹמֵר בְּפָנֶי נִכְתָּב וּבְפָנֶי נִחְתָּם. וְכֵן
שְׁלִיחַ שֶׁחֲבִיא גֹט בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֹמֵר, בְּפָנֶי
נִכְתָּב וּבְפָנֶי נִחְתָּם, אֵף עַל פִּי שְׂאֵינוּ צָרִיף אִם
יָבֹא הַבַּעַל וְעָרַעַר, אֵין מִשְׁגִּיחִין בּוֹ.

ז, וְאִם אֵין הַשְּׁלִיחַ עוֹמֵד בְּשַׁעַת כְּתִיבָה
וְחִתִּימָה, לֹא יִנָּתֵן לָהּ אֵלָּא אִם כֵּן נִתְקַנֵּם

בַּחוֹתֶמָיו; וַיֵּשׁ לְשַׁלֵּחַ לְהִיּוֹת מִכָּלֵל הַשְּׁלֹשָׁה
שִׁיקְיָמוֹ אוֹתוֹ בַּחוֹתֶמָיו. וְאִם לֹא נִתְקַנֵּם, וְנָתַן
לָהּ חֲרִי זֶה פָסוּל, עַד שִׁיתְקַנֵּם; וְאִם בָּא הַבַּעַל
וְעָרַעַר, וְלֹא נִתְקַנֵּם אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת. אֲבָד הַגֹּט,
חֲרִי זֶה סֶפֶק מְגֹרֶשֶׁת.

ז, וּמִפְּנֵי מַה הַצָּרִיכוֹ לֹאֹמֵר, בְּפָנֶי נִכְתָּב
וּבְפָנֶי נִחְתָּם, בַּחוּצָה לְאֶרֶץ בְּדִי שֶׁלֹּא תִּחְיָה
הָאִשָּׁה צָרִיכָה לְקִיּוֹמוֹ, אִם יָבֹא הַבַּעַל וְעָרַעַר,
מִפְּנֵי שְׂאֵין הָעֲדִים מְצוּיִין לְקִיּוֹמוֹ, מִמָּקוֹם
לְמָקוֹם בַּחוּצָה לְאֶרֶץ.

ז, ט בַּעַל שֶׁחֲבִיא רֵאִיָּה בְּרוּרָה, שָׁנָט זֶה שֶׁנֶּאֱמָר
בּוֹ בְּפָנֶי נִכְתָּב וּבְפָנֶי נִחְתָּם, מְזִיף חֲרִי זֶה כְּטִל:
שֶׁלֹּא הָאֱמִינוּ דְּבָרָיו שְׁלֹאֹחַד שְׂאֹמֵר בְּפָנֶי
נִכְתָּב וּבְפָנֶי נִחְתָּם, אֵלָּא לְדַחוֹת עָרְעוֹר הַבַּעַל
שְׂאֵין עָמּוֹ רֵאִיָּה; אֲבָל בְּמָקוֹם עֲדִים שֶׁמְכַחֲשִׁין
אוֹתוֹ, לֹא הָאֱמִינוּהוּ.

ז, הַנִּהְרֹת שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהַנִּנְסִין שֶׁבִּים
הַגְּדוֹל שֶׁבְּתוֹף הַתְּחוּם שֶׁלְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, חֲרִי הֵן
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְשַׁחוּץ לְתָחוּם, בַּחוּצָה לְאֶרֶץ.
וּבַחֲלֻבוֹת מִתְּנוֹת עֲנִיִּים, יִתְּבָאֲרוּ תְּחוּמֵי אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל; וּבִבְל, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְגִטִּין.

ז, יֵא גֹט שֶׁכָּתְבוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְחִתְּמוּ בַּחוּצָה
לְאֶרֶץ צָרִיף שִׁיאֹמֵר בְּפָנֶי נִכְתָּב וּבְפָנֶי נִחְתָּם;
כָּתְבוּ בַּחוּצָה לְאֶרֶץ, וְחִתְּמוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
אֵינוּ צָרִיף לֹאֹמֵר בְּפָנֶי נִכְתָּב וּבְפָנֶי נִחְתָּם.

ז, יֵב נִכְתָּב מִקְצַת הַגֹּט בְּפָנָיו, וְנִחְתָּם כָּלּוּ
בְּפָנָיו אִם מִקְצַתוֹ הֶרְאֵשׁוֹן הוּא, חֲרִי זֶה אוֹמֵר
בְּפָנֶי נִכְתָּב וּבְפָנֶי נִחְתָּם; אֲפִלּוּ לֹא נִכְתָּב בּוֹ
אֵלָּא שֶׁטָּח אַחַת בְּפָנָיו, וְאֲפִלּוּ שְׂמַע קוֹן חֲקֻלָּמוֹם
כּוֹתֵב, וְחִתְּמוּ הָעֲדִים בְּפָנָיו חֲרִי זֶה אוֹמֵר בְּפָנֶי
נִכְתָּב וּבְפָנֶי נִחְתָּם. וְכֵן אִם יֵצֵא חֲפוּפֵר לְשׁוּק,
וְחָזַר וְהִשְׁלִים אֵת הַגֹּט אֵינוּ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא אַחֵר
מִצָּאוֹ וְאֹמֵר לוֹ, וְלִשְׁם אִישׁ אַחֵר כָּתְבוּ; אֵלָּא
אוֹמֵר, בְּפָנֶי נִכְתָּב וּבְפָנֶי נִחְתָּם.

ז, יג אמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם, בפני נחתם אבל לא בפני נכתב, בפני נכתב וחתם עד אחד אבל לא העד השני, אפלו היה הוא העד השני הרי זה יתקנים בחותמיו, ואחר כך ינתן לה. ואם העיד הוא ואחר על העד השני שלא חתם בפניו, הרי זה כשר וינתן לה; ואין צריך לומר, אם העידו שנים אחרים על כתב ידי העד השני, שזה כשר.

ז, יד שנים שהביאו גט בחוצה לארץ אף על פי שלא נכתב ונחתם בפניהם, הואיל ונתנו להם הבעל לתנו לאשתו, הרי אלו נותנין לה, ונתניה מגרשת: שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה, אף על פי שאינו מקים שהרי שלוחיו הם עדיו, שאלו אמרו השנים בפנינו נתגרשה, הרי זו מגרשת, אף על פי שאין שם גט.

ז, טו במה דברים אמורים, בזמן שהגט יוצא מתחת יד שניהם; אבל בזמן שאינו יוצא מתחת ידם, צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם. לפיכך אם אמר אחד בפני נכתב והאחד אומר בפני נחתם, אפלו שנים אמרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם הואיל ואינו יוצא מתחת יד שניהם, לא ינתן לה, עד שיתקנים בחותמיו. אמר אחד בפני נכתב, ושנים אמרים בפנינו נחתם כשר, אף על פי שאינו יוצא מתחת ידם: שהרי נתקנים בחותמיו.

ז, טז שליח שהביא גט בחוצה לארץ, ונתנו לה בינו לבינה, או שנתנו בפני שנים ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם אף על פי שנשאת, נוטלו ממנה וחוזר ונותנו לה בפני שנים ואומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם; ואם לא נטלו ממנה הרי זה פסול, עד שיתקנים בחותמיו. נתנו לה, ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנשתתק הרי זה יתקנים בחותמיו, ואחר כך ינתן לה.

ז, יז הסומא אינו יכול להביא גט זה שלחוצה לארץ, מפני שאינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם; לפיכך אם נכתב ונחתם לפניו כשהיה פתח, ונסתמה הרי זה אומר בפני שלוש, בפני נכתב ונחתם, ונותנו לה.

ז, יח וכן האשה שהביאה גט זה שלחוצה לארץ, צריכה שלוש לומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם שלא אמרו בפני שנים, אלא בזמן שהשליח כשר לעדות, שהרי הוא מצטרף עם השנים, ונמצא מכלל השלושה שקימו גט זה בדבריו: שהעד נעשה דין, בדבר שהוא מדבריהם.

ז, יט חלה השליח, או נאנס בא לבית דין ואומר להם, גט זה בפני נכתב ובפני נחתם, וכן משלחין אותו ביד שליח אחר; ואין האחרון צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, אלא אומר, שליח בית דין אני, ונותנו לה בפני העדים. חלה השני, או נאנס עושה שליח אחר בבית דין, אפלו מאה; והאחרון אומר, שליח בית דין אני, ונותנו לה, אף על פי שמת השליח הראשון.

ז, כ ומפני מה צריך בית דין, מפני שהוא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם; אבל אם נתקנים הגט בחותמיו אף על פי שנתנו שליח לשליח, ואפלו מאה בינם לבין עצמם, עד שהגיע הגט לידיה הרי זה כשר. ואף על פי שלא פרש הבעל, ולא אמר לו שלחו ביד אחר אם חלה או נאנס הרי זה משלחו.

ז, כא כל העושה שליח, אינו צריך שיהיה השליח עמו בבית דין; אלא אומר להם, הרי פלוני שלוחי, ואפלו שלא בפניו. וכן השליח עושה שליח אחר שלא בפניו, אפלו הן מאה.

ז, כב האיש שנתן גט לאשתו, ונכתב ונחתם בפניה, ואמר לה, הרי את שלוחה להלכה עד

בית דין פלוגי, והם יעמידו שליח ויתנו לה גט זה, ותתגרשי בו הרי זו נאמנת לומר בפניהם, בפני נכתב ובפני נחתם, והם נוטלין אותו ונותנין אותו לשליח לתנו לה, כמאמר הפעל. זכג במה דברים אמורים, בשחתנה עליה הפעל תנאי זה; אבל אם לא התנה עליה, אלא נתן לה גטה, והרי הגט יוצא מתחת ידה אינה צריכה לומר בלום; והרי היא בחזקת מגרשת, הואיל וגט שבידה פתוב בהלכתו והעדים חותמין עליו. ואף על פי שאין אנו מבירין פתב העדים, ולא נתקנים אין חוששין לה, שמא זיפה אותו: שחרי אינה מוקלקלת על עצמה; ועוד שהעדים חותמין על הגט, הרי הן כמי שנחקרה עדותן בבית דין, עד שיהיה שם מערער. לפיכך נעמיד הגט בחזקתו, ותנשא ואין חוששין, שמא ימצא מזיף: כמו שנעמיד הגט בחזקת פשר, פשיביא אותו השליח עד שיערער הפעל, או עד שיביא ראיה שהוא מזיף או בטל.

זכד שאם תבוא לחוש לדברים אלו וכיוצא בהן, כן היה לנו לחוש לגט שיתן אותו הפעל בפנינו שמא בטלו ואחר כך נתנו, או שמא עדים פסולין חתמו בו והרי הוא כמזיף מתוכו, או שמא שלא לשמה נכתב. ובשם שאין חוששין לזה וכיוצא בו, אלא נעמידו על חזקתו עד שיודע שהוא בטל כן לא נחוש לא לשליח ולא לאשה עצמה שהגט יוצא מתחת ידה, שאין דיני האסורין בדיני הממונות.

הלכות גרושין פירק ח

הא המגרש על תנאי אם נתקנים התנאי, הרי זו מגרשת; ואם לא נתקנים התנאי, אינה מגרשת. וכבר בארנו בפירק ששי מהלכות אישות, משפטי התנאין בלבם. ושם נתבאר שהמגרש על תנאי פשייתקנים התנאי תהיה

מגרשת בשעה שיתקנים, לא בשעת נתינת הגט לידה; לפיכך יש לפעל לבטל הגט, או להוסיף על תנאו, או להתנות תנאי אחר כל זמן שלא נתקנים התנאי הראשון, אף על פי שהגיע הגט לידה. ואם מת הפעל, או אבד הגט, או נשרף, קדם שיתקנים התנאי אינה מגרשת. ולכתחלה לא תנשא, עד שיתקנים התנאי; ואם נשאת לא תצא אלא אם כן לא נשאר בידיה לקימו, שחרי בטל הגט.

הב ושם נתבאר שאם אמר לה, הרי את מגרשת מעכשו, או מהיום, על תנאי כן וכך, או שאמר לה, הרי את מגרשת, על מנת כך וכך פשייתקנים התנאי, תהיה מגרשת משעת נתינת הגט לידה; לפיכך אינו יכול לבטל הגט, ולא להוסיף על תנאו, משעהגיע הגט לידה. ואם אבד, או נשרף, אפלו מת הפעל, קדם שיתקנים התנאי הרי זו מקימת התנאי אחר מותו, וכבר נתגרשה משעת נתינת הגט לידה. ויש לה להנשא לכתחלה, אף על פי שעדיין לא נתקנים התנאי; ואין חוששין שמא לא יתקנים, הואיל ותהיה התנאי במעכשו או בעל מנת.

הג כל המגרש על תנאי בין שאמר מעכשו, בין שאמר אם יהיה ואם לא יהיה הרי זה לא יתיחד עם אשתו, כל זמן שלא נתקנים התנאי, אלא בפני עד, אפלו עבר אפלו שפחה: חוץ משפחתה או בנה הקטן, מפני שאינה בוששה מלשמש בפניהם. וחדבר ידוע שאם נתיחד עמה לבה בפני שני עדים בלאחד, אפלו לאחר שנתקנים התנאי הרי זו ספק מגרשת, שמא נבעלה ובטל הגט כמו שיתבאר בהלכות אלו. חד פיצד מגרש אדם על תנאי: לא שיאמר פתבו גט לאשתי על תנאי, או פתבו ותנו לה על תנאי, ואין צריך לומר שלא יכתב בתוך הגט, על תנאי זה גרש פלוגי את פלוגית. אלא פיצד עושה אומר לסופר לכתב ולעדים לחתם,

וְכוֹתֵבִין גַּט פָּשֶׁר, בְּלֹא שֵׁם תִּנָּאי בְּעוֹלָם; וְאַחֵר כִּד נֹתֵן לָהּ הַגָּט וְאָמַר לָהּ, חֲרִי זֶה גִּטִּי, אוֹ חֲרִי אֶת מְגֵרְשֶׁת בָּזָה, עַל מִנַּת כִּד וְכָד, אוֹ יֹאמַר לָהֶם, אוֹ לְשָׁלִיחַ, תָּנּוּ לָהּ גַּט זֶה, עַל מִנַּת כִּד וְכָד.

ח,ה כָּתַב הַתִּנָּאי בְּגֵט, אַחֵר שֶׁנֹּמַר לְכַתֵּב תִּרְפָּה הַגָּט חֲרִי זֶה פָּשֶׁר: בֵּין שִׁפְתָּבוּ קֹדֶם חֲתִימַת הָעֵדִים, בֵּין שִׁפְתָּבוּ אַחֵר חֲתִימַת הָעֵדִים. אֲבָל אִם כָּתָבוּ קֹדֶם הַתִּרְפָּה אֲפִלּוּ כָּתַב עַל מִנַּת כִּד וְכָד חֲרִי זֶה סֵפֶק גְּרוּשִׁין, שֶׁחֲרִי נִשְׁאַר לוֹ זְכוּת בְּגוּפוֹ שְׁלֵגֶט; וְכֵן אִם הִתְנָה בִּפְהָ קֹדֶם כְּתִיבַת הַתִּרְפָּה, חֲרִי זֶה סֵפֶק גְּרוּשִׁין.

ח,ו הַמְּגֵרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְהִתְנָה עָלֶיהָ, בֵּין בְּכַתֵּב אַחֵר הַתִּרְפָּה, בֵּין עַל פֶּה אַחֵר הַתִּרְפָּה, וְאָמַר לָהּ, חֲרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מֵאִישׁ פְּלוֹנִי, אוֹ אֵלֹא לְאִישׁ פְּלוֹנִי, וְנָתַן לָהּ הַגָּט עַל תִּנָּאי זֶה אִם הָיָה אוֹתוֹ הָאִישׁ גָּזִי אוֹ עֶבֶד, אוֹ אֶסוּר עָלֶיהָ מִשּׁוּם עֲרוּהָ בְּגוֹן אֲבִיהָ וְאֶחֱיָהּ אוֹ אָבִיו וְאֶחָיו חֲרִי זֶה גַּט פָּשֶׁר. וְאִם הָיָה אוֹתוֹ הָאִישׁ יֵשׁ לוֹ בֵּה קְדוּשִׁין אִפֵּי עַל פִּי שְׁחִוָּא מִחֲבִיבֵי לְאוּיִן, וְאִפֵּי עַל פִּי שְׁחִוָּא קָטָן אֵינּוּ גַּט: שְׁחֲרִי שִׁיר בְּגֵט, וְאִין זֶה פְּרִיתוֹת. הָיָה בַּעַל אַחֲוָתָהּ, שֶׁאִפֵּי עַל פִּי שְׁחִוָּא חֵיוֹם אֶסוּר עָלֶיהָ מִשּׁוּם עֲרוּהָ, אִם תְּמֻמֹּת אַחֲוָתָהּ, יִהְיֶה מִתֵּר לָהּ חֲרִי זֶה סֵפֶק מְגֵרֵשֶׁת.

ח,ז אָמַר לָהּ, חֲרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִמִּי שִׁיּוּלֵד שְׁאֵינּוּ עִתָּה בְּעוֹלָם, אוֹ חוּץ מִזְנוּתָהּ, בְּלֹא מִרְיָהּ תִּהְיֶה מִתְרַת לְהַנָּשָׂא לְכָל אָדָם, אֲבָל לְזָנוּת חֲרִי אֶת בְּאֶסוּר אִשְׁתִּי אִישׁ, אוֹ חֲרִי אֶת מִתְרַת לְכָל מִי שִׁיּוּבֹא עָלֶיהָ בְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ, אֲבָל שְׁלֹא בְּדֶרֶךְ חֲרִי אֶת בְּאֶסוּרָהּ, אוֹ חֲרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִמְּקַדֵּשׁ בְּשֹׁטֵר, בְּלֹא מִרְיָהּ מִתְרַת לְהִתְקַדֵּשׁ בְּכֶסֶף וּבִבִּיאָהּ, אֲבָל בְּשֹׁטֵר חֲרִי אֶת בְּאֶסוּר אִשְׁתִּי אִישׁ, אוֹ חֲרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִהַפְּרָת

נְדָרֶיהָ, בְּלֹא מִרְיָהּ שְׁלֹא נִשְׁאַר לִי עָלֶיהָ שׁוּם אִישׁוֹת חוּץ מִהַפְּרָת נְדָרֶיהָ שֶׁאִתִּי אִשְׁתִּי לְעַנִּין הַפְּרָת נְדָרֶיהָ, אוֹ לְעַנִּין אֲכִילַת תְּרוּמָה, אוֹ לְעַנִּין יִרְשָׁה שְׁאֵם מִתָּה יִירָשְׁנָה בְּכָל אֶחָד מֵאלּוֹ, חֲרִי זֶה סֵפֶק מְגֵרֵשֶׁת.

ח,ח אָמַר לָהּ, חֲרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן, וְחִזּוּר וְאָמַר לָהּ, חֲרִי אֶת מִתְרַת לְרֹאשֵׁיבֵן וְשִׁמְעוֹן חֲרִי זֶה מְגֵרֵשֶׁת: שְׁחֲאֲנָשִׁים שֶׁהִתְנָה בָּהֶן, חֲרִי הִתִּירָן וּבִטֵּל הַתִּנָּאי. אָמַר לָהּ, חֲרִי אֶת מִתְרַת לְרֹאשֵׁיבֵן חֲרִי זֶה אֵינָה מְגֵרֵשֶׁת, שְׁחֲרִי לֹא בִטֵּל תִּנָּאוֹ שְׁלִשְׁמִעוֹן.

ח,ט אָמַר לָהּ, חֲרִי אֶת מִתְרַת לְשִׁמְעוֹן, אוֹ שֶׁאָמַר לָהּ, חֲרִי אֶת מִתְרַת אִפֵּי לְשִׁמְעוֹן חֲרִי זֶה סֵפֶק גְּרוּשִׁין: שְׁמָא לֹא הִתִּירָה אֵלֹא לְשִׁמְעוֹן, וְרֹאשֵׁיבֵן בְּאֶסוּרוֹ עֲזוּמָד; וְזֶה שֶׁאָמַר לְשִׁמְעוֹן, בְּלֹא מִרְיָהּ לְכָל אָדָם אִפֵּי לְשִׁמְעוֹן, אוֹ שְׁמָא הִתִּירָה לְכָל וְזֶה שֶׁאָמַר אִפֵּי לְשִׁמְעוֹן וְחִוָּא חֲדִין לְרֹאשֵׁיבֵן, שֶׁשִׁמְעוֹן סָמוּךְ הָיָה לְרֹאשֵׁיבֵן בְּתִנָּאוֹ.

ח,י הִתְנָה עָלֶיהָ וְאָמַר, חֵיוֹם אִין אֶת אִשְׁתִּי, וְלִבְחָר אִשְׁתִּי אֵינָה מְגֵרֵשֶׁת, וְאִפֵּי עַל פִּי שְׁפָרַת בֵּינוֹ לְבִינָה חֵיוֹם; לְפִיכָד בּוֹתֵבִין בְּגִטִּין מִן חֵיוֹם, וְלַעוֹלָם.

ח,יא חֲרִי זֶה גִּטִּי, עַל מִנַּת שְׁלֹא תִשְׁתִּי יִין כָּל יָמֵי חַיִּיכִי אֵינּוּ גַּט, שְׁאִין זֶה פְּרִיתוֹת; כָּל יָמֵי חַיִּי, אוֹ כָּל יָמֵי חַיִּי פְּלוֹנִי חֲרִי זֶה גַּט, שְׁחֲרִי כָּרַת בֵּינוֹ לְבִינָה, וְלֹא יִשְׁאַר לוֹ עָלֶיהָ רְשׁוּת, בְּשִׁימּוֹת אוֹתוֹ פְּלוֹנִי.

ח,יב חֲרִי זֶה גִּטִּי, עַל מִנַּת שְׁלֹא תִלְכִּי לְבֵית אָבִיךָ עַד שְׁלוּשִׁים יוֹם חֲרִי זֶה גַּט; שְׁלֹא תִלְכִּי לְבֵית אָבִיךָ, לַעוֹלָם אֵינּוּ גַּט, שְׁאִין זֶה פְּרִיתוֹת. לְפִיכָד הָאָמַר לְאִשָּׁה, חֲרִי זֶה גִּטִּי, עַל מִנַּת שְׁלֹא תֵאכְלִי בָּשָׂר זֶה לַעוֹלָם, עַל מִנַּת שְׁלֹא תִשְׁתִּי יִין זֶה לַעוֹלָם אֵינּוּ גַּט, שְׁאִין זֶה

פְּרִיתוֹת; עַד שְׁלוֹשִׁים יוֹם, חָרִי זֶה גָּט.

ח, יג חָרִי זֶה גָּטִיף, עַל מִנַּת שְׁלֹא תִנְשָׂא לְפָלוֹנִי
אִינוֹ גָּט: הֵא לָמָּה זֶה דִּוְמָה, לֹא־מֵר לָהּ, עַל
מִנַּת שְׁלֹא תִשְׁתִּי יִין זֶה לְעוֹלָם, אוֹ שְׁלֹא תִלְכִּי
לְבֵית אָבִיךָ לְעוֹלָם, אוֹ כָּל יְמֵי חַיִּיכִי. אֲבָל אִם
אָמַר לָהּ, עַל מִנַּת שְׁלֹא תִנְשָׂא לְפָלוֹנִי עַד
חֲמִשִּׁים שָׁנָה חָרִי זֶה גָּט, וְלֹא תִנְשָׂא לוֹ כָּל זְמַן
שְׁחַתְנָה; וְאִם נִשְׁאָת, בָּטֹל הֶגֶט לְמַפְרָע. זֹנֶת
עֹמֵד הַיּוֹלֵד מִמֶּנּוּ כָּשֶׁר, וְחֶגֶט כָּשֶׁר: שְׁלֹא חַתְנָה
עֹמֵה אֲלֹא עַל חֲנֻשׁוֹאִין.

ח, יד חָרִי זֶה גָּטִיף, עַל מִנַּת שְׁתִּנְשָׂא לְפָלוֹנִי
אִם נִשְׁאָת לוֹ, חָרִי זֶה גָּט כְּשֶׁאֵר חַתְנָאִים; אֲבָל
אָמְרוּ חֲכָמִים, לֹא תִנְשָׂא לֹא לְאוֹתוֹ פָּלוֹנִי וְלֹא
לְאַחֵר: לְאוֹתוֹ פָּלוֹנִי לֹא תִנְשָׂא, שְׁמָא יֵאמְרוּ
נִשְׁיֵחֵן נִוְתְּנִין זֶה לָזֶה בְּמַתְנָה; וְלְאַחֵר לֹא
תִנְשָׂא, שְׁאִינוֹ גָּט אֲלֹא בְּקִיּוֹם חַתְנָאִי. עֵבֶרָה
וְנִשְׁאָת לְאוֹתוֹ פָּלוֹנִי, לֹא תִצָּא. נִשְׁאָת לְאַחֵר,
קֵדָם שְׁתִּנְשָׂא לוֹ בָּטֹל הֶגֶט, וְתִצָּא וְהַיּוֹלֵד מִמֶּזֶר;
וְצָרִיכָה גָּט מִשְׁנִי.

ח, טו חָרִי זֶה גָּטִיף, וְהַנִּיר שְׁלִי אֵינָה מְגֵרֶשֶׁת,
שְׁאִין זֶה פְּרִיתוֹת; עַל מִנַּת שְׁתִּתֵּן לִי אֶת הַנִּיר,
חָרִי זֶה גָּט וְתִתֵּן. חֶקֶק הֶגֶט עַל טֶס שְׁלֹזָהֵב,
וְנִתְּנוּ לָהּ וְאָמַר לָהּ, חָרִי זֶה גָּטִיף, וּבִתְבִּיתִיךָ
כָּשֶׁר, וְנִתְּקַבְּלָה כְּתֻבָּתָה אִם יֵשׁ בָּטֶס בְּדִי
כְּתֻבָּתָה; וְאִם אֵין בּוֹ, יִשְׁלִים לָהּ כְּתֻבָּתָה.

ח, טז כָּל הַמְּגֵרֶשׁ עַל תְּנָאִי שְׁמִבְטִיל אֶת הֶגֶט,
כְּגוֹן שְׁחַתְנָה עָלֶיהָ שְׁלֹא תִשְׁתַּח יִין כָּל יְמֵי
חַיֶּיהָ, אוֹ שְׁתִּהִיָּה מִתְּרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִפָּלוֹנִי,
אוֹ שְׁחַתְנָה שְׁאֵר תְּנָאִים קֵדָם כְּתֻבָּתָה חֲתֻרָּה אִם
הָיָה חַתְנָאִי כְּתוּב בְּגָט, וְחֹזֵר וּמַחְקֵן וְנִתְּנוּ לָהּ
חָרִי זֶה סֶפֶק מְגֵרֶשֶׁת; וְאִם הָיָה חַתְנָאִי עַל פֶּה
חָרִי זֶה נֹטֵל הֶגֶט מִמֶּנָּה, וְחֹזֵר וְנִוְתְּנוּ לָהּ
בְּתִנָּאִי כָּשֶׁר, אוֹ בְּלֹא תְנָאִי כָּלָל.

ח, יז פִּיצֵד: חָרִי שְׁנָתָן גָּט לֹא־שִׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ,

חָרִי אֶת מְגֵרֶשֶׁת בָּזָה וּמִתְּרַת לְכָל אָדָם חוּץ
מִפָּלוֹנִי אִם נָטְלוּ מִמֶּנָּה וְחֹזֵר וְנִתְּנוּ לָהּ וְאָמַר
לָהּ, חָרִי אֶת מִתְּרַת בּוֹ לְכָל אָדָם, אוֹ חָרִי זֶה
גָּטִיף חָרִי זֶה מְגֵרֶשֶׁת. וְכֵן כָּל פִּיוֹצָא בָּזָה.

ח, יח חֲנוּתָן גָּט לֹא־שִׁתּוֹ, עַל מִנַּת שְׁתִּתֵּן לוֹ
מֵאֲתִים זוּז, וְחֹזֵר וְחַתְנָה עָלֶיהָ תְּנָאִי אַחֵר בְּכַנִּי
עֲרִים, שְׁתִּשְׁמֹשׁ אֶת אָבִיו שְׁתִּי שְׁנִים לֹא בָטֹלוּ
דְּבָרָיו הָאֲחֵרוֹנִים אֶת הָרֵאשׁוֹנִים, אֲלֹא חָרִי זֶה
כְּאֹמֶר לָהּ עָשִׂי אֶחָד מִשְׁנֵי חַתְנָאִים, רָצָת
מִשְׁמִשְׁת רָצָת נִוְתְּנָת, וְאֵין אֶחָד מִן הָרֵאשׁוֹנִים
וְאֶחָד מִן הָאֲחֵרוֹנִים מְצֻטְרָפִין. אֲבָל אִם חַתְנָה
עָלֶיהָ שְׁתִּתֵּן לוֹ מֵאֲתִים זוּז, וְחֹזֵר וְחַתְנָה בְּכַנִּי
שְׁנִים שְׁתִּתֵּן לוֹ שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת זוּז כָּכֵר בָּטֹל
תְּנָאִי שְׁלִמֵּאֲתִים, וְצָרִיכָה לִתֵּן שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת.
וְכֵן כָּל פִּיוֹצָא בָּזָה.

ח, יט חַתְנָה עָלֶיהָ שְׁתַּעֲשֶׂה דְּבָר זֶה סֶתֶם, חָרִי
זֶה כְּמַפְרָשׁ יוֹם אֶחָד, הוֹאִיל וְלֹא פֶרֶשׁ כְּמָה זְמַן
תַּעֲשֶׂה. פִּיצֵד: אָמַר לָהּ, חָרִי זֶה גָּטִיף, עַל מִנַּת
שְׁתַּעֲשִׂי עִמִּי מְלֹאכָה, עַל מִנַּת שְׁתִּשְׁמֹשׁ אֶת
אָבִא, עַל מִנַּת שְׁתִּנְיִקוּ אֶת בְּנִי אִם עָשִׂת עִמּוֹ
מְלֹאכָה יוֹם אֶחָד, אוֹ שְׁמִשְׁה אָבִיו יוֹם אֶחָד,
אוֹ שְׁחַנִּיקָה בְּנוֹ יוֹם אֶחָד בְּתוֹךְ הַזְּמַן שְׁחֵבֶן
יּוֹנֵק בּוֹ וְהוּא בְּתוֹךְ אֶרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים חֲדָשׁ חָרִי
זֶה גָּט. מֵת חֵבֶן, אוֹ חָאֵב, קֵדָם שְׁתִּנְיִק, אוֹ
תִּשְׁמֹשׁ אִינוֹ גָּט.

ח, כ אָמַר לָהּ, עַל מִנַּת שְׁתִּנְיִקוּ אֶת בְּנִי, אוֹ
תִּשְׁמֹשׁ אֶת אָבִא, שְׁתִּי שְׁנִים חָרִי זֶה מִשְׁלֻמֹּת
הַזְּמַן שְׁפָרְשׁ; מֵת חֵבֶן אוֹ חָאֵב בְּתוֹךְ הַזְּמַן, אוֹ
שְׁאָמַר חָאֵב אֵין רְצוֹנִי שְׁתִּשְׁמֹשׁ אִינוֹ גָּט,
שְׁחָרִי לֹא נִתְקַנִּים חַתְנָאִי. וְכֵן כָּל פִּיוֹצָא בָּזָה.

ח, כא חָרִי זֶה גָּטִיף, עַל מִנַּת שְׁתִּתֵּן לִי מֵאֲתִים
זוּז מִכָּאן וְעַד שְׁלוֹשִׁים יוֹם נִתְּנָה בְּתוֹךְ
שְׁלוֹשִׁים יוֹם מִדַּעְתּוֹ, חָרִי זֶה מְגֵרֶשֶׁת; לְאַחֵר
שְׁלוֹשִׁים יוֹם, אֵינָה מְגֵרֶשֶׁת. נִתְּנָה לוֹ בְּעַל
כְּרָחוֹ, וְהוּא אִינוֹ רוֹצֵה לְקַבֵּל חָרִי זֶה גָּט פְּסוּל,

עד שתתן מַדְעָתוֹ. חֲזֹר וְאָמַר לָהּ בְּתוֹךְ
הַשְּׁלוֹשִׁים יוֹם, הֲרִי הֵן מְחֻלִּין לָךְ, אֵינָהּ
מְגֵרֶשֶׁת, שְׁחֲרִי לֹא נַעֲשֶׂה הַתְּנָאִי; מֵת בְּתוֹךְ
הַשְּׁלוֹשִׁים יוֹם, הוֹאִיל וְשִׁלְמוֹ הַשְּׁלוֹשִׁים יוֹם וְלֹא
נִתְּנָה אֵינָה מְגֵרֶשֶׁת.

ח,כב אָמַר לָהּ הֲרִי זֶה גְּטִיךָ, עַל מִנַּת שְׁתַּתְּנִי
לִי מֵאֲתִים זֶז, וְלֹא קִבַּע זְמַן, וּמֵת קֹדֶם שְׁתַּתֵּן
אֵינָה יְכוּלָה לִתֵּן לְיֹרְשֵׁיו, שְׁלֹא הַתְּנָה עָלֶיהָ
אַלֶּא שְׁתַּתֵּן לוֹ. וְלֹא בָטַל הַגֵּט, שְׁחֲרִי לֹא קִבַּע
זְמַן; לְפִיכָךְ אַף עַל פִּי שְׁאֵבֵד הַגֵּט, אוֹ נִקְרַע
קֹדֶם שְׁיָמוּת הֲרִי זֶה מְגֵרֶשֶׁת, וְלֹא תִנָּשֵׂא לְזֶר
עַד שְׁתַּחֲלִין.

ח,כג הֲרִי זֶה גְּטִיךָ, עַל מִנַּת שְׁתַּתְּנִי לִי כָּלִי
פְּלוּנִי אוֹ בְּגָד פְּלוּנִי, וְאֵבֵד אוֹתוֹ כָּלִי אוֹ נִגְנַב
אַף עַל פִּי שְׁנִתְּנָה לוֹ אֶלֶף בְּדָמָיו אֵינּוּ גֵט: עַד
שְׁתַּתֵּן אוֹתוֹ כָּלִי עֲצָמוֹ, אוֹ עַד שְׁיִבְטַל הַתְּנָאִי.

ח,כד מִי שְׁנִתְּגַרְשָׁה עַל תְּנָאִי, וְקִדְּשָׁה אַחֲרֵי קֹדֶם
שְׁיִתְּקִינָם הַתְּנָאִי אִם נִתְּקִינָם הַתְּנָאִי הֲרִי זֶה
מְקֻדְּשֶׁת; וְאִם לֹא נִתְּקִינָם הַתְּנָאִי, וּבָטַל הַגֵּט
אֵינָה צְרִיכָה גֵט מִשְׁנִי, שְׁחֲרִי אֵין קְדוּשִׁין
תּוֹפְסִין בָּהּ. אֲבָל אִם נִשְׁאֲתָה, וְלֹא נִתְּקִינָם הַתְּנָאִי
וּבָטַל הַגֵּט צְרִיכָה גֵט מִשְׁנִי, כִּמּוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

הַלְבוֹת גְּרוּשִׁין פֶּרֶק ט

ט,א הַמְּגֵרֶשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ לְאַחַר זְמַן קְבוּעַ, הֲרִי
זֶה מְגֵרֶשֶׁת כְּשִׁיגִיעַ הַזְּמַן שְׁקִבַּע. וְחֲרִי זֶה דְּוָמָה
לְתַנָּאִי, וְאֵינּוּ תַנָּאִי: דְּוָמָה לְתַנָּאִי שְׁחִיא
מִתְּגַרְשָׁת, כְּשִׁיגִיעַ הַזְּמַן שְׁקִבַּע; וְאֵינּוּ תַנָּאִי
שְׁחִימְגֵרֶשׁ עַל תְּנָאִי, הֲרִי גֵרֶשׁ, וְזֶה עֲדִין לֹא
גֵרֶשׁ, עַד שִׁיגִיעַ אוֹתוֹ זְמַן. לְפִיכָךְ הַמְּגֵרֶשׁ עַל
תְּנָאִי, צְרִיךְ לְכַפֵּל תְּנָאוֹ; וְזֶה אֵינּוּ צְרִיךְ לְכַפֵּל
דְּבָרוֹ, וְלֹא לְשֹׂאֵר מִשְׁפָּטֵי הַתְּנָאִין שְׁבִאֲרָנוּ.

ט,ב כִּיצַד: הָאֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ, הֲרִי זֶה גְּטִיךָ, וְלֹא
תִתְּגַרְשִׁי בּוֹ אֲלֵא לְאַחֲרֵי שְׁלוֹשִׁים יוֹם אֵינָהּ
מְגֵרֶשֶׁת בּוֹ אֲלֵא לְאַחֲרֵי שְׁלוֹשִׁים יוֹם; וְאִם מֵת

הַפֶּעַל, אוֹ אֵבֵד הַגֵּט אוֹ נִשְׂרָתָה, בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים
יוֹם אֵינָה מְגֵרֶשֶׁת. הִלְכָה וְהִנִּיחָתוּ בְּצַדֵּי רִשּׁוּת
הָרַבִּים, וְנִגְנַב אוֹ אֵבֵד מִשָּׁם לְאַחֲרֵי שְׁלוֹשִׁים
יוֹם הֲרִי זֶה מְגֵרֶשֶׁת, הוֹאִיל וְהָיָה הַגֵּט קִיּוֹם בְּיוֹם
שְׁחִיא מִתְּגַרְשָׁת בּוֹ, וַיִּחַדָּה אוֹתוֹ בְּמִקּוֹם
שְׂאִינּוּ רִשּׁוּת הָרַבִּים, שְׁצַדֵּי רִשּׁוּת הָרַבִּים אֵינּוּ
כְּרִשּׁוּת הָרַבִּים.

ט,ג וְכֵן אִם תָּלָה הַגְּרוּשִׁין בְּמַעֲשָׂה, דִּינּוֹ כְּדִין
מְגֵרֶשׁ אַחֲרֵי זְמַן. כִּיצַד: כְּגוֹן שְׁאֹמֵר לְאִשָּׁה,
הֲרִי זֶה גְּטִיךָ, וְלֹא תִתְּגַרְשִׁי בּוֹ עַד שְׁתַּתְּנִי לִי
מֵאֲתִים זֶז הֲרִי זֶה מִתְּגַרְשָׁת אַחֲרֵי שְׁתַּתֵּן; וְאֵינּוּ
צְרִיךְ לְכַפֵּל תְּנָאוֹ, וְלֹא לְשֹׂאֵר מִשְׁפָּטֵי הַתְּנָאִין
שְׁבִאֲרָנוּ שְׁחֲרִי לֹא גֵרֶשׁ עַל תְּנָאִי, אֲלֵא עֲדִין
לֹא גֵרֶשׁ זֶה, אֲלֵא תָלָה הַגְּרוּשִׁין בְּעֲשִׂית כֶּךָ
וְכָךְ, וְאַחֲרֵי כֶּךָ תִתְּגַרְשִׁי.

ט,ד וּמָה בֵּין הַמְּגֵרֶשׁ עַל תְּנָאִי, לְזֶה שְׁקִבַּע זְמַן
לְגְרוּשִׁין אוֹ תָלָין בְּמַעֲשָׂה: שְׁחִימְגֵרֶשׁ עַל תְּנָאִי
יֵשׁ שֵׁם גְּרוּשִׁין, וְאֵינּוּ גְּמוּרִין, עַד שְׁיִתְּקִינָם
הַתְּנָאִי. לְפִיכָךְ כְּשִׁיִּתְּקִינָם הַתְּנָאִי, נִתְּגַרְשָׁה אִם
הָיָה הַגֵּט קִיּוֹם, אַף עַל פִּי שְׂאִינּוּ בְּרִשּׁוּתָהּ;
וְאֵינָה צְרִיכָה לְחֹזֵר וְלִפְלוֹ אוֹ לְהִיּוֹתוֹ בְּרִשּׁוּתָהּ
אַחֲרֵי שְׁנִתְּקִינָם הַתְּנָאִי, שְׁחֲרִי הִגִּיעַ לְיָדָהּ תִּחְלָה
בְּתוֹרַת גְּרוּשִׁין. וְאִם נִשְׁאֲתָה קֹדֶם שְׁיִתְּקִינָם
הַתְּנָאִי לֹא תִצָּא, כִּמּוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

ט,ה אֲבָל הַתּוֹלָה גְּרוּשִׁין בְּזְמַן אוֹ בְּמַעֲשָׂה לֹא
הִגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ בְּתוֹרַת גְּרוּשִׁין, אֲלֵא בְּתוֹרַת
פְּקוּדֵין עַד חֲזָמֵן שְׁקִבַּע, אוֹ עַד שְׁתַּעֲשֶׂה
הַמַּעֲשָׂה. לְפִיכָךְ כְּשִׁיגִיעַ חֲזָמֵן, צְרִיכָה לְהִיּוֹת
הַגֵּט בְּרִשּׁוּתָהּ, אוֹ תִחְזֹר וְתִפְלְגוּ, אוֹ שִׁיחִיָּה
בְּמִקּוֹם שִׁיחֲדָה אוֹתוֹ בּוֹ אַף עַל פִּי שְׂאִינּוּ
רִשּׁוּתָהּ, כִּמּוֹ שְׁבִאֲרָנוּ; וְאַחֲרֵי כֶּךָ תִתְּגַרְשִׁי בּוֹ.
וְאִם נִשְׁאֲתָה קֹדֶם שִׁיגִיעַ חֲזָמֵן שְׁקִבַּע, אוֹ קֹדֶם
שְׁתַּעֲשֶׂה הַמַּעֲשָׂה שְׁתָּלָה בּוֹ הַגְּרוּשִׁין תִּצָּא,
וְהוֹלֵךְ מִמּוֹזֵר: שְׁעֲדִין הִיא אִשָּׁת אִישׁ גְּמוּרָה,
וְאֵין כָּאֵין שֵׁם גְּרוּשִׁין.

ט, ו הנותן גט ביד אשתו ואמר לה, אם לא תתני לי מאתים זוז, אין זה גט, או אין את מגרשת הרי זה לא גרש כלל, ואין כאן גט לא על תנאי ולא תלוי במעשה. וכן כל פיוצא בזה.

טז, הרוצה לגרש על תנאי, ויהיה ענין תנאו שלא תתגרש עד זמן פלוני הרי זה מוציא ענין זה בלשון תנאי, ויתנה התנאי בביאתו בזמן קבוע או בהליכתו. פיצד: כגון שיאמר לה, אם לא באתי מכאן ועד שלושים יום, הרי זה גט, ואם באתי בתוך שלושים יום, לא יהיה גט, ונותן הגט בידה; או יאמר לה, הרי זה גט ופסיד מעכשו, אם לא באתי מכאן ועד שלושים יום, או הרי זה גט ופסיד, על מנת שלא אבוא למדינה זו עד שלושים יום. וכן כל פיוצא בזה.

טז, ח התנה עליה שיהיה גט, אם לא בא עד שלושים יום למדינה זו, והיה בא בדרך בתוך שלושים יום, וחלה או עכבו נהר ולא בא עד אחר שלושים יום הרי זה גט: אפלו עומד וצווח הריני אנוס, שאין אנוס בגטין; ואף על פי שגלה דעתו, שאין רצונו לגרש.

טז, ח התנה עליה שתתגרש פשיעבר מבגד פניה שלושים יום, והיה חולף ובא חולף ובא ולא נתיחד עמה פשיעלך וישחה שלושים יום, תהיה מגרשת; ואף על פי שהיה חולף ובא בתוך שלושים יום, הואיל ולא נתיחד עמה, הרי הגט כשר.

טז, ח במה דברים אמורים, בשחתנה ואמר, הרי היא נאמנת עלי לומר שלא פיסתי אותה. אבל אם לא האמינה, חוששין שמא פיס אותה פשהיה חולף ובא, ומחלה לו התנאי, ובטל הגט בפסיסה; ומפני חשש זה, יהי הגט פסול אחר השלושים יום.

טז, ח ואמר לאשה, הרי זה גט ופסיד לאחר

שנים עשר חדש, והיה עמה במדינה חוששין שמא פיס אותה, עד שיאמר נאמנת עלי שלא פיסתי. וכן כל התנאים שהן תלויין ברצונה, ואם רצת ובטלה אותה, בטל הגט חוששין לו שמא פיס, עד שיאמר נאמנת עלי. במה דברים אמורים, במתגרשת מן הנשואין, שלבו גם בה; אבל המתגרשת מן הארוסין, אין חוששין לו שמא פיס.

טז, ח הרי זה גט ופסיד מעכשו, אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש אין חוששין שמא בא בפסד, שאין דרך בני אדם לבוא בצנעה; ואם תם הזמן שקבע ולא בא, הרי זו מגרשת. מת בתוך שנים עשר חדש אף על פי שאי אפשר שיבוא, והרי היא מגרשת, לא תנשא במקום יבם עד אחר שנים עשר חדש, פשיעקנים התנאי.

טז, ח בריא שחתנה שיהיה זה גט אם מת, או חולה שחתנה שיהיה זה גט אם מת מחלי זה לא אמר כלום: שמשמע אם מת, לאחר מיתה; ומשמעו, מעתה. לפיכך אם אמר, אם מת, הרי זה פאומר, לאחר מותי ואין גט לאחר מיתה. אמר לה, הרי זה גט ופסיד מעכשו אם מת, או מחיום אם מת הרי זה גט, ובשימנות תהיה מגרשת. אמר לה הרי זה גט ופסיד מעכשו, או מחיום, לאחר מיתתי, ומת הרי זו ספק מגרשת: שמא אחר שאמר מעכשו חזר בו, וסמכה דעתו על לאחר מיתה שאין גט לאחר מיתה.

טז, ח הרי זה גט ופסיד לכשתצא חמה, ומת בלילה אינו גט; על מנת שתזרח חמה, ומת בלילה הרי זו מגרשת, וכשתזרח חמה, יתקנים התנאי. התנה עליה שאם זרחה חמה יהיה גט, ואם לא זרחה לא יהיה גט, ומת בלילה אינו גט: שחרי לא נתקנים התנאי עד שמת, ואין גט לאחר מיתה.

ט,טו שְׂכִיב מִרַע שִׁפְתְּכָה גָט לְאַשְׁתּוֹ וְגִרְשָׁהּ
וְעָמַד אֵינּוּ יָכוֹל לְחֹזֵר בּוֹ, שְׂאִין גָּטוֹ כְּמִתְנַתּוֹ:
שָׂאם תֹּאמַר יִחְזֹר בּוֹ, יֹאמְרוּ גָטוֹ לְאַחֵר מִיָּתָהּ
יִגְרֹשׁ כְּמוֹ מִתְנַתּוֹ, שְׂאִינָה קִוְּנָה אֵלָּא לְאַחֵר
מִיָּתָהּ.

ט,טז חֲרִי זֶה גִּטִּיךָ מִחִיּוֹם, אִם מִתִּי מִחֲלִי זֶה,
וְנָפַל עָלָיו בֵּית אֹרֶךְ נָשָׁכּוֹ נָחֵשׁ אוֹ טָרְפוֹ אֲרִי
וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, וּמֵת אֵינּוּ גָט. אָמַר לָהּ, אִם לֹא
יַעֲמֹד מִחֲלִי זֶה, וְנָפַל עָלָיו בֵּית אֹרֶךְ נָשָׁכּוֹ נָחֵשׁ
אוֹ טָרְפוֹ אֲרִי חֲרִי זֶה סֶפֶק מְגֵרֶשֶׁת.

ט,יז חֲרִי זֶה גִּטִּיךָ מִעַכְשָׁו, אִם מִתִּי מִחֲלִי זֶה,
וְעָמַד וְחָלַף בְּשׁוֹק, וְחָלַף וּמֵת אוֹמְדִין אוֹתוֹ:
אִם מִחֲמַת חֲלִי הִרְאֵשׁוֹן מֵת, חֲרִי זֶה גָט; וְאִם
לֹא, אֵינּוּ גָט. וְאִם נָתַק מִחֲלִי לְחֲלִי, וְלֹא עָמַד
בְּשׁוֹק חֲרִי זֶה גָט, וְאֵינּוּ צָרִיךְ אֲמֹד. וּבִכָּל אֵלּוּ
הַתְּנָאִין, כָּל חֵימִים שְׂמֻנְתֵּינָתָהּ חֲגֹט עַד שְׂמִימוֹת
וְיִתְקִים הַתְּנָאִי חֲרִי הִיא מְגֵרֶשֶׁת לְכָל דְּבָר,
וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא יִתְיַחַד עֲמָהּ כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

ט,יח חוֹלָה שֶׁרָצָה לְגַרֵּשׁ אֶשְׁתּוֹ עַל תְּנָאִי
בְּשִׂימוֹת, כִּדִּי שֶׁלֹּא תִפֹּל לְפָנֶי יָכֵם, וְאִם עָמַד
לֹא תִהְיֶה מְגֵרֶשֶׁת, וְלֹא רָצָה לְגַרֵּשָׁה מִעַכְשָׁו,
כִּדִּי שֶׁלֹּא תִטָּרֵף דַּעְתּוֹ כִּי הוּא כּוֹתֵב בְּגֹט אַחֵר
שֶׁכּוֹתֵב הַתָּרָף, אוֹ אוֹמֵר לָהּ בְּשִׁנּוּתָהּ לָהּ חֲגֹט,
אִם לֹא מִתִּי לֹא יִהְיֶה גָט, וְאִם מִתִּי יִהְיֶה גָט,
וְאִם לֹא מִתִּי לֹא יִהְיֶה גָט: כִּדִּי שִׁיחִיָּה תְּנָאִי
כְּפוּל, וְחִין קִוְּדָם לְלֹא, וְלֹא יִפְתַּח פִּיו תִּחְלָה
לְפָרַעְנוּת. וְאִם מֵת, תִּהְיֶה מְגֵרֶשֶׁת בְּשִׂימוֹת
וְהִיא שְׂיִגִיעַ חֲגֹט לִידָהּ, קִדָּם מִיָּתָהּ.

ט,יט בַּעַל שְׂנֵתָן גָּט לְאַחַד וְאָמַר לוֹ, זִכָּה בְּגֹט
זֶה לְאַשְׁתִּי כִּדִּי שֶׁלֹּא תִפֹּל לְפָנֶי יָכֵם, וּמֵת הַבַּעַל
קִדָּם שְׂיִגִיעַ חֲגֹט לִידָהּ חֲרִי זֶה סֶפֶק מְגֵרֶשֶׁת:
שָׂרֵב הַנָּשִׁים, זְכוּת הִיא לָהּ שֶׁלֹּא יִפְלוּ לְפָנֶי
יָכֵם; וְלִפְיָכָּה תִהְיֶה סֶפֶק מְגֵרֶשֶׁת, אִף עַל פִּי
שֶׁלֹּא הִגִיעַ גָּט לִידָהּ, הוֹאִיל וְזָכָה לָהּ בּוֹ אַחֵר.

ט,כ אָמַר לְעֵדִים, לְאַחֵר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כְּתִבּוֹ
גָּט וְתִנּוּ לְאַשְׁתִּי, אוֹ שֹׂאמַר לָהֶם, כְּתִבּוֹ וְתִנּוּ
גָּט לְאַשְׁתִּי לְאַחֵר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ חֲרִי אֵלּוּ
כּוֹתְבִין אַחֵר הַזְּמָן שֶׁקִּבַּעַ, וְנוֹתְנִין לָהּ; וְאִם
כְּתִבוּהוּ בְּתוֹךְ הַזְּמָן, אִף עַל פִּי שְׂנֵתְנוּהוּ לָהּ
אַחֵר זְמָן שֹׂאמַר אֵינּוּ גָט. כְּתִבוּהוּ אַחֵר הַזְּמָן
כְּשֹׂאמַר, וּמֵת קִדָּם שְׂיִגִיעַתָּהּ לָהּ אֵינּוּ גָט; וְאִם לֹא
נִדְרַע אִם מִיָּתָהּ קִדָּמָה לְנִתְיֵנָתָהּ חֲגֹט, אוֹ נִתְיֵנָתָהּ
חֲגֹט קִדָּמָה לְמִיָּתָהּ חֲרִי זֶה סֶפֶק מְגֵרֶשֶׁת.

ט,כא אָמַר לָהּ, כְּתִבּוֹ וְתִנּוּ לָהּ אַחֵר הַשְּׁבוּעַ
אֵין כּוֹתְבִין אֵלָּא אַחֵר שָׁנָה מֵאַחֵר הַשְּׁבוּעַ;
אָמַר לָהּ, לְאַחֵר הַשָּׁנָה כּוֹתְבִין לְאַחֵר חֹדֶשׁ
מִשָּׁנָה שְׁנִיָּה; אָמַר לָהּ, לְאַחֵר הַחֹדֶשׁ כּוֹתְבִין
לְאַחֵר הַשָּׁבָת מִחֹדֶשׁ שְׁנִי; אָמַר לָהּ, לְאַחֵר
הַשָּׁבָת כּוֹתְבִין מֵאַחֵר יוֹם הַשָּׁבָת עַד סוּף יוֹם
שְׁלִישִׁי; אָמַר לָהּ, כְּתִבּוֹ וְתִנּוּ לָהּ קִדָּם הַשָּׁבָת
כּוֹתְבִין מִיּוֹם רְבִיעִי וְעַד סוּף יוֹם שְׁשִׁי, וְנוֹתְנִין
לָהּ.

ט,כב חֲרִי שֹׂאחֲרוֹ אַחֵר הַזְּמָן שֹׂאמַר, וְאַחֵר כִּי
כְּתִבּוֹ וְנִתְּנוֹ לָהּ, כְּגוֹן שֹׂאמַר לָהּ, לְאַחֵר
הַחֹדֶשׁ, וּכְתִבּוֹ וְנִתְּנוֹ לָהּ, לְאַחֵר שְׁתֵּי שָׁבָתוֹת
מִחֹדֶשׁ שְׁנִי חֲרִי זֶה פְסוּל. נִתְיַחַד עֲמָהּ אַחֵר
שֹׂאמַר לָהּ לְכַתֵּב וְלַחֲתֹם וְלִתֵּן לָהּ, חֲרִי אֵלּוּ
לֹא יִכְתְּבוּ; וְקַל וְחֹמֶר הַדְּבָרִים אִם חֲגֹט שְׂנֵתָן
לָהּ לִידָהּ בְּשִׁנּוּתִיחַד עֲמָהּ, נִפְסַל חֲגֹט שְׂמָא בַּעַל;
קַל וְחֹמֶר לָזֶה, שֶׁלֹּא נִכְתֵּב. וְאִם כְּתִבּוֹ וְנִתְּנוֹ
לָהּ אַחֵר שְׂנֵתִיחַד עֲמָהּ, אֵינּוּ גָט.

ט,כג אָמַר לַעֲשֶׂרָה, כְּתִבּוֹ גָּט לְאַשְׁתִּי אַחַד
כּוֹתֵב, עַל יְדֵי כָלָם; כָּלָם כְּתִבּוֹ כּוֹתֵב אַחַד
מֵהֶם, בְּמַעֲמַד כָּלָם. הוֹלִיכּוֹ גָט זֶה לְאַשְׁתִּי
מוֹלִיכּוֹ אַחַד מֵהֶם, עַל יְדֵי כָלָם; כָּלָם הוֹלִיכּוֹ
גָט זֶה לְאַשְׁתִּי מוֹלִיכּוֹ אַחַד מֵהֶם, בְּמַעֲמַד כָּלָם.
ט,כד אָמַר לַעֲשֶׂרָה, כְּתִבּוֹ גָט וְחֲתָמוּ וְתִנּוּ
לְאַשְׁתִּי אַחַד מֵהֶם כּוֹתֵב, וּשְׁנַיִם מֵהֶם חוֹתְמִין,
וְאַחַד מֵהֶם נוֹתְנוֹ לָהּ; וְאִפְלוּ הִיא כּוֹתֵב הוּא

אֶחָד מִשְׁנֵי הָעֵדִים שֶׁחֲתָמוּ בוֹ, וְהוּא הַשְּׁלִיחַ שֶׁנִּתְּנוּ לָהּ חֲרִי זֶה פָּשָׁר. אָמַר לָהּ, כִּלְכֶם חֲתָמוּ כִּלְכֶם חוֹתָמִין; וְאִם מִנְּאֵן, בֵּין שְׁמֹנֶה כִּלְכֶם בֵּין שְׁמֹנֶה מִקְצָתָן, וְאָמַר לָהּ חֲתָמוּ חֲרִי זֶה כְּאוֹמַר כִּלְכֶם חֲתָמוּ; וּשְׁנֹנִים שְׁחוֹתָמִין בִּתְחִלָּה, הֵן מִשּׁוּם עֵדִים; וְהַשָּׂאֵר, מִשּׁוּם תְּנָאִי.

ט, כח לְפִיכָּךְ אִם הָיוּ הַשָּׂאֵר פְּסוּלִין, אוֹ חֲתָמוּ זֶה הַיּוֹם וְזֶה לְמָחָר, אִפְּלוּ לְיָמִים חֲרִיבָה חֲרִי זֶה פָּשָׁר. מֵת אֶחָד מֵהֶן קֹדֶם חֲתִימָה, חֲרִי זֶה גֹט בָּטֹל. הָיָה אֶחָד מִשְׁנֵים הָרִאשׁוֹנִים פְּסוּל, חֲרִי זֶה גֹט פְּסוּל שְׁמָא יֹאמְרוּ עַד פְּסוּל פָּשָׁר בְּעֵדוּת שָׂאֵר שְׁטָרוֹת, בְּעֵת שִׁיחִיו הָעֵדִים רַבִּים; וְלֹא הִכְשִׁירוּהוּ בְּגֹט שְׁעֵדִיו רַבִּים, אֲלֹא מִפְּנֵי שְׁעֵדֵי מוֹסִירָה הֵן הָעֵיקָר.

ט, כו תִּקְנוּ חֲכָמִים שֶׁהָאוֹמֵר לְרַבִּים לְכָתֹב גֹּט, אוֹ לְחַתֹּם, אוֹ לְחַלֹּף גֹּט לְאִשְׁתּוֹ אִם לְכַתִּיבָה אוֹמֵר לָהּ, כֹּל אֶחָד מֵכֶם יִכְתֹּב גֹּט לְאִשְׁתִּי; וְכֵן לְחַלֹּכָה יֹאמַר, כֹּל אֶחָד מֵכֶם יוֹלִיף; וְאִם לְחֲתִימָה יֹאמַר לָהּ, כֹּל שְׁנֵים מֵכֶם יִחְתָּמוּ בְּגֹט זֶה וְתִנּוּ לְאִשְׁתִּי. וְלָמָּה אֹמְרוּ חֲכָמִים, עַדִּי הֲגֹט אֵין חוֹתָמִין אֲלֹא זֶה בְּפָנֶי זֶה גִּזְרָה, שְׁמָא יֹאמְרוּ לְרַבִּים כִּלְכֶם חֲתָמוּ; אִם תֹּאמַר חוֹתָמִין זֶה שְׁלֹא בְּפָנֶי זֶה שְׁמָא יַעֲיִדוּ שְׁנֵים, וְתַטֵּל הֲגֹט בִּידָהּ, וְתַחֲשֹׁב שֶׁכָּכָר הָעֵידוֹ בּוֹ, וְעַדִּין לֹא נִתְקַנְּהָ תְּנָאִי.

ט, כז אָמַר לְשִׁלּוּשָׁה, שְׁנֵים מֵכֶם יִכְתֹּבוּ גֹט לְאִשְׁתִּי וְיִחְתָּמוּ וְיִתְּנוּ לָהּ, וְהָיָה בָּהֶן אֶב וּבָנוּ, בֵּין שְׁחַתֵּם הָאֵב עִם הָאֲחֵר, בֵּין שְׁחַתֵּם הַבֶּן עִם הָאֲחֵר חֲרִי זֶה פָּשָׁר, שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה הַבֶּן שְׁלִיחַ בְּמָקוֹם הָאֵב.

ט, כח אָמַר לְשְׁנֵים, כְּתֹבוּ וְחֲתָמוּ וְתִנּוּ לְפִלּוּנֵי שִׁיּוּלִיף לְאִשְׁתִּי, אוֹ תִנּוּ לְשְׁלִיחַ שִׁיּוּלִיף לָהּ אֶחָד מֵהֶן כּוֹתֵב, וּשְׁנֵיהֶם חוֹתָמִין וְנוֹתְנִין לְשְׁלִיחַ; וְאִם הוֹלִיכוּ הֵן בְּעֶצְמָן וְנִתְּנוּ לָהּ אֵינוּ גֹט, שְׁלֹא עָשָׂה אוֹתָן שְׁלִיחַ לְגִירוּשִׁין. כִּי־צָד יַעֲשֶׂה וְיִטְלוּ

אוֹתוֹ מִמִּנְהָ, וְיִתְּנוּהוּ לְשְׁלִיחַ, וְחוּזָר וְנוֹתְנוֹ לָהּ בְּפִנְיָהּ, אוֹ בְּפָנֵי אֲחֵרִים. וְרַבּוֹתֵי הוֹרוּ בְּגֹט זֶה בְּדָבָר שְׂאִינוּ נִרְאָה, מִפְּנֵי שְׁבוּשׁ שְׁחִיחַ בְּנִסְחָאוֹת שְׁלָחָן.

ט, כט אָמַר לְפוֹפֵר, כְּתֹב לִי גֹט לְאִשְׁתִּי, כְּתֹבוּ וְנִתְּנוּ לְבַעַל כִּלְכֹּל עֵדִים, וְנִטְלוּ הַבַּעַל וְנִתְּנוּ לְשְׁלִיחַ וְאָמַר לוֹ, תֵּן גֹּט זֶה לְאִשְׁתִּי בְּפָנֵי עֵדִים, וְחָלַף הַשְּׁלִיחַ וְנִתְּנוּ לָהּ בְּפָנֵי עֵדִים חֲרִי זֶה סִפְקָ מְגֵרָשָׁת: שְׂאִין הַשְּׁלִיחַ נֶאֱמָן לְחֲתִיר הָעֵרוּהָ, אִם עַל פִּי שְׂחָא עַד אֶחָד אֲלֹא מִפְּנֵי כְּתֹב הָעֵדִים שֶׁחֲתָמוּ עַל הַגֹּט, שֶׁהֵן כְּמִי שֶׁנִּחְקְרָה עֲדוּתָן, עַד שִׁיחִיחַ שֶׁם מְעַרְעֵר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. וְאִם הָיוּ שְׁם שְׁנֵי עֵדִים שִׁיעִידוּ שְׁגֹט זֶה, הַבַּעַל נִתְּנוּ לְשְׁלִיחַ לְגֵרָשָׁה בּוֹ חֲרִי זֶה מְגֵרָשָׁת.

ט, ל האֹמֵר לְשְׁלִיחַ, תֵּן גֹּט זֶה לְאִשְׁתִּי בְּמָקוֹם פְּלוּנִי, וְנִתְּנוּ לָהּ בְּמָקוֹם אֲחֵר אֵינוּ גֹט; חֲרִי הוּא בְּמָקוֹם פְּלוּנִי, וְנִתְּנוּ לָהּ בְּמָקוֹם אֲחֵר פָּשָׁר, מִפְּנֵי שֶׁמִּרְאָה מָקוֹם הוּא לוֹ. אָמַר לוֹ, אֵל תִּתְּנֶהוּ לָהּ אֲלֹא בְּבֵית, וְנִתְּנוּ לָהּ בְּעִלְיָה, אֵל תִּתְּנֶהוּ לָהּ אֲלֹא בְּיָמִין, וְנִתְּנוּ לָהּ בְּשִׁמְאֹל, תִּתְּנֶהוּ לָהּ בְּיָוֶם פְּלוּנִי, וְנִתְּנוּ לָהּ בְּתוֹף הַזְּמָן אֵינוּ גֹט; אֵל תִּתְּנֶהוּ לָהּ אֲלֹא בְּיָוֶם פְּלוּנִי, וְנִתְּנוּ לָהּ מִלְּפָנָיו, אוֹ מֵאַחֲרָיו אֵינוּ גֹט, שֶׁחֲרִי הִקְפִּיד עַל עֲצָמוֹ שְׁלִיּוֹם. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

ט, לא וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁאֲמָרָה לְשִׁלּוּחָהּ, הִתְקַבֵּל לִי גֹטִי בְּמָקוֹם פְּלוּנִי, וְקַבְּלוּ לָהּ בְּמָקוֹם אֲחֵר אֵינוּ גֹט; הֵבֵא לִי גֹטִי לְמָקוֹם פְּלוּנִי, וְהִבִּיאוּ לָהּ לְמָקוֹם אֲחֵר פָּשָׁר.

ט, לב האֹמֵר לְשִׁלּוּחָהּ, הוֹלִיף גֹּט זֶה לְאִשְׁתִּי, בֵּין שֶׁאָמַר לוֹ הוֹלִיף, בֵּין שֶׁאָמַר לוֹ אֶת הוֹלִיף, וְחָלַף אוֹ נֶאֱמָם מִשְׁלָחוֹ בִּיד אֲחֵר. וְאִם אָמַר לוֹ, טֹל לִי מִמִּנְהָ חֲפִץ פְּלוּנִי, וְתֵן לָהּ גֹט זֶה חֲרִי זֶה לֹא יִשְׁלָחוּ בִּיד אֲחֵר; וְאִם שְׁלָחוּ בִּיד אֲחֵר, וַיֵּצֵאת הָאִשָּׁה לְקִרְאָת הַשְּׁלִיחַ וְנִתְּנָה חֲחִפִּין בִּתְחִלָּה, וְאַחֲרָיָהּ נִתְּן לָהּ הַגֹּט חֲרִי זֶה מְגֵרָשָׁת. נִתְּן לָהּ

הָגֵט, וְאַחֵר כִּדּוּם נִתְּנָה הַחֶפֶץ אֶפְלוּ מִיַּד הַשְּׁלִיחַ
הָרֹאשׁוֹן, אֵינּוּ גֵט: שְׁהָרִי עֶבֶר עַל דְּבָרֵי הַבֶּעַל
בְּדָבָר שִׁפְתָם בְּנֵי אָדָם מִקְפִּידִין עָלָיו שְׁהָרִי
הַבֶּעַל אָמַר לוֹ, טַל הַחֶפֶץ וְתֵן לָהּ, וְהוּא נָתַן
וְאַחֵר כִּדּוּם גֵּט.

ט, לֹג אָמַר לוֹ, תֵּן לָהּ הָגֵט, וְטַל מִמֶּנָּה חֶפֶץ
פְּלוּגֵי חֲרִי זֶה לֹא יִשְׁלַחֲנָהּ בְּיַד אַחֵר, שְׂאִין
רְצוֹנָהּ שִׁיחִיָּה פְקֻדוֹנָהּ בְּיַד אַחֵר; וְאִם שִׁלְחוּ בְּיַד
אַחֵר חֲרִי זֶה גֵט, בֵּין שְׁנֵתְנָה הַחֶפֶץ תְּחִלָּה, בֵּין
שֶׁלֹּא נִתְּנָה אֲלֵא בַּסּוֹף.

ט, לֹד נָתַן הָגֵט לְשְׁלִיחַ וְאָמַר לוֹ, אַל יִתְּנֶהוּ לָהּ
אֲלֵא אֶתָּה, וְנִתְּנָה לְאַחֵר, וְנִתְּנָה לָהּ אֵינּוּ גֵט;
וְכֵן אִם אָמַר לוֹ, אַל תִּתְּנֶהוּ לָהּ אֶתָּה, אֲלֵא
תִּתְּנֶהוּ לְפְלוּגֵי, וְהוּא יִתְּנֶנָּה לָהּ, וְנִתְּנָה לָהּ הַשְּׁלִיחַ
הָרֹאשׁוֹן אֵינּוּ גֵט, לְפִי שֶׁלֹּא עָשָׂהוּ שְׁלִיחַ
לְגִרּוּשִׁין.

ט, לֹה נָתַן לוֹ הָגֵט וְאָמַר לוֹ, הוֹלֵךְ גֵּט זֶה
לְאַשְׁתִּי, אָמַר לוֹ הַשְּׁלִיחַ, אֵינִי מִבִּירָה, אָמַר לוֹ
הַבֶּעַל, תִּתְּנֶהוּ לְפְלוּגֵי, הוּא מִבִּירָה חֲרִי זֶה שְׁלִיחַ
שֶׁלֹּא נָתַן לְגִרּוּשִׁין, וְאֵינּוּ נֹתֵן הָגֵט אֲלֵא
לְפְלוּגֵי שְׂאֵמֶר הַבֶּעַל; וְאוֹתוֹ הַפְּלוּגֵי הוּא שְׁלִיחַ
הַגִּרּוּשִׁין, וְהוּא שְׂמוּלִיכּוֹ לָהּ, אוֹ מִשְׁלַחוּ בְּיַד
אַחֵר, אִם חָלָה אוֹ נָאֵם.

ט, לוֹ נָתַן הָגֵט לְשְׁלִיחַ וְאָמַר לוֹ, לֹא תִתְּנֶהוּ לָהּ
עַד שְׁלוּשִׁים יוֹם, וְחָלָה אוֹ נָאֵם בַּתּוֹךְ
הַשְּׁלוּשִׁים מִשְׁלַחוּ בְּיַד אַחֵר: שְׂאֵמֶר עַל פִּי שְׂאֵינּוּ
עֲבָשׁוּ שְׁלִיחַ לְגִרּוּשִׁין, הוֹאִיל וְלֹאֲחֵר שְׁלוּשִׁים
יוֹם יִהְיֶה שְׁלִיחַ גִּרּוּשִׁין, עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ אַחֵר,
בַּתּוֹךְ הַשְּׁלוּשִׁים.

ט, לֹז בִּמְהֵרָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁלֹּא הָיָה בֶּעָלָהּ
עֲמָה בְּמִדְיָנָה, אוֹ שֶׁהִיָּתָה מִתְּגַרְשָׁת מִן
הָאֲרוּסִין. אֲבָל מִתְּגַרְשָׁת מִן הַנְּשׂוּאִין וּבֶעָלָהּ
עֲמָה בְּמִדְיָנָה, חוֹשְׁשִׁין לוֹ שְׂמָא פִּים, וְאֵינּוּ
עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ בַּתּוֹךְ הַשְּׁלוּשִׁים, אֲלֵא אִם כֵּן

אָמַר, נְאֻמָּנָה עָלֵי שֶׁלֹּא פִּיִּסְתִּי; אֲבָל נֹתֵן הָגֵט
לָהּ לְאַחֵר הַשְּׁלוּשִׁים וְחוֹשְׁשִׁין לָהּ כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ,
עַד שִׁיאָמַר, נְאֻמָּנָה עָלֵי שֶׁלֹּא פִּיִּסְתִּי.

הַלְכוֹת גִּרּוּשִׁין פֶּרֶק י

י, א כָּל מְקוֹם שֶׁאֲמָרְנוּ בְּחִבּוּר זֶה, שֶׁהָגֵט בָּטֹל,
אוֹ אֵינּוּ גֵט, אוֹ אֵינָהּ מִגִּרְשָׁת חֲרִי זֶה גֵט בָּטֹל
מִן הַתּוֹרָה, וְעֵדִין הִיא אִשָּׁת אִישׁ גְּמוּרָה; וְאִם
נִשְׁאָתָה, תֵּצֵא וְחֻלְד מִמּוֹר. וְאִם הָיָה בֶּעָלָהּ
בּוֹחֵן, לֹא נֶאֱסְרָה עָלָיו מִשּׁוּם גִּרּוּשָׁה חוּץ מִן
הַמִּגְרָשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ, חֲרִי אַתְּ מִגִּרְשָׁת
מִמֶּנִּי, וְאִין אַתְּ מִתְּרַת לְכָל: שְׂאֵמֶר עַל פִּי שְׂאִין
זֶה גֵט, חֲרִי זֶה פְּסוּלָה לְכַהֲנָה מִדְּבָרִיחַן, שֶׁנֶּאֱמַר
”וְאִשָּׁה גִרּוּשָׁה מֵאִשְׁשָׁה”; אָמְרוּ חֲכָמִים, אֶפְלוּ
לֹא נִתְּגַרְשָׁה אֲלֵא מֵאִשְׁשָׁה, וְלֹא הִתְרָה לְכָל,
נֶאֱסְרָה לְכַהֲנָה וְזֵהוּ רִיחַ הָגֵט, שֶׁפּוֹסֵל בְּכַהֲנָה
מִדְּבָרִיחַן.

י, ב וְכָל מְקוֹם שֶׁאֲמָרְנוּ בְּחִבּוּר זֶה, שֶׁהָגֵט פְּסוּל
חֲרִי זֶה פְּסוּל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים בְּלִבָּד; וְנִפְסְלָהּ בּוֹ
מִן הַכַּהֲנָה, מִדְּבָרֵי תּוֹרָה. וְלִבְתַּחֲלָה, לֹא
תִנְשָׂא; וְאִם נִשְׁאָתָה, לֹא תֵצֵא וְחֻלְד פָּשָׁר.
וְכוֹתֵבִין לָהּ גֵט אַחֵר פָּשָׁר, וְנֹתֵנִין לָהּ וְהִיא
תַּחַת בֶּעָלָהּ. וְאִם אִי אֶפְשָׁר לְכַתֵּב אַחֵר, וְהִיא
הַבֶּעַל וְתִיק וְגַרְשׁ מִעֲצָמוֹ חֲרִי זֶה מְשַׁבַּח, אִם
אִין לוֹ בָּנִים; אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ בָּנִים לֹא יוֹצִיא
מִפְּנֵי פְּסוּל הָגֵט, שְׂמָא יוֹצִיא לַעַז עַל בְּנָיו.

י, ג וְכָל מְקוֹם שֶׁאֲמָרְנוּ בְּחִבּוּר זֶה, חֲרִי זֶה סֶפֶק
גִּרּוּשִׁין, אוֹ שֶׁהִיא סֶפֶק מִגִּרְשָׁת לֹא תִנְשָׂא. וְאִם
נִשְׁאָתָה, תֵּצֵא; וְחֻלְד סֶפֶק מִמּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא
סֶפֶק עֲרוּחַ. וּבֵין שְׂגֵרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בָּגֵט פְּסוּל,
אוֹ שֶׁהִיָּתָה סֶפֶק מִגִּרְשָׁת וְרָצָה לְחַזְרִיָּהּ חֲרִי זֶה
מִתְּרַת לְבִעָלָהּ; וְאֵינּוּ צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ הַנְּשׂוּאִין,
וְלִבְרֹךְ שֶׁבַע בְּרָכוֹת, וְלִכְתֹּב כְּתָבָה עַד
שְׁתַּתְּגַרְשׁ גִּרּוּשִׁין גְּמוּרִין.

י, ד כָּל מִי שֶׁנִּשְׁאָתָה בָּגֵט בָּטֹל, חֲרִי זֶה צָרִיכָה

גַּט מִבְּעַל שְׁנֵי מִדְּבָרֵיהֶן כְּדִי שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ, אִשָּׁת אִישׁ יוֹצֵאת בְּלֹא גֵט; וְצָרִיכָה גֵט מִן הָרֹאשׁוֹן, לְהַתִּירָה לְשֹׂאֵר הָעָם. וְנֶאֱסָרָה עַל שְׁנֵיהֶם לְעוֹלָם, אֲפִי עַל פִּי שְׁנִבְעָלָה בְּשׁוֹגְגָה כְּדִי שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ, הַחֲזִיר זֶה גְּרוּשָׁתוֹ אַחֵר שֶׁנִּשְׁאֲתָה; וְאִם עֹבֵר אַחֵר מִשְׁנֵיהֶן וְהַחֲזִירָה, יוֹצִיא.

יֵה וְכֵן חֲדָין בְּאִשָּׁה שֶׁבָּאוּ לָהּ עֵדִים שְׁמַת בְּעָלָהּ, וְנִשְׁאֲתָה, וְאַחֵר כֶּךָ בָּא בְּעָלָהּ, בֵּין שְׁחִיחַ בְּעָלָהּ פִּקְחָה, בֵּין שְׁחִיחַ חֲרָשׁ, בֵּין שֶׁנִּשְׁאֲתָה לְפִקְחָה, בֵּין שֶׁנִּשְׁאֲתָה לְחֲרָשׁ שְׂאִין קְדוּשִׁין קְדוּשִׁין גְּמוּרִים תֵּצֵא מִשְׁנֵיהֶם, וְצָרִיכָה גֵט מִשְׁנֵיהֶם, וְנֶאֱסָרָה עַל שְׁנֵיהֶם עוֹלָמִית.

יֵו חֲרִי שְׁנֵת קִדְּשָׁהּ, וְאַחֵר כֶּךָ בָּא בְּעָלָהּ, אוֹ נִמְצָא הֶגֶט בְּטֵל חֲרִי זֶה מִתְּרַת לְבַעְלָהּ, וְאִינָה צָרִיכָה גֵט מִשְׁנֵי: שְׂאִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּעֵרִיזָה; וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יֵאמְרוּ אִשָּׁת אִישׁ יוֹצֵאת בְּלֹא גֵט בֵּין שֶׁלֹּא נִשְׁאֲתָה, יֵאמְרוּ תִּנָּאִי הָיָה בְּקְדוּשִׁין וְלֹא נִתְּקִים.

יֵז הָאִשָּׁה שֶׁנִּשְׁאֲתָה, וְאַחֵר כֶּךָ נִמְצָא הֶגֶט בְּטֵל, אוֹ בָּא בְּעָלָהּ, אַחֵר שֶׁשְׁמַעְתָּ שְׁמַת אִין חֲבַעַל הָרֹאשׁוֹן וְחֲשִׁנִּי זָכָאִין לֹא בִּמְצִיאתָהּ, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וְלֹא בְּהִפּוּךְ נְדָרֶיהָ. וְכָל פְּרוֹת שֶׁאֵכְלוּ שְׁנֵיהֶן אַחֵר שֶׁנִּשְׁאֲתָה, אִין מוֹצִיאִין מִחוּץ; וְאִין לָהּ כֶּתֶבֶת, וְלֹא תִנָּאִי מִתְּנָאִי כֶּתֶבֶת, וְלֹא מוֹזוֹנוֹת לֹא עַל זֶה, וְלֹא עַל זֶה. וְאִם נִטְלָה מִזֶּה, אוֹ מִזֶּה תַּחֲזִיר. וְכָל מַה שֶּׁבָּלָה אוֹ אֶבֶר מִנְּכֶסֶתָהּ, אֵפְלוּ מִנְּכֶסֶי צֹאן בְּרִזָּל אִין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ, לֹא מִזֶּה וְלֹא מִזֶּה. וְחֻלְדָּה מִן חֲשִׁנִּי, מִמְּזוֹר; וְאִם בָּא עָלֶיהָ הָרֹאשׁוֹן קֶדֶם שֶׁיִּגְרֹשׁ חֲשִׁנִּי, חֲרִי חֻלְדָּה מִמְּזוֹר מִדְּבָרֵיהֶם.

יֵח גְּרִשָּׁה חֲשִׁנִּי, וְנִטְלָה מִמֶּנּוּ כֶּתֶבֶת, וְאַחֵר כֶּךָ בָּא בְּעָלָהּ, אוֹ נִמְצָא הֶגֶט בְּטֵל אִין מוֹצִיאִין מִיָּדָה מַה שֶּׁנִּטְלָה, לֹא מִן הַמּוֹזוֹנוֹת וְלֹא מִן הַכֶּתֶבֶת.

יֵט וְכֵן חֲדָין בְּאִחִיו שֶׁקִּדְּשׁ אִשָּׁה וְחָלָהּ, וְשָׁמַע כּוֹ שְׁמַת, וְיִבֵּם אִשָּׁתוֹ, וְאַחֵר כֶּךָ בָּא תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, וְצָרִיכָה גֵט מִזֶּה וּמִזֶּה; וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ בָּהֶן. וְכֵן אִם קִדְּשׁ אִשָּׁה, וְחָלָהּ לְמִדְּיָנָה אַחֲרָתָה, וְשָׁמַע שְׁמַתָּהּ, וְנִשְׁאֲ אַחֲוָתָהּ, וְאַחֵר כֶּךָ נִדְּעַ שֶׁלֹּא מִתָּה צָרִיכּוֹת שְׁתִּיחֶן מִמֶּנּוּ גֵט, וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ בָּהֶן.

יֵי אֲבָל אִם חָלָהּ אִשָּׁתוֹ הִנְשׂוּאָה לְמִדְּיָנָה אַחֲרָתָה, וְשָׁמַע שְׁמַתָּהּ, וְנִשְׁאֲ אַחֲוָתָהּ, וְנִמְצָאָתָה אִשָּׁתוֹ קִימָתָה אִין אַחֲוָתָהּ צָרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵט, וְאִשָּׁתוֹ מִתְּרָתָה; וְכֵן שְׂאֵר הָעֵרִיזוֹת שֶׁנִּשְׁשָׂן בְּחֻזְקַת הַתֵּר, וְנִמְצָאוּ עָרוּהָ אִינָן צָרִיכּוֹת גֵּט, שְׂאִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּעֵרִיזָה.

יֵיא וּמִפְּנֵי מַה הַצָּרִיכּוֹ אַחֲוֹת אֲרוּסָתוֹ גֵּט שְׁמָא יֵאמְרוּ, תִּנָּאִי הָיָה בְּאֲרוּסִין, וְכִדְּתָה נִשְׂאֲ אַחֲוָתָהּ; וְחֻאִיל יוֹצֵאתָ אַחֲוָתָהּ בְּגֵט, אַחֲוָתָהּ שֶׁהִיא אֲרוּסָתוֹ הָרֹאשׁוֹנָה אֶסְוָרָה, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ, נִשְׂאֲ אַחֲוֹת גְּרוּשָׁתוֹ.

יֵיב כְּתֵב הַסּוֹפֵר, וְטַעַה וְנָתַן גֵּט לְאִישׁ וְשׁוֹבֵר לְאִשָּׁה, אוֹ שִׁטְעוּ חֵן וְנִטְלָה חֲבַעַל הֶגֶט, וְנִטְלָה הִיא חֲשׁוֹבֵר, וְכִמְדָּמָה לָחֵן שְׁנֵת גְּרִשָּׁהּ, וְלֹא אַחֵר זָמָן וְחֲרִי הֶגֶט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדֵי הָאִישׁ אִם לֹא נִשְׁאֲתָה חֲרִי זֶה אִינָה מִגְּרִשָּׁתָה, וְנִתְּגָלָה הַדְּבָר שֶׁעֲדִין לֹא נִתְּגָרְשָׁה, וְיִתֵּן לָהּ הֶגֶט בְּפָנֶינָהּ, וְתִהְיֶה מִגְּרִשָּׁתָה מִשְׁעֵת נִתְּיָנָהּ. וְאִם נִשְׁאֲתָה, וְאַחֵר כֶּךָ הוֹצִיא חֲבַעַל אֶת הֶגֶט וְאָמַר, עֲדִין לֹא נִתְּגָרְשָׁה, שְׁחֲרִי הֶגֶט בְּיָדִי וְלֹא הִגִּיעַ לְיָדָהּ אִין שׁוֹמְעִין לוֹ לְאֶסְרָה עַל בְּעָלָהּ, אֲלֹא חֲרִי זֶה בְּחֻזְקַת גְּרוּשָׁהּ, וְנִפְּלָה הֶגֶט מִיָּדָהּ וּמִצָּאוּ זֶה, וְחֲרִי בָּא לְאֶסְרָה עַל בְּעָלָהּ חֲשִׁנִּי.

יֵיג הַמוֹצִיא אֶת אִשָּׁתוֹ מִשּׁוֹם שֵׁם רָע, אוֹ מִשּׁוֹם שֶׁהִיא פְּרוּצָה בְּנְדָרִים אוֹמְרִין לוֹ, הוֹדִיעָה שְׁמִפְּנֵי זֶה אֶתָּה מוֹצִיאָהּ, כְּדִי לְיִסְרָהּ; וְדַע אֶתָּה שְׂאִין אֶתָּה מַחֲזִיר אוֹתָהּ לְעוֹלָם. וּמִפְּנֵי מַה הַמוֹצִיא אֶת זֶה, לֹא יַחֲזִירָהּ לְעוֹלָם

גְּזֵרָה, שְׁמָא תַנְשֵׂא לְאַחַר, וְתַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה
וְתִהְיֶה צְנוּעָה תַּחְתִּיו, וַיֹּאמֶר הָרֹאשׁוֹן אֵלָיו
הָיִיתִי יוֹדֵעַ שָׁכֵן הוּא, לֹא הָיִיתִי מְגֻרָשָׁה:
וְנִמְצָא בְּמִגְרֵשׁ עַל תְּנָאִי, וְלֹא נִתְּנָם שְׁנִמְצָא
הָגֹט בְּטֵל לְמַפְרֵעַ. לְפִיכָךְ אוֹמְרִים לוֹ, גָּמַר
בְּלִפְקֵי לְגִרְשָׁה, שָׂאִין זֶה חֻזְרָת לָךְ לְעוֹלָם; וְאִם
עָבַר וְחֻזְרָת, לֹא יוֹצִיא.

י, וְכֵן הַמוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם אֵילּוּנִית,
אוֹ מִשּׁוּם שְׂרֻאָה דָּם בְּכָל עֵת תַּשְׁמִישׁ הָרִי זֶה
לֹא יִחְזֹר לְעוֹלָם: שְׁמָא תַנְשֵׂא לְאַחַר, וְתִלְד
הָאֵילּוּנִית וְתִתְרַפָּא הַגְּדָה, וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָיִיתִי
יֹדֵעַ שָׁכֵן הוּא, לֹא הָיִיתִי מְגֻרֵשׁ וְנִמְצָא הָגֹט
בְּטֵל, וְהַפְּנִים מִמְּזִרִים; וְאִם עָבַר וְחֻזְרָת, לֹא
יוֹצִיא.

י, טו שְׁלִיחַ שֶׁחָבִיא גֹט חוֹצֵה לְאֶרֶץ וְאָמַר, בְּפָנִי
נִכְתָּב וּבְפָנִי נִחְתָּם הָרִי זֶה לֹא יִשְׁאַנָּה, שְׂאֵנִי
חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא עֵינָיו נָתַן בָּהּ וּלְפִיכָךְ הֵעִיד לָהּ;
וְכֵן עַד אֶחָד שֶׁחֵעִיד לְאִשָּׁה שְׁמַת בַּעֲלָהּ,
וְנִשְׁאֵת עַל פִּיו הָרִי זֶה לֹא יִשְׁאַנָּה; וְכֵן הַחֲכָם
שֶׁאִסֵּר אֶת הָאִשָּׁה בְּגֵדָה עַל בַּעֲלָהּ הָרִי זֶה לֹא
יִשְׁאַנָּה; וְכֵן הַנִּטְעֵן עַל הַשְׁפָּחָה וְנִשְׁתַּחֲרָרָה, עַל
הַנְּכָרִית וְנִתְּגַיְרָה הָרִי זֶה לֹא יִשְׁאַנָּה; וְכֵן גּוֹי
וְעַבְדֵּי הַבָּא עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל, אֵפֶּי עַל פִּי שֶׁחֹזֵר
הַגּוֹי וְנִתְּגַיֵּר, הָעַבְדֵּי וְנִשְׁתַּחֲרָר הָרִי זֶה לֹא
יִשְׁאַנָּה. וְכֵלָן, אִם עָבְרוּ וְנִשְׁאֲרוּ אֵין מוֹצִיאֵין
מִיָּדָם.

י, טז וְכֵלָן שֶׁחָיו לְהֵן נָשִׁים, וּמִתּוֹ נִשְׁוִיתִיחֵן, אוֹ
שְׁנִתְּגַרְשׁוּ וְחָיו הַנָּשִׁים הֵן שֶׁחֲרָגִילוּ אֶת בַּעֲלֵיהֶן
לְגִרְשָׁם הָרִי אֵלָיו מִתְּרוֹת לְהַנְשֵׂא לְהֵן, לְבִתְחֻלָּה;
וְכֵן אִם הָלְכוּ נָשִׁים אֵלָיו, וְנִשְׁאֲרוּ לְאַחֲרֵיהֶם,
וְנִתְּאֵלְמָנוּ, אוֹ נִתְּגַרְשׁוּ הָרִי אֵלָיו מִתְּרוֹת
לְהַנְשֵׂא לְהֵן, לְבִתְחֻלָּה.

י, יז וְכָל אַחַת מֵהֶן, מִתְּרָת לְהַנְשֵׂא לְבֵן הָעֵד
שֶׁחֵעִיד לָהּ, אוֹ לְבֵן הַחֲכָם שֶׁאִסֵּרָה עַל בַּעֲלָהּ,
אוֹ לְבֵן הַנִּטְעֵן עָלֶיהָ, אוֹ לְשָׂאֵר קְרוֹבֵיהֶן שָׂאִין

אָדָם חוֹטֵא, כְּדִי שִׁיחַנָּה אַחֲרָי; וּמִתְּרָת הָאִשָּׁה
לְהַנְשֵׂא לְאַחַד מֵעֲדֵי גְרוּשֵׁיהָ, אוֹ מֵעֲדֵי מֵאוּנִיהָ,
אוֹ לְאַחַד מִן הַדִּינִים שֶׁחֲלָצָה בְּפָנֶיהָ שָׂאִין
חוֹשְׁשִׁין אֵלָּא לְעֵדוּת אֶחָד. וְלְעוֹלָם יִתְרַחֵק אָדָם
מֵעֵדוּת מֵאוּן, וְיִתְקַרֵּב לְחֻלִּיצָה.

י, יח הַמְּגֻרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְחֹזֵר וּבַעֲלָהּ בְּפָנֵי
עֲדִים קָדָם שְׁתַּנְשֵׂא לְאַחַר, בֵּין שְׁגִרְשָׁה מִן
הַנְּשׁוּאִין, בֵּין מִן הָאֲרוּסִין הוֹאִיל וְאִשְׁתּוֹ
הָיְתָה, הָרִי זֶה בְּחֻזְקָת שֶׁחֻזְרָה, וְלִשְׁם קְדוּשִׁין
בַּעַל, לֹא לִשְׁם זְנוּת: וְאִפְּלוּ רָאוּ אוֹתוֹ, שֶׁנָּתַן
לָהּ מַעוֹת שֶׁחֻזְקָה הִיא שָׂאִין אָדָם עוֹשֶׂה
בְּעִילָתוֹ בְּאִשְׁתּוֹ בְּעִילַת זְנוּת, וְהָרִי בִּידוֹ
לְעִשׂוֹתָהּ בְּעִילַת מִצְוָה. לְפִיכָךְ הָרִי זֶה בְּחֻזְקָת
מְקַדְּשֵׁת קְדוּשֵׁי וְדָאִי, וְצָרִיכָה מִמֶּנּוּ גֹט שֵׁנִי.

י, יט נִתְּיָחַד עֲמָה בְּפָנֵי עֲדִים אִם הָיְתָה מְגֻרֵשֶׁת
מִן הַנְּשׁוּאִין, חוֹשְׁשִׁין לָהּ שְׁמָא נִבְעֲלָהּ, וְהֵן הֵן
עֲדֵי יָחִיד, הֵן הֵן עֲדֵי בִיאָה: שְׁכָל הַמְּקַדְּשׁ
בְּבִיאָה, אֵינּוּ צָרִיךְ לְבַעַל בְּפָנֵי עֲדִים, אֵלָּא
יִתְיָחַד בְּפָנֶיהֶן וְיִבְעַל, כִּמּוֹ שְׁבִאֲרָנוּ. לְפִיכָךְ
צָרִיכָה גֹט מִסְפֵּק, וְהָרִי הִיא סִפְק מְקַדְּשֶׁת. וְאִם
הָיְתָה מִתְּגַרְשֶׁת מִן הָאֲרוּסִין אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ,
שֶׁחָרִי אֵין לָבֹא גַם בָּהּ.

י, כ חֹזֵר מִקְצַת הַגְּאוּזִים שְׁכָל אִשָּׁה שֶׁתִּבְעַל
בְּפָנֵי עֲדִים, צָרִיכָה גֹט חֻזְקָה, שָׂאִין אָדָם עוֹשֶׂה
בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת. וְהַגְּדִילוּ וְחֹסִיפוּ בְּדָבָר
זֶה שֶׁעֲלָה עַל דַּעְתָּם, עַד שֶׁחֹזְרוּ שְׁמִי שֵׁנִשׁ לוֹ
בֵּן מִשְׁפָּחָתוֹ, חוֹשְׁשִׁין לוֹ, וְלֹא תִתִּיבָם אִשְׁתּוֹ
שְׁמָא שֶׁחָרַר שְׁפָחָתוֹ, וְאַחֲרַי כֶּךָ בָּא עָלֶיהָ; וַיֵּשׁ
מִחֵן שֶׁחֹזְרָה שְׁוֹדָאִי שֶׁחָרַר, שָׂאִין אָדָם עוֹשֶׂה
בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת.

י, כא וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה רְחוּקִים הֵם בְּעֵינֵי עַד
מְאֹד, מִדְּרָכֵי הַחֻזְרָה; וְאֵין רָאוּי לְסַמְךָ
עָלֶיהֶן: שֶׁלֹּא אָמְרוּ חֲכָמִים חֻזְקָה זֹה, אֵלָּא
בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁגִּרְשָׁה בְּלִבָּהּ, אוֹ בְּמִקְדָּשׁ עַל תְּנָאִי
וּבַעַל סֵתָם, שֶׁחָרִי הִיא אִשְׁתּוֹ וּבְאִשְׁתּוֹ הוּא,

שְׁחֻזָּקְתוֹ שְׁאִינוֹ עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זָנוּת, עַד שִׁיפְרֹשׁ שְׁחִיא בְּעִילַת זָנוּת, אוֹ שִׁיפְרֹשׁ שְׁעַל תַּנְאִי הוּא בּוֹעֵל. אָבֵל בְּשֹׂאֵר הַנָּשִׁים הָרִי כָּל זֹנָה בְּחֻזָּקַת שְׁבַעַל לְשֵׁם זָנוּת, עַד שִׁיפְרֹשׁ שְׁחִיא לְשֵׁם קְדוּשִׁין. וְאִין צָרִיךְ לִזְמַר בְּשִׁפְחָה אוֹ בְּגוֹיָה, שְׁאִינָה בַת קְדוּשִׁין, שְׁאִין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, כְּלָל; וְהָרִי הָבֵן מַחֵן, בְּחֻזָּקַת גּוֹי וְעֵבֶר, עַד שִׁינֻדֵּעַ בּוֹדְאִי שְׁנִשְׁתַּחֲרָרָה אִמּוֹ, אוֹ נִתְּגַיְרָה.

י, כב מִי שֶׁחֻזָּקָה אִשָּׁת אִישׁ, בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין בֵּין מִן הָאֲרוּסִין, וַיֵּצֵא שְׂמָה בְּעִיר מִגְרֵשֶׁת, אִפְלוּ רַב הָעִיר אוֹ כֻּלָּן מַעֲבִירִין קוֹל שְׁנֵת־גְּרֵשָׁה אִין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, וְהָרִי זֶה בְּחֻזָּקָתָה; אָבֵל אִם יֵצֵא שְׂמָה בְּעִיר מִקְדָּשֶׁת, וְהַחֲזֹק הַקּוֹל בְּבֵית דִּין, שְׁחָרִי הִיא מִקְדָּשֶׁת בְּסֶפֶק כִּמּוֹ שְׁבַאֲרָנוּ, וְאַחֵר כִּדּוּ יֵצֵא עָלֶיהָ קוֹל שְׁנֵת־גְּרֵשָׁה מֵאוֹתָן הַקְּדוּשִׁין הָרִי זֶה מִגְרֵשֶׁת, שְׁקוֹל אֶסְרָה וְקוֹל הַתִּירָה.

י, כג לֹא יֵשֵׁא אָדָם אִשָּׁה, וְדַעְתּוֹ לְגֵרֵשָׁה; וְלֹא תִהְיֶה יוֹשֶׁבֶת תַּחְתּוֹ וּמִשְׁמָשְׁתּוֹ, וְדַעְתּוֹ לְגֵרֵשָׁה. וְלֹא יִגְרֹשׁ אָדָם אִשְׁתּוֹ רֵאשׁוֹנָה, אִלָּא אִם כֵּן מִצָּא בָּהּ עֲרוֹת דָּבָר, שְׁנֵאמַר "כִּי מִצָּא בָּהּ עֲרוֹת דָּבָר". וְאִין רֵאוּי לוֹ, לְמַחֵר לְשַׁלַּח אִשְׁתּוֹ רֵאשׁוֹנָה; אָבֵל שְׁנִיָּה, אִם שְׁנֵאנָה יִשְׁלַחָהּ.

י, כד אִשָּׁה רָעָה בְּדַעוּתֶיהָ, וּשְׁאִינָה צְנוּעָה כְּבָנוֹת יִשְׂרָאֵל הַכְּשֻׁרוֹת מִצֹּה לְגֵרֵשָׁה, שְׁנֵאמַר "גֵּרֶשׁ לָךְ, וַיֵּצֵא מִדֹּוֹ". וְאִשָּׁה שְׁנֵת־גְּרֵשָׁה מִשּׁוֹם פְּרִיצוֹת אִין רֵאוּי לְאָדָם כְּשֶׁר שִׁישְׁאָנָה, שְׁאִין זֶה מוֹצִיא רִשְׁעָה מִבֵּיתוֹ וְזֶה מְכַנִּיסָהּ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ.

י, כה מִי שְׁנֵת־חֲרָשָׁה אִשְׁתּוֹ הָרִי זֶה מִגְרֵשָׁה בְּגֵט, וְתִהְיֶה גְרוּשָׁה. אָבֵל אִם נִשְׁתַּטַּת אִינוּ מוֹצִיאָהּ, עַד שֶׁתִּכְרִיא; וְדָבָר זֶה תִּקְנַת חֲכָמִים הוּא, כִּדִּי שְׁלֹא תִהְיֶה חֶפְקָר לְפָרוּצִין, שְׁחָרִי אִינָה יְכוּלָה לְשַׁמֵּר אֶת עֲצָמָהּ. לְפִיכָּךְ מְנִיחָה וְנוֹשֵׂא אַחֲרֶת, וּמֵאֲכִילָהּ וּמִשְׁקָהּ מִשְׁלָהּ. וְאִין

מַחֲבִיבִין אוֹתוֹ בְּשֹׂאֵר כְּסוּת וְעוֹנָה, שְׁאִין כּוֹחַ בְּכֵן דַּעַת, לְדוֹר עִם הַשּׁוֹטִים בְּבֵית אֶחָד; וְאִינוּ חֵיב לְרַפּוּתָּהּ, וְלֹא לְפָדוּתָּהּ. וְאִם גְּרֵשָׁה, חָרִי זֶה מִגְרֵשֶׁת; וּמוֹצִיאָהּ מִבֵּיתוֹ, וְאִינוּ חֵיב לְחֹזֵר וּלְהַטְפִּיל בָּהּ.

הַלְכוֹת גְּרוּשִׁין פֶּרֶק י"א

י"א, א' אִין נוֹשְׂאִין קְטָנָה. וְהַנּוֹשֵׂא קְטָנָה יִתּוּמָה, וְלֹא רָצַת בְּבַעַל הָרִי זֶה מִמָּאֲנַת וְהוֹלָכַת, וְאִינָה צָרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵט: שְׁאִין קְדוּשִׁי קְטָנָה קְדוּשִׁין גְּמוּרִין, כִּמּוֹ שְׁבַאֲרָנוּ. וְכֵן קְטָנָה שֶׁחִשְׂאָה אָבִיהָ וְנִתְּאֲלָמְנָה אוֹ נִתְּגַרְשָׁה, בְּשִׁחִיא קְטָנָה חָרִי הִיא כִּיתוּמָה בְּחִי הָאָב; וְאִם נִשְׂאָת בְּשִׁחִיא קְטָנָה בְּחִי אָבִיהָ, חָרִי זֶה מִמָּאֲנַת. הַחֲרָשֶׁת אַף עַל פִּי שְׁנִשְׁוֹאִיָּה מִדְּבָרִי סוֹפְרִים כְּנִשְׁוֹאִי קְטָנָה לֹא תִקְנֶה לָּהּ שְׁתֵּמָאן, כִּדִּי שְׁלֹא יִמְנָעוּ מִלְּנִשְׂאָהּ.

י"א, ב' מִמָּאֲנַת הִיא הַקְּטָנָה בֵּין מִן הָאֲרוּסִין, בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין, בֵּין בְּכַנִּי בְּעִלָּהּ, בֵּין שְׁלֹא בְּכַנִּי; וְכַשֵּׁם שֶׁמִּמָּאֲנַת בְּבַעַל, כִּדּוּ מִמָּאֲנַת בִּיכָם. וּמִמָּאֲנַת בְּבַעַל זֶה, וְנִשְׂאָת לְאַחֵר; וּמִמָּאֲנַת בְּשֻׁנִּי, וְכֵן בְּשֻׁלִּישִׁי אִפְלוּ כַּמָּה פְּעָמִים: כָּל זְמַן שְׁחִיא קְטָנָה, יֵשׁ לָהּ לְמֵאן. וְקְטָנָה שְׁלֹא מֵאָנָה, אַף עַל פִּי שְׁחִיא נִשְׂוֹאָה, וְהוֹלָכָה וְנִתְּקַדְשָׁה לְאַחֵר, בְּשִׁחִיא קְטָנָה קְדוּשִׁיָּה הֵן הֵן מֵאוּנִיָּה.

י"א, ג' וְעַד מָתִי חֲבַת מִמָּאֲנַת, כָּל זְמַן שְׁחִיא קְטָנָה עַד שֶׁתִּהְיֶה נַעֲרָה, אוֹ עַד שִׁינֻדֵּעַ שְׁחִיא אִילּוּנִית. כַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֻׁלֹא כֹא עָלֶיהָ הַבַּעַל אַחֵר שְׁנַעֲשֶׂת בַּת שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹם אַחֵר. אָבֵל אִם הִגִּיעָה לְזִמָּן הַזֶּה, וְנִבְעֵלָה הוֹאִיל וְהַבְּעִילָה קוֹנָה מִן הַתּוֹרָה כִּמּוֹ שְׁבַאֲרָנוּ, חָרִי זֶה אִינָה מִמָּאֲנַת; וְאִינָה צָרִיכָה בְּדִיקָה לְמֵאן, שְׁחֻזָּקָתָה שֶׁחִבִּיאָה סִימָנִין.

י"א, ד' חָרִי שְׁנִבְדָּקָה, וְלֹא נִמְצָאוּ לָהּ סִימָנִין הוֹאִיל וְנִבְעֵלָה אַחֵר שֶׁחִגִּיעָה לְזִמָּן הָרֵאוּי

לְסִימָנִין, חָרִי זֶה חוֹשְׁשִׁין לָהּ שְׁמָא הִבִּיאָה וְנִשְׁרֹן; וְלִפְיָךְ צָרִיכָה גֹט מִסְפֵּק. וְאִם מֵאֲנָה אַחֵר שְׁנִבְדָּקָה, וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר צָרִיכָה מִמֶּנּוּ גֹט מִסְפֵּק; וְאִם נִשְׁאֵת תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, וְהוֹלֵד סֶפֶק מִמֶּזֶר מִשְׁנִיָּהֶם.

יֵאָמֵר, קִטְנָה שְׁלֹא מֵאֲנָה וְהִגְדִּילָה אֵף עַל פִּי שְׁלֹא בַּעֲלָה בַּעֲלָה מִשְׁנַעֲשֵׁת בֵּת שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד חָרִי זֶה אֵינָה מִמֵּאֲנָתָה, שְׁחָרִי הִגְדִּילָה; וְצָרִיכָה גֹט מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים: שְׁחָרִי לֹא בֹא עָלֶיהָ אַחֵר שֶׁהִגְיָעָה לְשָׁנֵי נְעוּרוֹת, עַד שֶׁנִּחְוֶשׁ לָהּ שְׁמָא הִבִּיאָה סִימָנִין וְתִתִּיחַ סֶפֶק מִקְדָּשֻׁתָּה, וְלֹא בֹא עָלֶיהָ אַחֵר שֶׁגִּדְּלָה, כִּדִּי שֶׁתִּתִּיחַ אִשְׁתִּי אִישׁ גְּמוּרָה; וְנִמְצָאת שְׁאִינָה צָרִיכָה גֹט אֲלֹא מִנִּשְׁוֹאֵי קִטְנוּתָה, שֶׁחֵן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.

יֵאָמֵר, לִפְיָךְ אִם עֲמֻדָה וְנִתְקַדְּשָׁה אַחֵר שֶׁגִּדְּלָה, תוֹפְסִין בָּהּ קְדוּשֵׁי שְׁנֵי; וְאִם גֶּרֶשׁ הֲרֵאשׁוֹן, יִכְנֹס חֲשֹׁנִי. אֲבָל אִם גֶּרֶשׁ שְׁנֵי, לֹא יִקְיֹם רֵאשׁוֹן שְׁמָא יֵאמְרוּ, הִחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מֵאַחֵר שְׁנֵי אֲרָסָה. וְאִם בֹּא עָלֶיהָ שְׁנֵי קֶדֶם שִׁיגְרֵשׁ רֵאשׁוֹן תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, מִפְּנֵי שֶׁחֵיָא דוֹמָה לְאִשָּׁה שֶׁשְׁמָעָה שְׂמֵת בַּעֲלָה וְנִשְׁאֵת וְאַחֵר בָּךְ בֹּא בַּעֲלָה. וְאִין הוֹלֵד מִן חֲשֹׁנִי מִמֶּזֶר; וְאִם בֹּא עָלֶיהָ רֵאשׁוֹן קֶדֶם שִׁיגְרֵשׁ חֲשֹׁנִי, הוֹלֵד מִמֶּזֶר.

יֵאָמֵר, אֵיזוֹ הִיא קִטְנָה שֶׁצָּרִיכָה לְמֵאן מִבֵּת שֵׁשׁ עַד בֵּת עֶשְׂרִי, בּוֹדְקִין אוֹתָהּ לְפִי יָפִי דַּעְתָּה: אִם יוֹדַעַת לְשֹׁמֵר קְדוּשֶׁיהָ וְשֶׁחֵן קְדוּשִׁין, לֹא שֶׁתִּשְׁמֹר אוֹתָן כִּמְזֹ שֶׁמִּשְׁמֶרֶת הָאֲגוּזָה וְהַתְּמָרָה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן חָרִי זֶה צָרִיכָה מֵאוּן; וְאִם אֵינָה יוֹדַעַת לְשֹׁמֵר קְדוּשֶׁיהָ אֵינָה צָרִיכָה לְמֵאן, אֲלֹא הוֹלֶכֶת לְבֵית אִמָּהּ בָּאֱלוֹ לֹא נִתְקַדְּשָׁה מִעוּלָם. וּפְחוּתָה מִבֵּת שֵׁשׁ אֲפִלּוּ יוֹדַעַת לְשֹׁמֵר, אֵינָה צָרִיכָה מֵאוּן; וְיִתְרָה עַל בֵּת עֶשְׂרִי אֲפִלּוּ סְבֻלָּה בִּיּוֹתֵר, צָרִיכָה מֵאוּן. וְכָל מִי שֶׁהִשְׁיֵאוּהָ אַחִיהָ אוֹ קְרוֹבֶיהָ אוֹ אִמָּהּ, שְׁלֹא לְדַעְתָּה אֵינָה צָרִיכָה לְמֵאן.

יֵאָמֵר, פִּיזָד מִמֵּאֲנָתָה: אוֹמְרָת בְּפָנֵי שְׁנֵים, אִין רְצוֹנִי בְּפִלּוֹנִי בַּעֲלִי, אוֹ אִין רְצוֹנִי בְּקְדוּשִׁין שְׁקִדְשׁוֹנִי אִמִּי אוֹ אַחִי, וְכִיּוֹצֵא בְּדְבָרִים אֲלוֹ; וְאֲפִלּוּ חָיו אוֹרְחִין מִסְבִּין בְּבֵית בַּעֲלָה, וְהִיא עוֹמְדָת וּמִשְׁקָה עֲלֶיהֶן, וְאֵמְרָה, אֵינִי רוֹצָה בְּפִלּוֹנִי בַּעֲלִי חָרִי זֶה מֵאוּן.

יֵאָמֵר, חֲשֹׁנִים שֶׁמִּמֵּאֲנָתָה הִקְטַנָּה בְּפָנֶיהֶן, כּוֹתְבִין לָהּ, בְּיוֹם פִּלּוֹנִי מֵאֲנָה פִּלּוֹנִית בֵּת פִּלּוֹנִי בְּפָנֶיהֶן בְּפִלּוֹנִי בַּעֲלָה, וְחוֹתְמִין וְנוֹתְנִין לָהּ; וְזֶה הוּא גּוֹפֹ שֶׁלֹּגֵט מֵאוּן. וְגֹט מֵאוּן אֵינּוּ כֹגֵט הַגְּרוּשִׁין שֶׁנִּתְּנָתוֹ מִגְּרֻשָׁתָה, וְאֵינּוּ צָרִיךְ כְּתִיבָה לְשִׁמּוּהָ, וְלֹא מִסִּירָה, וְלֹא דְבַר מִמִּשְׁפָּטִי גֹט הַגְּרוּשִׁין; וְאִין כּוֹתְבִין בּוֹ טַפְסֵי הֶגֶט, שְׁמָא יִרְאֶה כֹגֵט גְּרוּשִׁין, לְפִי שֶׁאֵינּוּ אֲלֹא כִּמְעַשָּׂה בֵּית דִּין.

יֵאָמֵר, חֲשֹׁנִים שֶׁמִּמֵּאֲנָתָה בְּפָנֶיהֶן, צָרִיכִין שִׁיחִיו מִפִּירִין אוֹתָהּ, וְאֵת בַּעֲלָה שֶׁמֵּאֲנָה בּוֹ; לִפְיָךְ כָּל מִי שֶׁרָאָה אוֹתָהּ שֶׁמֵּאֲנָה, וְשָׁמַע מֵאוֹנֶיהָ יֵשׁ לוֹ לְכַתֵּב לָהּ גֹט מֵאוּן, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינֶן מִפִּירִין. וְכִּבְר נִחְגֹּר יִשְׂרָאֵל לְכַתֵּב גֹּט מֵאוּן, בְּנֶסֶח זֶה:

יֵאָמֵר, בְּכָךְ בַּשָּׁבֶת כָּךְ וּכְךָ יוֹם לַחֲדָשׁ פִּלּוֹנִי שְׁנֵת כָּךְ וּכְךָ לְמִנָּן פִּלּוֹנִי, מֵאֲנָה פִּלּוֹנִית בֵּת פִּלּוֹנִי בְּפָנֶיהֶן וְאֵמְרָה שְׁאִמִּי אוֹ אַחִי הִטְעוֹנִי וְחִשְׁיֵאוֹנִי אוֹ קִדְשׁוֹנִי וְאֵנִי קִטְנָה לְפִלּוֹנִי בֶן פִּלּוֹנִי. וְחִשְׁתָּא גְּלִיתִי דַּעְתִּי קִדְמִיכוֹן דִּלֹּא צְבִינָא בֵּיה וְלֹא קִיּוּמָנָא עֲמִיָּה. וּבְדִקְוִין פִּלּוֹנִית דֹּא וְאֵתְבְּרָר לָנָא דַּעְדִּין קִטְנָה חֵיָא, וְכִתְבָנָא וְחִתְמָנָא וְיִחְבָּנָא לָהּ לְזִכּוֹ וְלִרְאִיָּה בְּרוּרָה.

יֵאָמֵר, הַמְּגִרֶשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ, וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר אֵף עַל פִּי שְׁלֹא בַּעֲלָה, נֶאֱסָרָה עַל הֲרֵאשׁוֹן; וְאִם הִחֲזִירָה הֲרֵאשׁוֹן, וּבַעֲלָה לִזְקָה, וְכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא: שְׁנֵאמָר "לֹא יוּכַל בַּעֲלָה הֲרֵאשׁוֹן...". וְנֵת עִם אַחֵר, כִּשְׁחֵיָא גְּרוּשָׁה חָרִי זֶה מִתְּרַת לְחֲזֹר לְבַעֲלָה: שְׁנֵאמָר "וְיִצְאָהּ, מִבֵּיתוֹ; וְחָלְכָה,

וְהִיְתָה לְאִישׁ אַחֵר׃ הַיְיָתָה לְאִישׁ אַחֵר שְׁחִיא
הַקְדוּשִׁין, הִיא שְׁאוּסְרַת אוֹתָהּ לְחֹזֵר לוֹ.

יֵא, יֵג וּבְכָלֵל לָאו זֶה, שְׁכָל אִשָּׁה שְׁזֻנָּת תַּחַת
בַּעֲלָהּ, נֶאֱסָרָה עַל בַּעֲלָהּ, וְלֹאֲקָה עָלֶיהָ שְׁנֵאֲמַר
”אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִטְמֵאָהּ”, וְהָרִי נִטְמָאָה: אֵלֶּא אִם
כֵּן הִיְתָה אִשְׁתִּי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵאֲנִסָּהּ. לְפִיכָּךְ כָּל
אִשָּׁה שְׁנֵאֲסָרָה עַל בַּעֲלָהּ עַל יְדֵי קִנּוּי וּסְתִירָה
אִם בָּעַל אוֹתָהּ, מִכֵּין אוֹתוֹ מִפֶּת מִרְדּוּת; וְאִם
עָבַר וְהִחְזִירָה אַחֵר שְׁגָרְשָׁה, יוֹצִיא בָגֶט.

יֵא, יֵד חֵרֶשׁ שְׁגָרֶשׁ בְּרִמְיָה כְּמוֹ שְׁבִאֲרֵנוּ,
וְהִלְכָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְחֵרֶשׁ אַחֵר, וְאֵין צָרִיךְ לִזְמַר
לְפָקֵחַ אִסּוּרָה לְחֹזֵר לְבַעֲלָהּ הַחֵרֶשׁ; אֲבָל אִשְׁתּוֹ
שְׁלִפְקָה שְׁנֵתְגָרְשָׁה, וְהִלְכָה וְנִשְׁאֲתָה לְחֵרֶשׁ,
וְנִתְגָרְשָׁה מִתְּרַת לְחֹזֵר לְבַעֲלָהּ הַפָּקֵחַ.

יֵא, טו הַמְּמֵאֲנָת בְּאִישׁ, אֵינָה מִגְרָשָׁת מִמֶּנּוּ;
וְדִינָה עִם בַּעֲלָהּ שְׁמֵאֲנָה בּוֹ, כְּדִינָה עִם מִי שֶׁלֹּא
קִדְּשָׁה מֵעוֹלָם: הִיא מִתְּרַת בְּקִרּוּבִיו, וְהוּא מִתְּרַ
בְּקִרּוּבוֹתֶיהָ; וְלֹא פָסְלָה מִן הַפְּחָחָה. וְאִם נִשְׁאֲתָה
לְאַחֵר, וְגָרְשָׁה אַחֵר, אוֹ מֵת, אוֹ מֵאֲנָה בּוֹ
מִתְּרַת לְחֹזֵר לְרֵאשׁוֹן.

יֵא, טז וְלֹא עוֹד, אֵלֶּא אִפְלוּ גָרְשָׁה הָרֵאשׁוֹן
וְהִחְזִירָהּ, וּמֵאֲנָה בּוֹ, וְנִשְׁאֲתָה לְאַחֵר אַחֵר
שְׁמֵאֲנָה בּוֹ, וְגָרְשָׁה אַחֵר מִתְּרַת לְחֹזֵר
לְרֵאשׁוֹן: שְׁכָל חִיּוּצָאָה בְּמֵאוּן, אֵפֶּה עַל פִּי
שְׁקִדְמוֹ גֵּט חֵרִי זֶה כְּמִי שֶׁלֹּא נִתְגָרְשָׁה מִמֶּנּוּ
בָּגֶט מֵעוֹלָם, וּמִתְּרַת לְחֹזֵר לוֹ.

יֵא, יז אֲבָל הַמְּגָרֶשׁ אֶת הַקְּטָנָה בָּגֶט, וְנִשְׁאֲתָה
לְאַחֵר, וּמֵאֲנָה בְּאַחֵר אִסּוּרָה לְחֹזֵר לְרֵאשׁוֹן,
מִפְּנֵי שִׁיּוּצָאָת מִמֶּנּוּ בָּגֶט, אֵפֶּה עַל פִּי שִׁיּוּצָאָת
מִן הָאֲחֵרוֹן בְּמֵאוּן; וְאֵין צָרִיךְ לִזְמַר, אִם גָּרְשָׁה
הָאֲחֵרוֹן, אוֹ מֵת. וְכֵן אִסּוּרָה לְאָבִי הָרֵאשׁוֹן,
וְלִבְנוֹ, וְלְאַחִיו, כִּשְׁאֵר הַגְּרוּשׁוֹת אֵפֶּה עַל פִּי
שִׁיּוּצָאָת מִן הָאֲחֵרוֹן בְּמֵאוּן.

יֵא, יח הַמְּמֵאֲנָת בִּיבָם אִסּוּרָה לְאָבִיו, מִפְּנֵי

שְׁנֵאֲרָאֵת כְּכֻלָּתוֹ בָּעֵת שְׁמֵת בָּנוּ; אֲבָל לְשֹׂאֵר
קִרּוּבִיו, מִתְּרַת. לְפִיכָּךְ אִם מֵאֲנָה בְּאַחֵר מִן
הַיְיבְמִין, מִתְּרַת לְאַחִיו.

יֵא, יט כָּל אִשָּׁה שְׁנֵתְגָרְשָׁה, אוֹ שְׁנֵתְאֲלֻמְנָה חֵרִי
זֶה לֹא תִנָּשֵׂא וְלֹא תִתְאַרֵם, עַד שְׁתַּמְתִּין תְּשׁוּעִים
יוֹם, חוּץ מִיּוֹם שְׁנֵתְגָרְשָׁה בּוֹ אוֹ שְׁמֵת בַּעֲלָהּ
בּוֹ, וְחוּץ מִיּוֹם שְׁנֵתְאֲרָסָה בּוֹ: כִּדִּי שְׁוִיָּדֵעַ אִם
הִיא מְעַפְּרָת, אוֹ אֵינָה מְעַפְּרָת, לְהַבְחִין בֵּין
זָרְעוֹ שְׁלֵרֵאשׁוֹן, לְזָרְעוֹ שְׁלֵאֲחֵרוֹן. וּמִיּוֹם
כְּתִיבַת הַגֵּט, מוֹנִין לְמִגְרָשָׁת; וְאִפְלוּ הִיָּה עַל
תְּנָאִי, אוֹ שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לֵידָה אֵלֶּא אַחֵר כְּפֹה
שְׁנֵים מִיּוֹם הַכְּתִיבָה מוֹנִין, שְׁחֵרִי אֵינּוּ מִתְּיַחַד
עָמָה מִשְׁכַּתְּבוֹ לָהּ.

יֵא, כ וּגְזֵרַת חֲכָמִים הִיא שְׁאִפְלוּ אִשָּׁה שְׁאֵינָה
רְאוּיָה לְיֹלֵד, וְאִפְלוּ נִתְגָרְשָׁה אוֹ נִתְאֲלֻמְנָה מִן
הָאֲרוּסִין צָרִיכָה לְהַמְתִּין תְּשׁוּעִים יוֹם; אִפְלוּ
קְטָנָה, אוֹ זְקֵנָה, אוֹ עֲקָרָה, אוֹ אִילּוּנִית, וְאִפְלוּ
בַּעֲלָהּ בְּמִדְיַנַת חַיִּים, אוֹ חוֹלָה, אוֹ חֲבוּשׁ בְּבֵית
הָאִסּוּרִין, אִפְלוּ בְּתוּלָה מִן הָאֲרוּסִין צָרִיכּוֹת
לְהַמְתִּין תְּשׁוּעִים יוֹם.

יֵא, כא שְׁפָחָה שְׁנֵשְׁתַּחֲרָרָה, וְגִיּוּרַת שְׁנֵתְגָרְשָׁה
מִמְתִּינִין תְּשׁוּעִים יוֹם; אִפְלוּ גֵר וְאִשְׁתּוֹ
שְׁנֵתְגָרְשָׁה, מִפְּרִישִׁין אוֹתָן תְּשׁוּעִים יוֹם, כִּדִּי
לְהַבְחִין בֵּין זָרַע שְׁנֵזָרַע בְּקִדְּשָׁה, לְזָרַע שֶׁלֹּא
נִזְרַע בְּקִדְּשָׁה. וְכֵן יִפֹּת תֵּאָר אֵפֶּה עַל פִּי שְׁנֵתְגָרְשָׁה
לָהּ תוֹרָה שְׁלוּשִׁים יוֹם לְתַקְנַת עֲצָמָה, צָרִיכָה
לְהַמְתִּין תְּשׁוּעִים יוֹם לְתַקְנַת תּוֹלָד; וְהַשְּׁלוּשִׁים,
מִכָּלֵל הַתְּשׁוּעִים.

יֵא, כב הַמְּמֵאֲנָת, אֵינָה צָרִיכָה לְהַמְתִּין תְּשׁוּעִים
יוֹם; לֹא גָזְרוּ אֵלֶּא בְּגְרוּשָׁה. וְכֵן הַמְּזֻנָּה, אֵינָה
צָרִיכָה לְהַמְתִּין, מִפְּנֵי שְׁחִיא מִשְׁמֶרֶת עֲצָמָה,
שֶׁלֹּא תִתְעַבֵּר; וְכֵן אֲנוּסָה וּמִפְּתָה, אֵינָן
צָרִיכּוֹת לְהַמְתִּין.

יֵא, כג מִי שֶׁנִּשְׁאֲתָה בְּטַעוּת, וְנִזְדַּע שְׁחִיא אִסּוּרָה

לבעלה, והוציאנה בית דין מתחתיו אם היתה קטנה שאינה ראויה לולד, אינה צריכה להמתין: שזה דבר שאינו מצוי הוא; וכל דבר שאינו מצוי ברב, לא גזרו בו.

וא, כד המאמר בתוך תשעים יום, מנדין אותו; ארם וברה, אין מנדין אותו. פנם בתוך תשעים יום, מפרישין אותו עד אחר הזמן; ויעמד עם אשתו.

יא, כה וכן גזרו חכמים שלא ישא אדם מעברת חברו, ומניקת חברו, ואף על פי שהזרע ידוע למי הוא: מעברת שמה יזיק הולד בשעת תשמיש, שאינו מקפיד על בן חברו; ומניקה שמה יתעבר החלב, והוא אינו מקפיד לרפאות החלב בדברים המועילין לחלב בשיתעבר.

יא, כו במה הוא זמן היניקה ארבעה ועשרים חדש, חוץ מיום שנולד בו ומיום שתתארם בו. פנשם שאסור לשא, כך אסור לארם עד אחר זמן זה; ואפלו נתנה בנה למניקה, או שגמלתהו בתוך ארבעה ועשרים חדש לא תנשא; מת בנה מתרת לנשא, ואין חוששין שמה תהרגנו.

יא, כז עבר ונשא מעברת, או מניקה בתוך זמן זה יוציא בגט, ואפלו היה פוחז; ואם היה ישראל, יחזירה אחר עשרים וארבעה חדש שלמניקה. נשאה וברה, ולאחר זמן בא ישוב עם אשתו, ואין בכה פלוג. ארם מעברת או מניקה, אין בופין אותו להוציא; ולא יכנס עד אחר זמן היניקה, או עד שימות הולד.

הלכות גרושין פירק יב

יב, א האשה שבאה ואמרה, אשת איש הייתי, וגרושה אני נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. החזקה אשת איש, ובאה ואמרה, גרשני בעלי אינה נאמנת להתיר עצמה; אבל פסלה עצמה לפהנה, לעולם. ואם מת בעלה,

חוששין לדבריה; וחולצת, ולא מתנכמת.

יב, ב היו לה שני עדים שהיא גרושה אף על פי שאין שם גט, הרי זו תנשא לכתחלה. הוציאה גט מתחת ידה ואמרה, גרשני בעלי בזה הרי זו נאמנת; ותנשא בו, אף על פי שאינו מקנה, כמו שבארנו. בא הפעל וערער אם אמר, לא נתתיו לה אלא נפל ממני ומצאה אותו, אינו נאמן: שחרי הודה שכתבו לה, וחרי הוא יוצא מתחת ידה. אבל אם אמר הפעל, על תנאי היה, פקדון היה, מעולם לא כתבתיו ומזיה הוא יתקנם בחותמו או בעדי מסירה, כמו שבארנו. ואם לא נתקנם, אינה מגרשת לחייתה מתרת לאחרים; אבל נפסלה מן הכהנה, כמו שבארנו, שחרי פסלה עצמה בהודאת פיה, ועשתה עצמה כחתפה שלאסור. יב, ג באה היא ובעלה, היא אומרת, גרשתיני ואבד גטי, והוא אומר, לא גרשתיך אף על פי שהחזקה אשתו, הרי זו נאמנת: חזקה, שאין אשה מעזה פניה בפני בעלה.

יב, ד אמר הפעל, גרשתי את אשתי אינו נאמן, וחוששין לדבריו ותהיה ספק מגרשת; ואפלו הודת לו שגרשה, אינו נאמן שמה יתבונן לקלקל אותה, או בגט בטל גרשה והיא אינה יודעת, או שמה תעז פניה בו מפני שהיא מאמינה, והיא אינה יודעת בכד האסור שלה. לפיכך אומרים לו, אם אמת הדבר, הרי אתם קנימים, גרשה עתה בפנינו.

יב, ה שנים אומרים נתגרשה, ושנים מבחישין אותו ואומרים לא נתגרשה אפלו הפעל עומד והיא אומרת לו, גרשתיני הרי זו בחזקת אשת איש גמורה פשהיתה: מפני העדים שסומכין אותה, אפשר שתעז פניה. לפיכך אם נשאת, תצא וחולד ממזר.

יב, ו במה דברים אמורים, בשאמרו עכשו

נתגדרשה, שהרי אומרים לה, אם אמת הדבר הוציאי גט; אבל אם אמרו העדים מפמה ימים נתגדרשה, יש לומר אבד הגט. והואיל והיא אומרת, גרושה אני בודאי, ושני עדים מעידין לה אף על פי שהרי שנים מבחישין אותן אם נשאת לאחד מעדיה, לא תצא: שהרי היא ובעלה יודעין בודאי שהיא מתרת, והזקה היא שאין מקלקלין עצמן. אבל אם נשאת לאחר, הואיל והדבר אצלו ספק, וכן אם אמרה היא איני יודעת, אפלו נשאת לאחד מעדיה הרי זו תצא, וחולד ספק במזור.

יב, אמרו שנים ראינוה שנתגדרשה, ושנים אומרים לא ראינוה אם היו כלם שרויים בחצר אחת, הרי זו לא תנשא; ואם נשאת לא תצא וחולד פשר, שבני אדם עשויין לגרש בצנעה. יב, האשה שלא החזקה אשת איש, ובא עד אחד ואמר, אשת איש היתה ונתגדרשה, ובא עד אחד ואמר, לא נתגדרשה הרי שניהן מעידין שהיא אשת איש, ואחד מעיד שהיא גרושה, ואין דבריו שלאחד מועיל, במקום שנים: ולפיכך לא תנשא; ואם נשאת, תצא.

יב, ט אשה ושני אנשים שבאו ממדינה אחרת, זה אומר, זו אשתי וזה עבדי, וזה אומר, זו אשתי וזה עבדי, והאשה אומרת, שניהן עבדי הרי היא מתרת לכל: ואף על פי ששניהן החזיקוה אשת איש הואיל וכל אחד מהן לעצמו העיד, אינן נאמנין.

יב, י שליח קבלה שהוציא גט מתחת ידו, והבעל אומר, מזיף הוא יתקנים בחותמיו או בעדי מסירה, כמו שבארנו; אמר הבעל, פקדון נתתיו לו, והשליח אומר, לגרושין נתנו לי השליח נאמן. וכן אם היה הגט יוצא מתחת ידי האשה, והיא אומרת, שליח זה נתנו לי, והשליח אומר, כן היה ולגרושין נתנו לי, והבעל אומר, לא נתתיו אלא לפקדון השליח

נאמן, וחריו זו מגדרשת.

יב, יא אבד הגט אף על פי שהבעל אומר, לגרושין נתתי הגט לשליח, והשליח אומר, נתתיו לה הרי זו ספק מגדרשת: שהרי החזקה אשת איש, ואין כאן אלא עד אחד ובעל. ואפלו אמרה האשה, בפני נתנו לו לגרושין, ונתנו השליח לי הואיל והבעל והשליח מעידין אותה, אפשר שתעז פניה, ושמוא לא נתגדרשה.

יב, יב שליח קבלה שקבל גט לאשה, ושלחו לה ביד שני עדים, והגיע הגט לידה ונטלתו, וחריו הגט יוצא מתחת ידה, והיא אינה יודעת אם בעלה שלחו לה, או שליח קבלה שלה, או שלחוהו שלבעלה הרי זו מגדרשת, כמו שבארנו. בא הבעל וערער שלא כתבו, או שהוא גט בטל יתקנים בחותמיו, שהרי עדים מעידים שהגט שנתנו לה יצא מתחת ידי שלוחה שידו בידה, ואף על פי שהיא אינה יודעת, הרי העדים ידעו; ואם לא נתקנים, אינה מגדרשת.

יב, יג מי שהחזקה אשת איש, והלכה היא ובעלה, ושלום בינו לבינה ושלום בעולם, ובאה ואמרה, מת בעלי נאמנת, ותנשא או תתיבם: חזקה שאינה מקלקלת עצמה, ותאסר עצמה על זה ועל זה, ותפסיד כתבתה מזה ומזה, ותוציא בניה ממזרים בדבר העשוי להגלות לכל; ואי אפשר להכחיש, ולא לטען טענה, שאם הוא חי, סופו לבוא או יודע שהוא חי.

יב, יד וכן אם בא עד אחד, והעיד לה שמת בבעלה תנשא על פיו, שהדבר עשוי להגלות; אפלו עבד, או אשה, או שפחה, ועד מפי עד מפי עבד מפי שפחה מפי קרובין נאמנין לומר מת פלוני, ותנשא אשתו או תתיבם על פיהם. יב, טו והכל נאמנים להעיד לה, עדות זו חוץ

מִחְמֵשׁ נָשִׁים שֶׁחֻזְקָתָן שׁוֹנְאוֹת זֶה אֶת זֶה, שְׂאִין מְעִידוֹת זֶה לְזֶה בְּמִיתָת בַּעֲלָהּ, שְׂמָא יִתְּבִינֵי לְאַסְרָה עַל בַּעֲלָהּ, וְעֵדִין הוּא קִיבֵּם; וְאֵלֹו הֵן חֲמוּתָהּ, וּבֵת חֲמוּתָהּ, וְצִרְתָּהּ, וְיִבְמָתָהּ, וּבֵת בַּעֲלָהּ.

יב, כִּי אֶפְלוּ גִוֵּי הַמַּסִּיחַ לְפִי תַּמּוּ נְאֻמָּן, וּמִשְׂאִין עַל פִּיו כִּמּוּ שְׂוִיתָבָאָר; וְאִם נִתְּבִין לְהַעֲדִי, אֵינֹו נְאֻמָּן. וְכֵן הַפְּסוּל בַּעֲבָרָה מִן הַתּוֹרָה אִם בָּא לְהַעֲדִי לְאַשָּׁה שְׂמַת בַּעֲלָהּ, אֵינֹו נְאֻמָּן; וְאִם הָיָה מַסִּיחַ לְפִי תַּמּוּ, נְאֻמָּן אֵין זֶה פְּחוּת מִן חֲגוּי. אֲבָל פְּסוּל מִדְּבָרֵיהֶם, נְאֻמָּן לְעֵדוֹת אִשָּׁה.

יב, יז בָּא עַד אַחֵר וְהַעֲדִי שְׂמַת בַּעֲלָהּ, וְהַתִּירוּהָ לְהַנָּשֵׂא עַל פִּיו, וְאַחֵר כֶּךָ בָּא אַחֵר וְהִכְחִישׁ אֶת הָרֵאשׁוֹן וְאָמַר, לֹא מֵת הָרִי זֶה לֹא תֵצֵא מִחֲתָרָהּ, וְתַנְשֵׂא: שְׂעֵד אַחֵר בַּעֲדוֹת אִשָּׁה, כְּשֵׁנִי עֲדִים כְּשֶׁאֵר עֲדִיוֹת, וְאֵין דְּבָרֵיו שְׁלֹאֲאֵחֵד, בְּמָקוֹם שְׂנִיִּם.

יב, יח בָּאוּ שְׂנִיָּהֶם כְּאַחֵד, זֶה אוֹמֵר מֵת, וְזֶה אוֹמֵר לֹא מֵת, אִשָּׁה אוֹמֶרֶת מֵת, וְאַשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא מֵת הָרִי זֶה לֹא תַנְשֵׂא; וְאִם נִשְׂאָתָה, תֵּצֵא מִפְּנֵי שְׂחִיא סָפֵק. וְאִם נִשְׂאָתָה לְעַד שְׂחִיעִיד לָהּ, וְהִיא אוֹמֶרֶת בְּרִיא לִי שְׂמַת הָרִי זֶה לֹא תֵצֵא; בָּאוּ שְׂנִיִּם וְאָמְרוּ לֹא מֵת אֵת עַל פִּי שְׂנִישְׂאָתָה, תֵּצֵא.

יב, יט בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁחִיָּה הָאֵחֵד שְׂנִישְׂאָתָה עַל פִּיו כִּמּוּ הַשְּׂנִיִּם שְׂבָאוּ וְהִכְחִישׁוּ אוֹתוֹ כְּגוֹן שְׂנִישְׂאָתָה עַל פִּי אִישׁ, וּבָאוּ שְׂנִיִּם וְאָמְרוּ לֹא מֵת, אוֹ שְׂנִישְׂאָתָה עַל פִּי אִשָּׁה אוֹ עַל פִּי עֲצָמָהּ, וּבָאוּ שְׂתֵי נָשִׁים אוֹ שְׂנֵי פְּסוּלִין שְׁלֹדְבָרִיָּהן וְאָמְרוּ לֹא מֵת. אֲבָל עַד כְּשֶׁר אוֹמֵר, מֵת, וְנָשִׁים רַבּוֹת אוֹ פְּסוּלִין אוֹמְרִים, לֹא מֵת הָרִי זֶה כְּמַחֲצָה לְמַחֲצָה; וְאִם נִשְׂאָתָה לְאַחֵד מִעֲדִיָּה, וְהִיא אוֹמֶרֶת וְדָאִי מֵת הָרִי זֶה לֹא תֵצֵא. אִשָּׁה אוֹמֶרֶת מֵת, אוֹ הִיא שְׂאֻמָּרָה

מֵת בַּעֲלִי, וְאַחֵר כֶּךָ בָּא עַד כְּשֶׁר וְאָמַר לֹא מֵת הָרִי זֶה לֹא תַנְשֵׂא; וְאִם נִשְׂאָתָה, תֵּצֵא.

יב, כ אִשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא מֵת, וְשְׂתֵי נָשִׁים אוֹמְרוֹת מֵת הָרִי זֶה תַנְשֵׂא; וְכֵן אִם אָמְרוּ עֶשֶׂר נָשִׁים לֹא מֵת, וְאַחַת עֲשָׂרָה אוֹמְרוֹת מֵת הָרִי זֶה תַנְשֵׂא: שְׂאִין אוֹמְרִין שְׂנִיִּם כְּמֵאָה, אֲלֹא בַּעֲדִים כְּשָׂרִים; אֲבָל בְּפְסוּלִין הוֹלְכִין אַחֵר חָרֵב, בֵּין לְחֻקֵּל בֵּין לְחַחְמִיר.

יב, כב בָּא שְׂנֵי עֲדִים אוֹמְרִין מֵת, וְשְׂנִיִּם אוֹמְרִין לֹא מֵת הָרִי זֶה לֹא תַנְשֵׂא; וְאִם נִשְׂאָתָה, תֵּצֵא מִפְּנֵי שְׂחִיא סָפֵק. וְאִם נִשְׂאָתָה לְאַחֵד מִעֲדִיָּה, וְהִיא אוֹמֶרֶת בְּרִיא לִי שְׂמַת הָרִי זֶה לֹא תֵצֵא.

יב, כג מִי שֵׁשׁ לוֹ שְׂתֵי נָשִׁים, וּבָאָה אַחַת מֵהֶן וְאָמְרָה מֵת בַּעֲלִי הָרִי זֶה תַנְשֵׂא עַל פִּי עֲצָמָהּ, כִּמּוּ שְׂבָאָרְנֵי; וְצִרְתָּהּ אֲסוּרָה, שְׂאִין צָרָה מְעִידָה לְחֲבֵרָתָהּ. וְאֶפְלוּ נִשְׂאָתָה זֶה תִּחְלָה, אֵין אוֹמְרִין אֵלֹו לֹא מֵת בַּעֲלָהּ לֹא חִיתָה אוֹסְרָתָה עֲצָמָהּ עָלָיו שְׂמָא מִשְׁנִישְׂאָתָה בְּצִרְתָּהּ, רוֹצָה הִיא שְׂאֻסְרוּ שְׂתִיָּהן עָלָיו.

יב, כד זֹאת אוֹמֶרֶת מֵת בַּעֲלִי, וְצִרְתָּהּ מִכְּחֻשְׁתָּ אוֹתָהּ וְאוֹמֶרֶת לָהּ לֹא מֵת הָרִי זֶה תַנְשֵׂא: כְּשֶׁם שְׂאִינָה מְעִידָה לָהּ לְחֲתִירָהּ, כֶּךָ לֹא תַעֲיִד לָהּ לְאַסְרָה. זֶה אוֹמֶרֶת מֵת, וְצִרְתָּהּ אוֹמֶרֶת נְהַרַג הוֹאִיל וְשְׂתִיָּהן אוֹמְרוֹת שְׂאִינֹו קִיבֵּם, הָרִי אֵלֹו יִנְשֵׂאוּ.

===הזמנים לפי אופק חו"ל===

27 SEP ראשון Sunday 16			בבלי: בכורות ט ירושלמי: שבועות לא תוספתא: עבודה זרה ו נ"ך: מלכים א רמב"ם: גירושין ו		2nd Day Succos ב' דסוכות, לפען אפיתך נץ החמה 5:49 סו"ז קר"ש - גר"א 9:47 סו"ז תפלה - גר"א 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת 7:57 עלות השחר 5:36 סו"ז קר"ש - פג"א 9:11 סו"ז תפלה - פג"א 10:23 שקיעה 6:44
28 SEP שני Monday 17			בבלי: בכורות י ירושלמי: שבועות לב תוספתא: עבודה זרה ז נ"ך: מלכים ב רמב"ם: גירושין ז		1st Day Chol Hamoed א דחוג"פ סוכות, אערוך שועי נץ החמה 6:50 סו"ז קר"ש - גר"א 9:47 סו"ז תפלה - גר"א 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת 7:55 עלות השחר 5:37 סו"ז קר"ש - פג"א 9:11 סו"ז תפלה - פג"א 10:23 שקיעה 6:42
29 SEP שלישי Tuesday 18			בבלי: בכורות יא ירושלמי: שבועות לג תוספתא: עבודה זרה ח נ"ך: מלכים ג רמב"ם: גירושין ח		2nd Day Chol Hamoed ב דחוג"פ סוכות, אבן שתיה נץ החמה 6:51 סו"ז קר"ש - גר"א 9:48 סו"ז תפלה - גר"א 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת 7:54 עלות השחר 5:38 סו"ז קר"ש - פג"א 9:12 סו"ז תפלה - פג"א 10:23 שקיעה 6:41
30 SEP רביעי Wednesday 19			בבלי: בכורות יב ירושלמי: שבועות לד תוספתא: עבודה זרה ט נ"ך: מלכים ד רמב"ם: גירושין ט		3rd Day Chol Hamoed ג דחוג"פ סוכות, קל לפושעות נץ החמה 6:52 סו"ז קר"ש - גר"א 9:48 סו"ז תפלה - גר"א 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת 7:52 עלות השחר 5:39 סו"ז קר"ש - פג"א 9:12 סו"ז תפלה - פג"א 10:23 שקיעה 6:39
1 OCT המישי Thursday 20			בבלי: בכורות יג ירושלמי: שבועות לה תוספתא: הוריות א נ"ך: מלכים ה רמב"ם: גירושין י		4th Day Chol Hamoed ד דחוג"פ סוכות, אדון המושיע נץ החמה 6:53 סו"ז קר"ש - גר"א 9:48 סו"ז תפלה - גר"א 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת 7:50 עלות השחר 5:40 סו"ז קר"ש - פג"א 9:12 סו"ז תפלה - פג"א 10:23 שקיעה 6:37
2 OCT ששי Friday 21			בבלי: בכורות יד ירושלמי: שבועות לו תוספתא: הוריות ב נ"ך: מלכים ו רמב"ם: גירושין יא		Hoshanah Rabbah הושענא רבה נץ החמה 6:54 סו"ז קר"ש - גר"א 9:49 סו"ז תפלה - גר"א 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת 7:49 עלות השחר 5:41 סו"ז קר"ש - פג"א 9:13 סו"ז תפלה - פג"א 10:23 שקיעה 6:36
3 OCT שב"ק Shabbos 22			בבלי: בכורות טו ירושלמי: שבועות לז תוספתא: קרבנות א נ"ך: מלכים ז רמב"ם: גירושין יב		Shemini Atzeres / Yizkor שמיני עצרת, יזכור, גשם נץ החמה 6:55 סו"ז קר"ש - גר"א 9:49 סו"ז תפלה - גר"א 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת 7:47 עלות השחר 5:42 סו"ז קר"ש - פג"א 9:13 סו"ז תפלה - פג"א 10:23 שקיעה 6:34

דער רבי זאגט אז מען קען זיך גארנישט פארשטעלן די גרויסקייט און טייערקייט פונעם אָתרוֹג.
מען זעט אז אידן קעגן אויס אסאך געלט פאר די מצוה, מער ווי פאר אנדערע מצות, ווייל דאס
איז עפעס גאר א ספעציעלע חשובע מצוה.

(שיחות הר"ן סימן קכ"ה)